

10

10
13

10

10

Sub 49

City Co

docs

12

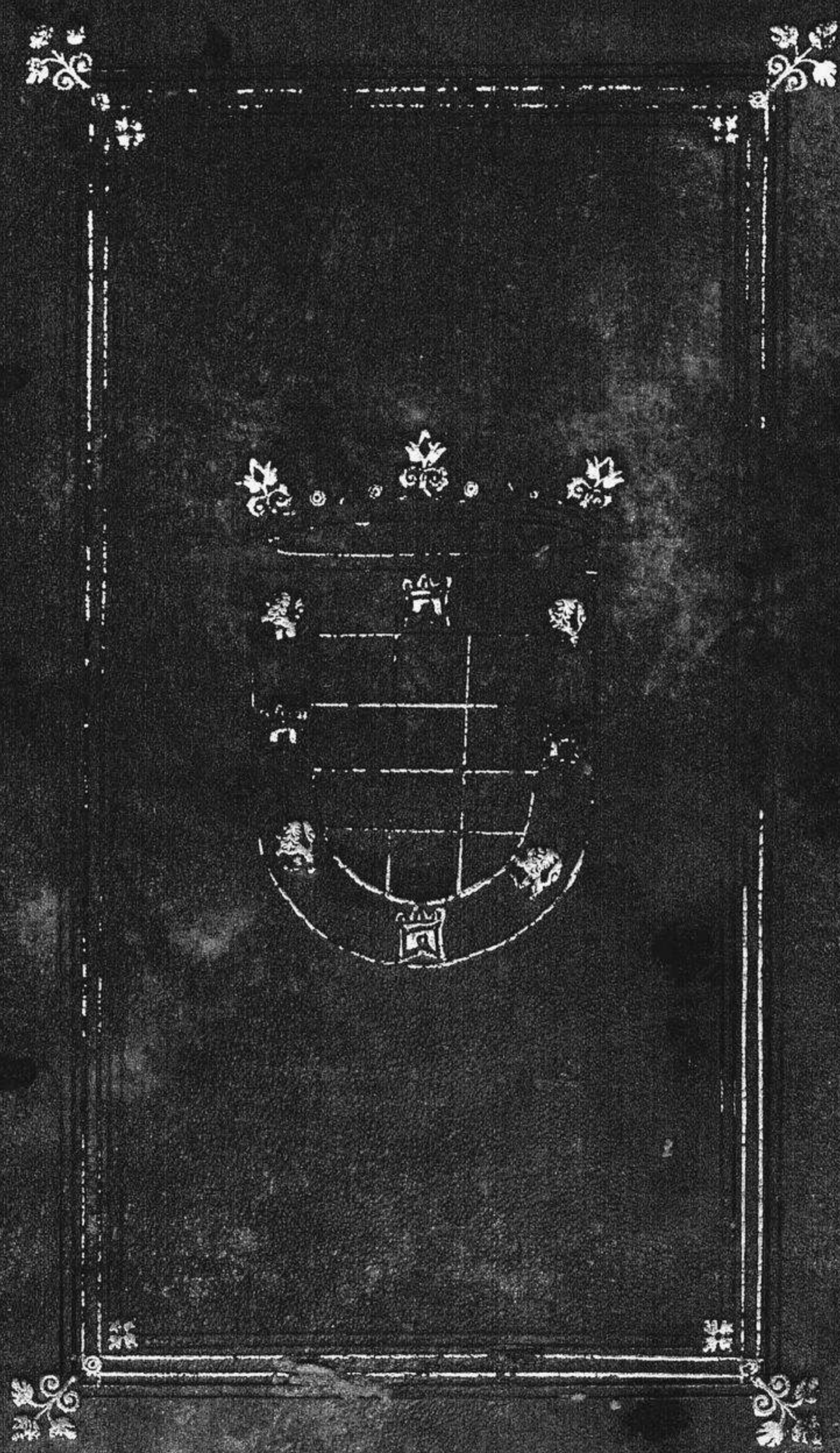
81

1885-72

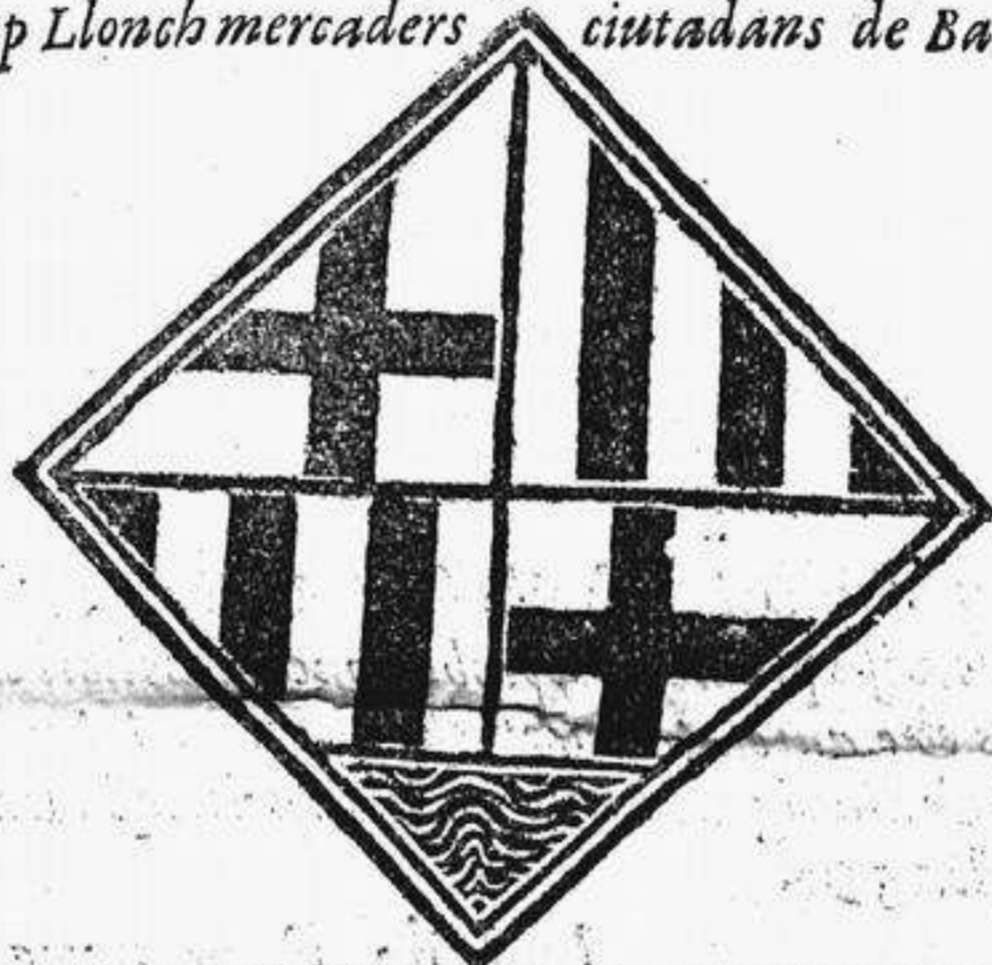

LLIBRE DE CON SOLAT DELS FETS MARITIMS.

ARA NOVAMENT CORREGIT Y EMENDAT
ab algunes declaracions de paraules als margens,

Y de nou afegits al fi alguns Capitols, y crides, y un privilegi, &c.

*Essent Consols dela Lotja dela mar los magnifichs misser Francesch C. aragossa Doctor en drets ciutada de Bar
celona, y mosen Pere Benet Metali mercader, y deffenedors mosen Balthasar masdeu, y mosen
Bernat Camp Llonch mercaders ciutadans de Barcelona.*

Venense en casa de Raphel Nogues llibrater de Lotja.

YO Pere Gil Sacerdot y Religios dela Compañia de I E S V S. per comissio del molt Illustre y Reuerendissim senyor doñ Ioan Dymas Loris Bisbe de Barcelona y del consell de sa Magestat &c. he vist y legit lo present llibre del Consolat tractant dels fets maritims &c. imprès en Barcelona a. 14. de Setembre del any. 1502. y ayxi en ell, com en los priuilegis de diuersos Reys, y Ordinacions dels Consellers de Barcelona concernents a fets maritims, les quals estan aiustades ala fi, no he trobat cosa alguna, q̄ a nostra Sancta fe Catholica y religio Christiana, o als bons costums y pratiques fos contraria. Antes be entota la present obra hi ha leys y Ordinacions molt bones cõformes a tota recta raho, y acceptades y i praticades no sols enles prouincies de Espanya y frança, pero enles de mes de Europa, y Indias Orientals y Occidentals y moltes altres parts maritimes del mon segons se enten per histories. Per hontapar quetal y tan profitosa, y necessaria obra per als fets maritims, pot conue y deu ser vnay moltas vegadas imprimida, peraque ayxi mes a tots sia comunicada, En testimoni del qual, firme la present, en lo Collegi de Bethleem dela mateixa Companya, dela ciutat de Barcelona vuy a 21. delmes de Agost, any. 1592.

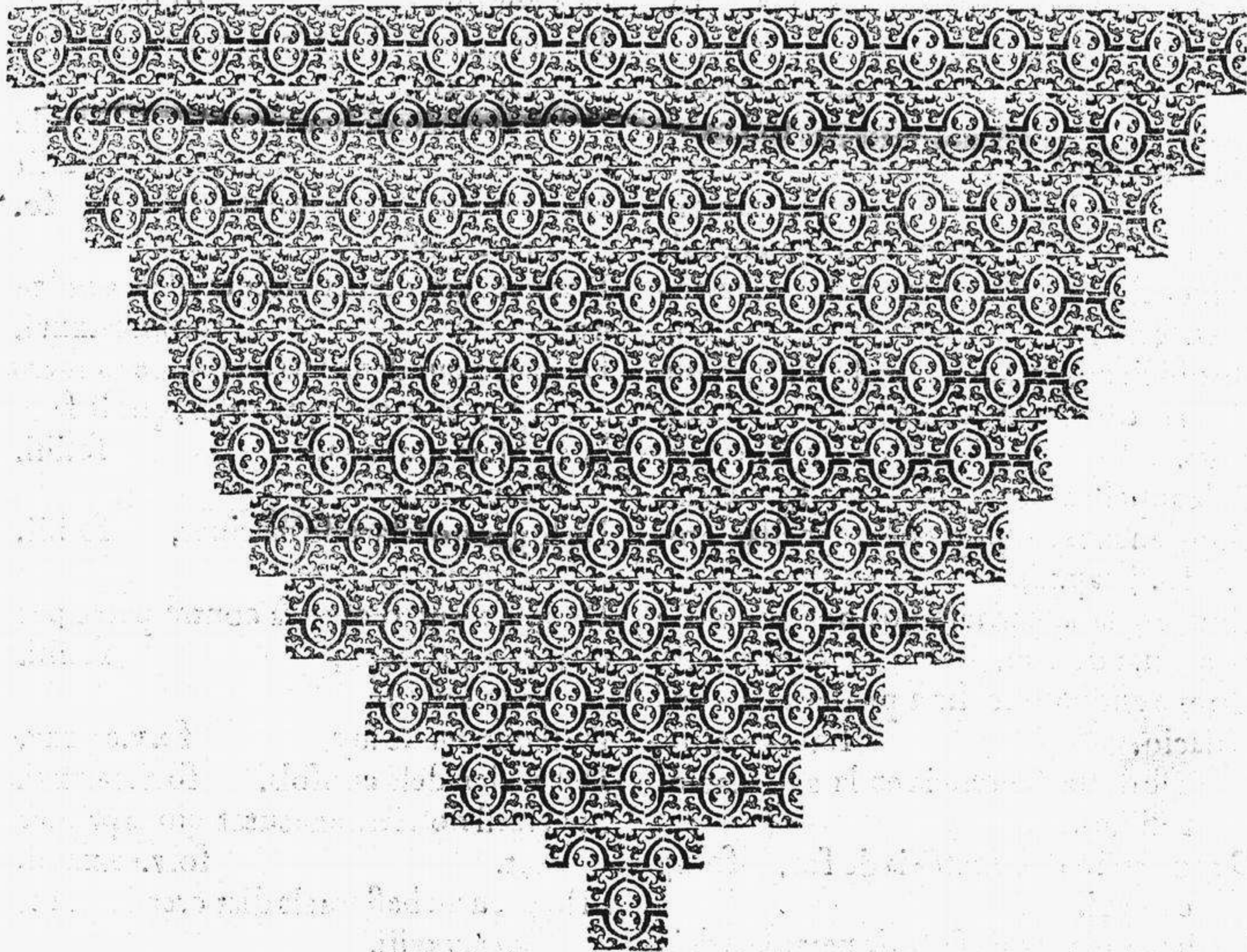
Pere Gil dela Companya de
I E S V S.

NOs Ioannes Dymas Loris Dei & sancta sedis Apostolicae gratia Episcopus Barcinonae de Consilio sua Magestatis &c. visa predicta approbatione huius libri cui titulus est, libre de Cõsolat tractat dels fets maritims &c. antea iam impressi in presenti ciuitate anno dñi. 1502. concedimus licentiam imprimendi & diuulgandi eum in nostra diocesi. Datũ Barcinonae in nostro palatio Episcopi die xxv. mensis Augusti. 1592.

I. Eps. Barcinone.

G L O R I A e lahor de nostre Senyòr Deu Iesu Christ, e dela gloriofa Verge Ma
re fua aduocada nostra, e dels gloriosos Sants Mossenyer sant Telm, sant Nycolau
sant Anthoni, e sancta Clara, e sancta Madrona , Patrons e aduocats dels naue-
gants, e de tota la cort celestial. Per quant en lo libre de Consolat se trobauen mol-
tes corrupcions axi en vocables com en sentencia, e molt descompost per remey
de aço yo Francesch ceelles per sola caritat, iat sia ab molt treball, hauet colloqui
e consell de persones expertes e antigues, axi patrons de fuites com mercaders e
mariners e altres, e cercant molts originals me fo esforçat corregit lo present libre, tant com es estat
possible. E per mes adornar es estat deliberat hi fossen aiustats alguns priuilegis e ordinacions e altres
coses concernets ala materia. Encara per raho dela confussio als capitols qui en lo dit libre estan disper-
sos, es estada feta la present Taula. La qual serua tal orde, que primerament posa com son fets Consols
Iutge de appells e scriua ab tot lur orde iudiciari. Apres entra com nau es pensada, fabricada, fornida, e
carregada. E axi discorrent tots los accidents que aquella seguixen e poden seguir fins que dita nau ve
a adob, e finalmente a desfer, ço es que en lo titol de letra grossa posa lo cas o materia, e apres acusa tots
los capitols ho altres lochs en lo present libre, qui tocan en alguna manera de aquell cas ho materia
posant primer lo nombre de cartes e derrer lo nombre del capitol. E axi facilmente se poran trobar los
cassos necessaris en lo present libre.

Taula del present libre.

DECLARACIO DELS CONSOLS E DEL IUTGE de appellacions e de lur iurament, e com re- ben lescriua.

- E**N qual manera sons elets los consols e lo iutge deles appellacions quascun any. fol. I. ca. primo.
Del iurament que fan los consols. fo. i. cap. ij.
Com lo iutge de appells es presentat e cō iura. fo. i. cap. iij.
Com los consols reben para si e per lo iutge de apells scriua. fo. i. cap. iiij.
Dela forma del sagell dels consols. fo. i. cap. v.
Qui poden esser consols, e qui iutge, e qui no, fo. i. ca. vj.
Com los consols podē comanar lur loch aquils plau, fo. i. cap. vij.
Seguex se la forma, com vfen los consols en lur offici. E primerament de la demanda en scrits, fo. i. cap. viij.
De obicir testimonis. fo. ii. cap. viiiij.
Com se dona sentencia a la demanda en scrits. fo. ii. cap. x.
Dela appellacio, fo. ii. ca. xj.
Com ananta lo iutge de les appellacions. fo. ij. cap. xij.
Com en la appellacio nos pot res posar ne prouar de nou. fo. ij. ca. xiiij.
Com e enquant se ha a proseguir la appellacio. fo. iij. ca. xiiij.
Com se dona sentencia en la appellacio. fo. iij. ca. xv.
De excepcio declinatoria de for. fo. iij. cap. xvj.
De demanda proposada de paraula, e dela sentencia. fo. iij. ca. xvij.
De appellacio de sentencia de paraula. fo. iij. ca. xviii.
Deles mesions fetes en lo primer plet. fo. iij. ca. xviii.
Deles mesions en lo segon plet. fo. iij. cap. xx.
Dels anantaments que poden esser fets dauant lo vn consol. fo. iij. ca. xxj.
Les causes que se guarden a la iurisdicció dels consols. fo. iij. ca. xxii.
De la execucio deles sentencies. fo. iij. cap. xxiii.
Dela execucio de bens mobles del conde nat. fo. iij. ca. xxiiii.
Del creador sino pora dar fermança, fo. iij. ca. xxv.
De execucio de bens seents, del conde nat. fo. iij. ca. xxvi.
De patro qui demana son nolit e lo mercader loy contrasta per roba, que li falla ho que sera mullada, fo. iij. cap. xxvii.
De loger ho salari de mariner, fo. iij. cap. xxviii.
De la execucio ques fa contra patro per deute de prestech, fo. iij. cap. xxviii.
De seguretat de iuy. fo. v. ca. xxx.
Del poder dels consols. fo. v. ca. xxxi.
Si veixell nou sera executat qui es primer en dret. fo. v. ca. xxxii.
Si lo preu no bastara als dits creadors. fo. v. ca. xxxiii.
Si veixell sera venut apres de fet viatge,

TAVLA.

ge, qui es primer en dret,	fo.v.ca.xxxiiij.	afacar,	fo.ix.cap.liiiij.
Cō la muller del patro es primera en tēps e millor en dret,	fo.v.ca.xxxv.	De personer qui vol vendre la part que te en la nau,	fo.x.cap.lv.
Com deuen esser determenats los plets per los consols.	fo.v.ca.xxxvj.	De nau com se pot es deu encantar, entre lo senyor e los personers,	fo.x.ca.lvj.
De salari, que prenen los consols de les parts,	fo.vj.cap.xxxvij.	Lescriua com deu esser mes e del iuramēt e dela fealtat de aquell, e dela pena del contra faent.	fo.xj.cap.lvij.
De salari del iutge de les appellacions.	fo.vj.cap.xxxviiij.	Del poder e del carrech del scriua,	fo.xj.cap.lviiij.
Si se haura sospita dels consols,	fo.vj.cap.xxxix.	De custodia del cartolari,	fo.xi.ca.lix.
De suspita del iutge de les appellacions,	fo.vj.cap.xxxx.	Porrogatiues de patro e descriua e de personer, e dela fe e creença, que es donada al cartolari.	fo.xj.cap.lx.
<i>Com los consols e lo iutge donen lurs sentencies per les costumes de la mar, o per consell,</i>	fo.vj.cap.xxxxj.	De que es tengut senyor de nau a mercader e a pelegrí.	fo.xj.cap.lxi.
De fermança de dret sobre quals empires es rebuda.	fo.vj.cap.xxxxij.	Del sagrament que deu fer lo notxer,	fo.xij.ca.lxij.
Pramatica del Rey en Jaume del iuramēt de aduocats,	fo.vj.cap.xxxxiiij.	De hauer que prengua dá per mal stibar o per altra negligencia.	fo.xij.ca.lxiiij.
<i>Desportades de Alexãdria.</i>	fo.vj.ca.xlv.	Deroba banyada,	fo.fxij.ca.lxiiiij.
<i>Ací començen les bones costumes de la mar,</i>	fo.vj.cap.xxxxvj.	Declaracio del precedent,	fo.xij.ca.lxv.
Com patro vol comēçar nau, que deu declarar als personers.	fo.vij.ca.xxxxvij.	Encara mes en fet de roba banyada ho guastada.	fo.xij.ca.lxvj.
De personer qui no volra o no pora fer la part promesa.	fo.vij.ca.xxxxviiij.	Deroba quis guasta per rates, ho altrament se pert,	fo.xiiij.ca.lxviij.
De personer qui mor apres hauer començat ho promes de fer part.	fo.vij.ca.xxxxix.	De hauer gastat per rates per no hauer gat en nau,	fo.xiiij.cap.lxviiij.
Com patro vol fer maior nau que no haura dit als personers,	fo.vij.cap.l.	Si roba pendra dan per esser stibada en vert.	fo.xiiij.cap.lxix.
Si patro vol creixer la nau los personers a que li son tenguts,	fo.vij.ca.lj.	Com deu esser fet sol,	fo.xiiij.ca.lxx.
De mestre daixa si creixera les mesures,	fo.viiij.cap.lij.	Declaracio del capitol precedent.	fo.xiiij.cap.lxxj.
De mestre daixa e calafat a q̄ son tenguts al patro,	fo.viiij.cap.liii.	De roba quis banyara al carregar ho descarregar,	fo.xiiij.cap.lxxij.
De mestre daixa ho calafat, qui fara obra		Del carregar e descarregar les robes.	fo.xiiij.cap.lxxiiij.
		A que son tenguts ho no tenguts los mariners en lo carregar,	fo.xiiij.cap.lxxiiij.

TAVLA.

De stibadors, e de vitualla quel mercader metra en nau,	fo. xiiii. ca. lxxv.	La serimonia ques deu fer en cas de get,	fo. xx. ca. xcix.
Cō lo mercader deu hauer plaça en nau.	fo. xiiii. ca. lxxvj.	De manifestar roba al scriua,	fo. xxi. ca. c.
De plaça desferra, e seruicials del mercader,	fo. xiiii. ca. lxxvij.	De entrar en port,	fo. xxi. ca. ci.
Declaracio del sobredit,	fo. xiiii. c. lxxviii.	De promesa de mercader a patro,	fo. xxi. ca. cii.
De vianda furtada,	fo. xiiii. ca. lxxix.	De mercader qui volra descarregar la sua roba,	fo. xxj. ca. ciii.
De empediment de mercader.	fo. xiiii. ca. lxxx.	De mercaders qui volrà descarregar part dela mercaderia,	fo. xxi. ca. ciij.
De paor de mercader,	fo. xiiii. ca. lxxxi.	De patro qui haura sperat lo mercader,	fo. xxii. ca. cv.
Com a mercader quis tema deu esser liurada sa roba,	fo. xiiii. ca. lxxxii.	Cō mercader deu prestar al patro en cas de necessitat,	fo. xxii. ca. cvi.
De q̄ est tengut patro a mercader, qui nolieia a quintalades,	fo. xiiii. ca. lxxxiii.	Com mercader deu prestar al patro per espatxament de la nau,	fo. xxii. ca. cvii.
De mercader qui nolieia e puys se abstraura,	fo. xv. ca. lxxxiiii.	Com mercader deu prestar viada ala nau,	fo. xxii. ca. cviii.
De mercader qui haura nolieia da roba, e puix la ven,	fo. xv. ca. lxxxv.	De ancora o exarcia leixada renunciada als mercaders,	fo. xxii. ca. cix.
Port de quintalades,	fo. xvi. c. lxxxvi.	De barca leixada,	fo. xxii. ca. cx.
De roba carregada sens sabuda del patro,	fo. xvi. ca. lxxxvii.	De git fet en absencia dels mercaders,	fo. xxii. ca. cxii.
De poch nolit e molt nolit,	fo. xvi. ca. lxxxviii.	Com se paguen aueries,	fo. xxiii. ca. cxiii.
Si patro leixara roba nolieia da,	fo. xvi. ca. lxxxix.	Qui es dit peregri,	fo. xxiii. ca. cxiiii.
De patro qui leixara roba nolieia da,	fo. xviii. ca. xc.	De roba mesa sens sabuda del patro ho del scriua,	fo. xxiii. ca. cxv.
De roba nolieia da pera cert loch, e si pendra dan,	fo. xviii. ca. xcii.	Roba manifestada,	fo. xxiii. ca. cxvi.
De exarcia de mariners e notxer, e de fer posar lauer,	fo. xix. ca. xciii.	De que est tengut lo patro al pelegri,	fo. xxiii. ca. cxvii.
De conseruatge,	fo. xix. ca. xciiii.	De plaça donadora a pelegri, e si mor en nau,	fo. xxiii. ca. cxviii.
De dar cap a altra nau.	fo. xix. ca. xcv.	Dret de patro daquell qui mor en nau,	fo. xxiii. ca. cxix.
De cas de get.	fo. xx. ca. xcvi.	Exceptio del damūt dit,	fo. xxiii. ca. cxx.
De roba gitada,	fo. xx. ca. xcvi.	Dret de barquer e guardia de pelegri, qui mor en nau,	fo. xxiii. ca. cxxi.
Com se deu comptar roba gitada,	fo. xx. cap. xcvi.	Dela viada del pelegri qui morra en nau,	fo. xxiii. ca. cxxii.
Com deu esser pagada roba gitada,	fo. xx. cap. xcvi.		

TAVLA.

- De nolit pagat, sil pelegri resta, e de nolit de roba, fo. xxv. ca. cxxij.
- De q̄ estengut pelegri, fo. xxv. ca. cxxiiij.
- De que estengut patro a mariner, fo. xxv. ca. cxxiiij.
- De gitar mariner de nau, fo. xxv. ca. cxxv.
- Mariner nos pot gitar per altre de menor loguer, fo. xxv. ca. cxxvi.
- Patro no pot gitar mariner per parent, fo. xxv. ca. cxxvij.
- De Mariner qui mor en nau, fo. xxv. ca. cxxviiij.
- De mariner acordat, qui mor abans o apres de feta vela, fo. xxv. ca. cxxix.
- De mariner qui va a mesos, fo. xxvi. ca. cxxx.
- De patro a mariner sobre fet de portades, fo. xxvi. ca. cxxxij.
- Declaracio del damunt dit capitol, fo. xxvi. ca. cxxxii.
- De esportades de mariners, fo. xxvi. ca. cxxxiiij.
- Desportades noliciades, fo. xxvi. ca. cxxxiiii.
- De assenyalar roba en nau, fo. xxvi. ca. cxxxv.
- Compartiment de mariners, fo. xxvi. ca. cxxxvi.
- Del corregar de la roba dels mariners, fo. xxvi. ca. cxxxvij.
- Com se deu pagar lo loguer a mariners, fo. xxvij. ca. cxxxvij.
- On, e com, e de quina moneda deuen esser pagats los mariners, fo. xxvii. ca. cxxxix.
- De loguer de mariners en cas que la nau se vena sota ma, fo. xxvij. ca. cxxxx.
- Patro deu fermar dret per los mariners, fo. xxviiij. ca. cxxxxi.
- Loguer de mariner com se deu esmerçar, fo. xxviiij. ca. cxxxxij.
- De mariners qui pledeien ab lo patro. fo. xxviiij. ca. cxxxxiii.
- Declaracio d̄l precedēt capitol, fo. xxviii. ca. ca. cxxxxiiij.
- Deles viandes que deu donar lo patro als mariners. fo. xxix. ca. cxxxxv.
- Patro no es tēgut d̄ donar meniar a mariner, qui no dorm en nau, f. xxviiij. c. cxlvi.
- Mariner no es tengut de anar en loch perillous, fo. xxix. ca. cxxxxvij.
- De prestar mariner a altra nau, fo. xxix. ca. cxxxxviiij.
- Del que haura patro dels mercaders per descarregar, fo. xxviiij. cxxxxviiij.
- Fet lo viatge mariner es libertat. fo. xxix. ca. cl.
- Com la nau se vé en terra de crestians, fo. xxix. ca. clj.
- Com la nau se ven en terra de sarrahins, fo. xxix. ca. clij.
- De mariner qui sistema. fo. xxix. ca. cliij.
- De mariner quant es acordat. com es obligat, fo. xxx. ca. cliij.
- A quins servicis es obligat lo mariner, fo. xxx. ca. clvj.
- Rahonsperques pot abstraure lo mariner apres que sera acordat, fo. xxx. ca. clvj.
- De mariner qui fugira, fo. xxx. ca. clvij.
- Esmena del precedent. fo. xxx. ca. clviiij.
- De remolcar altra nau, fo. xxx. ca. clviiiij.
- De roba trobada en mar. E de mariner qui va per milles, fo. xxx. ca. clx.
- Condicions de patro a mariners, fo. xxxj. ca. clxi.
- Mariner cō estengut de fer lo comādamment del senyor Notxer, fo. xxxj. ca. clxij.
- De mariner qui fara rafa contra son senyor, fo. xxxi. ca. clxiii.
- De mariner qui tocara iradament son

TAVLA.

senyor.	fo xxxi.ca.clxiiii,	De adob de exarcia necessaria a nau no- lieiada ascar.	fo.xxxiiii.ca.clxxxvii,
De mariner com deu comportar son se- nyor.	fo.xxxi.ca.clxv,	Del temps que estara mes la nau nolieia- da ascar.	fo.xxxv.ca.clxxxix,
Mariner qui exira en terra.	f.xxxi.c.clxvi,	De nau nolieuada aquintalades si li fall e- xarcia.	fo.xxxv.ca.clxxxix,
Mariner qui amblara.	fo.xxxi.ca.clxvij.	De nau qui no pora fer lo viatge, empres per empatx de senyoria.	fo.xxxv.ca.cxcii
Mariner qui gitara vianda acordament	fo.xxxi.ca.clxviii.	Si la nau per empatx de senyoria no carre- gara e ira en altra part.	fo.xxxv.ca.cxcij,
Pena de mariner qui ix de nau sens licen- cia.	fol.xxxj.ca.clxix,	Patro qui nolieiera ascar, com es tengut als mariners.	fo xxxvi.ca.clxxxiiij,
De mariner quis despulla.	f.xxxij.c. clxx,	Com patro deu anar en lo viatge sino per certs casos.	fo.xxxvj.ca.clxxxiiii
Mariner nos deu partir del leny, pus co- mença a carregar.	fo.xxxij.ca.clxxj.	De nau qui per fortuna o altra accident ha aferir en terra.	fo.xxxvj.ca.clxxxv,
De mariner qui ven ses armes.	fo.xxxij. cap.clxxij,	De nau carregada qui va en terra.	fol. xxxvij.ca.clxxxvi,
Mariner no deu traure res de nau sens li- cencia.	fo.xxxij.ca.clxxij,	Del descarregar part ab bonança, e part ab fortuna.	fo.xxxvij.ca.clxxxvij,
Mariner no deu dormir en terra.	f.xxxij. cap.clxxiiij,	De roba banyada per culpa de barquers.	fo.xxxviii.ca.clxxxviiij,
Mariner deu donar exarcia dauant nau e ormeiar.	fol.xxxij.ca.clxxv,	De barquer qui pendra ascar carregar ho descarregar.	fo.xxxviii.ca.clxxxix,
De barquer.	fol.xxxij.ca.clxxvj,	De naus ormeiades primer o derrer.	fol. xxxix.ca.cc,
Mariner deu anar a moli.	fo.xxxij, ca.clxxvij.	De axo mateix.	fo.xxxix.ca.cci,
De les armes d mariner.	fo.xxxij.c.lxxviiij,	Declaracio del precedent.	fo.xxxix.c.cciij,
Mariner no deu derencrir la nau.	fo.xxxij. ca.clxxix,	De ormeiar.	fo.xxxx.ca.cciij,
Mariners deu e desferrar e serrar carregar e descarregar.	fo.xxxij.ca.clxxx,	De estiba de botes.	fo.xxxx.ca.cciij,
Mariners deu tirar ley.	f.xxxiiij.c.clxxxj,	De carrech, de vi.	fo.xxxx.ca.ccv,
De mariner trames per lo senyor, si es pres.	fo.xxxiiij.ca.clxxxij,	De exarcia logada.	fo.xxxxj.ca.ccvij,
De nau logada ascar e a que son tenguts los mariners.	fo.xxxiiij.ca.clxxxiiij,	De exarcia manleuada.	fo.xxxxj.ca.ccvij,
De patro qui promet de leuar, ço que no pora.	fo.xxxiiij.ca.clxxxiiij,	Com exarcia trobada en ribera per neces- sitat pot esser presa.	fo.xxxxj.ca.ccvij,
De allo mateix.	fo.xxxiiij.ca.clxxxv,	De exarcia p̄sa o m̄leuada.	f.xxxxij.c.ccix
De roba quis guastara sobre cuberta.	fo. xxxiiij.ca.clxxxvj,	De comãda a viatge cert.	fo. xxxxij.c.ccx.
De roba mesa fraudulosament que deu es- ser della encas d git.	fo.xxxiiij.c.clxxxvij,	De empeditacoma da.	f.xxxxii.c.ccxi,
		Declaracio del precedent.	f.xxxxiiij.c.ccxij,
		De comanda presa com a cosa propria.	fo. xxxiiii.

T A V L A.

xxxxiij. ca. c. cxiiij,
 Item de comanda. fo. xxxxiij. ca. c. ciiij
 De comanda promesa. fo. xxxxiij. c. ccxv,
 Item de comanda. fo. xxxxiij. ca. ccxvj,
 Comanda en diners. fo. xxxxiij. ca. ccxvij,
 De comanda de nau. fo. xxxxiij. ca. ccxviij,
 De comanda de nau sens sabuda dels per
 soners. fo. xxxxiij. ca. ccxix,
 De comanda que alga pendra en lo comu
 o sparfa. fo. xxxxiij. ca. ccxx,
 De comanda quis perdra e lo comendata
 ri se abatra. fo. xxxxiij. ca. ccxxi,
 De patro qui lexa la nau per negocis pro
 pris. fo. xxxxiij. ca. ccxxij,
 De testimoni de mariners en contrast de
 patro ab mercaders. fo. xxxxiij. ca. ccxxiiij,
 De testimoni de mercaders en contrast
 de patro a mariners. fo. xxxxiij. ca. ccxxiiij,
 Testimoni de mariner. f. xxxxiij. c. ccxxv,
 De loguer den otzer o mariners qui iran
 a cofiment. fo. xxxxiij. ca. ccxxvj,
 De da pres per falta dormeig. fo. xxxxiij. ca. ccxxvij,
 De nau quis pert en terra de sarrahins. fo. xxxxiij. ca. ccxxviiij,
 Casos en q lo patro deu demanar los per
 soners p lo nolieiar. f. xxxxiij. c. ccxxviiiij
 De rescat ho auineça ab nau armnda. fo. xxxxiij. ca. ccxxix,
 De rescat ho conuinença ab lenys armats
 de enemichs. fo. xxxxiij. ca. ccxxxij,
 De roba leuada. fo. xxxxiij. ca. ccxxxiiij,
 de palanques vasos o arguēs preses ho lo
 gats. fo. l. ca. ccxxxiiij,
 De patro qui prometra de sperar als mer
 caders a dia cert. fo. l. ca. ccxxxiv,
 De espatxament de nau promesa dia cert.
 fo. l. ca. ccxxxv,
 De nau qui estibara d gerra. f. lij. c. ccxxxvj
 Sigerra se trēcara dintrenau. f. lij. c. ccxxxiiij,

Si mariners señ menaran la nau sens volū
 tat del senyor. fo. lii. ca. ccxxxviii,
 Del comptar deles vitualles e coses neces
 saries ala nau. fo. liii. ca. ccxxxviii,
 Com lo patro deu dar compte als perso
 ners quascun viatge. fo. liii. ca. ccxxxix,
 Com patro deu dar compte e sismor sens
 comptar. fo. liii. ca. ccxxxxi,
 Declaracio del precedent. fo. lv. c. ccxlii,
 De patro qui volra creixer la sua nau fo.
 lv. ca. ccxxxxiij.
 Declaracio del precedent. fo. lvi. c. ccxliiiij,
 De adob de nau fo. lvii. ca. ccxxxv,
 De arborar ancores. fo. lviii. ca. ccxxxvi,
 De nau qui ira a parts. fo. lviii. ca. ccxlvii,
 De exarcia tolta per lenys armats. fo. lix.
 ca. ccxxxviii,
 De roba quis banyara en leny descubert.
 fo. lix. ca. ccxxxviii,
 De pilot. fo. lix. ca. ccli,
 De guaytes de nau. fo. lxi. ca. ccli,
 De roba trobada. fo. lxi. ca. cclii,
 Encara de conuinença feta en golf ho en
 mar deliura. fo. lxii. ca. ccliii,
 De conuinençes entre patro e mercaders
 e mariners. fo. lxiii. ca. ccliiii,
 Feta comanda a vs de mar fo. lxiii. c. cclv,
 De patro qui vendra la nau sens sabuda
 dels personers. fo. lxiii. ca. cclvi,
 Roba amagada mēt mesa en nau. fo. lxiii.
 ca. cclxvii.
 Si algun patro donara son loch a altre per
 nolieiar. fo. lxiiii. ca. cclviii.
 De patro qui tirara raig trobat sens volū
 tat dels mercaders. fo. lxv. ca. cclix,
 De nau nolieuada per anar a carregar en
 algun loch. fo. lxv. ca. cclix,
 Si mercader nolieiar nau en loch estrāy,
 e morra. fo. lxvi. ca. cclxi,
 Si mercader qui nolieiar nau, vendra
 * 5 malal.

TAVLA.

- malaltia. fo.lxviii.ca.cclxii,
 De mercader qui nolieiera nau e morra
 ans que sia carregada. fo.lxviii.ca.cclxiii.
 De nau nolieuada e lo patro morra', ans q̄
 sia carregada. fo.lxix.ca.cclxiiii,
 De nau nolieuada sens temps determenat.
 fo.lxx.ca.cclxv.
 De nau nolieuada que per impedimēt no
 pot fer lo viatge. fo.lxxi.ca.cclxvi,
 Com mariner no deu exir de nau per pa-
 raula del senyor, fo.lxxii.ca.cclxvii.
 Mariner qui fugira, fo.lxxii.ca.cclxviii.
 De carrech de gra pres sens mesura, fo.
 lxxii.ca.cclxviiii.
 Condicions de nolit, fo.lxxiii.ca.cclxx.
 De nau o lēy qui stāt en lo carregat sobre
 uendra temporal, fo.lxxiii.ca.cclxxi.
 De mestre daixa e de calafats, fo.lxxiiii.
 ca.cclxxii.
 De seruicial e d̄ patro, f.lxxiiii.c.cclxxiii
 De stiba de gerres ho botes buydades,
 fo.lxxv.ca.cclxxiiii.
 Cō la roba pot esser aturada o lexada per
 lo nolit, fo.lxxv.ca.cclxxv.
 De Nau de mercaderia presa per nau ar-
 mada, fo.lxxvj.ca.cclxxvj.
 De nau qui haura a descarregar per cas for-
 tuit, fo.lxxvij.ca.cclxxvij.
 De patro qui sera empatxat ala partida per
 deutes, fo.lxxvij.ca.cclxxviii.
 De comanda que lo comādatari dega por-
 tar ab si, fo.lxxviii.ca.cclxxix.
 Com comandatari deu esser cregut per
 son sagrament, fo.lxxix.ca.cclxxx.
 De auinençes entre patro e mercaders per
 roba nolieuada, fo.lxxix.ca.cclxxxj.
 De empatxament de senyoria sobreuenint
 a nau nolieuada, fo.lxxx.ca.cclxxxij.
 De que son tenguts personers a patro qui
 vol fer barca, fo.lxxxj.ca.cclxxxij,
 De Nau qui gitara, fo.lxxxij.ca.cclxxxiiij.
 De Nau o leny que per cas fortuit se hau-
 ra aleuar, fo.lxxxiiij.ca.cclxxxv.
 De conserua, fo.lxxxiiij.ca.cclxxxvi.
 De nau comanada per personers a algu,
 fo.lxxxiiij.ca.cclxxxvij.
 Si nau de mercaderia se encontra ab nau
 de enemichs, fo.lxxxv.ca.cclxxxviii.
 De conuinença feta per comandatari de
 nau, fo.lxxxvi.ca.cclxxxviiii.
 De nau presa e recobrada, f.lxxxvi.c.cccxc
 De carrech de lenyā, f.lxxxix.c.cclxxxj.
 De conuinença, fo.lxxxviii.ca.cclxxxiiij.
 De mercaderia, encamerada ho falsa, fo.
 xc.ca.cccxciii.
 De bescōpte allegat per personers cōtra
 los hereus del patro. fo.xc.cccxciii.
 De nau qui aleuiara de exarcia apres que
 haura carregat. fo.xci.ca.cccxcv.
 Cō deu pagar nolit en fet de get, fo.xci.
 ca.cccxcvj.
 De patro e mariners qui volran abstrer da-
 nar en lo viatge, fo.xcij.ca.cccxcvii.
*Fins açi hauen parlat de les leys e ordina-
 cions de actes maritims mercantiuols. A-
 ra posarem ordinacions en fet de armada
 maritima.*
*Ordinacions de tot veixel qui armara
 per anar en cors e de tota armada, ques
 faça per mar.*
 E primo de almirall capita e armadors, fo.
 xciii.ca.cclxxxviii.
 Cō deu esser cōptada la msesio e loguāy
 en nau armada, fo.lxxxiiica.cclxxxviiiiij
 De comit o senyor de galera o de fusta
 manca armada, fo.lxxxiiii.ca.ccc.
 De comit, fo.lxxxiiii.ca.ccc.
 De conuinençes, fo.lxxxiiii.ca.cccii.
 De les parts ques deuen fer en nau arma-
 da,

T A V L A.

da, fo. xciiij. ca. ccciiij.
De notxers e altres officis, de la porcio;
fo. xciiij. ca. ccciiij,

De almirall. fo. lxxxxv. cccv.

Almirall pot fer mellorar, fo. lxxxxv.

Almirall pot fer conestables, fo. lxxxxv.

Almirall pot millerar, fo. xcv.

Ordinacions de cors, fo. xcv. cccvj.

Almirall deu demarnar consell, xcv.

Almirall pot metre proer, fo. xcv

Almirall pot metre e leuar conestable, fo.
lxxxxv.

Almirall pot leuar ganfanoner, fo. xcv.

Almirall pot leuar guardians, fo. lxxxxv.

Almirall pot leuar gabiers, fo. lxxxxv

De notxer, fo. lxxxxvj. ca. cccvij.

De proers, fo. lxxxxvj. ca. cccvij.

Ballesters, fo. xcvj. ca. cccviii.

Homens darmas, fo. xcvj. ca. cccx.

Gabiers, fo. xcvj. ca. cccxj.

Depes e mesura, fo. xcvj. ca. cccxij.

Sobre guardians, fo. xcvj. ca. cccxiiij.

Timoners, fo. lxxxxvij. ca. cccxiii.

Barbers, fo. lxxxxvij. ca. cccxv.

Ganfanoners, fo. xcvii. ca. cccxvi.

Barquers, fo. lxxxxvij. ca. cccxvii.

Esuehidors, fo. lxxxxvij. ca. cxviii.

Afferradors, fo. lxxxxvij. ca. cccxix.

Dela guarda del almirall, fo. xcvii. c. cccxx.

Escorcolladors. fo. xcvii. ca. cccxxi.

Seruicials, fo. xcvii. ca. cccxxii.

Mestre daixa, fo. lxxxxvij. ca. cccxxiii.

Ballester, fo. xcvii. ca. cccxxiiii.

Calafat. fo. lxxxxvij. ca. cccxxv.

Rey de seruicials, fo. xcvij. ca. cccxxvj.

Consols, xcvij. ca. cccxxvij.

De conuinences, fo. xcvij. ca. cccxxvij.

Lalmirall deu tenir e donar, fo. xcvij.

Lalmirall e lo capita deu leuar, fo. xcvij.

Lalmiralle lo capita si hā p̄sa roba, fo. xcvii

Totes les coses quel almirall, fo. xcviiij.

Almirall pot fer iusticia, fo. lxxxxvij.

Almirall no deu metre scriua, fo. xcviii.

Almirall deu fer algun clauari, fo. xcviiij.

Almirall pot iusticiar tot hom, fo. xcviiij.

Almirall pot fer iusticia d̄ homēs, fo. xcviiij.

Almirall deu hauer d̄ xx. parts, fo. xcviiij.

Almirall d̄u hauer cō nau sepēdra, fo. xcviiij.

Almirall deu hauer vn lit d̄ roba, fo. xcviiij.

Almirall deu hauer vna copa, fo. xcviiij.

Almirall deu hauer tots los scrits, fo. xcviiij.

Almirall deu hauer vn anell, fo. lxxxxvij.

Almirall pot hauer ioya, fo. xcviiij.

Almirall es tengut al senyor, fo. xcviiij.

Almirall com la nau fa camp, fo. xcviiij.

Almirall deu prestar, fo. lxxxxvij.

Que deu fer capita fo. xcviiij. c. cccxxix.

Capita es tengut de atendre, fo. lxxxxvij.

Capita deu fer a saber al almirall, fo. xcviiij.

Capita deu fer o dar cōpte, fo. lxxxxxiii.

Capita deu mostrar, fo. lxxxxvij.

Capita deu axi be guardar, fo. lxxxxvij.

Capita deu tenir loch d̄ almirall, fo. xcviiij.

Capita deu trametre lenys, fo. lxxxxvij.

Capita deu anar parlar, fo. lxxxxvij.

Capita deu metre en les galeres, fo. xcviiij.

Capita deu fer partides, fo. lxxxxvij.

Capita deu fer atrestal, fo. lxxxxvij.

Capita deu fer donar la viada, fo. xcviiij.

Capita deu stablir les batalles, fo. xcviiij.

Capita deu hauer responsio, fo. xcviiij.

Capita deu fer mostrar, fo. xcix.

Capita deu gitar los homens, fo. xcix.

Capita haya tal poder, fo. lxxxxix.

Capita deu metre, fo. lxxxxix.

Capita deu fer recollir, fo. lxxxxix.

Capita deu hauer lo quart, fo. lxxxxix.

Capita deu esser cominal, fo. lxxxxix.

Capi-

TAVLA.

Capita deu stoïar tota la roba, fo lxxxix.
 Capita pot fer encantar,
 Capita deu veure,
 Capita pot millorar,
 Capita deu partir,
 Capita deu fer fer,
 Capita es tengut,
 Capita es tengut,
 Capita es tengut,
 Capita es tengut quey faça,
 Capita deu hauer,
 Capita deu hauer totes les spases,
 Capita deu hauer.
 Encara deu hauer,
 Item deu hauer.
 Capita pot pendre,

Scruia. fol. lxxxix cap. cccxxx.
 Scruia deu esser leal, fo. lxxxix.
 Scruia deu retre compte,
 Scruia deu tenir lo cartolari,
 Scruia es posat ala maior lealtat,
 Scruia hi deu esser com lalmirall,
 Scruia no deu res scriure,
 Scruia es posaten loch de lealtat.
 Scruia ha aytal batlia.
 Encara si lescruia no tramet,
 Ne algun mariner noy gofa, fo. c.
 Scruia pot encara acordar,
 Scruia deu esser en totes les coses,
 Scruia pot pendre lo millor,
 Scruia deu hauer en nau armada.
 Item si laltre scriua dela nau.
 Item deu hauer tot encant,
 Scruia pot damnar home,
 Scruia es tengut,

De clauaris. fo. c. cap. cccxxxj.
 Clauaris han vn march dargent,
 Clauaris han de quascuna nau,

Clauaris han totes les tancadures, fo. c.
 Clauaris han totes les cordes,
 Clauaris han tots los aguts.
 Clauaris han de quascun farrahi,
 Clauaris han los scarpres.

Notxer maior. fo. c. cap. cccxxxij.
 Notxer maior.
 Item que per parentesch.
 Item que per maluolença,
 Item deu dir tets les maganyes,
 Item si veu res.
 Item que ell no faça hom,
 Item ell deu fer totes coses.
 Item que ell no deu exir, fo. c.
 Notxer deu hauer aytal batlia,
 Notxer ha a comendar,
 Item que tota via que la nau.
 Item que com volra pendre,
 Item al entrar de algun port,
 Item que com veura,
 Item que nenguna ancora,
 Item que si gumena,
 Item la nau no deu mudar,
 Ne deu partir barca de nit.
 Notxer deu esser a arbitrar,
 Notxer maior no es tengut,
 Notxer pot cambiar.
 Item deu hauer la quarta part.
 Item deu hauer de tota vela,
 Notxer es tengut de star.

De consols. fo. c. j. cap. cccxxxij.
 Consols deuen iurar,
 Item deuen hauer,
 Ité deuen hauer de quascuna nau.
 Item es tengut cascun consol.
 Los guardians qui son senescals.
 Deuen hauer los guardians.
 Item deuen hauer.

Item

TAVLA.

Item los guardians deuen hauer, fo.ci.
 Cō se leuē les quintes.fo.cj.ca.cccxxxiiii.
 Itē si algu armara e no guanyara, fo.cii.
 Item si algu armara e no guanyara,
 Item si algun notxer emprara.
 Item si li armara a tot plant,
 Item se leuan axi les quintes,

*Açi acaba lo libre vulgarment appellat de
 Consolat. fol.cij.*

En lany de nostre senyor Deu,
 En lany M.cii, en les Kalendas,
 En lany M.cii. foren fermats,
 En lany de M.cxviii. foren fermats,
 En lany, M.clxii. en lo mes de Agost,
 En lany de, M. clxxv, foren fermats,
 En lany de M. clxxxvi. foren fermats,
 En lany de M. clxxxvii. en les kalendes,
 En lany de M. cxxxx. foren fermats,
 En lany de M. cc, foren fermats,
 En lany de M. ccxv. foren fermats,
 En lany de M. ccxxiiii. foren fermats,
 En lany de M. ccxxv. foren fermats,
 En lany de M. ccl. foren fermats,
 En lany de M. cclxii. foren fermats,
 En lany de M. cclxx. foren fermats,
 En lany de M. cclxx. foren fermats,

Capitols del Rey en Pere. fol.ciiij

Primerament que tot mariner,
 Item qu tot mariner o ballester,
 Item que tot mariner o bollester,
 Item que tot mariner o ballester,
 Item que tot mariner o ballester.
 Item que tot patro de nau, fo.ciiii.
 Item que si lo mariner o altre,
 Item que tot mariner o ballester,
 Item que tot mariner,
 Item que tota nau o leny.
 Item que tot mariner o ballester,

Item que tot mariner e ballester,
 Item si algun mariner o ballester,
 Item si algu o alguns mariners,
 Item que si algun mariner,
 Item que si algun mariner,
 Item si alguna nau o leny,
 Item si algun mariner o seruicial, fo.cv.
 Item que algun barquer,
 Item que si alguna persona fara fer nau,
 Item que algun barquer no gos traure,
 Item que algun exauaguer pescador,
 Item que algun barquer,
 Item que algun patro o exercidor,
 Item que tot personer de nau,
 Item que si alguna persona, fo.cvi
 Item que si alguna nau o leny,
 Item que les robes saluades,
 Item que la nau o leny,
 Item que dega pagar la dita nau,
 Item que si algun patro o son lo ctinent,
 Item declaran, que les robes,
 Item que sia licit al patro,
 Item que si alguna nau o leny,
 Item que si alguna nau o coçha,
 Item quel patro haia a nauegar, fo.cvii.
 Item que nulla persona estranya,
 Item quel senyor Rey ne officials seus,
 Quo circa vobis & vnicuiq;

*Ordinacions de consellers de Barcelona
 per lo consolat de Sicilia. fol.cviij.*

Item ordenaren, que tots mercaders,
 Item ordenaren que tot mercader,
 Item dien, que si algun mercader,
 Item ordenaren que tot patro,
 Item que quascun mariner, fo.cviii.
 Item dien, que algun patro de nau,
 Item ordenaren que tot patro,
 Item ordenen que tot patro,
 Item ordenan que si voluntat de Deu era,
 Item

T A V L A.

- Item ordenã, q̄ si cas se esdeuenia, fo. cviiij.
 Item ordenan que si cas sera, quel Consol
 Item ordenam, que si algnn mercader,
 Item ordenam que si cas se esdeuenia,
- Ordinacions de Consellers de Barcelona,
 sobre fetes maritims. fol. cviiij.*
 Axi que sens scriua iurat,
 Itē ordenaren los dits consellers.
 Itē ordenaren los dits Consellers, fo. cix.
 Item ordenaren los dits Consellers,
 Item ordenaren los dits Consellers,
 Item ordenaren los dits Consellers,
 Item mes ordenaren los dits Consellers,
 Item ordenaren los dits Consellers.
 Itē mes ordenaren los dits conselles, f. cx.
 Item mes ordenaren los dits Consellers.
 Dels quals bans pecuniaris,
 Retenense empero los dits Consellers,
 Seguexense algunes leys e ordinaciōs tre
 tes de Recognouerunt proceres, fo. cx.
 In Recognouerunt procea, xxiiij. cap.
 Item que los mercaders, o mariners,
 In Recognouerunt pro. a. lxxviiij. cap.
 Item si algu sen porta comandes,
 Altra del Rey en Jaume de allo mateix.
 Ordinacio de Consellers de Barcelona,
 per fet de cambis, fo. cx.
- Privilegi del Rey Alfonso donat en Bar
 celona. fol. cxj.*
 Capitol de cort en Barcelona, a vuyt de
 Octubre, fo. cxj.
 Guiatge a aq̄lls qui volran anar vltra mar
- Ordinacions de Consellers de Barcelona
 derrerament fetes sobre les seguretats ma
 ritimes. fol. cxij. cap. I.*
 Que robes carregades dalla lestret per
 portar en Flandes. fo. cxiiij. cap. ij.
- Que totes robes e nauilis qui venguen en
 Barcelona on iscan se podan assegurar. fo.
 cxiiij. cap. iij.
 Robes carregades en alexandria se podē
 assegurar al que valran al comptant en A
 lexandria, fo. cxiiij. cap. iijij
 Que los asseguradors no hagen guanyat,
 fo. cxiiij. cap. v.
 Que algu no puga esser assegurat en altra
 part. fo. cxiiij. cap. vi.
 Que totes les seguretats se hagen a fer ab
 cartes publiques, fo. cxiiij. cap. vij
 Que algun corredor no gos fer contra les
 presents sots priuacio de son offici. fo.
 cxiiij. cap. viij.
 Que los que asseguraran hagen a iurar, e q̄
 designen les robes per cost. fo. cxiiij. ca. ix.
 Que los asseguradors hagē a iurar q̄ la fer
 ma que fan es verdadera. fo. cxv. cap. x.
 Que les seguretats se hagen a causar per
 pacte. fo. cxv. cap. xj.
 Que no poden declinar de for dels Con
 suls. fo. cxv. cap. xij.
 Que no gosen posar paraules derogato
 ries. fo. cxv. cap. xiiij.
 De pena de notari. fo. cxv. cap. xiiij.
 Que les seguretats que no seran pagades,
 no valegan. fo. cxvj. cap. xv.
 Que les fermes dels asseguradors hagen
 força. fo. cxvj. ca. xvj
 Que si era noua dela perdua que no vale
 ga. fo. cxvj. ca. xvij
 Que vitualles podē esser. fo. cxvij. c. xviiij.
 Dela paga deles seguretats. fo. cxvij. ca. xix
 Si los assegurats p no hauer. f. cxvij. c. xx.
 Si los assegurats lexaran. fo. cxvij. c. xxj.
 Que corrent lo temps. fo. cxvij. ca. xxij.
 Del temps dela paga. fo. cxvij. ca. xxiiij.
 Que les seguretats fetes. f. cxvij. ca. xxiiij.
 Del iurament q̄ primerament. f. cxvij. c. xxv.

T A V L A.

Capitols e ordinacions nouellament fetes per la cort general del principat de Catalunya, fol, cxviiiij.

Lo ques deu pagar de totes robes excepta des les dauall especificades, fol. cxix. cap. j.

De robes portades ab fusta de vltra mar, fo. cxviiiij. ca. ij.

Deles robes que no han costat cert preu, fo. cxviiiij. ca. iij.

Dret deles lanes qui entren per Ebro. fo. cxix. ca. iij.

Mercaderies que no paguen entrada sino exida, fo. cxix. cap. v.

Dret del vi de Arago mes en Catalunya fo. cxix. ca. vi.

Cathala poblat en Arago Valencia no paga dret de blat que trague per sa prouisio fo. cxx. ca. vii.

De quals vitualles se deu pagar dret de exida, fo. cxx. ca. viij.

Dret dels draps qui hixen de Catalunya fo. cxx. ca. viiiij.

Or argent obrat vestidures libres armes, e altres vtenfilies per propi vs de exida no paga, fo. cxx. ca. x.

Dret deles prop dites coses tretes per mercaderia, fo. cxx. ca. xj.

Dret de exida deles armes e vtenfilies nouament fetes, fo. cxx. ca. xii.

Dret de les prop dites coses ia vsades per mercaderia tretes, fo. cxx. ca. xiiij.

Que los prop dits quatre capitols siē ser uats, fo. cxx. ca. xiiij.

Que lo preu de les vitualles portades exint en moneda fins a cent sous no pach dret, fo. cxx. ca. xv.

Deles robes portades en les fires, fol. cxx. cap. cxvj.

Dret de exida deles fustes, fo. cxxi. c. xvii.

Naus o altres veixells fets en Catalunya per obs de mallorqui, manorqui, ho de Iuiça no paguen dret lenyā o exarcia per fer naus de exida paga, fo. cxxi.

Exarcia membres o arreus de veixell de mar desfet dentrada no paga, fo. cxxi. ca. xviiiij.

Dret dels caualls rozins muls e mules e besties afinines, qui exiran fora la senyoria, fo. cxxi. ca. xx.

Excepcio e declaracio del prop precedēt capitol, fo. cxxi. ca. xxj.

Dret dela exida del çafra. fo. cxxi. ca. xxij.

Dret de exida de lanes sutzes carregades en los ports de Tortosa. fo. cxxi. ca. xxiiij.

Deles lanes lauades en dits ports carregades, fo. cxxi. ca. xxiiiij.

Dret deles lanes sutzes en qualseuol altra part de Catalunya carregades, fo. cxxij. cap. xxv.

Dret de lanes lauades en dits ports carregades, fo. cxxii. ca. xxvi.

Excepcio dels prop dits capitols, pera quant Rossello e Cerdanya seran cobrats fo. cxxii. ca. xxvij.

Altra Excepcio, fo. cxxii. ca. xxviiiij.

Dret de exida de cuyram ab lana, fo. cxxii. cap. xxix.

Dret de exida de filassa destam, ho de lana, fo. cxxii. ca. xxx.

Del bestiar qui ix de Catalunya pera ton dre, fo. cxxii. ca. xxxi.

Del bestiar qui ix de Catalunya per pasturar, fo. cxxii. ca. xxxii.

Del bestir qui entra en Catalunya per herbeiar, fo. cxxii. ca. xxxiiij.

Del bestiar quis metra en Catalunya per esser leuat apart ho parts, fo. cxxii. c. xxxiiij.

Dret dela exida deles monedes, fo. cxxii. ca. xxxv.

Que

TAVLA.

Que la moneda treta per prouisio no pac
exceptat de aquells, fo.cxxiiij.ca.xxxvj.
Deles robes portades ab galeres del Rey
de Napolis o sos vafalls venecians e florē-
tins, fo.cxxiii.ca.xxxvii.
Deles robes qui ixen ab intēcio de tornar
en Cathalunya, fo.cxxiii.ca.xxxviiij.
Dret de la entrada dels cotons filats estrā-
gers, fo.cxxiii.ca.xxxix.
Dret de entrada de les robes o vestits de
lana exceptat deles qui hā seruit als quil
meten. fo.cxxiii.ca.xxxx.
Dret de entrada deles coses fetes de tele-
ria canamaçeria o coto, fo.cxxiiij.ca.xxxxij.
Dret de entrada deles coses fetes de cuy-
ram, fo.cxxiii.ca.xxxxij.
Dret de entrada dels cuyrams adobats ho
assaonats, fo.cxxiiij.ca.xxxxiii.
Dret de entrada de obra feta de ferro ho
de haçer. fo.cxxiiij.ca.xxxxiiii.
Dret de entrada de estany obrat, fo.
cxxiiij.ca.xxxxv.
Dret de entrada de obra de coure fo.
cxxiiij.ca.xxxxvj.
Que pedres ho moles de obrar lo coral
nos sien tretes de Cathalunya, fo.cxxiiii.
cap.xxxxvii.
Certa prouisio prouehint que frau nos fa
ça en lo dret deles lanes, fo.cxxiiij.ca.
xxxviiij.
Certa prouisio per que frau nos puga fer
en los drets. fo.cxxv.ca.xxxxix.

Certa altra prouisio per los drets deles ro-
bes portades per mar, fo.cxxv.ca.l.
Que la stima dela liura de gros per les ro-
bes portades de Flandes sia feta a raho de
quatrellures e vuyt sous Barcelone sos per
liura de gros, fo.cxxv.ca.lij.
Que les robes entrades si exiran, no sien
mes estimades, sino aiustant hi lo cost de
les messions, fo.cxxv.ca.lij.
Les penes del qui fraudara lo dret del ge-
neral. fo.cxxv.ca.liij.
Que les robes del Papa no paguen dret
ni entrant ni exint. fo.cxxvj.ca.liiiij.
Que tots los altres capitols vells dels dits
drets estiguen eu sa valor, fo.cxxvj.
cap.lv.
Que los deputats e oydors de comptes
sien interpretadors corregidors &c. dels
duptes dels presents capitols. fo.cxxvj.

*Deles ordinacions del dret del pes del se-
nyor Rey com e enquina manera se paga
lo dit dret del pes. fol.cxxvj.*

Crida que qualseuol persona estrangera
que carregara robes o mercaderies en Bar-
celona. fo.cxxvij.
Ordinatio sobre los Consolats de Galler
y Alguer. fo.cxxviiij.
Priuilegi del Rey en Marti ampliant y cō
firmant la iurisdicçio dels Cōsols y Iutge
de appells. fo.cxxix.

FI DELA TAVLA.

SEGVEIX SE LO LI-

BRE DE CONSOLAT NOVAMENT

corregit y estampat. En lo qual son cõtengudes les lleys
è ordinacions dels actes maritims
è mercantiuols.

*En qual manera son elets los Consols e lo jutge de les appella-
cions quascun any. Capítol, 1.*

QVASCVN any lo vespre de la festa de Nadal de nostre Senyor los promès nauegants patrons e mariners o partida de aquells apleguen consell en la esglesia de sancta Tecla de la ciutat de Valencia. E aqui per electio, e no per redolins tots en vna concordants o la maior partida, elegexen dos bons homens de la art de mar en consols. E vn home de la dita art de la mar, e no dalguna altra art o ofici o sciencia en jutge de les appellacions: ques fan de les sentencies dels dits cõsols. E les dites elections son fetes per priuilegi q̄ los promès de la dita art de la mar há del senyor rey e d̄ sos antecessors.

Del jurament que fan los Consols, Capítol. 2.

LO dia de Nadal los dits consols elets iuren en poder de la

justicia ciuil de la dita ciutat, dins la esglesia de nostra dona sancta Maria de la seu, apres quel dit justicia ha jurat en poder del senyor Rey o de son batle: q̄ be e lealmēt se hauran en lo offici del dit consolat: que daran dret axi al maior com al menor, e al menor com al maior, saluant tota hora la feeltat e lealtat del senyor rey.

Com lo jutge dapells es presentat: e com jura. Cap. 3.

PAssada la dita festa de Nadal los consols ab alguns promens de mar presentē lo dit jutge elet al portant veus de procurador en lo regne de Valencia, o a son loctinent, e iura en poder daquell: q̄ be e lealmēt se haura en lo dit offici. E aq̄ll qui per los dits consols es al dit procurador presentat en jutge de les dites appellacions: aquell reb lo dit procurador en iutge de dites appellacions. E axi es ac-

A stumat

Llibre de Consolat

stumat de fer no contrastant que en lo priuilegi als dits promès de mar per lo senyor Rey sobre la eleccio del dit iutge atorgat sia cōtengut: quel dit iutge quascun any per lo dit senyor Rey o per son procurador sia elet. Com daço lo dit senyor Rey nel dit procurador seu apres la * dacio del dit priuilegi no haien vsat null tēps. E axi serues segons que de sus es dit.

* data

Com los consols reben per asi e per lo iutge de apells scriua Cap. 4.

LOs Consols reben a si aquell escriua: q̄ ben vist los es. E si es par sufficient aquell scriua: que stat hi es lany passat: comanenti la scriuania en lo lur any. E apres los altres consols: qui apres de aquells son elets en lo dit offici: si aquell tenen per sufficient. E en poder daquell scriua dels dits Consols lo iutge fa sos affers, per tal quel enā tament del iutge seguezca apres aquells dels consols. Empero los dits consols dins lany e tota hora que benuist los es; poden remoure lo dit scriua de la dita scriuania, e aquella a altre scriua comanar. E aço lo dit scriua al qual la dita scriuania primerament sera comanda: no pot contrastar.

De la forma del sagell dels consols. Capitol. 5.

LOs consols han segell en la lur cort redon: En lo qual ha vn

scut, les dues parts senyal real, lo ters a la fi del scut ondes de mar: entorn del dit segell es scrit Sigillum cōsolatus maris Valentie pro domino rege, Ab aq̄st segell meteix segella lo iutge lur: si res ha a sagellar. Aquest segell es tengut per lescriua de la lur cort.

Qui poden esser consols e qui iutge, e qui no. Cap. 6.

Aquells qui son vn any cōsols nou son en lany seguēt, abans hi son altres mudats. Axi meteix lo iutge si muda quascū any. Mas aquells qui son stats consols e iutge: hi podē esser elets vn any part altre. Encara mes: q̄ lo vn daquells qui sera elet consol: pot esser elet en lany seguēt en iutge de les appellaciōs. E axi meteix aquell que sera estat iutge: pot en lany seguēt esser elet en consol.

Com los cōsols poden comanar lur loch a quils plau. Cap. 7.

LOs consols ab duy o lun daquells per malaltia, o per affers o si sen ha de partir de la ciutat de Valencia: poden comanar lur loch a quils plau: ab q̄ sia de la art de la mar. E aço meteix pot fer lo iutge.

Seguexse la forma: com usen los consols en lur offici. E primerament de la demanda en escrits. Cap. 8.

Com demāda per scrit dauāt ells es proposada de algun fet: la coneixença e la determina-

mina-

minacio del qual se pertanga al cōfolat, segōs les costumes de la mar, de aquella demanda es trames tràsflat per lon saig ala part demanada: e la part demanada ha a respondre a aquella demāda al terme per lo dit saig de manament dels dits consols assignat. E lo demanat ab la resposta ensemps posa rahōs en defensio: sin ha algunes, contra la dita demāda. Encara demāda d̄ re cōuencio, sin ha cōtra aquell: qui cōuengut en iuy laura. Ala qual de manda de reconuencio, eraons de defensio si posades son: Lo primer demanador es tengut respōdre. E ab la resposta ensemps posar rahōs de defensio, sin ha cōtra la dita manda de reconuencio. A les quals raons de defensio aq̄ll qui la dita demāda de reconuencio haura feta, es tengut respondre. A aquests enantaments a fer es feta assignacio d̄ tres en tres dies o mes o mēys segōs q̄ als consols es benuist. Fettes aquestes respostes, si es demanat per les parts, en altra manera no, nil proces nō es nulla: deu esser fet sacrament de calūnia, e de veritat a dir, per les dites parts: e de respondre per aquell a les demādes e rahons per la vna e per l'altra part posades, E sobre aço q̄ negat sera: deu esser atorgat dilacio per proua a les parts si per aquelles la dita dilacio demanada sera, ço es deu dies per primera dilacio poden hauer quatre dilacions de deu dies iurāt q̄ la quarta no la demanen per malicia ni p̄ alōgar lo plet. E si es cas,

q̄ hagen a donar testimonis de proues, q̄ siē en parts lunyadanes: es los atorgat temps cōuinent per dilacio segons la lunyesa del loch: hō la part affermara: que enten donar sos testimonis. En quascuna dilacio es manat ala part q̄ sia present cōtinuament per veure iurar los testimonis: q̄ la part demanant dins la dilacio dar entē: en altra manera que en la absencia sua seria rebut lo sacrament de aquells. Les dilacions passades, los testimonis publicats, a requisicio de les parts en continent los cōsols assignen dia a les parts a oyr sentencia, sens que no cal, ni es necessari: que les parts renunciem a mes dir, ni per aquesta raho lo p̄ces no pot esser dit nulla, nin es nullat. Pero abans de la publicacio dels dits testimonis o apres pot quascuna de les parts pledeiants traure en proua cartes e altres scriptures publiques en ajuda de la sua proua.

De obicir testimonis.

Cap. 9.

LOs testimonis publicats, no es cōsentit a alguna dels parts: q̄ posen obicions per scrit contra los testimonis: q̄ en lo fet rebuts serā ni altra reprobacio de testimonis noy es rebuda per scrit ni de paraula. Pero si per alguna de les parts de paraula es allegat: que los dits testimonis o alguns daquells son parēts daquell: qui dats los haura, o enemichs daquell contra qui dats seran, o son persones de algun mal

Libre de Consolat

vici: aço es a conexença dels dits consols: e de aquells ab que consell han sobre el dit fet, hagut esguart ales persones dels dits testimonis, e a la fama e condicio de aquells.

Com se dona sententia ala demanda en scrits. Cap. 10.

Feta la assignacio per los dits consols ales parts a oir sententia los dits consols ab lo lur scriua van sen als promens mercaders de la dita ciutat e fan legir dauant aquells lanantament e proces del fet e han sobre aquell consell dels dits promens mercaders. En apres apleguē cōsell de promēs de mar, e fan los semblantment legir lo dit anantament e proces, e han daquells lur consell. E ales vegades han primerament lo dit consell dels dits promens de mar, e aço segons quels es auinent. E si abduy los cōsells son concordats donen sententia en lo fet. E si aquells consells no son cōcordants: ço es lo consell dels promens mercaders ab aquell dels promens de mar affrontē los en temps. E en cas quels dits promens de mar nos cōcorden ab los promens mercaders o affrontar ab aquells nos vullen donen los dits consols la dita sententia segons lo consell dels promens de mar. Car de consell daquells han los contractes a determinar e no segons lo consell dels dits promens mercaders: si hauer nol volen, car non son cōstrets per priuilegi del senyor rey ni per altra manera: sino per ço com es axi

acostumat en han vstat dalgun tēps ença.

De la appellacio. Capitol. 11.

DE aquesta sentēcia aquell ques sentira aggrauiat: se pot appellar dins deu dies comptadors del dia dela proclacio de aquella. E la dite appellacio li es rebuda, e es remes al jutge deles appellacions del cōsolat ab lo proces dauant los dits cōsols actitat en loch de apostols. En la qual appellacio ha ametre los greuges nullitats e iniusticies per los quals dela dita sententia se sentira agrauiat.

Com anant a lo jutge de les appellacions. Cap. 12.

Aquell ques sera appellat: es tēgut presentar dauant lo jutge ab le scriua dela cort del cōsolat lo dit proces e appellacio, requirent aquell quereuoch esmen e corrige la dita sententia dels dits consols. E lo jutge rebuda la presētacio del dit proces en continēt assigna dia a oir sentēcia en la dita appellacio al qual dia cita la part apellada per oir aquella. E si dins los dits deu dies es lo condēnat nos sera appellat de paraula o per escrit: la sentēcia passa en cosa iutiada.

Cō en la appellacio nos pot res posar ne prouar de nou. Cap. 13.

EN aytal plet de appellacio alguna cosa de nou nos pot posar ne prouar per alguna dles parts. Mas lo jutge ab lo proces principal

pal dauant los cōsols aētitat, e abla dita appellacio e greuies ha hauer son consell e donar sentencia en lo dit plet de appellacio. E de aço hā los promens de mar carta del senyor Rey.

Com e en quant se ha aprofeguir la appellacio. Cap. 14.

A Quest plet d'apellacio se ha aprofeguir continuament per lo appellant. E si passen trenta dies continuus vel diuifim: çoes de partidamente apres lo dia dela appellacio: que nomen son plet: la appellacio es deferta, e la sentēcia dels cōsols passa en cosa iutiada.

Com se dona sentencia en la appellacio. Cap. 15.

Lo iutge ab lescriua ha son consell sobre lo dit plet de appellacio, axi ab promens mercaders cō de mar, no ab aquells qui ia en lo plet principal han donat lur cōsell mas ab altres en la forma defus declarada. E si atroba ab cōsell la sentencia dels dits cōsols effer ben donada: conferma aquella. E si atroba effer mal donada: reuoca aquella, o la corregeix, segons lo dit cōsell. E dela sentencia del iutge qual que sia: alguna deles parts nos pot appellar. E aço per priuilegi quen han los dits promens del senyor Rey.

De excepcio declinatoria de for. Capitl. 16.

COm es en algun fet apres la demanda excepcio declinatoria de iuy per lo demanat proposada: los cōsols coneixen abans de aq̄lla excepcio: q̄ en * als sia anantat. E si atroben de consell que la conexença del dit fet pertanga a ells forçen lo demanat a respondre a aquella e anantē en lo fet: segons q̄ defus es declarat. E si atrobē de cōsell: quel fet no pertanga a ells: remetent les parts a aquell iutge: aquis pertany.

De demāda proposada de paraula, e dela sentencia. Cap. 17.

COm la demanda es proposada dauant los consols de paraula: hoides les rahons de quascuna de les parts, e rebuts testimonis de paraula per los dits consols, cartes o altres informacions: los dits consols ab les dites parts ensemps van dauant los promēs mercaders per demanar de consell, e les parts cōpten dauant aquells lur raho. E aços fa per tal: que les parts no pūquen dir que la lur raho per los cōsols no era donada a entendre: segons que ells la hauen posada: als promens: ab los quals hauen hagut consell sobre lo fet. E los consols dien: ço que han los testimonis testificat, e mostren les cartes o altres informacions: que les parts los hauran donades. E apres les parts se ixen del consell, e puys los promens mercaders donen consell als dits consols sobre lo dit fet. E semblantment e en la

Llibre de Consolat

forma desus declarada los dits cōsols van a demanar de consell als promens de mar sobre lo dit fet. E haguts los dits consells de paraula donen sentència en lo fet. Empero si per alguna deles parts es request: que la dita sentència li sia mesa en forma publica, e que lin sia feta carta testimonial, deu esser fet. Aquest anantamēt aytal ques fa de paraula es fet sens donar dilacio de pro-ua e altra solemnitat de iuy.

De appellacio de sentència de paraula. Cap. 17.

DE aquesta sentència pot esser appellat de paraula dins deu dies per aqll: quis sentira agreuiat. E lo iutge en aytal cas ve dauāt los consols, e presents les parts certifi-ques de aqlls, per qual rao se son moguts a donar la dita sentència. E en apres ab les dites parts presēts va demanar de consell sobre lo dit fet als dits promens mercaders e d̄ mar en la manera desus declarada, no ab aquells q̄ serā stats al primer consell, más ab altres. E puys segōs que trobade consell: dona sentència al dit fet. La qual sentència ha a donar en scrits. E aço segōs carta del senyor Rey. Aquest plet de appellacio ha esser determenat dins trēta dies, sino la sentència passa en cosa iutiada, segons q̄ damūt se cōte.

Deles mesions fetes en lo primer plet. Cap. 18.

LOs consols en lo primer plet ço es en plet principal: no cōdam

nen nengu en les mesions del dit plet.

Deles mesions en lo segon plet.

Cap. 20.

LO iutge si conferma la sentència dels consols: comdemna en la sentència lo appellant en les mesions fetes per lo appellat dauant lo dit iutge. E si reuoca la sentència d̄ls consols o la corregeix e la esmena: no condemna lo appellant en les dites mesions, cō hagues iusta causa defer la dita appellacio ne aytanpoch hi comdamna lo appellat.

Dels anantaments que poden esser fetes dauant lo vn consol.

Cap. 21.

DAuant abduy los consols o lo vn de aquells, laltre absent ocupat de alguns affers, son posades demādes e fetes qual seuol anantaments tro a sentència o a alguna interlocutoria o conexença. La qual sentència o interlocutoria se ha a donar, o la dita conexença fer per abduy los dits consols, e no per lo vn de aquells.

Les causes qui se guarden ala iurisdicio dels consols. Cap. 22

LOs consols determenen totes questions: que son de nolit, e de damnatge de robes que sien carregades en nau, de loguers de mariners, de part de nau a fer, de encantar de fet de get, de comādes fetes a patro o a mariner, de deute de-
gut

gut per patro: qui haia manleuat a ops e a necessari de son veixell, de promissio feta p patro o mercader a patro, d'roba trobada en mar de liura o en plaia, de armaments de naus, galeres o lenys. E generalmēt de tots altres contractes: los quals en les costumes d' mar sō declarats.

Dela execucio de les sentencies.

Cap. 23.

Los cōsols menē a execucio en los bens mobles del cōdemnat axi en vexells de mar cō en altres bens lurs sentēcies, e aquelles del iutge en aq̄sta forma: q̄ manen ala part cōdemnada a req̄sta daquell: qui ebtenguda la sentencia: q̄ dins deu dies apres del dit manamēt cōptadors haia pagat ço: en q̄ es cōdemnat o mostrats bens mobles clars e desembargats en los quals la dita sentencia sia menada a execucio. En altra manera: que rebran la oferta dels bens mobles q̄ per la part los sera demostrada.

Dela execucio de bens mobles del condemnat. Cap. 24.

Feta la oferta de bens mobles axi vexells com altres per lo cōdamnat o per la part en defalt de aquell: aquells bens sien subastats per publich corredor per la ciutat per deu dies, e passats los deu dies es feta vēda de aquells bens al mef donant publicament. E del preu es satisfet ala part de aço: que li sera iutiat. E de les mesions per aquell

fetes en la dita execucio, donant fermançes de tornador si algun aparex primer en temps e mlilor en dret en lo dit preu

Del creador sino pora dar fermança.

Cap. 25.

Si es estrany o encara dela ciutat se iurara si no hauer la dita fermança de tornador: es feta crida per la ciutat per publich corredor ab so de trompeta, que cō los dits consols hagē a deliurar aytal preu hagut daytals bens de aytal hom an aytal, e aquell haia iurat sino hauer fermança de tornador: Que si hi ha algu: qui haia, o entena hauer demanada o dret en la cosa venuda o en lo preu de aquella: que dins trēta dies cōparega dauāt los dits cōsols per mostrar de son dret, en altra manera q̄ lo dit preu li sera deliurat sens fermança de tornador. En aytal cas si demanāt noy ha vēgut dins los trenta dies lo preu, ço es la cosa iutiada es aquell deliurada per los dits consols sens fermança de tornador.

De execucio de bens seents: del condemnat. Cap. 26.

Si cas es: quel condemnat bens mobles alguns no haura vaxells de mar ne altres. E haura bēs seents: la donchs los consols scriuen ala iusticia dela ciutat o del loch: on aquells bens son que cō ells haien donada sentencia contra naital: de aytanta quantitat iut

Llibre de Consolat

iada an aytal: e aquella sia cōferma da per sentencia de lur iutge: si ap- pellacio hi es entreuēguda: e lo dit cōdemnat no haia bens mobles: en q̄ los dits consols menē aquella sen- tencia a execucio: q̄ requerē lo dit iusticia: que en loch dells e per ells men la dita sentēcia a execucio en los bens seents del dit condemnat cō los dits consols dela vēda de a- q̄lls bēs seents nos vullē entreme- tre, ne ho hagē acostumat fer. E a- donchs lo dit iusticia axi cō a mer- excudor mena les sentēcies dels dits cōsols e del iutge de aquells a execucio en los dits bens, segons forma del fur dela ciutat o costū del loch: on los bens son.

De patro qui demana son nolit, e lo mercader loy contrasta per roba: que li fall, o q̄ sera mullada.
Cap. 27.

SI algun patro de nau o altre ve- xell se clama de son mercader del nolit de sa roba: q̄ portada li haura: e aq̄ll mercader allega: q̄ no li estēgut de pagar lo dit nolit: tro lo dit patro li haia deliurada aytal roba q̄ afferma: que li fall aquella p̄ letra de son companyo, o per altra manera dira: q̄ li son carregada, o q̄ li haia esmenat algũ damnatge: lo qual affermara: q̄ p̄ lo patro o cul- pa de aquell li sera donat en les sues robes, si donchs per lo patro aque- stes coses atorgades no seran: lo mercader encontinent sens altre a- longament es forçat pagar al dit

patro lo nolit dela roba: que lo pa- tro li haura liurada, axi dela exuta com dela banyada o guastada, do- nant primeramēt e abans lo dit pa- tro fermāça en poder dels dits cō- sols, que de pla en pla fara dret al dit mercader sobre la dita roba q̄ affermara: que li fall, o sobre la ba- nyadura o guastament q̄ afferma- ra: q̄ es stat fet en la sua roba a cul- pa del dit patro. E de aytal deman- da de nolit nō cal res posar p̄ scri- ptura, ab q̄ lo nolit se mostre e sia clara per cartes o atorgament del dit mercader, o per altra manera.

De loguer o salari de mariner.
Cap. 28.

DE loguer de mariner, quis cla- ma de son patro, nō cal demā da nenguna posar per scriptura.

Dela execucio q̄s fa contra patro p̄ deute de prestich. Cap. 29.

DE deute degut ab carta per al- gũ patro aprestador nō cal de māda posar p̄ scriptura. Mas lo pre- stador ve ala cort dels cōsols e cla- mes del patro ab la carta. E si lo ter- me dela paga del dit deute es pas- sat, los consols manen al dit patro: que dins tres o quatre dies fins en deu, hagut sguart ala quātitat, que sera deguda: do e pach al dit presta- dor lo dit deute: o mostre bens mo- bles clars e desembargats, en que la dita carta sia menada a execucio. En altra manera: que ells farā la di- ta execucio en los bens mobles q̄ per lo dit creador mostrats los se- ran.

ran. E aquesta execucio de aquest deute se fa, e lo dit deute es deliurat al creador en la forma expressada damunt a fer les execucions de les sentècies p los cōsols donades.

De seguretat de iury. Cap. 30.

SI per lo demanador es demanat de paraula o por escrit: que lo demanador do fermança que li stiga a dret sobre la sua demanda, en altra manera que sia anantat contra aquell: si lo demanat es estranger: encontinēt deu donar la dita fermança. En altra manera deu esser pres e mes en la preso comuna e star pres menāt son clam. E si iura: que no ha de que pagar ço en que sera condemnat: deu esser gitat dela preso. Si donchs no era pres per alguns casos continguts en les costumes d'la mar per losquals deu esser estar tostēps pres e en ferrestro haia satisfet: ço en que sera condemnat. E si lo demanat es dela ciutat: e los consols sabran: que ha bēs bastants a aço: que demanat li sera: fan li assignacio: dins la qual do la dita fermança de dret. E si los consols apres que requests ne seran: no forçaran lo demanat a donar la dita fermança de dret: e aquell demanat se absentara: que no pora esser atrobat, o bens alguns no haia, de que pac ço en que sera cōdemnat: los dits consols e lurs bens romanen obligats la cosa iutiada a pagar.

Del poder dels consols. Cap. 31.

LOs consols dela mar han tot poder ordinari en tots los contractes que per vs e costum de mar se hana determenar, e en les costums dela mar son declarats dits e specificats.

Si vexell nou sera executat qui es primer en dret. Cap. 32.

SI a instancia de creadors nau o leny o altre vexell qui de nou se ra construit: abans que sia varat e leuat deles steps, o abans que haia fet algun viatge: sera venut: en lo preu daquell son millors en dret los iornalers, e aquells: als quals sera degut per fusta, pega, clauo e stopa, e altres exarcies cōprades a ops del dit vexell: iat sia quen haiē cartes o no cartes: que algū altre creador del construent lo dit vexell, o prestador ala cōstruccio de aquell posat quen haian cartes.

Si lo preu no bastara als dits creadors. Cap. 33.

ESi lo preu hagut del dit vexell no bastara a aço, que seradegut als dits iornalers e aqlls, los quals fusta, pega, clauo, stopa e altres exarcies hauran liurades ala cōstruccio del dit vexell, aquell preu deu esser de partit entre tals creadors per sou e liura, car quascu de aqlls es en vn meteix dret en lo dit preu. E en aytals creadors prioritat de tēps nos pot posar ni al legar.

Llibre de Consolat

Si vexell sera venut apres de fet viatge: qui es primer en dret.

Cap. 34.

SI la dita nau o altre vexell apres q̄ haura fet algũ viatge: sera venut a instãcia de creadors del preu hagut del dit vaxell son pagats primerament los seruicials e mariners del dit vaxell de aço: quels sera degut per lurs loguers. E aço sens fermãça de tornador: com en aquell preu algu no sia primer en tẽps ne millor en dret q̄ los dits seruicials e mariners. E apres de aquells los prestadors creadors del dit vexell, ço es aquell q̄ per localendari dela carta del seu prestech se mostrara ha uer prestat primer e puys los altres axi cõ venẽ primers quascu donãt fermãça de tornador: o faët la solẽnitat dela crida de .xxx. dies de sus inserta: Si iurara no hauer la dita fermãça de tornador. E en aq̄st cas: ço es puys lo dit vexell haura fet viatge si alguna cosa es deguda als iornalers, o p̄ fusta, o clauo, pega stopa, e exarcies del dit vexell: aq̄lls aytals creadors, si donchs cartes no haurã del lur deute: en lo cas de sus dit no hã alguna porrogatiua, prioritat de temps ne milloria en dret als altres creadors prestadors del dit vexell ab cartes. E si les parts d̄l patro que les dites mãleutes haura fetes: no abastarã a pagar aquelles: allo es pagat als dits prestadors de les parts dels personers: Si fermen ala manleuta feta per lo dit patro, en altra manera los dits personers

non son tenguts, com lo dit patro no haya poder de obligar los bens de casa dels dits personers, si donchs de aquells procuracio o altre plen poder ab carta no hauia.

Com la muller del patro es primera en temps e millor en dret.

Cap. 35.

E Si lo patro d̄l dit vexell ha muller: e aquella ha obtengut sentẽcia contra los bens de aq̄ll del seu dot e escreix per alguna iusta causa: elo marit no ha alguns altres bens en los quals la dita dona se puga entregar en lo dit dot e escreix: e haura discutits aquells bens: e la dita dona se oposara al preu hagut del dit vexell: e per lo calendari dela carta sua dotal apparra primera en temps en los bens del dit marit seu quels altres creadors del dit vexell: en aq̄st cas la dita dona ço es en les parts quel dit marit seu hauia en aquell vexell es primera en temps e millor en dret q̄ls altres creadors del dit marit seu.

Cõ deuẽ esser determenats los plets per los consols. Cap. 36.

LOs consols per carta que han del senyor rey: hã poder: quels plets e questions que dauant ells se menen: ojen, e aquells per si deguda determenen breument sumaria e de pla sens brogit e figura de iuy sola facti veritate attenta: ço es sola veritat del fet atesa, segons: que de vs e costum de mar es acostumat de fer.

Del salari: que prenen los cōsols de les parts. Cap. 37.

DE les demandes q̄ son posades dauant los consols, axi de paraula com per scrit: sobre les quals ells donē sentēcia: prenen ab duyls cōsols per lur salaria tres diners de quascuna part per liura, ço es q̄ si demanda es posada de cent liures: e los cōsols determinen per sentēcia: q̄ aquell qui demana cēt liures: nō deu hauer sino vint o no res: de totes les cent liures han tres diners per liura de quascuna part, axi segons mes o menys.

Del salari del iutge de les appellacions. Cap. 38.

LO iutge prē salari de aço: quels consols hauien iutiat: e de ques sera appellat: tres diners per liura de quascuna part: si dauāt lo iutge ve algun fet per appellacio, e no en altra manera.

Si se haura suspita dels consols. Cap. 39.

QVāt lo vn dels consols o abduy en algun fet son recusats per iuspitosos p̄ alguna de les parts qui pledeiarā dauāt aquells e les rahons de suspita seran apparēts han a si acompanyar vn home dela art dela mar: si lo vn es recusat. E si abduy son recusats: hā a si acompanyar dos bons homens dela dita art de mar a les parts no iuspitosos. E ab aq̄sts en temps fan lurs anātaments e donen sentencies en los affers. E

no han mes salari dels dits tres diners p̄ liura p̄ quascuna de les parts, los quals se parteixen entre ells.

De suspita del iutge de les appellacions. Cap. 40.

LO iutge axi meteix si es recusat per iuspitos: ha ab si acompanyar vn home dela art dela mar, no iuspitos a les parts, e ab aquell lo plet dela appellacio determinar, e lo seu salari ha a partir ab aquell.

Com los consols e lo iutge donē lurs sentencies per les costumes dela mar per consell. Cap. 41.

LE es sentencies que per los dits consols e iutge son donades: se donē per los costumes scrites dela mar, e segons que en diuersos capitols de aquelles es declarat. E la on les costumes e capitols no absten: donē se a consell de promens mercaders e de mar, ço es tota hōra a les mes veus del consell, hagut esguart a les persones: qui donē aq̄ll.

De fermança de dret sobre quals emparcs es rebuda. Cap. 42.

Sobre totes emparcs fetes per los consols es rebuda fermança de dret. Exceptat sobre empara feta de roba: dela qual roba, ço es de si meteixa sera degut nolit. Sobre la qual empara fermança alguna noy es rebuda:

Llibre de Consolat

Pragmatica del Rey en Iuame del iurament de aduocats. Cap. 43.

SApian tots: que nos en Iuame per la gracia de Deu Rey d'arago de mallorques: e de Valencia, e compte de Barçelona e de Vrgel, E senyor de montpeller, volents prouehir a vtilitat d'la ciutat e del regne de Mallorques: stablim per nos e per los nostres per tostemps: que los aduocats iuren sots aquesta forma: yo aytal iur que seelmēt en offici de aduocacio me haure: e nengun plet, lo qual segons ma bona consciencia iniust me parra: no rebre sots aduocacio mia, ne alguna cosa maliciosamēt fare ne dire en negū plet rebut sots ma aduocacio. E si en lo comēçamēt o en lo mig o en la fi del plet ami parra lo plet no iust: axi tantost ho dire a aqll: lo qual defendre, e cōtra ma bona cōsciēcia en res no allegare e en neguna cōuinēça nos sera ne fare ab aqll, lo qual ajudare: de neguna certa part dela cosa: de la qual sera pledeiat: esser mia, ne instruire ne informare les parts sino de veritat a dir.

Aci acaba lorde iudiciari dela cort dels consols.

*De sportades de alexandria
Cap. 45.*

ENaxi hom multiplica les quintarades de alexandria: com los mercaders noliegē als senyors de les naus e dels lenys, ço es a dir

sportades. Primerament es tengut lo senyor de la nau de portar dos quintars e mig de coto per sportada fins en la terça part. E si ell volra carregar vltra la terça part sia tengut ala terça part enaxi com ell volria de coto carregar: sia tengut de rebre a.ij. quintars la sportada. Elo quart de pebre. Item encens. Item laca. Item gíngebre: qui munta. v. quintars per sportada. Item de brasil quatre quintars. Item de oli. iij. quintars. Item de létida sti: ço es de coses de caxa e de barril. i. quintar per dos quintars al quintar: que es nomenat forfori. Item de canyella. iij. quintars per sportada. Item de coto filat. iij. quintars per sportada lo quart forfori per esportada. Item. ij. quintars genouins de stopa. Item lixada. iij. quintars per sportada. Item de porcellanes gobes. xij. quintars per sportada. Item bagadell vj. quintars e mig p sportada. Item de indi gros. iij. quintars e mig forfori per sportada. Itē de sucre en cofi. iij. quintars genouins per sportada, o en caxa o en barrils. j. quintar genouí per sportada. Itē de dents de elefant. vj. quintars e mig forfori per esportada. Item de lana de capells. iij. quintars lo quart forfori per sportada. Item de alum en lo primer: e en lo segō sol, iij. quintars genouins p sportada, e en laltre sol. ij. quintars e mig.

Aci començen les bones costumes delamar. Cap. 46.

Aquests

Aquests son los bons stablimēts e les bones costumes q̄son de fet de mar, q̄ los sauis homens qui van per lo mon: ne començaren a donar als nostres antecessors, los quals faerē p̄ los libres dela sauietat de les bones costumes. On daqui auant podē trobar: q̄ deu senyor de nau fer a mercaders e a mariner e a pelegrí o a altre home: q̄ vaga en la nau. E encara qual cosa d̄ia fer mercader senyor d̄ nau, e mariner al senyor dela nau o del leny, e pelegrí **a altre* **atrasí*. Car pelegrí es dit tot home: qui deia donar nolit de la sua persona sens la mercaderia.

Com patro vol comēçar nau. q̄ deu declarar als p̄soners Cap. 47.

Començem: cō lo senyor de la nau o del leny començara de fer la nau: e volra fer parts: ell deu dir e fer entenent als personers: de quantes parts la fara e de quin gr̄a, e quant haura en pla, e quāt haura en sentina, e quant obrira, e quant haura per carena.

De personer qui no volra o no pora fer la part promesa. Cap. 48.

E Si aço fara entenent lo senyor dela nau als personers: e los personers li prometran de fer part a aquella part que li prometra de fer lo personer: aquella li deu attendre. E si lo personer no loy potaendre, o no vol fer: ço quel haura conuengut: lo senyor de la nau

o del leny lon pot destrenyer ab la senyoria, o pot manleuar sobre aquella part: que aquell li deuia fer. Façam compte: que ell hi dega fer vna setzena, e noy hagues fet compliment sino a mija setzena: e axi podem fer de vna setzena multiplicadamēt d̄ vn quarter: e si ell li deu fer aquella dita part: e nola li fa: lo senyor dela nau o del leny pot empenyorar la part cōplida per fer cōpliment ala part: q̄ li haura conuenguda de fer. E son fet perço aquest capitol: Car aquell qui comēça la nau o leny: no la començaria: si sabia que los personers li deguessen fallir, ne ho poguessen fer.

De personer qui mor apres hauer començat o promes de fer part.

Cap. 49.

SI algu prometra de fer part a algu en nau o en leny: si aquell qui la part haura promesa de fer: morra ans que aquella nau o aquell leny en que haura promesa de fer part: no sera fet ni acabat: los hereus o los detenidors dels bens de aquell qui mort sera: no son tenguts de res a aquell senyor a qui aquell qui mort sera: haura promes de part a fer mentre viu era. Si donchs en son testament ell no ho manara, o manat iaquit nou haura. Ans si aquell qui mort sera: hauia donats alguns diners a aquell per raho de la part: que ell hauia promesa de fer ab ell: si los diners seran tants: que bastassen a fornir tota la part: q̄ aquell hauia pro-

Llibre de Consolat

promesa de fer: la part aquella deu esser venuda: ans que la nau o leny partesca o isca daquell loc: on sera stat fet no cōtrafant per aq̄ll capitol: qui diu: que nau o leny nos pot vendre ne encantar: tro q̄ haia fet viatge. Per qual raho? perço: Car hom quāt es mort no es tengut de tenir fur ne ley ne costuma, saluo deute o comāda e de tort: sil te. Encara per altra raho: perço car al dia que algu mor: aquell dia es partida tota companya que ab alguns hagues, que hom qui mort es: no ha companyo. E si per ventura aquells diners q̄ ell haura donats a aquell: no bastassen a alguna part a complir: lo senyor dela nau del leny es tengut de cerquar: qui li fornisca aquella part: q̄ aquell qui mort es li haura promesa de fer. Encara sia tēgut lo dit senyor dela nau de retre aquells diners que ell rebuts haura als hereus o als detenidors dels bens de aquell: que los dits diners li dona. Saluo empero: que si aquell, qui senyor sera, haura a fer alguna lexa a aquell qui li fornira aquella part: que aquell qui mort es li haura promesa de fornir: aquella

*leuada leixa aytal deu esser *abatuda daq̄lls diners q̄ ell haura rebuts. Empero que tot aço sia fet: que desus es dit: menys de tot frau. E per les rahōs desusdites fon fet aquest capitol. Ara respongā: q̄ la volgues fer: ell no faria tan gran leny, e ferlia menor, si ell sabia: q̄ aquell personer hagues poder: q̄ li fallis de res: que conuengut li hagues.

Com patro vol fer maior nau q̄ no haura dit als p̄soners. Cap. 50.

ARa parlē del senyor de la nau o del leny: q̄ comēçara la nau en forma poca, e dara mes en sentina e p̄ carena e de pla, e ferla maior lo ters o lo quart o la meytat: abās q̄ nou haura fet a saber als p̄soners: sapies quel personer no lines tēgut de res a creixer: sino solamēt: axi cō ell los ho haura fet entenenent al comēçamēt. E si ell la crex despuys: lo p̄soner hi deu hauer la sua part: axi be cō si hauia mesa part al creix q̄ li haura fet. Saluāt vna cosa, quel mestre la faes de maiors mesures, q̄l senyor dela nau li hagues dites e empreses ab los personers. Mas si lo senyor d̄ la nau la volra creixer, ell deu anar a quascū personer, e de manar los ne, ia si los dits p̄soners volran, ques crexā les parts, e veure los qui ho volrā, e los qui ho cōtrastrarā. Façā ara compte q̄ siē quatre e sis, los sis vēçen als quatre, e los deu, vuyt. E per ço p̄ dos o per tres o per quatre o per cinch personers pus siē los menys, no deu star de creixer la nau. E axi son tēguts los p̄soners qui cōtrastrā al senyor dela nau de fer la part, q̄ promesa li haurā, axi cō la maior *força d̄ls *personers farā. E deu aiustar ala demāda tots los personers ensemps.

Si patro vol creixer la nau los personers a q̄ li son tēguts. Cap. 51.

SEgons q̄ en lo capitol desusdit ses cōtēgut, diu q̄ si lo senyor d̄ la nau

nau del leny volra creixer aquella nau o aquell leny: q̄ ell ho deu fer a saber e dir a tots los personers. E si tots los personers ho volran: ell la pot creixer, e en aço no ha contrast

* part
negu, mas on diu: q̄ si la maior *força se acordara q̄ ell la cresca: q̄ ell ho pot fer q̄ per quatre ne per cinc persones no deu star: q̄ nos cresca: mas no diu aq̄lls personers qui aço cōtraftaran: de q̄ li son tenguts: e de que no: e axi pora hi hauer algū cōtraft. E per aquesta raho q̄ contrast algu noy pufca hauer: los nostres antecessors feren aquesta esmena. E diguerē en axi, e declararē q̄ ver es, q̄ la nau o leny se pot creixer, pus la maior *força dels personers ho vulla: mas empero es axi atēdre. q̄ deu esser vist e esguardat lo poder de aq̄lls personers: q̄ cōtraftarā: perço cō per vētura hi haura algū de aq̄lls qui ho cōtraftarā: q̄ si ells haviē res mes a bestrer en aq̄lla nau o en aq̄ll leny, sino en axi cō ells ho cōprēguerē al comēçamēt: quāt la nau se comēça: ells ho hauriē a manleuar o baratar, o hauriē a vēdre alguna cosa, q̄ tostēps ne serien * despagats, e seria mal fet, per q̄ encara algū home qui fa part en nau o en leny: fa ho algunes vegades per grā amistad q̄ haura ab aq̄ll, qui la nau o leny volra fer mes q̄ per sperāça de guany: q̄ ell nesper hauer. E per aq̄sta raho seria mal fet, q̄ aq̄ll hi fos damnificat. E per les rahōs desus dites los nostres antichs qui primers anarē per lo mō, veren e conegueren: que

mal seria fet. E per ço digueren e declararē q̄ si algun personer de aq̄lls qui contrastarā: q̄ la nau o lo leny nos cresca p̄ no poder: si hauran promes de fer vna oçtaua: que noy siē tēguts de fer mes d̄ vna setzena, e lo senyor dela nau nols pufca d̄ res * als forçar: perq̄ car culpa * altres
es del senyor dela nau o d̄l leny: cō aq̄ll no li attē tot ço q̄ li hauia promes, per ço car ell crex la nau o leny mēys del voler dells. E per aq̄staraho lo senyor della o del leny nols pot destrēyer. E axi lo senyor dela nau deu cercar altres p̄soners: q̄ li facē cōplimēt a aq̄lles parts, q̄ aq̄lls no li porā cūplir. E encara si faerē grā gracia als senyors de les naus e dels lenys cō del tot no absolueren dits personers, mas faerē ho per ço q̄ls senyors de les naus e dels lēys no fossen del tot deffets, q̄ gēs pas no es rao q̄ negu puixa ni deia hauer poder en los bēs daltruy; sino a tāt cō aq̄ll de qui terā li volra donar: empero si aq̄lls personers qui ho cōtraftarā sera la menor partida, e serā apoderats, e haurā poder de cōplir aq̄lla part: q̄ promesa haurā d̄ fer sens lur dā lo senyor d̄ la nau o d̄l lēy aqui promesa la haurā de fer: los ne pot destrēyer: tot en axi cō en lo capitol de sus es ia esclarit e certificat, q̄ en totes coses esraho: q̄ la maior *força * part
so apodere e sen ho porte. E per les rahōs desus dites tot senyor d̄ nau o d̄ leyn deu guardar, e fer d̄ guisa, cō ha en cor d̄ fer nau o leny q̄ o faça: e o emprēga en guisa e en manera ab

Llibre de Consolat

ab aquells, que part hi prometran de fer: que entre ell ni ells no puga haver algun contrast per alguna rao. E per los esclarimēts desufidits fonch feta aquesta esmena.

De mestre daixa si creixera les mesures. Cap. 52.

SI algū mestre daxafara maiors mesures: quel senyor de la nau no haura empres ab ell: de tota la mesio del creximēt dela obra deu pagar la meytat: e perdre ioguer daytāts jornals: com hi obrara. Encara lo mestredaxa es tēgut de dir a quascun personer totes les mesures: les quals haura empreses ab lo senyor de la nau. E encara los estēgut dē dir: quina obra fa: si es fort: o si es febla.

De mestre daixa e calafat aq̄ son tenguts al patro el patro a ells Capito! . 53.

SI mestre daixa o calafats obra ran ab algū senyor de nau o de leny ells son tenguts de fer bona obra e estable: e en res no deuen flaqueiar. E si los mestredaxa e los calafats fan bona obra: e q̄ sien mestres, e que aquella obra o maior e millor fossen sufficients de fer e de tenir en lur poder: si lo senyor de la nau o del leny, que la obra los haura mesa en poder, e ab volūtat dell metex la hauran emparada e començada, e stant en la obra haura algun desgrat dels sobredits mestres: los dirs mestres faent be e diligentment to: ço que ala obra per

tany: e lo senyor de la nau los ne volra gitar per lo desgrat: q̄ per vētura dells haura: o per ventura trobara altres: qui la farien per millor mercat: lo senyor de la nau o del leny nols ne pot gitar: ni ells no la poden iaquir: pusque ells auran començada aquella obra: fins que sia acabada. Pus aquells mestres sien bons e sufficients de aquella obra a fer. E encara de molt millor e maior que aquella no es. E si lo senyor de la nau los ne gitara: pusque ells sien bons e sufficients, e faran be e diligentment tot ço que a aquella obra pertanga: negū mestre daixa ni negun calafat nos deu metre en aquella obra a fer: si donchs lo senyor de la nau o del leny no sen auenia, o no sen era euengut ab aquells mestres: qui la obra haurien començada: e gens aquells nos sen deuen moure per la paraula del senyor de la nau o leny, ans ho deuen fadigar a aquells mestres: qui aquella obra hruran començada, e si ells los ho atorgan, e ho renuncian: la donchs ells poden emparar de fer e de obrar en aquella obra, e abans no: car si abās que ells no haguessen haguda fadiga de ells hi obrauen: farien seblant: q̄ ells qui aço començariē de fer: haguessen desalt e menyspreu de aquells mestres qui aquella obra haurien començada e fessen encara mes farien semblāt: ques ^{*leuafse} altassen de treball: per ço quascu se deu guardar de mal e de treball tot aytant com pot, car de male de poch na hom assau.

* massa * assau. E aytábe lo senyor d'la nau o del lēy se deu guardar de fer desplaers a aq̄lls mestres: q̄ ell metex haura hagut, e ab sa volūtat haurá comēçada la sua obra, pusq̄ ells facen be e diligētment: ço q̄ pertany aquella obra: e axi deulals leixar acabar. Mas empero si aquells mestres daixa o calafats qui haurá comēçat la obra de fer: no seran sufficients: q̄ells la sapien fer lo senyor dela nau los ne pot gitar e metre en poder daltres mestres: qui sapiē fer aquella obra sua. E aquells mestres qui la obra sabrā fer: no son tēguts d' demanar paraula a aq̄lls mestres: qui aq̄lla obra haviē comēçadapuf q̄ells nola sabian fer ne sabiē exirne a cap. Ans son tēguts aq̄lls quis farā mestres daixa o calafats: quis emparan de alguna obra fer: e nola sabrā fer: sino q̄ enganā les gēts: de fer esmena a aquell: de qui aq̄lla obra fera, de tota la mesio e de tot lo dá: q̄ per culpa dells haura sostēgut. Empero tot mestresdaxa e tot calafat se quart es deu guardar: e quina obra fara ne quina no, q̄ si a culpa dela obra que ell haura feta: lo senyor dela nau o del lēy haura a fer esmena als mercaders, on sostādra algū dá, los sobredits mestres qui aquella mala obra haurá feta, son tēguts de rembre e de esmenar aquella esmena: que lo senyor dela nau haura hagudā a fer als dits mercaders, e en cara tot lo dá, quel senyor dela nau ne haura sostēgut per culpa dela falsa obra q̄ los dits mestres li haurá feta. E si a-

quells mestres no haurá de que pagar deuen esser presos e melos en poder dela senyoria, e star tāt, tro q̄ haiē satisfet e entregat al senyor dela nau tot lo dáq̄ per culpa dells haura sostēgut, que axi lin son tenguts, com si loy haviē * emblat o tret dela casa enganofament. E lo senyor dela nau es tengut donar a quascun mestre, qui en la sua obra obrara p̄ quascū iorn tres diners p̄ pa, e p̄, beure, e encara lo loguer, q̄ ab ells empendra, si dōchs los dits mestres noli volen fer gracia, quel sperassen del vn dissapte al altre. E aço es voluntat dels mestres, si ho farā o no, q̄l senyor dela nau o del lēy nols ne pot destrēyerne forçar sino tāsolament a lur voluntat. E si los mestres obrarā ab lo senyor dela nau * acosiment, que algun preu no haura entre ells lo senyor dela nau los es tengut de donar tot aytant com altres mestres pendrā en altres obres, e segons quel temps sera, e segons lestamēt dela terra. Per que tot mestre daixa e tot calafat sia que faça obra * ascar, sia que faça a iornals: se deu guardar: que faça bona obra e estable, perço que la pena q̄ desus es dita: noli pogues desus venir. E son fet perço aquest capitol: car molt mestre daixa e molt calafat faria molta mala obra si ell sabia: que ell non hagues a sostenir nengū treball ne negun dan e perço es imposada la pena: que desus es dita: perque quascu se li quart, e ia quina obra fara, ne quina no.

* robar

* cabi-
mēt ho
discre-
tio

* scura-
da o
preu fot

Libre de Consolat

Demestre daixa o calafat: qui fara obra a scar. Cap. 54.

SI algũ mestre daixa o calafat pẽdra o fara alguna obra a scar: ell estẽgut de pagar a tots los mestres q̃ ab ell obrarã en aq̃lla obra la qual ell haura presa a scar, e promesa de fer a aq̃ll de qui sera. E si aq̃lls mestres q̃ ab ell obrarã: no sabẽ: q̃ ell faça aq̃lla obra a scar, lo senyor dela obra los ho deu dir e demostrar: p̃ ço q̃ si aquell mestre era baratador o trafagador o q̃ no hagues de q̃ pagar: aq̃lls mestres qui ab ell hauriẽ obrat, no siẽ enganats, no sabent q̃ ell faça aq̃lla obra a scar. E si lo senyor d̃la obra nols ho diu o demostra: cõ ells comẽçen a obrar en aq̃lla sua obra: si aquell mestre q̃ la obra fara a scar: nols volra pagar, o no haura de q̃ aq̃lls mestres qui ab ell haurã obrat en aq̃lla obra: sen podẽ tornar e emparar aq̃lla obra: q̃ ells feta haurã, e aq̃lla obra deu star tant emparada: tro q̃ aq̃lls mestres sien satisfets de tots lurs maltrets: e encara d̃ tot dã e d̃ tot * destric e d̃ tota messio q̃ ells sufferta hauran. Empero si lo senyor de qui aq̃lla obra fa: los haura dit e demostrat: q̃ aq̃ll mestre li fa aquella sua obra a scar, e ells ho hauran entes pag los aq̃ll mestre o nols pag, aq̃lls sobre dits mestres no podẽ ni deuẽ emparar aq̃lla obra q̃ feta haurã, pus q̃l senyor dela obra los ho haura dit: com ells començẽ a obrar que ella scar fa fer aquella obra. Empero si senyor dela obra dira a aquells

mestres: que pensen de obrar: que ell los pagara be e pla tots lurs maltrets, e hi obrarã en fe del senyor dela obra, e per les paraules, q̃ ell los haura dites, si ell ha ia pagat aquell mestre de tot ço que promes li haura, o no sia pagat, si ell mestre no pagara aquells mestres, o no haura, de q̃ pusca pagar, lo senyor dela obra los es tengut de pagar, p̃ ço com promes los ho haura sia q̃ ell tẽga daquell mestre alguna cosa o no, que mester es que aquells mestres sien pagats per ço com en fe del senyor hi hauran obrat e p̃ ço car ell los promes de pagar q̃ si ell peruẽtura promes nols ho hagues: los sobredits mestres no hauerẽ obrat, e hauerẽ fet de lur prou en altra part, per q̃ tot senyor de obra, sia q̃ la faça fer a scar o a iornals, se quart, o prometra o q̃ no: q̃ mester es, q̃ tot ço prometra q̃ ho attenga vulla o no. E si los mestres daxa o calafat qui faran obrar a scar, e empendran al senyor, de qui la obra sera, que ells la liuraran feta a dia cert, o a tẽps sabut e entre ells haura posada o mesa pena certa, si los dits mestres no haurã acabada aq̃lla obra axi cõ promes haurã, lo senyor dela obra los pot demanar la pena, q̃ entre ell e los dits mestres mesa y posada sera e ells dits mestres son tẽguts de donar aq̃lla menys de tot cõtraft. E si entre ells pena alguna mesa ne posada no sera los dits mestres son tẽguts de donar al senyor dela obra tot dã e tot destrich e tota messio: que

* defa-
tent

que ell ne haura feta, ne fara. E deu ne esser cregut pson sagramēt. Empero es axi a entendre: q̄ fos fet a quell destrich p culpa e per negligencia dels sobredits mestres. E si p culpa e per negligencia no sera fet aquell dā o aq̄ll destrich: no es rao: q̄ ells ho dejan esmenar, ne encara la pena si posada hi sera: pagar pus per culpa dells no sera fet pço car ales vegades vey empatxament de deu o de senyoria, e axi a empatxamēt de deu o d senyoria no pot algu * als dir ne cōtraftar, ne es rao q̄ ho pufca. Empero si lo senyor dela obra no entēdra de fer les pagas: axi cō ab los mestres empres haura: en haurā a fer mesio: on sostēdrā algū dā: tot en axi es tēgut e obligat lo senyor dela obra als sobredits mestres: com los mestres son a ell, e axi semblātment que sia rao e egualtat.

* alrre

De personer qui vol vendre la part que te en la nau. Cap. 55.

Encara deu hō saber: q̄ si al gū personer volra vēdrā la part: q̄ haura comēçada de fer en la nau: ell ho deu fer a saber al sēyor d la nau, e tot en aquella guisa es tengut fer laltre, e si lo senyor dela nau no vol: que hi entre: noy pot entrar: entro que la nau haia fet viatge perço es entendre, q̄ aquell qui la cōpraria: lon poria gitar p maluolença. E per aq̄sta rao no poden fer encātar los personers ab lo senyor dela nau: entro q̄ la nau haia

fet viatge. E quant la nau haia fet viatge: ellas pot encātar del personer al senyor, e del senyor al personer. Empero lo psoner deu donar al senyor dela nau auātatge de donar e de pēdre, e sia en volūtāt del senyor dela nau de dar o de pēdre: si donchs encant publich noy haia. E perço fon fet aquest capitol: car lo senyor d la nau hi haura molta fatiga, e molt maltret, e haura començada la nau: que si ell no fos: no fora feta.

De nau com se pot es deu encantar entre lo senyor e los personers.

Capitol. 56.

SEgōs q̄ diu e demostra en lo capitol desusdit: q̄ nau o lēy nos pot encātar tro haia fet viatge, e es ver ab q̄ sia nau o lēy q̄ de nou se faça o q̄ algu la hagues cōprada ab volūtāt e sabuda de tots los psoners o d la maior partida: e la on diu, q̄l psoner deu donar auātatge al senyor dela nau o d l lēy de donar o de pēdre, si donchs encāt publich noy haura, axi meteix se deu seguir e entendre perço cō no es ne seria iusta rao, q̄ si hi haia vn psoner o dos, qui p leugeria de lur seny, o p sobergaria d lur moneda q̄ ells haguessen, deian ne pusqn aportar algū senyor de nau o de leny en q̄ ells haguessen alguna part, a encāt publich, si dōchs lo dit senyor dela nau o leny nos volra, es rao, q̄ nos deia fer perq̄? perço car ales vegades la maior * força dels senyors deles naus o dels

* part

Libre de Consolat

lenys han afer algunes messions: q̄ no volen metre en compte als personers p̄ hauer gracia dells e perço car ells hã fe: q̄ pusquẽ ab los dits personers guanyar en moltes de guises e en moltes d̄maneres: les quals no cal ara dir ne recapitular, e puẽtura algunes vegades los dits senyors deles naus o dels lenys han a fornir en la uau o en lo leny q̄ ells fan fer: mes parts: que ells no cuyden fer: com la dita nau o leny comẽçen, e axi los dits senyors deles naus o dels lenys son * esmesos q̄ ells no hã diners: ne haurã de quẽ pusquẽ hauer ales vegades. Encara p̄ altra rao perço car lo dit senyor dela nau o del leny hi haura molta fadiga haguda, e molt mal tret, e molt treball e molta ancia, e molt affany: perq̄ no seria ne es rao: q̄ p̄ fellonia: que vn personer o dos o per desgrat q̄ ells haguessen del dit senyor dela nau o del lēy: lo poguessen aportar a encãt publich, que segons les raons desusdites tota via lon porie gitar a grãmenyscap del meteix e axi lo dit senyor dela nau o del leny romãdria desfet o gran res cõsumat del seu, e los dits personers no sen millorarien en res, per q̄ es rao q̄ vn personer ne dos nol pusquẽ portar a encant publich: si nou volralo dit senyor d̄la nau per les raons desusdites. Empero si cõ la dita nau o leny haura fet viatge: axi cõ desus es dit: si tots los personers o la maior partida volrã encantar o aportar a encãt la dita nau o lēy al dit senyor: ells ho poden fer

q̄ lo senyor desusdit no pot ni deu enres cõtraftar. Si dõchs entre lo dit senyor e los dits personers alguna cõuinença o promissio no sera stada feta. E si la dita cõuinença o promissio desusdita entre ells feta no sera: la dita nau o leny se deu es pot encãtar. Es a entẽdre: q̄ los dits personers hã poder de destrẽyer o de fer destrenyer ala senyoria al senyor dela nau de fer lo dit encant publich perço car segõs dret e rao e egualtat e costuma de qualseu lla cosa q̄ sia fet o mogut algũ cõtraft: tota via apodera e deu esser seguit tot ço: q̄ la maior partida o força volra, e allo se deu seguir, e als no. E axi si tots los personers o la maior partida o força volra encantar ab lo dit senyor dela nau o del lēy: lo dit senyor d̄la nau o del lēy deu fer encãt ab los dits personers en a q̄sta guisa: q̄ qui mes hi dara: a q̄ll lo deu hauer. Mas empero si tots los personers o la maior partida dels personers no encantarã o no volrã encantar: lo dit senyor dela nau no es tẽgut de encantar ab aq̄lls personers: si ell nos volra. Saluo en aytãt empero q̄ si vn personer o dos o tres volẽ encantar o aportar a encãt al dit senyor dela nau o lēy: los dits personers o personer hã e deuẽ dir al dit senyor dela nau o lēy: o vos nos dats a rao daytant deles nostres parts o nos darem a vos a rao daytant deles vostres. E daço desusdit podẽ forçar los dits personers al dit senyor dela nau o leny: vulla lo dit senyor dela nau o leny o no. E axi

* ente-
fos.

lo dit senyor dela nau ha auantatge de dar o de pendre. Salues empero totes cōuinençes o promissiōs o manaments fets entre ells en totes coses. E en axi lo dit senyor dela nau o leny pot forçar als dits personers en totes aytātes guises o maneres com los dits personers podē e deuen forçar al dit senyor dela nau. Empero si entre lo dit senyor dela nau e los dits personers encāt publich se fara, encant publich no ha ne deu hauer senyoria ninguna, que tots deuen ser personers simples, si donchs entre ells no haura alguna conuinença empresa que algu dells hi deia hauer algun honorament o alguna senyoria. Empero si com ells volran encantar: entre ells empendrā: q̄ sia donat algū auantatge a aquell qui primer dira li deu esser dat. E si entre ells alguna conuinença per rao del auantatge desusdit feta ne empresa no sera: lo vn no es tengut de donar al altre lo dit auantatge: si nos volra. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

Lescriua com deu esser mes e del iurament e dela feeltat de aquell e dela pena del cōtrafaent

Capitol. 57.

LO senyor dela nau pot metre lescriua en la nau ab consentimēt dels personers. Saluo q̄ no sia son parent. E deu lo fer iurar ab testimoni dls mariners e dls mercaders e dels personers si en loch ne sera: q̄ si a suau e feel axi be al mercader cō

al lenyor dela nau, e a mariners e a pelegrins e a tota persona: que vaia en nau, e que tenga lo cartolari, e q̄ noy scriua res sino lo ver e ço que ou de quascuna deles parts, e ell q̄ do dret aquascuna. E si lo cartolari hauia tengut algū hom menys del scriua: no sera cregut res quey fos scrit. E si le scriua scriuia: ço q̄ no degues: deu p̄dre lo puny dret e deu esser marcat al frōt ab ferro calt, e deu p̄dre tot quātā haia, axi be si ell ho scriuia cō si altre ho hauia scrit.

Del poder e del carrech del scriua.

Cap. 58.

LEscriua ha aytal poder: q̄ lenyor dela nau no deu res carregar ala nau sino en presència del scriua, ni nengun mariner no deu leuar roba ne gitar en terra ne de sestibar mēys de sabuda del scriua. E si res se pert en la nau: ço es a saber bala o farcell o altra mercaderia o alguna altra roba q̄ scriua haia scrita: o sia stat al carregar: le scriua la deu pagar, e si le scriua no ha de que pagar: deu ho pagar la nau: sin sabia esser venuda saluat lo loguer als mariners, e le scriua pot comprar e vendre totes coses ço es a saber ferramenta o viada o *sagoles e tot aparellamēt de nau mēys de sabuda del senyor dla nau empero de exarcia deu ho fer a saber al senyor dela nau, e lo senyor dela nau als personers qui iran ab ell. E si ells nou volrā: lo senyor dela nau ho pot ben cōprar: pus que sia necessari ala nau.

*xarxia

Libre de Consolat

De custodia del cartolari. Cap. 59.

Encara lo senyor dela nau deu fer iurar lescriuua, que ell no dorma en terra menys deles claus de la caxa, en q̄ sera lo cartolari, e neguna vegada no iaquesca la sua caxa oberta: en que tendra lo cartolari sots la pena defus dita.

Porrogatiues de patro e de scriuua e de personer. E dela fe e creença que es donada al cartolari.

Capitol. 60.

TOta la messio axi cō de menjar e de baure deu pagar la nau al senyor e al scriuua, e en cara deu mes pagar al scriuua sabate tinta e paper e pergami. E lo senyor d̄la nau deu pendre aytal loguer com vn dels altres notxers: qui vā en la nau, e aytātes de portades com de loguer ala forma del loguer e deu loy donar lescriuua e scriure axi be com dels altres: qui seran mariners. E si algun personer ira ab ell en la nau: ell deu fer iurar lo notxer: qui li diga veritat: ia que pot affanyar aquell personer, e ell q̄ li do allo. E si lo senyor lo volra millorar deres: que ho pot fer. E si lescriuua va * acofiment: ell li deu donar de loguer axi cō a vn proer dels cominals: quey sien. E si lo senyor lo volra millorar: q̄ ho pot fer. Lo senyor dela nau pot tota via demanar de cōpte al scriuua: sia parēt seu o altre, mas senyor de nau no y pot parēt metre seu p̄ scriuua sino es ab voluntat dels personers o dels mercaders. E si algun

* cabi-
mētō dif
cretio

scriuua hauia estat en * blasme de alguna scriuania o d̄ algun furt: q̄ haques fet: no pot leuar tal scriuua parēt seu ne altre. Encara mes scriuua es tengut de dar cōpte als p̄soners tota via: q̄ ells lō demanen: si q̄ fos exit dela scriuania, o q̄ fos en la nau encara. Mes es tēgut a quascū p̄soner de retre cōpte de tot ço q̄ haura rebut de nolit e despēs e venut e cōprat. Ele scriuua pot pēdre d̄ quascun mercader penyora: q̄ be li valega lo nolit e les aueries axi be dels p̄soners cō dels altres e d̄ pelegrins e d̄ mariners e de tota p̄sona q̄ deia donar nolit o aueries. E deuē se donar los loguers e les aueries en presentia del cartolari dela nau. Cartolari es mes cregut q̄ carta, car la carta se pot reuocar: e lo cartolari no. E tot ço que es en lo cartolari mes deuesser cregut e tēgut: ab q̄ la nau tenga prois en terra, o lescriuua sia en terra: que ho scriuua.

* infa-
mia

De que es tengut senyor de nau a mercader e a pelegri Cap. 61.

SI tu vols saber: de que es tēgut lo senyor dela nau o del lēy als mercaders, açi ho pots saber. Lo senyor dela nau es tengut de salvar e de guardar als mercaders e als pelegrins e a tota persona: q̄ vaia en la sua nau axi be al menor com al maior, e de ajudar contra tots homēs de son poder, e tenir los * nech cōtra colfaris e cōtra totes p̄sones qui mallos volgues sē fer. En cara es tēgut lo sēyor d̄la nau d̄ tenir * nech tota la lur roba e lur hauer e de saluar

* se-
cretis o
amagats

* secre-
ta

uar

* cōce-
lles de
pōpa
* rahōs

uar e de guardar axi com defus es dit, en cara q̄ deu fer iurar lo notxer e les * panesos els personers els mariners e tots aq̄lls quiy iran e hi seran, e tots aquells qui pēdrā loguer dela nau: q̄ aiuden a saluar e guardar los mercaders e los lurs ha uers, e d̄ tots aq̄lls: qui en la nau irā de lur poder, encara mes q̄ nols descobrē ne fassen * rafa ne ladronici ni baralla cōtra algu daq̄lls, qui de sus son dits. Encara mes, q̄ no tra guē ne metēres en la nau sens sabu da del scriua o d̄l notxer, ne metre ne traure de nit ne de dia: quell notxer ol guardia nou sables.

Del sagrament que deu fer lo notxer. Cap. 62.

* cōce-
lles de
pōpa
* costats
* cōce-
lles de
pōpa
* cōce-
lles de
pōpa

ENCARA mes deu fer iurar lo notxer p̄ aquella rao: q̄ haurā iurat los mariners, e mes encara: q̄ ell diga veritat als mercaders d̄ tot ço q̄ ells li demanarā, e q̄ no isca d̄ port ney entre sens volūtat dels mercaders, mas lo notxer ha poder de totes altres coses a fer ab cōsell dels * panesos d̄ tallar arbres e tolre d̄ veles e iunyir a velese d̄ pēdre vna volta e d̄ fer tot ço q̄ ptany ala nau. Saluat empero: q̄ ell sia sufficiēt a notxer q̄ sapia cōpassar e tallar veles, e stibar a trau, e donar * lats e conexer la volta: ab q̄ guāyara ab sō cōtrari. E si a ço no sab fer e ha en la nau * panes o proer: quiu sapia fer: aq̄ll notxer deu esser cassat de aq̄ll loch e mes aq̄ll * panes o aq̄ll proer, e si lo dit notxer ho sab fer: tot ço q̄ hō li ha cōuēgut: li deu hō ob

feruar e tenir. E si lo senyor d̄ la nau lō volra gitar p̄ maluolēça: e lo notxer sera pagat de son loguer: ell sen pora anar. E si pagat no es: lo senyor d̄ la nau lo deu pagar. E si a ço q̄ cōuengut haura: axi cō defus en aq̄st capitol es scrit: no sab fer ne pot attēdre: tot dā e totame sio q̄n fara nē sostēdra la nau: aq̄ll notxer ho deu de tot pagar, e lo notxer no deu iaure despullat: q̄ sia sa, e deu aiudar a ormeiar a saluamēt la nau. E fer al pus prest q̄ pusca lo seruey d̄ la nau, e si tot ho pot fer: noy deu metre terme, e deu se tenir ab lealtat axi be ab los mercaders cō ab lo senyor dela nau e ab mariners e ab pelegrins e ab tots comunamēt

De hauer qui prenga dan per mal stibar o per altra negligencia.

Capitol. 63.

SENYOR de nau ne notxer no deu stibar ne deu fer stibar en vert ne stibar nengun fax que hō tema ne bala ne farcell: que damnatge hi prengues: pres darbres ne de timonera ne de sentina ne de porta ne de negun altre loch: on mal pogues pendre. Encara lo senyor es tengut de moltes altres coses als mercaders. Hauer qui sia mes en nau sis banya per cuberta o per murada o per arbres o per sentina o per timoneres o per ambrunals o per porta o p̄ metre en loch dubtos o p̄ poch crostā, car lo senyor deu esmenar tot lo dan, quel mercader pendra en aquell hauer, quis sera bayat ab quel senyor dela nau

Llibre de Consolat

hi bast e si noy basta: deu sen vèdre la nau: q̄ personer ni prestador nō pot res hauer, saluo los mariners: qui no perden lurs loguers.

De roba banyada. Capítol 64.

ROba que sera trobada banyada en nau o en leny e sera banyada per aygua de cuberta o per murades o en cara p̄ fallida de crostan: lo senyor dela nau o del leny deu sostenir tot lo damnatge. E sis banya per aygua del pla que la nau o lo leny faça: e sia sufficientmēt en crostamada: e per murada ne per cuberta no faça aygua: lo senyor dela nau no sia tengut de res esmenar.

Declaracio del precedent. Cap. 65.

DIt es esclarit e certificat lo capítol du sus dit: q̄ si nau o leny fara aygua per murades o per cuberta: que aquella roba que per aygua de murades o de cuberta se banyara es guastara quel senyor dela nau es tengut de esmenar als mercaders de qui aquella roba sera tot lo dan: que ells ne pendran ne sostēdran. Es entendre: que si la nau o lo leny correra e sostendra tan gran fortuna de mal temps: que li fara gitar la stopa deles murades o dela cuberta: e si per aquesta rao que de sus es dita: la roba que en la nau o en lo leny sera: se banyara os guastara: lo senyor del leny o dela nau no es tengut de alguna esmena a fer a aquells mercaders: de qui aquella roba banyada o gastada se-

ra pus no es fet per sa culpa. E fon fet perço aquest capítol: car a empediment de Deu ne de mar ne de vent ne de senyoria negu no pot res dir ni contrastar. E per aquella rao metexa nau o leny qui per fortuna de mal temps perdra alguna exarcia: axi com son timōs o timoneres o arbres o antenes o veles o alguna altra exarcia: e per raho de qualque sia exarcia: q̄ la nau o leny per fortuna de mal temps perdra: en la nau o en leny se banyara es guastara alguna roba: lo senyor dela nau non sia tengut de esmena a fer pusque per sa culpa nos sera banyada ne guastada.

Encara mes de fet de roba banyada o guastada. Cap. 66.

SEgons que desus es dit: esclarix nau o leny que fara aygua per murades o per cuberta: per qual raho es absolt lo senyor dela nau o del leny: que no es tengut de esmena a fer de roba: que si bany, o que si guast per banyadura. E en aquesta esmena los nostres antecessors volgueren esclarir: ço que diu leny qui fara aygua per pla sol que sia sufficientment en crostamat: lo senyor dela nau o del leny no sia tengut de esmena a fer de roba: q̄ per aygua de pla sera banyada. Volem esclarir: ço que diu, sufficientment en crostamat: com deu esser entes, perço que entre los senyors deles naus o dels lenys e los mercaders no pusca hauer algun cōtraft. De partirem ho en axi: que tota nau o
tot

tot lenyen que lo crostam fera pus alt que lo paramijal, o que sia par a par del paramijal, e que sia per tota la nau o per tot lo leny spes, e p tot cominal tro sus ales scoes: per aygua que faça per lo pla: no sia tengut de roba: que si bany o que si guast: de esmena afer lo senyor de la nau o del leny als mercaders: de qui sera aqlla roba banyada o guastada. Per qual raho: perço car com los mercaders nolieiaran aquella nau o aquell leny: guardassen ho: si era ayguader o no, e perço cõ fiells veren e conegueren: que aquella nau o aquell leny, que ells nolieiaran: fera aygua per lo pla: si nou digueré al senyor, de qui era: ell nols es de res tengut. Empero si los dits mercaders loy digueren o loy feré entenent: qualque cosa o qual que promissio que ells los faes: aquella es menester, que ell los atena. Empero si lo crostam fera res pus bax que lo paramijal, si la nau o lo leny fara aygua per lo pla, lo senyor de la nau o del leny es tengut de tota roba esmenar que per aygua de pla sia banyada o guastada per qual q rao, perço que iat sia aço quel paramijal hi sia mes e posat p tenir fort o per dar enfortiment ala nau o al leny axi be hi es posat per lo crostam, que vega par apar dell. E per raons desusdites feren aquesta esmena e aquest esclariment los nostres antecessors, per rao q cõtraft no püsca hauer entre los mercaders, e los bons homens: qui van per la mar; qui son senyors deles

nau o dels lenys.

Deroba quis gasta per rates, o altrament se pert. Cap. 67.

SI hauer sera gatat per rates en la nau, e no ha gat en la nau, lo senyor dela nau sera tengut de esmenar. Hauer qui mes sia en la nau e sia escrit en cap breu, sis pert en la nau tant lo senyor dela nau deu esmenar aquells hauers.

De hauer gatat per rates per no hauer gat en nau. Cap. 68.

SI hauer sera gatat per rates e q en la nau no haia gat, lo senyor lo deu esmenar, mas no declara, si en la nau haura gats en aquell loch on la dita nau stibara, e cõ de aqui seran parttis los dits gats morran o seran morts e rates haurá gatat al gun hauer: ans que sien en loch, q gats pusquen hauer. Si lo senyor dela nau comprara gats e metra tã toft, com en lo loch sera, qn trobara a vendre o donar, o en qualque manera en la nau los metra no sia tẽgut de restituir los dans desusdits pus en culpa ãll no sera esdeuẽgut.

Si roba pendra dan per esser stibada en vert. Cap. 69.

EN cara si lo senyor dela nau fara metre res encant, que es entendre en vert, tot lo damnatge q sia pagat.

Com deu esser set sol. Cap. 70

Llibre de Consolat

Senyor de nau o deleny no deu fer de hauer de algun hom mercader sol, ha hauer daltre mercader. E si ho fa e lauer qui es sol: pendra dan per laltre que va desus: lo senyor dela nau es tengut de restituir lo dan.

Declaracio del capitol precedent *Cap. 71.*

SEgons que en lo capitol desusdit diu, senyor de nau o deleny no deu fer de hauer del vn mercader sol. E si ho fa ell hauer qui al sol fera: pendra dan: ell es tengut del tot esmenar. Mas pas no diu: ne de mostra: ne esclarex: com deu esser entes, ne cō no, ne per qual rao. E p la rao desus dita, e perço que entre los mercaders ells senyors de les naus no püsca hauer algun cōtraist: los nostres antecessors, qui primerament anaren e començaren anar per lo mon: aq̄sta esmena volguerē esclarir en axi. Que sils mercaders qui en la nau o leny metran roba: si tots o partida hauran roba de pes: si lo senyor dela nau fara sol tan solament dela roba del vn mercader ala roba dels altres: si aquella roba, de que ell haura fet sol: axi com es dit: pendra algun dan ell es tengut de tota restituir, mas empero si en la nau no haura roba de pes sino tã solamēt de vn mercader: que tota la roba dels altres mercaders sera d̄bolũ: si aquella roba que en lo sol iusa sera mesa: pendra algun dan ab aquella nau o leny si es insufficientment encrostamat, e q̄ no faça ay-

gua per cubertes ni p murades ell no es tengut de alguna esmena a fer. Encara mes perço car es rao, E es tostemps stat acostumat: que tota via deu esser fet lo sol iusa dela roba del pes, perq̄ per donar millor regiment ala nau o al leny, que reues seria e cosa perillofa qui metia la cosa del ambolum al sol iusa e la roba del pes al sol sobira, perq̄ met hom la nau o lo leny en iuy de perdre, perço car nos poria regir. Empero si tots los mercaders opartida hi metran roba de pes: lo senyor dela nau o del leny deu metre e fer metre de tots cominalmēt en lo sol iusa, perço que dã no lin püsca venir, axi cō desus dit es. E per les raõs desus dites feren aquesta esmena e aquest declarament los nostres antecessors: perço que contract ne treball ne mal no püsca hauer ne esser entre los senyors de les naus o dels lenys e los mercaders: qui van per lo mon.

Deroba quis banyara al carregar o descarregar. Cap. 72.

MAsi vols saber: que vn farcell o vna bala o altre hauer se banya al carregar o al descarregar: lo senyor ne la nau nō es tēgut. Tots los damnatges que son damũt dits es diran als capitols de mar que paga la nau: lo senyor hi met sa part quascun personer per si car tot ho paga la nan.

Del carregar e descarregar les robes. Cap. 73.

EN cara deuets saber q̄ lo senyor dela nau deu fer carregar la roba e descarregar: si abel ho emprenen los mercaders, e si no ho ha p̄ cōuinença: los mercaders se deuē posar, axi es eñtendre: q̄ siēen loch agrest: ab los mariners de carregar e descarregar.

A que son tenguts o no tenguts los mariners en lo carregar.

Cap. 74.

MAS los mariners son tenguts dependre lo hauer ala porta. E de stibar lo no son tenguts: si lo senyor dela nau non ha promes als mercaders, e si promes ho ha: puys lo senyor dela nau ha sen apofar ab los mariners si los mariners se volen, mas si lo senyor del leny es en loch agrest: e ells no trobē bastaix o homens: quiu facen per diners: los mariners son tenguts de carregar e descarregar. E deuen esser pagats axi com lo notxer conexera q̄ pertanya a aquells q̄ hauran carregat o descarregat. E aquest capitol fon fet: per ço q̄l senyor dela nau non pogues perdre son viatge, ne los mercaders. Mas si homēs hi ha qui carreguen e descarreguen per moneda noy son tenguts los mariners.

De stibadors, e de vitualla q̄l mercader metra en nau. Cap. 75.

EN cara es tengut lo senyor als mercaders de donar homens: q̄ sapien la nau stibar: si la nau stiba a trau, e los mercaders deuen los pa-

gar e lo senyor dela nau es tengut al mercader de aportar li la sua roba caxes vianda de menjar tanta: q̄ sia bastant al mercader. Mas si lo mercader volia metre vianda per reuendre o altres coses en la companya, o hom per ell: deu nē donar nolits ala nau.

Com lo mercader deu hauer plaça en nau. Cap. 76.

LO senyor dela nau deu donar plaçes als mercaders, e lo notxer deu fer venir lo mercader el scriua, e aq̄ll qui mes del nolit dara deu millor plaça hauer.

De plaça desferra e seruiçials del mercader. Cap. 77.

SENYOR de nau es tengut a mercaders de leuar sa caxa e son lit e son seruiçial e companyo sufficient al viatge on anar dega. E deu li donar plaça: on iaga, e sils mercaders daran tan poch nolit: ço es a saber: si va en Acra o en Alexandria o en Armenia o deuers aquelles parts: si dona de vint barcelles enius de nolit: noli deu esser tengut lo senyor dela nau de portar caxa ne seruiçial ne companyo menys de nolit ne deu hauer plaça de mercader.

Declaracio del sobredit. Capitol. 78.

SI nau o leny va en Barberia o en Spanya, on ve: e lo mercader no dona .xx. * besants d̄ nolit p̄ aq̄lla rao meteixa axi cō defus es dit.

* mone
da no
conegu
da

De

Llibre de Consolat

De vianda furtada. Cap. 79.

LO senyor de la nau deu esmenar tota vianda: q̄ sia * emblada per ma de mariner en nau.

* roba-
da

De impediment de mercader.

Cap. 80.

Senyor d̄ nau deu sperar los mercaders: si impediment hi sera. E si lo senyor de la nau es stat pagat del nolit del mercader: e lo mercader ne trau la roba per paor o per empatxament: lo senyor noli es tēgut de retre. Mas tota via que haia bones noues: li es tengut de dosen dos mesos de leuar e de anar ab la roba: la on li haura conuēgut. E ab la roba o mercaderia. Que axi fa la roba a entendre.

De paor de mercader. Cap. 81.

Silo mercader ha mes son hauer en nau: e per paor que haia desos enemichs len vol gitar: ço es per armada o per colfaris: pot len gitar ab que sia cert, o no cert: ab que los altrs mercaders len giten. Mas si es vn mercader: qui haia paor, e per altra raho que altres mercaders la maior * força nol an gitarā haia a pagar nolit o posar se ab lo senyor de la nau en tal guisa: que sen tenga lo senyor de la nau per pagat.

* part

*Com a mercader quis tema deu es-
ser liurada sa roba. Ca-
pitol. 82.*

LO senyor de la nau deu donar le retre tot son hauer al mercader sia pagat o no: que hō sia cert q̄l mercader se tem q̄ nau o leny sia armada: de q̄ ell se tema. E quāt ell nos tema aquell mercader sis vol lo senyor de la nau lo deu tornar en la nau, e si ell ven e noli torna: q̄ sen deu posar ab lo senyor de la nau: q̄ li do aytāt de nolit, cō li donaua: si met altra roba a multiplicamēt de quintalades. Perque lo senyor de la nau ne ha fet son dānatge d̄ donar a menjar e loguer a mariners, e dal tres coses: que haura feta messio.

*De que es tēgut patró a mercader:
qui nolieia a quintalades.*

Cap. 83.

Mercader qui nolieia a nau o lēy a quintalades: ço es a saber, que lo mercader deia dar quantitat de quintalades a la nau o al leny, lo senyor de la nau o del leny sia tengut al mercader de leuar mes lo quart deles quintalades. En axi, que si nolieia .ccc. quintals, lo mercader ne ha .cccc. quel senyor los hi deu leuar, en tal forma, quel dit mercader deia empendre ab lo senyor del leny aquella part deles quintalades a vn temps qui sia sufficient, e si aquell temps empres lo mercader no les hi volia metre, q̄l dit senyor pusca nolieiar a altres mercaders a complimēt de son carrech, e si lo dit mercader se volia abstraure d̄ anar en lo dit viatge lo qual hauria fermat a quintalades sabudes, e era lo fermament fet ab

carta

carta o ab testimonis o scrit en cap breu de nau o de leny per scriua iurat: lo dit mercader deu refer totes messions: quel senyor hagues fetes per rao daquell viatge si ans q̄ res hagues carregat sen abstrahia. E si despuys que hagues alguna cosa carregada: lo mercader se abstrahia del viatge deu donar la meytat del nolit lo qual hauria fermat ala nau o al leny menys de tot cōtraft, e lo senyor del leny deu pagar la meytat del loguer als mariners sila nau o lo leny ha tanta quantitat de nolit: que fos la meytat: daço que poria hauer: cō hauria son ple. Lo senyor dela nau deu apparellar de exarcia e de altres apparellamēts la nau. En axi com haura promes als mercaders, e deu esser apparellat a aquell temps: que sera empres entre ells, e lo mercader deu hauer el patxada la nau o lo leny al temps empres entre ell e lo senyor dela nau. E lo mercader deu pagar lo nolit menys de tot contraft, e tot senyor de nau o de leny se puga retenir en penyora per rao del nolit tanta de roba: q̄ valega quatre tats com lo nolit: que hauer deu.

De mercader que noliciara e puys se abstraura. Cap. 84.

Mercaders qui noliciaran quātitat de roba o de quintalades e de iā dar tot son ple a alguna nau o algun leny: si los mercaders se abstrauran de donar e de liurar aquella roba o aquella quātitat de quintalades o tot aquell carrech q̄ no-

liciat hauran: abans nol hauran fet tirar a mar de tot o la maior partida: no son tēguts de donar a aquell senyor de aquella nau o de aquell leny: a que ells ho hauran noliciat: si no tan solament la mession que el senyor dela nau o del leny haura feta per aquell viatge. E si peruatura los mercaders hauran feta tirar amara tota aquella roba o la maior partida q̄ ells noliciada haurā: e los dits mercaders se abstrauran de anar al viatge: ells son tenguts de pagar al senyor dela nau o del leny: que ells hauran noliciada: del terç del nolit lo qual ells li haurā promes de donar: com ells lo noliciarē, empero si los dits mercaders se abstrauran del viatge: apres que haurā alguna cosa carregada, ells son tenguts de donar al senyor dela nau o del leny la meytat del nolit, q̄ fermat li hauran, e si els hauran carregat tot ço: que hauran a carregar: e la nau o lo leny no haura feta vela, e ells se volran abstrer del viatge, ells son tenguts de pagar la meytad del nolit que ells li haurā fermat. E si peruatura la nau o lo leny on ells haurā mes la lur roba, haura feta vela, e ells se volran abstrer del viatge, ells son tenguts de donar al senyor dela nau o del leny tot lo nolit, q̄ fermat li hauran. E tot ço que desus es dit, deu esser fet menys de tot cōtraft. Empero es axi entēdre, q̄ per qual se vol de aquestes raons desus dites que los dits mercaders se volran abstrer del viatge, en lo qual han fermades quantitat de quintalades

Llibre de Consolat

lades, o hauran noliciat de tot alguna nau o algũ lēy: q̄ sia menys d̄ tot frau, e si lo senyor dela nau o del leny pora prouar o mostrar frau al hu o escusa, que no sia iusta: aquells mercaders son tenguts de donar e de liurar tot ço que noliciat li hauran: o que sen auenguen ab ell: si el voltra fer alguna auinēça. Que rao es: que axi com lo senyor dela nau o del leny es tengut e obligat als mercaders: que los mercaders sien e deuen esser tenguts al senyor dela nau o del leny: si donchs per iustes raons no sen poran escusar, axi com de sus es dit.

De mercader qui haura noliciada roba, e puix la ven. Capítol. 85.

SI alguns mercaders noliciaran nau o leny de tot o de partida: e quel li deian donar quintalades sabudes: si los dits mercaders se staran de anar al viatge per rao de vēda: que ells hauran feta dela lur roba: la qual roba o mercaderia els haurá noliciada a algun senyor de alguna nau o dalgun leny: ells son tenguts de pagar aq̄ll nolit: lo qual ells li hauien promes de donar. Per qual rao? perço car esa entendre: q̄ aquells mercaders: qui aquella roba hauien noliciada: que ala venda que ells ne faran qui ells hi guanyē e en cara vltra lo guany que ells hi fan: que si enclou aquell nolit: que ells hauien promes de donar a aq̄ll senyor dela nau o del leny, que ells

hauie noliciat, e es rao, que pus los mercaders guanyen e fan lur prou: que los senyors deles naus o dels lēys noy deuen hauer dā. Empero es axi a entendre: que si la nau o lo leny, qui noliciat sera: deura carregar en aquell loch: on lo contracte del nolit sera stat fet: deu esser mes en poder de dos bons homens dela art dela mar, que sien dignes de fe, e aquella cosa que ells ne diran: allon deu esser seguit q̄ lo senyor dela nau nels mercaders noy deueney podē en res cōtraftar. E aquell pati q̄ lo senyor dela nau o del leny fara ab los mercaders: en aquell pati per aquell deuen esser los mariners. Empero si aquella nau o aq̄ll leny qui noliciat sera: deuia anar a carregar en algũ altre loch: e lanau o lo leny sera aqui iunt: on deuia carregar: e los dits mercaders hauran venuda aquella roba: q̄ ells noliciada li haviē e los mercaders liurar no la li poran ells son tenguts de donar e de pagar tot aquell nolit que ells promes haviē de donar a aquell senyor de aquella nau o de aquell leny lo dia, que ells noliciaren sens tot cōtraft perque, perço car es rao, que los mercaders sien tēguts e obligats als senyors deles naus tot axi com los senyors deles naus son als mercaders que dur fet seria, si los mercaders no eren tenguts als senyors deles naus, axi cō ells son tenguts als mercaders, que poriels tornar a gran dan e no seria ben fet ne seria iusta rao, que los mercaders fessen de lur prou, e los

senyors

senyors de les naus fossen desfets en fe dels mercaders. Empero si aquella nau o aquell leny que noliciat sera: deura anar carregar en algun loch: los mercaders loy faran a saber abans: que ella partisca daquell loch: on sera stada noliciada, ne encara no haura feta vela. Aqll nolit aytal deu esser mes en poder de bons homens: axi cō ia es desus dit. E per las raons desus dites fon fet aquest capitol.

Port de quintalades. Cap. 86.

LO senyor dela nau es tengut al mercader de portar les quintalades: q̄ haura noliciades del mercader. E lo mercader deu pagar lo nolit: segons que empendra ab lo senyor dela nau.

Deroba carregada sens sabuda del patro. Cap. 87.

MAs si lo mercader carrega mes robes que no haura noliciades sens dir res: lo patro pot hauer lo nolit: que vol.

De poch nolit e molt nolit. Capitol. 88.

FAçam compte: q̄ vn mercader dona al tenyor dela nau vn millares de quintal, e ha li assegurats tants quintals cō serā: e puys ve vn altre mercader: e donali d̄l quintar c. * besants, lo senyor dela nau deu leuar axi be aquell de vn millares

* mone
da noco
neguda

com aquell de c. * besants, e metra axi en bon loch. Car quart se lo senyor dela nau: que axi be esmenaria aquell de vn millares, si mal prenia, com aquell de cent * besants, e no deu iaquir de leuar la roba daquell del millares, fins q̄ haya mes son ple: axi cō si daua. cc. besants del quintal, e es li tengut lo senyor dela nau de leuarli la roba fins a cōpliment. Mas leuat aquell compliment de les dites quintalades lo senyor dela nau li pot demanar aytant com se volra de quintalada, si lo mercader no ha empres ab el q̄ per aquella rao li do de aquelles q̄ metra mes auant. E deu li ho fer a saber al terme: que empendran ab dos.

* lo ma
teix

* lo ma
teix

Si patro lexara roba noliciada. Cap. 89.

SI algun senyor de nau o de leny noliciara o haura noliciada alguna roba de mercaders o scriua per ell ab carta o ab testimonis, o entre ells sera dada palmada: o sera scrit en lo cartolari d̄la nau o d̄l leny: lo senyor dela nau o del leny es mester, que leu la dita roba, que noliciada haura, e si ell leuar nola pot, e ell la iaquiri tota, sils mercaders li diran, que si ell no la leua, q̄ romanga per sua, e si lo dit senyor dela nau o del leny no sen auendra ab los dits mercaders ans que daqui partisca, aquella roba que ell axi com desus es dit iaquiri o haura iaquida, deu romandre per sua. E lo dit senyor dela nau o del leny

es

Llibre de Consolat

es tengut de donar als dits mercaders aytant de roba: cō sera aquella que ell haura iaquida, o aytāt de diners: cō val e valra semblāt roba de aquella en aq̄ll loch: on ell fara port per descarregar, o en aquell loch: on ell la deuia posar. E si la dita roba, que romasa sera: se perdra os guastara de tot o en pertida: deu esser perduda o guastada al dit senyor dela nau o del leny: qui tots la condicio desus dita la haura iaquida. E si peruentura tot ço que lo senyor dela nau o del leny portara en la nau o en son leny es a entendre aquella roba o aquella mercaderia q̄ ell portara: se perdra d̄l tot per algũ cas d̄ v̄tura, e aquella q̄ romasa sera: sera saluada: ella d̄u esser saluada al dit senyor dela nau o del l̄y, e esser perduda als dits mercaders: de qui stada sera. E es rao: q̄ axi cō lo senyor dela nau o del leny era t̄gut de retre al dit mercader o mercaders aytanta de roba com aquella: q̄ romasa era, o aytāt de diners, cō semblant roba de aquella valia o valgues en aquell loch, on ell la deuia portar: e si aquella roba q̄ romasa sera: se perdia, deuia deu esser perduda al dit senyor de la nau o del l̄y, axi es rao, q̄ si tota la roba, q̄ lo dit senyor dela nau o l̄y portara se perdra per algun cas de ventura: e aquella q̄ romasa sera, sera saluada: que deu esser saluada al dit senyor dela nau o del leny, e p̄duda al dit mercader o mercaders per qual rao? per ço cō no seria rahone egualtat, que los senyors de-

les naus o dels lenys fossen ne deiē esser de pijor condicio quels dits mercaders. E si peruentura la roba quel senyor dela nau portara en la nau o en son leny: se saluara, e aq̄lla q̄ romasa sera, se perdra lo senyor dela nau o leny es t̄gut de donar axi cō desus es dit als mercaders. E si la roba q̄ romasa sera, se perdra deu esser perduda al dit senyor dela nau. E si aquella que en la nau o leny portara, se perdra del tot per algun cas de ventura e, aquella que romasa sera se saluara ella deu esser del senyor dela nau, e axi lo dit senyor dela nau no es t̄gut de res a donar als dits mercaders. E si la dita roba, que en la nau portara, se saluara: lo dit senyor dela nau es tengut de donar als dits mercaders, tot axi com desus es dit, saluo en aytant que los dits mercaders son t̄guts de abatre de aquell preu q̄l dit senyor dela nau los dara, o los deu donar, totes aytantes auaries com els facren o hagneren a fer si lo dit senyor dela nau los hagues portada aquella roba, que romasa sera. Saluo empero dela viāda, que no son tenguts los dits mercaders de abatre, perço com los dits mercaders aytambe san afer mesio de vianda, com si la roba hagueffen aportada, e axi nos es rao, que la viāda sen abata. E si peruētura la roba quel dit senyor dela nau portara en la nau o en son leny, nos perdra de tot, mas en partida aquella perduda aytal deu esser comptada e abatuda de aquella roba, que roma-

sa

* mone
 dano co
 neguda
 fa sera per sou e per liura o per
 * besant del preu quel senyor de
 la nau es tengut de donar als
 dits mercaders per la roba : que
 romana sera, encara mes si la nau
 o lo lēy gitara per algūcas de ven-
 tura : aquel git deu esser comptat
 e abatut de aquella roba : qui sera
 romana per sou e per liura o per
 * mone
 dano co
 neguda
 * besant del preu desus dit, e si per
 uentura lo senyor dela nau leuara
 vna quātitat dela roba q̄ noliciada
 haura : e lexarna altra quantitat : si
 los dits mercaders li diran : axi cō
 desus es dit : lo senyor dela nau es
 tengut tot en axi com ia es de-
 sus dit en aquest capitol metex.
 mas empero si los dits mercaders
 veuran que la sua roba roman del
 tot en partida : e ells no diran ne
 posaran al dit senyor dela nau la
 condicio desus dita, ne altre con-
 tract li metran : o per uentura lo se-
 nyor dela nau los dira, ols fara dir :
 que roba roman : que es lur : si sobre
 aço desus dit los dits mercaders res
 noy diran, ney cōtraftarā, ne la cō-
 dicio desus dita noy posaran : si la
 dita roba roman es pert : deu esser
 perduda als dits mercaders, p̄ qual
 racō perço com los dits mercaders
 no digueren ne contrastaren ne po-
 faren com ells vehien : que la lur ro-
 ba romanā d̄l tot o en partida : al
 dit senyor de la nau la condicio
 desus dita, q̄ si ells ho faessen hou
 hagueffen fet : si la roba que romā :
 se perdia os perdra no seria ne
 fora perduda als dits mercaders
 ans fora perduda al dit senyor de-

la nau. Encara mes que si ells ha-
 gueffen dita ne posada la condi-
 cio desus dita al dit senyor de la
 nau lo senyor dela nau la haguera
 ia quida en recapte : si ell vees o sa-
 bes : que romangues per sua. Enca-
 ra mes per altra raho car com lo
 senyor dela nau los dix : que roba
 romanā : que era lur : e los dits mer-
 caders en res noli contrastaren ne
 la condicio desus dita noli posaren
 appar que es semblant de rao que
 los dits mercaders no so * p̄pauen si
 la lur roba romanā com ells al dit
 senyor dela nau en res no li contra-
 ftaren, la condicio desus dita no-
 li posaren, e axi es rao : que la roba
 que romandra : axi com desus es dit
 sia que perda o no que sia e deia
 esser dels dits mercaders, e si per-
 uentura los dits mercaders diran
 al dit senyor dela nau que ell que
 nolieig aquella lur roba : que romā
 dra a altra nau o a altre leny : e si lo
 senyor d̄la nau lals hi noliciara axi
 cō desus es dit : si la dita roba se p̄ra
 del tot o en partida, o cōsumara o
 p̄dra algū dā, lo sēyor d̄la nau no
 ls nes en res tēgut pusq̄ ab sabuda
 e ab volūtāt d̄ls dits mercaders la
 haura noliciada. Mas empo si lo dit
 sēyor d̄la nau o d̄l lēy la noliciara o
 la metra en a'tra nau o lēy mēys de
 sabuda e volūtāt d̄ls dits mercades
 d̄ qui la dita roba sera : si la dita roba
 se p̄dra d̄l tot en partida, o p̄dra
 algū * cōsumament o algun dā lo
 dit senyor dela nau o del leny
 los eses de tot tenguta restituir,
 perço car axi cō desus es dit, la hau-
 ra mesa

* p̄pauen

* dismi-
nutio

Libre de Consolat

ra mesa e noliciada en altra nau o en altre vegell menys de voluntat e sens sabuda dels dits mercaders, e es rao per que perço cō negu no ha ne deu hauer poder en laltre: si no aytant com aquell o aquells de qui sera: lin volen donar, o lin hauran donat. E si peruentura seran alguns mercaders: qui hauran noliciada la sua roba al dit senyor dela nau o del lēy e cō lo dit mercader lali haura noliciada e mostrada la defus dita roba: lo dit mercader dira al dit senyor dela nau o del lēy: q̄ lo dit mercader ha anar, e per res no pot romandre, e q̄ lo dit senyor dela nau do recapte a aquella sua roba filo dit mercader dira axi cō defus es dit: e lo dit senyor dela nau o del leny attorgara: si sobre aço defus dit lo dit mercader sen ira ab sabuda e volūtāt del dit senyor dela nau o del leny sobre les raons e condicions defus dites e empreses lo dit mercader ab lo dit senyor d̄ la nau o del leny: lo dit senyor dela nau li estēgut de portar la defus dita roba: que ell axi cō defus es dit: haura presa e rebuda en sa comāda saluant cas de ventura si se esdeuendra, ans que ell la haia carregada, o despuys que lo dit senyor dela nau del cas defus dit noli es tengut per que: perço cō negu no reb comanda a son dan. E si peruētura lo dit senyor dela nau o del leny la lexara, es tengut de retre e de donar al dit mercader aytanta de roba: cō aquella era, o aytants de diners com valguera o valra o valgues

semblant roba de aquella en lo dit loch on lo dit senyor dela nau de uia e deu fer port per descarregar o en aq̄ll loch on la dita roba haura promesa de posar, e axila roba q̄ romasa sera deu esser del senyor dela nau o d̄ll lēy vulles q̄ sia perduda o saluada, pus axi cō defus es dit: la haura presa e rebuda en sa comanda e en sa guarda, saluo lo cas defus dit: si esdeuengut hi sera ans: q̄ ell la hagues carregada o despuys. Mas empero si com algun mercader haura noliciada la su roba a algun senyor de nau o de leny, e cō la dita roba haura noliciada lo dit mercader sen ira: sia que sen vaia ab sabuda del senyor dela nau o no: ab q̄ lo dit senyor dela nau o d̄ll lēy no la prenga sots sa guarda e sots sa comanda axi cō defus es dit: axi com lo dit senyor dela nau o leny deura o volra carregar: si lo dit senyor dela nau o lēy conexera o trobara la defus dita roba o home per ell la deu fer carregar e metre en la nau. E si ell ne hō pell la dita roba no conexera ne trobara, cō lo dit senyor d̄la nau carregara o fara carregar, si la defus dita roba romādra: sia ques perda o no, lo dit senyor dela nau o lēy no es tēgut de res al dit mercader q̄ axi cō defus es dit: sē sera anat d̄ esmena a fer dela dita roba, q̄ axi cō defus es dit sera romasa. Saluo empero q̄ filo dit mercader qui sen sera anat axi com defus es dit, e lo dit mercader ia quira o haura iaquit algu q̄ mostre la dita roba al dit senyor d̄la nau o a hō per

per ell: vol aytant dir com a scriua: com ell carregara o fara carregar: si aquell qui lo dit mercader hi haura iaquit per demostrar e per deliurar la defus dita roba: e ell lals mostrara elals fara deliurar: com lo dit senyor dela nau carregara o hō per ell: si lo dit senyor dē la nau o aquell que per ell fara carregar nola leuara o nola fara carregar e metre en la nau o lēy: si la dita roba romādra si q̄s perda o no: q̄ lo dit senyor dē la nau nes tengut tot en axi: com si lo dit mercader hi fos present: pus quey hauia oy haura home enloch del dit mercader: qui la dita roba los deliurara ols volia deliurar. En aquesta guisa empero, que lo defus dit mercader o aquell q̄ en loch dēl dit mercader sera romas per deliurar la dita roba: pus que en ver metre, e si lo dit mercader o aquell qui p̄ ell sera aqui romas per deliurar la dita roba: ço que defus es dit en ver metre poran lo dit senyor dela nau es tengut de retre e dē donar al dit mercader tot axi cō ia es defus dit de les altres condicions defus dites, e en aquella rao metexa. Empero si lo dit mercader en ver metre no pora: ço que defus es dit, ne aq̄ll que en son loch sera romas per la dita roba a deliurar: no lals mostrara, ne lals deliurara, si sobre aço que defus es dit, la dita roba romandra si ques perda o no, lo dit senyor dela nau o del leny no es tengut dalguna esmena afer al dit mercader: pusquell dit mercader la haura iaquida en mal recapte e es rao: q̄ per

lo dit mal recapte, que sia e deia esfer del dit mercader, pusquell meteix mal se * merra. Salues empero totes aueries e totes coses, a q̄ lo dit senyor dela nau sia tēgut e deia e deu esmenar e restituir als dits mercaders en totes coses e per totes, saluo dela dita vianda. E si per uētura cō lo dit mercader sen sera anat, e lo dit senyor dela nau haura rebuda en sa guarda o en sa comāda la roba dēl dit mercader, si lo dit senyor dela nau la noliciara o lame tra en altra nau o en altre leny, si la dita roba se perdra del tot o en partida, o pendra algun dan, o aquella nau o leny en que ell la haura mesa e noliciada, no sera tātost en aquell loch on la dita roba se deu descarregar: cō ell sera ab aquella sua nau o leny: o com la dita nau o lēy vendra ab la dita roba no valra ab moltant com feya, com ell vench ab aquella sua nau o leny de tot dan que la dita roba prenga: lo dit senyor dela nau o leny es tengut de tot a restituir, perço car ell la haura noliciada o mesa en altra nau o lēy altre menys de manamēt de aquell de qui la dita roba sera. Mas empero si com lo dit mercader se parti del dit senyor dela nau o lēy entre ells fo empres que si lo dit senyor dela nau o leny portar no la podia, que lo dit senyor dela nau o lēy la pogues noliciar en altra nau o leny: e si entre ells aytals conuinen ses cō defus es dit empresaseran: si lo dit senyor dela nau o del lēy la noliciara sots la cōdicio defus dita

* merceix

Llibre de Consolat

perdes la roba o no, o prenga dá o no o vèga aquella nau o aquell lèy en que ell la haura noliciada o no, o venga tart o mas: que lo dit senyor dela nau o leny no es tengut de nenguna esmena afer al dit mercader pusque ell ho empres ab lo dit mercader: com del se parti, que si ell portar no la podia: q̄ la li nolicias a altra nau o altre leny, si dōchs lo dit senyor dela nau nōla hauiaia quida, que vol aytāt dir: que fos romana en aquell loch: on lo dit senyor dela nau carrega. E si lo dit senyor dela nau la noliciara a altra nau o altre leny, si aquell senyor dela nau o de aquell leny: a qui aquell altre senyor de aquella nau o de aq̄ll leny que la dita roba li haura noliciada: si la iaquiria: vol aytāt dir, que si la dita roba romana en aquell loch, on ell carregara ell es tengut de esmena afer al dit mercader, de qui la dita roba sera, tot enaxi com fora e era aquell senyor de aquella nau, aqui lo dit mercader la hauia noliciada, si leuar nola li pogues, e en totes aquelles condicions es obligat, que lo primer era aqui ell la hauia noliciada, salues empero totes conuinences e empreniments del senyor dela nau o del leny ab los dits mercaders fetes e empreses per algunes raons en totes coses e per totes. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

De patro: qui lexara roba noliciada. Cap. 90.

LOsenyor dela nau o del lèy qui noliciara roba ab carta o ab testimonis, o q̄ sia escrita en cap breu, o que sia donada palmada entre ells lo senyor del leny es tengut de portar aquella roba. E si la roba romana: quel senyor del leny nola leu o nola pusca leuar, ell es tengut de donar e de retre al mercader la sua roba, la qual li hauia noliciada, o aytants diners com valra: la on lo lèy fara port p̄ d̄scarregar, si dōchs lo senyor del leny no sen aue, o no sen era auēgut ab los mercaders abans: q̄l leny partisca daquell loch: on la roba haura noliciada. E si la roba romana es pert quel senyor del leny no sen sia auengut, ab lo mercader: deu esser perduda al senyor del lèy e lo senyor del leny es tengut de donar al mercader: axi com desus es dit. E fon fet perço aquest capitol: car molts senyors de lèys al començament, que leuen viatge fan gran mercat del nolit: e com lo viatge esleuat, troben roba: de que hō los dona grā nolit: e si aquesta condicio noyera: la roba romana, de que haurien poch nolit, e portar en aquella de que haurien gran nolit.

De roba noliciada para cert lloch, e si pendrada. Cap. 91

Senyor de nau o de lèy qui sia en algun loch e noliciara roba de mercaders p̄ portar en altre loch lo qual loch sera ia empres entre lo senyor d̄la nau e los dits mercaders

mester es: quel dit senyor dela nau la port la on haura empres e promes als mercaders ab aqlla sua nau e si lo senyor dela nau la metra en altra nau o lēy mēys de voluntat e sabuda dels mercaders: si aqlla nau o leny on ell la metra: sia maior o millor: q̄l seu lēy no sera: si aqlla roda se perdra os gastara: o aquell de qui la roba sera: ne sostēdra algun dā, o haura a fer messio, lo senyor dela nau es tēgut de esmenar aqlla roba q̄ perduda sera e tot lo dan e tot lo interes, q̄ aquell de qui la roba es: haura pres. E sia cregut p̄ son sacramēt. Mas empero si lo senyor dela nau fa a saber als mercaders: q̄ no volra anar en aquell loch en lo qual ell hauia promes als mercaders de portar la lur roba, e ell los diu q̄ la vol metre en aytal nau o en aytal lēy si los mercaders loy atorguen: lo senyor dela nau lay pot bē metre. Mas si los mercaders nou atorguen: ell no lay deu metre. E si lay met es ne tēgut: axi cō defus es dit. Mas si los mercaders loy atorguen e la roba se perdra es gastara lo senyor dela nau nols es tengut de alguna esmena a fer, pusque ab volūtāt e ab sabuda d̄ls mercaders hē haura fet, o dela maior partida.

De exarcia de mariners e notxer, e de fer posar lauer. Capitol. 92.

LO senyor dela nau es tēgut als mercaders de hauer la exarcia que ell haura dada e mostrada per scrit, o tot en axi com ho haura dit

en oida dell notxer: q̄ haura, e dels mariners, e non pot gitar notxer ne mariners si no ab voluntat dels mercaders fins a cap del viatge ne vēdre ne dar exarcia ne res, q̄ partenga ala nau. E lo senyor dela nau es tengut de fer posar lauer als seus mariners.

De cōseruatge. Cap. 93.

Senyor de nau deu fer cōseruatge ab leny poch o ab gran: si los mercaders dela nau ho volen. Encara son tenguts los mercaders: si lo senyor dela nau vol fer cōseruatge ab nau o ab leny grā o poch eu fara ab consell del notxer e dels *panesos e de tots los mariners ell ho pot fer e los mercaders deuen ho atorgar, e per aytal rao: ço es a saber per por de mals lenys: nou deuen contrastar ne poden: si donchs dan lur noy conexerā o dela nau o del leny.

* conce
lles de
popa

De dar cap a altre nau. Capitol. 94.

SI alguna nau o leny sera en algū loch: e haura o deu hauer viatge per anar en algun altre loch si aqui haura algun leny menor o maior dell o semblant dell q̄ haura anar en aqll mateix viatge: ep̄ dubte q̄ ell haura de sos enemichs o de mals lēys: ell no gosara anar p̄ si en lo dit viatge e lo senyor daqll leny q̄ lo dit dubte haura: dira a aquell senyor dela nau o de aqll lēy e si li tēdra cap: si lo dit senyor dela nau

Llibre de Consolat

o lēy loy atorgara e loy prometra: ell li es tengut: q̄ loy attenga, si dō chs fortuna de mal temps no loy tolra e si los dits lēys del loch on la cōuinença o la promissio sera sta da feta partirā en temps e lo dit senyor dela nau qui haura promes de tenir cap al dit senyor del lēy: q̄ haura lo dit reguart o dubte: nol li volra tenir, nel li tendra: si lo dit senyor de aquell lēy, qui lo dit dubte e reguart haura o hauia: pēdra algū dā, ans que sia iunt en aquell loch tret: en lo qual lo dit senyor dela nau li hauia promes de tenir cap p̄ males gentes e per sos enemichs: aquell senyor de aquella nau qui la dita promissio li haura feta: li es tēgut de tot lo dit dā a restituir sens tot cōtraft, per qual rao? perço que si ell dit senyor dela nau no li hagues feta la dita conuinença o promissio: lo dit senyor del leny que lo dit dubte o reguart hauia e ha no fora partit del dit loch si no fos per fe dela dita cōuinença e promissio: q̄ lo dit senyor dela nau li haura feta. E si lo dit lēy sen partis: q̄ lo dit senyor dela nau no li hagues p̄ mes tenir cap: si lo dit leny hagues pres algun dā, lo dit senyor dela nau no lin es ne lin fora de res tengut de restituir, e si per uentura lo dit senyor dela nau qui la dita conuinença o promissio haura feta, tēdralo dit cap al dit leny segōs q̄ de sus hauia promes, e males gentes o enemichs lurs o fortuna de temps forciuolment lo li tolran lo dit senyor dela nau que la dita promissio

o conuinença haura feta: e en el no sera romas: queno la haia attesa ell ne la nau ne res q̄ en la nau sia no es tengut de restituir, pus en culpa dell no sera romas, ço que promes hauia, pus attendre no poch per les raons desus dites. Empero si lo dit senyor dela nau que haura promes de tenir cap ha algun leny si ell ne pendra on haura pres loguer o seruey si lo dit leny dell qual ell lo guer o seruey haura pres, se perdra del tot o en partida: lo dit senyor dela nau es tēgut de restituir tot lo dan q̄ aquell leny de q̄ ell haura pres loguer o seruey: haura sostengut o pres, e la roba q̄ en la dita nau sera per sou e per liura e p̄ * besant * Si donchs lo dit senyor dela nau qui lo dit loguer o seruey haura pres, no empēdra o no haura empres despuys o abans o com lo dit loguer o seruey pres del dit senyor del lēy que lo dit dubte o reguart hauia que si algun cas de ventura se es deuendra, que ell ne la nau ne res que en la nau sia, no sic de res tengut a restituir. Locas de ventura es a entēdre, que ell hagues aiaquir lo dit cap al dit leny per fortuna de mal temps o per força de mals lenys o per força de lurs enemichs o per força de males gēts, e si lo dit senyor dela nau qui lo dit loguer e seruey haura pres, dira o haura empres segōs q̄ desus es dit: ab lo dit senyor del leny qui lo dit dubte o reguart hauia: lo senyor dela nau nel cos ne res que la nau sia no son tēguts de restituir: per les raons de

* mone
da uoco
neguda

desusdites: e pusq̄ ab lo dit senyor del leny: qui lo dit loguer o seruey li dona o li hauia donat o li es tengut de donar o haura empres, com lo dit loguer o seruey pres, o despuys o de bās, empero tot senyor d̄ nau o de leny se guar es deu guardar: quina cōuinença o promissio fara ab algu o ab alguns, sia que ell dit senyor dela nau no prenga loguer o seruey o no que si lo dit senyor dela nau fara la dita cōuinença o promissio sens sabuda e voluntat dels mercaders qui en la nau serā, o roba hi metrā oy haurā mes si cas algu si esdeuēdra, los dits mercaders no son d̄ res tēguts, ans si los dits mercaders dā o greuge o

* defa-
tent

* desrich ne sostēdrā algu per la dita conuinença o promissio: quel dit senyor dela nau haura feta o fara ab algu o ab alguns: sens sabuda e voluntat dels dits mercaders: lo dit senyor dela nau los es tenguts del tot a restituir: si la nau ne sabia esser venuda e encara los bēs dell dit senyor dela nau si trobats serā. E per la rao desusdita fon fet aquest capitol.

De cas de get. Cap. 95.

EN cara lo senyor dela nau es tēgut: q̄ no git, ne faça gitar: entro q̄ll mercader haia gitada alguna cosa, e puys pot fer gitar fins a saluamēt. En aq̄ll pūt pot la cōuinença scriure le scriua axi be, cō si era en terra. Elo senyor hi deu metre p̄ ay tant com val la meytat dela nau.

De roba gitada. Cap. 96.

TOta roba q̄ sera gitada de nau o de lēy per mal tēps o per por de lēys armats: sia cōptada per sou e per liura o per * besant de tota la roba e la nau o lo lēy deia pagar en aquell git per la meytat daço que valrra.

* mone
da noco
neguda

*Com se deu comptar roba gitada.
Capitol. 97.*

LA nau o lēy qui gitara roba: axi cō damunt se cōte deu: esser cōptat axi çoes q̄ si gita ans q̄ sia amija via: dela on ha anar: deu esser cōptada, axi cō costaua alla: de on parti la nau o leny. E si ha passada mija via deu esser comptada, axi com valra: alla on la nau o leny fara port: la dita mercaderia gitada aquella que romandra.

*Com deu esser pagada roba gitada.
Capitol. 98.*

SI algun senyor de nau o de lēy shaura carregada la sua nau o lo seu lēy de roba de mercaders p̄ anar descarregar en altre loch lo qual loch sera ia empres entre lo senyor dela nau o del leny e los mercaders: e auant en aquell viatge vendra li cas de ventura, que p̄ mal temps o p̄ lēys armats de enemics o per qualq̄ altra vētura ell haura a gitar de aq̄lla roba: q̄ porta vna quātitat quāt lo senyor dela nau o d̄ll lēy sera alla, on deuia des

Llibre de Consolat

carregar iunt ab la nau o ab lo lēy e ab aquella roba: que restaurada sera: lo senyor dela nau o del leny deu fer en axi: que ans que ell liure gens de aquella roba, que restaurada sera a aquells mercaders: qui la deuen rebre, o de qui sera ell deu e pot retenir se tanta daquella roba que restaurada sera e ell haura portada ab la sua nau o ab lo seu leny: de quascun mercader: que li sia bē bastāt, e q̄ li baste a aquell get: qui fet sera, e encara a molt mes: perço que al senyor dela nau o del leny ne als mercaders de qui sera aquella roba: que sera gitada: no pogues tornar a dan ne a perdua ne a greu ge, perço car assats hi pert quascu, encara mes perço q̄ ells no hagues sen anar derrere aquells mercaders ne apregar de qui aquella roba seria: que sera restaurada. E aquell get deu esser comptat: segons que s'gitarā, e lo senyor dela nau o del lēy es hi tengut de metre per la meitat ço es perço q̄ valra la meytat dela nau o del leny. Encara mes si lo senyor dela nau o del leny demana tot lo nolit axi be dela roba gitada: com de aquella, que sera restaurada: deu li esser pagat axi be: com si tota la roba era saluada, el senyor dela nau o del leny es tengut de metre en aquell git: qui fet sera: per tot aquell nolit que rebra per sou e per liura axi com fara aquell hauer: qui sera restaurat, per qual rao? perço car lo senyor dela nau o del leny axi be pres nolit de aquella roba: que sera gitada cō daquela que sera salua-

da. E es raho: pusque ell vol nolit axi be dela roba gitada cō dela saluada: q̄ ell la aiut a esmenar. E per la rao defus dita deu hi pagar tot lo nolit en lo get, empero si lo senyor dela nau o del leny no demanara nolit ne pendra sino solament dela roba: que restaurada sera: de aquell nolit aytal lo senyor dela nau o del leny no es tengut de metre part al get, que assats hi pert: pus pert tot lo nolit de aquella roba: que sera gitada.

La serimonia que deu fer en cas de get. Cap. 99.

NAU o leny que correra o sostē dra fortuna de mal temps si lo senyor dela nau o del lēy veu o conex: que ells son a ventura e a condicio de perdres si ells no gitan, lo senyor dela nau deu dir e manifestar a tots los mercaders en oida del notxer e de tots aquells, qui en la nau serā: senyors mercaders si nos nos alleuiā: som a gran ventura e a gran cōdicio de perdre les persones e lo hauer e tot quant açi ha. E si vosaltres senyors mercaders voleu: que alleuiassem, ab la voluntat de Deu porem * estorçre les persones e grā partida del hauer, e si nos non gitam, serem a ventura e a condicio de perdre a nos meteixos e tot lo hauer, e si los mercaders se accorden del gitar tots o la maior partida, la donchs ells poden gitar Mas lo vn dells mercaders si tots no poden: deu començar a gitar, e pus q̄l mercader o mercaders hauran

* desliurar

ran gitada qualque cosa: despuys pot gitar o fer gitar lo senyor dela nau tro a fins a saluamēt, en aquell cas e en aquella saõ pot le scriua la conuinença scriure axibe: com si la nau tenia prois en terra. E si le scriua nou podia scriure: los mariners poden fer testimoni de totes conuinençes e empresions: que siẽ fetes entre lo senyor dela nau e los mercaders: pusque le scriua no ho haura pogut scriure en lo cartolari, perço que frau negu no püsca haer entre lo senyor dela nau e los mercaders deles conuinençes e empreniments que entre ells seran fetes. E si per uetura en la nau no haura mercaders: en aq̃il cas e en aquella saõ lo senyor dela nau deu e pot esser mercader e aço que ell fara: deu ho fer ab consell del notxer e dels personers e de tot lo cominal dela nau, e si ell ho te ab consell de tots aquells: que desus son dits, el dit senyor dela nau fara gitar: deu esser axi tengut per ferm: cõ si tots los mercaders hi eren, o en axi cõ si tota la roba era del senyor dela nau. E lo senyor dela nau es axi tengut de metre en aquell get perço q̃ valra la meytat dela nau. E los mercaders de qui la roba sera: noy deuen contrastar en aquell get si per aytal rao com desus es dita sera fet. E aquell get deu se pagar per sou e per liura o per * besant, segons que la roba sera girada. E fon fet perço aquest capitol: que lo senyor dela nau o del leny pot esser mercader en aquell cas e en aq̃lla saõ, si mer-

cadors noy ha, que si el senyor dela nau no haura poder en aquell cas de esser mercader: les demes vegades se perdrien les persones e la nau e tot lo hauer, e perço deu e pot esser lo senyor dela nau mercader en aquell cas e en aquella saõ: si mercader noy ha. E val mes: ques git vna quantitat dela roba: que sis perdien les persones e la nau e tot lo hauer.

De manifestar roba al scriua. Capitol. 100.

EN cara deuẽ los mercaders manifestar al scriua: com la nau haura feta vela: si res hi hã mes que no sia scrit. E si troba res q̃ ells no haguessen manifestat: ells ne deuẽ pagar lo mayor nolit, multiplicat per quintalades: que en la dita nau se pague, perço com amagadamēt lay haurã meĩa. E si per uentura ells nola hauen manifestada: cõ la nau haura feta vela: sis gitaua, os banyaua: os perdia: nolin serien tenguts de retre, pus manifestada nola haguessen.

De entrar en port. Cap. 101.

EN cara quel senyor dela nau, o del leny no pot ne deu entrar sens volũtat d'ls mercaders en port. E si y entraua: quel mercader fosse ment deres, tot lo damnatge que hagues lo mercader, li deu restituir la nau. E aço deu scriure le scriua, iat sia no sia la nau ab * prois en ter * cap. ra.

* mone
da noco
neguda

Llibre de Consolat

ra. Mas empero si lo senyor dela nau hauia algun necessari: deu dir als mercaders: que ell no pot nauegar: que exarcia ha mester, o enfortir o adobar. E lauors lo mercader deu entrar al port: ab quello notxer per son sacrament els mariners hi sapien. Mas empero si algun cossario o sagetia hi ha: qui fes por al mercader: lo senyor dela nau noy pot entrar sens voluntat dels mercaders. E si lo mercader ho leua sobre si: o que noy haia reguart: e digayo no vull entrar en aquex port lo damnatge que sen pēdra lo mercader nes tengut de esmenar.

De promesa de mercader a patro. Cap. 102.

ACi parla dels mercaders: com son tenguts al senyor dela nau e com no. Los mercaders com se acorden ab lo senyor dela nau: tota conuinença quel mercader conuega al senyor: es mester que li atenga: pus al cartolari sia mesa. Posem: quel mercader haura feta carta, o al cartolari sia scrit: lo mercader liu deu tot atēdre. E si lo mercader cōue al senyor dela nau quintalades: vulles quel mercader sia en la nau o defora: e noy pot metre les quintalades: o q̄ noli bast moneda de ayntantes quintalades cō li haura promeses: de ayntantes li haura adar nolit: meta o no meta: del que prometra dela quintalada.

De mercader qui volra descarregar lo sua roba. Capit. 103.

ESi la maior *força dels mercaders lan giten: ell lan pot gitar: q̄ no pag res, e si lo senyor dela nau no es pagat, noli pot res demanar, mas lo senyor dela nau estēgut de sperarlo fins a vn temps sabut de leuar e de carregar la roba e de portar ço es a entendre de mercaderia e la roba sua.

De mercaders qui volran descarregar part dela mercaderia. Cap. 104.

NAu o leny qui ira vn viatge: e per ventura la major partida dels mercaders o dela roba volran descarregar e fer port, on que sien la on lo dit viatge sera leuat, quels mercaders puscā descarregar aquella major partida del hauer. El senyor dela nau puscā forçar de descarregar l'altra part ço es la menor part que no volra descarregar e hauer tot lo nolit. E si lo senyor dela nau haura feta lexa daquell nolit als dits mercaders qui hauran descarregada la maior part, quel senyor dega lexa del nolit a la altra part, e per aquella manera e de aquell for de aquells primers sien posats tots los altres mercaders. E dels mariners se deu abatre de lurs loguers: segons que la nau fa lexa * de nolit.

* dimi-
nuito

De

De patro qui haura sperat lo mercader. Capítol. 105

SI no haura pagat lo nolit al senyor dela nau: cō lo haura sperat aquell temps: que haura ab ell empres que haien bones noues: lo mercader deu carregar la sua roba. E sino la vol carregar: deu pagar tot lo nolit al senyor dela nau.

Com mercader deu prestar al patro en cas de necessitat. Capítol. 106.

EN cara es tengut lo mercader al senyor dela nau: que si lo mercader haura moneda, e que fossen en loch q̄l senyor d̄la nau hagues ops exarcia ne res: q̄ necessari fos a la nau, lo mercader lali deu prestar axi com lo notxer els altres mercaders conexeran que faça afer. E per aytal rao tots los personers qui en la nau seran: els prestadors se deuē tots obligara al dit mercader. E si lo senyor dela nau o los personers o los prestadors trobauen algu home: quils prestas: lo dauāt dit mercader no es tengut de res a ells prestar.

Com mercader deu prestar a patro per espatxament dela nau. Capítol. 107.

EN cara mes, que si lo senyor dela nau ha ops moneda: e nō troba: axi com de sus es dit, e que fos en loch agrest: e que aquella mone

da hagues ops a espatxament dela nau, e si los dits mercaders noy hā moneda, ells deuen vendre dela lur mercaderia per a espatxar la nau. E null prestador ne p̄soner noy pot res dir ne contrastar, entro que aquells mercaders seran pagats: saluo los loguers dels meiners Empero fa a entendre, quel mercader veia e conega, que aço quel prestara, sia espatxament dela nau e necessari della.

Com mercader deu prestar vianda ala nau. Cap. 108.

EN cara es tengut lo mercader, que si ell ha vianda e la vianda fallia als mariners o als altres que en la nau fossen, ell la deu posar en comu, e lo senyor dela nau deu la partir per tots cominalmēt ell mercader no sen pot retenir mes que vn altre hom. E com lo senyor dela nau sera, en algun loch de recobre de vianda, lo mercader lin pot demanar tota aytanta, com lin hauran presa, e lo senyor dela nau es li tengut, que la li reta.

De anacora o exarcia lexada renūciada als mercaders. Capítol. 109.

EN cara son tenguts los mercaders que si lo senyor dela nau vol surgir en * costera o en port o en altre loch, on se dubte, aço faça ab voluntat e ab a cort dels mercaders, e sils mercaders ho volen, ell senyor dela nau los renuncia, si an-
cora

* costa

Llibre de Consolat

cora o exarcia hi romanía: los dits mercaders ho deuē tot pagar: puf-
quel senyor o hom tinēt son loch
renūciat los ho haura. Encara mes
son tenguts que si nau o leny lexa-
*reparo ra ancores en *sparagol: o en altre
loch, on les hauran furtes: e les le-
xara ab voluntat dels mercaders: si
en pagades cominalment per tota
la roba dela nau. Ell cors dela nau
noy pag res, e si les iaquiria per por
de leny armat, sien pagades de co-
mu de tot lauer e la nau deu hi me-
tre per la meytat daço, q̄ valra, e si
iaquiria barca ne homens en algun
loch ab voluntat dels mercaders:
la roba dels mercaders pag la bar-
ca, e faça la messio dels homens:
entro que sien en aquell loch, on la
nau o leny haura fet port, ell cors
dela nau noy pag res.

De barca lexada. Cap. 110

SI nau o leny tirara barca e om-
ple e la tira plena: sils mercaders
volen q̄ la lexen anar: la barca sia le-
xada e sia pagada per tot lauer. E
lo cors dela nau noy pag res, e si
romplo cap menys de lexar lanar,
e que no sia voluntat dels merca-
ders los mercaders no sient tenguts
de res pagar.

De git fet en absencia dells merca- ders. Cap. 111.

SI algun senyor de nau o de lēy
haura carregada la sua nau o lo
seu leny en algun loch: si ell sta-
ra furt en algun altre loch o en

aquell meteix, on haura carregat:
e tots los mercaders seran en ter-
ra, que en la nau o leny no haura
algu romas sino tanfolament lo
senyor dela nau o del leny ab los
mariners: si aqui vendran lenys ar-
mats de enemichs os metra tem-
poral soptofament, quel senyor
de la nau o del leny no pora fer
leuar los mercaders: e per qualse-
uol de aquestes condicions desuf-
dites lo senyor dela nau o del leny
se haura a leuar e los mercaders
romandran en terra: si al senyor
dela nau o del leny couendra a gi-
tar, o sia q̄ gite per destret daquells
lenys armats perço q̄ mils los puf-
ca fugir e q̄ mils se pufca dels de-
fendre, o sia quel temporal lo faça
gitar, per qualseuol de les cōdiciōs
desufdites que ell git o faça gitar
val aytant, com si tots los merca-
ders hi eren. En aquesta guisa em-
pero, q̄ ço que ell faça, q̄ ho faça ab
conselle e ab voluntat de tot lo co-
minal dela nau o del leny, e aytā be
lescriua q̄ pens descriure totes les
cōuinences, que s'empendrà en pre-
sencia de tot lo cominal, e si lescri-
ua aquella hora o en aquella sa-
non podia scriure, scrigau tan-
toft, com la nau o lo leny ten-
dra * prois en terra e abans * cap
que lescriua isca en terra. E si per
uentura lescriua sera romas en
terra ab aquels mercaders, e en la
nau o leny haura alguns seruiçials
de aquells mercaders, lo senyor
dela nau o lēy deu fer aplegar tota
la cōpanya dela nau e aquells serui-
çials

cials de aquells mercaders. E a qui ab tots tenir capitol. Ell senyor de la nau o del leny deu dir o fer dir dauāt aquells seruicials e tot lo cominal dela nau tantes vegades les cōuinēnces: que el ab ells empēdra: que quascu ne sia be membrāt, perço que quāt aquell senyor dela nau se en cōtrara ab aq̄lls mercaders: qui romafos serā: no y pusca hauer algū cōtraft, ne encara algū daq̄lls q̄ en aquell capitol fos stat: no pogues dir, que ell no hauia oit nil ha uia hom demanat, e si lo senyor de la nau o del lēy fara: axi cō desus es dit, deu hauer valor, axicom si to: s los dits mercaders hi erē stats o la maior partida. Encara mes: si aquella nau o aquell lēy vēdra cas de vētura: que per rao dels lēys armats d̄ susdits o per rao del temporal haura anar en terra: si lo senyor dela nau o del lēy fara o haura fet, axicom desus es dit ab cōsell de tots aquells: qui desus son dits e ab lur sabuda e ab lur volūtat: tota cōuinēça o emprenimēt quel senyor dela nau o del leny haura feta ab tots aquells qui de sus son dits e en aq̄lla guisa e en aquella manera: que desus es dita: mercader negu ne altre algu no y pot metre contrast. E sin hi met, has a parar a tot dan e a tot * de fa tent de strich e a tot greuge e a tota messio quel senyor dela nau o del lēy aqui aytal cas com desus es dit: sera vēgut: ne sostēdra per culpa del cōtraft: q̄ algu daquells qui desus son dits: li haurā mes, o li metrà. E tot aço que desus es dit: deu

esser fet mēys de tot engā e menys de tot frau, e si algu de tots aquells qui desus son dits: frau algū mostrar o prouar pora per alguna iusta rao: aquell o aquells cōtra qui aquell frau prouat sera deu se parar a tot dā e a tot interes daq̄lla part: que aquell frau prouara cōtra ella esser fet. Empero la proua del frau sobredit que sia prouat per persones: que siē de grā esser mēys de tota suspita, encara que sien homens qui sapiē e deguē saber dela art e d̄l fet: en que ells serā trets en testimoni, per qual raho perço que si volets dir: que bastaxos o vils homēs que hom pogues girar per diners, valgues lo testimoni q̄ ells farien: seria mala cosa. Perço car ab mals homēs quel senyor dela nau donas p̄ testimonis cōtra los mercaders si creguts erē: lo senyor dela nau poria desfer los mercaders ales vegades, per que testimoni q̄ vil home faça: e qui hom pusca girar per diners: no val ne deu hauer valor per neguna rao.

Com se paguen aueries. Capítol 112.

TOta messio o cōuinēça que de mercaderia sia d̄ aueries: se deu pagar per soue per liura p̄ los mercaders saluo empero carregar, si donchs nos hauia a leuar per fortuna de mal temps o daltre cas, que si es deuenga, ço es per entrar en port o en freu o en loch, on se pogues saluar la dita mercaderia o la dita nau

Llibre de Consolat

* mone
da noco
neguda

nau o leny: en aytal cas deu fer la vna roba e l'altra per sou e per iura o per * besant. E si no ha en la nau mercader: qui haia aytant cō laltre de mercaderia: o sien cinch dela vna part. E dos o tres de l'altra: que aquells mercaders dos pus hagues sen tanta o mes mercaderia que aquells cinch tot ço que conuēgues sen per pagar de aueries: se deu pagar cominalment axi be dela poca mercaderia com del molta. Empero que sia fet lealment menys de frau, e que no si faça res per voluntat. E aço deuen iurar tots los mercaders: que ho facen lealment. Empero aquest capitol va ala esmena dela nau de res que li prometrā de restituir. Car la nau ha aytal privilegi: que si los mercaders li prometen res de esmenar: es mester: que liu attenguen: iat sia no sia scrit, sol q̄ l'escriva hi sia, o queu oia. Ell scriua deu ho scriure: quant la nau té dra * prois en terra, que la dōchs anaua per mar quant la conuinença fon feta.

* cap

Quies dit peregrini Cap. 113.

ACi parlarem: q̄ deu fer senyor de nau o de leny a peregrini, e peregrini a senyor de nau o d'ley Car axi com fara nau axi deu fer leny. Tot home es appellat peregrini: qui do nolit dela sua persona, e de roba, que no sia mercaderia, e tot hō que port de deu quintars en auall: deu donar nolit dela sua persona. E no pot esser mercader: q̄ de vint

* besants en auall donā de nolit. E lo senyor dela nau no es tengut a aquell de deu quintars auall de portar caxa ni compāya ne roba: si ab lo senyor dela nau no sen aue, e si met roba en la nau: que no veia lo senyor o l'escriva o altre: qui lo senyor dela nau o l'escriva haia mes en son loch per nolieiar o per veure tota quanta ni metra: e si aquell nou ha vist, o lo senyor o l'escriva, pot demanar lo maior nolit quis do en la nau de alguna roba, multiplicant lo bolum dela roba o dela mercaderia ab laltre qui hi sera, e en aq̄lla manera metexa de persona, qui entra menys de voluntat del senyor o del scriua en la nau: es en voluntat del senyor de pendre: quin nolit se volra.

* mone
danoco
neguda

De roba mes a sens sabuda del patro o del scriua. Capitol. 114.

E Si tant sera: que la nau fos mēça carregada, o lo senyor dela nau nola vulla portar, l'escriva la deu fer gitar en terra, e a nengun damnatge que prenga la roba, lo senyor dela nau non es tengut pusq̄ al cartolari no fos scrit, çoes a entendre: quant la nau haura feta vela e sera fora del port: los mercaders e los mariners, e los pelegrins, e tota persona que en la nau haia mesa roba, deu venir, e manifestar al scriua la roba que en la nau haura mesa. E si nou fa, dalgun damnatge que hagues la roba o la mercaderia non seria

seria tengut lo dit senyor ne l'escriva.

*Roba no manifestada. Capit.
tol. 115.*

E Si nau gitaua per fortuna o p'altra ventura, que li esdeuégues e gitaua la roba veent per algu de aquell mercader o pelegrí o mariner o d'altra qualseuol persona: que no fos escrita en lo libre o en les taules o al scriua o al senyor no fos manifestada, o a hō quel senyor o l'escriva hi hagues mes en loch dells per veedor: e la roba se gitaua, os perdia os banyaua: lo senyor dela nau no es tengut de restituir perteftimonis quey hagues: qui la haguessen vista carregar e si la roba sera trobada al descaregar: sia a voluntat del senyor de pendre lo nolit que voltra, e lo dit mercader li deu pagar aquell sens tot contrast. Mas si l'escriva la hauia escrita abās o despuys, que la dita nau hauia feta vela: tot lo damnatge que la roba pendra, deu esser tengut lo senyor de esmenar e restituir sens tot contrast.

*De que es tengut lo patro al pelegrí.
Capitol. 116.*

E N cara mes es tengut lo senyor de nau als pelegrins de donar plaça e aygua e portarla on lo haura conuengut, o fer portar. E si ell na pres senyal: ell los deu attendre ço quels haura promes. Emperolo

pelegrí que manifest lo terç jorn dauant lo senyor o l'escriva, e lo pelegrí deu donar paraula al senyor, e si lo senyor los dona terme: mes q̄ no deu e lo pelegrí romā: tot lo nolit deu retre e lo damnatge que aquell haura rebut: tot lo li deu restituir lo senyor dela nau, e si lo pelegrí sen va sens paraula: o no es vengut al terme: que la nau faravela si lo pelegrí hauia donats mil marchs de senyal o que hagues pagat tot lo nolit: lo senyor noli es tengut de retre res.

De plaça donadora a pelegrí, e si mor en nau. Cap. 117.

S Enyor de nau deu donar plaça a pelegrí, o home per ell, ço es a dirlo notxer, e lo pelegrí deu hauer aquella plaça: que hom li haura donada e assignada, e si lo pelegrí mor: ell pot iaquir la plaça: a quis voltra, e deu esser la millor vestidura que ell haia: del notxer. E la moneda si noy ha parent: deu la pendre lo senyor, e lo senyor deu la estojar e tenir fins que sia en loch que li sia demanada fins a tres anys, e a cap de tres anys sino li es demanada: ell la deu donar per anima daquell en presència del bisbe dela terra, e l'escriva es tengut per aquell cap meteix de manifestar al bisbe o al senyor dela terra e scriure la dita moneda e totes les coses del mort, e ell deu ne tenir vn scrit, e altre los mercaders, e altre lo senyor dela nau. E quant seran tornats en la terra:

Llibre de Consolat

ra: le scriua deu mostrar aqll scrit al bisbe o a son lotinent o al clergue q̄ té gala cura de aqll loch, e lo clergue d̄ metre en scrit allo al libre dela esglesia, e si lo senyor dela nau no es sufficiēt d̄ tenir aqlla moneda, q̄ ell sia mal mercader o mal baratador: ell la deu assegurar, e si no la pot assegurar ella deu metre en loch q̄ si ve demanador fins al terme dels dits tres anys, q̄ la pusca hauer. E si lo senyor del nau moria: la moneda fos posada en loch: que fos salua.

Dret de patro daquell que mor en nau. Cap. 118.

A ço deiusdit d̄u hauer lo s̄yor dela nau en * guafarda, lo lite lo vestit dell pelegri, en fora aquell q̄ deu hauer lo notger. Mas empero lo senyor de nau no deu hauer tant del poch com del molt, que de cent * besants en auall no deu hauer sino lo vestit, e tot laltre deu stojar a vendre e fer ne diners.

Exceptio dell damunt dit. Capitol. 119.

MAs si algun home q̄ vaia per viatges per son cors, es cōptat per pelegri: e si mor lo senyor dela nau ne notxer ne hō dela nau non deu hauer res. Mas si es plegrí, q̄ vaia en vltra maro en altre peregrinatge, ells deuē hauer axi dō desus es dit, car molts homens son que van de vn viatge en altre ab poca mercaderia o van en altre loch per poblar e son dits peregrins e de a-

q̄lls aytals nō deu hauer res lo senyor dela nau. Mas lo senyor si cōsol no ha en la nau: si algun hom hi mor: ell es tengut de guardar la roba del mort: si el mort no ha fet testamēt: e nou hauia iaquit a home: de que hagues fet son procurador e son marmessor en la nau o son hereu: e si noy hauia parent seu: lo senyor dela nau deu guardar la roba e la deu retre a sos parēts o a sa muller, o a sos fills, o a aqlls, aqui mils deia esser retuda. E le scriua deu a ço scriure tot, e retenir vn scrit elo senyor altre e fer axi com desus es dit e stablit.

Dret de barquer e guardia, de pelegri, qui mor en nau. Capitol. 120.

LO barquer dela nau deu hauer del pelegri, qui mora: les sabates el coltell e la correia, e lo guardia dela nau deu hauer les calces. E lo barquer e lo guardia ab dos en temps deuen lo * sebollir en terra o en altre loch o gitar en mar.

Dela vianda del pelegri qui mora en nau. Cap. 121.

EN cara mes que la vianda del pelegri o de tot altre home q̄ mora en la nau, deu esser donada al senyor dela nau. E aqst capitol es axi fet entenent dels plegrins e dels altres homens qui vagen de vn loch en altre axi cō desus es dit.

De nolit pagat: sil pelegri resta, e de nolit de roba. Cap. 122.

SI algun hom daquests hauia donat nolit al senyor dela nau. E volgues romandre, lo senyor noli es tengut de retre lo nolit. Encara si algun pelegri o altre hom o mercader noliciara al senyor dela nau: e com seran en terra o en altre loch e volra vendre son hauer: e que no li bast aquell hauer al seu nolit quafcu paga son nolit, valla o no valla aquest present hauer, que deura pagar son nolit, e si lo mercader haura altre hauer, que fos millor, aquell millor no ha damnatge per lo pus auol, e axis paga lo nolit als senyors deles naus o dels lenys. E perço fon fet aquest capitol: quels mercaders no poguessen vn a altre enganar ne manleuar sobre aço: q̄ no valria sino en lo principal hauer.

De que es tengut pelegri. Capitol. 123.

AC, o deu fer pelegri a senyor de nau, e tot hō qui en la nau, e vaia, que es tengut de ajudar e de salvar e guardar la nau e de no abandonar entro al cap del viatge: si donchs nou fahien ab voluntat del senyor dela nau. E perço fō fet aquest capitol, car molts senyors de naus leuen menestral per pelegri e homens darmes: els fan millor mercat de nolit, que no farien, si sabessen, que sen volien exir, e molts mercaders no si metrien sino per-

ço, car saben que homens darmes hi van. Encara son tenguts los pelegri e tots los altres qui en la nau iran: de esser e star al consell e a totes costumes, qui seran meses ne stablides en la nau.

De que es tengut patro a mariner. Capitol. 124.

ARa façam compte, que vn senyor de nau acorda vn mariner sia auol o bo o que sapia o que no sapia: lo seu loguer li ha a pagar. Empero en aquesta forma, que sil mariner li promet que ell sera calafat o mestre d'axa o notxer: e lo senyor dela nau lo haura pres per aquella fiança, que non haura altre leuat per fiança de aquell: si aquell no sab res: noli deu donar lo senyor dela nau o del leny sino axi com coneguen lo notxer e le scriua per sacrament que deu hauer.

De gitar mariner de nau. Capitol 125.

ENcara sapiats, quel senyor dela nau: fins quel viatge haia fet sino per tres coses. La primera per ladronici, e l'altra per * rafa, e l'altra: sino fa lo comandament del notxer. Empero lo notxer noli deu comandar cosa: que noli haia de comandar: e nos deu gitar per vna volta: entro a cinc vegades, e sino fa puys lo comandament del notxer: ell lon deu gitar, o home q̄ tēga lo loch de comāda

D ment

Llibre de Consolat

ment en la nau, mas tu atten be en aq̄ll mariner, que la comandaria, o l'altra si ho sap fer. Encara per altra cosa lo pot gitar dela nau: axi meteix çoes sis periurara de sagramēt que faça, perço car los mercaders noy hauran pus fiança.

Mariner nos pot gitar per altre de menor loguer. Capitol. 126.

ENcara es tengut lo senyor dela nau al mariner, que si lo mariner ses acordat ab lo senyor dela nau per gran loguer, E lo senyor dela nau ne trobau a altre per menor loguer, nol pot gitar dela nau: q̄ noy vage, sol que en la ma ho hagen cō uēgut lo vn al altre, que axi be deu esser tengut, com si era scrit en cartolari.

Patro no pot gitar mariner per parent. Cap. 127.

ENcara es tengut lo senyor dela nau al mariner: que si lo mariner ses acordat ab lo senyor dela nau: nol ne pot gitar per parent ne per altre hom, pusque sia scrit en lo cartolari, o que sia dada palmada: iat sia no sia recollit en la nau. E si gitar lō vol: haurali apagar sō loguer axi be: com si hauia fet son seruey en tot lo viatge. Encara es tengut lo senyor dela nau: q̄ si fins a tres iorns haura lauorat, el prē malaltia li deu pagar la meytat del loguer, e sino pot entrar en la nau deu lo iaquir, e si los mariners conexian:

que no pufca anar e si es en loch strany, hali a donar lo senyor dela nau la meytat de son loguer, haia o no, e si nol ha: quel māleu que mester es quel mariner laia. E si lo senyor mor, los marmessors del senyor deuen aço atendre.

De mariner qui mor en nau. Capitol. 128.

ENcara es tengut lo senyor dela nau al mariner, que si malalt es lo mariner e mor en la nau, que deu esser pagat de tot son loguer. E siy ha algun parent seu aquell sien dades les coses de aquell. E si aquell qui mort sera ho ha dit o no dit: als infants o ala muller sia dat: si ab ell staua ella, com lo marit era viu. E si la muller noli era leal, o no staua ab ell com parti de sa terra, o si li sera fuyta despuys quel marit ne sera partit, lo senyor dela nau ab lescriua ab conser timēt dela cort als parents pus prohibi mesho do:

De mariner acordat que mor abās o apres de feta vela. Capitol 129.

MAriner q̄ sera acordat en viatge e per volūtat de Deu morans q̄ la nau haia feta vela, deu ha uer lo quart del loguer, e sia assignat e donat als hereus. Encara si morra apres que haur feta vela, e abans que sia la on la nau fara port la meytat d̄l loguer deu esser d̄l mort e q̄ sia dat als hereus. E si hauia rebut tot lo loguer, ans que moris: tot deu esser seu e donat a sos hereus

reus, e senyor de nau o de leny noy pot res contrastar ne res demanar.

De mariner qui va a mesos. Capítol. 130.

Slo mariner ses acordat a mesos e mor: sia pagat e donat als seus hereus perço que haura feruit.

De patro a mariner sobre fet de portades. Cap. 131.

Encara es tengut lo senyor de la nau de pagar son loguer al mariner la on les mercaderies paguen lo nolit, e si lo mariner es a la vianda meteixa: es li tēgut de dir: si tornara al viatge: que haura fet: o no a cap de vuyt iorns. Encara es tengut lo senyor de la nau al mariner: que si lo mariner met ses portades que les pot metre en loch: qualseuulla sol que no sia stibat, e que les portades dels mariners ço es a entendre: no meten en git. Empero les portades deuen esser daytant cō lo preu del loguer, de sinquanta * besants en auall comprades, ço es a entendre: que si hauia cent liures de loguer: que non pagaria de les sinquanta: e de les sinquanta en sus pagaria, e si ha quaranta o trenta o vint * besants e hauia tant: com deu hauer, de sinquanta auall no paga lo git ne auaries. E pot les metre aquelles portades en qual loch seuulla. E si s'hanyen os affollen: lo senyor de la nau no li es tengut. E lo mariner es tengut: que les meta: que lescriua lo sapia e que sia scrit:

* mo ne da no co neguda

* lo ma teix

e si no es scrit: deu lestotes perdre. E no deu dir si no daço que siran e si diu * dals: e q̄ fos prouat, que no fos allo: que haura dit, tot ho deu perdre, e deu esser de la senyoria on seran, e lo senyor de la nau deu ne hauer lo terç. * d'altra

Declaracio dell damunt dit Capítol. 132.

Segons que en lo capítol desus dit diu: portades de mariners no pagan ne deuen pagar en get: mas gens no demostra ne declara: com deu esser entes ne com no, e per la rao desus dita los bons homens que primer anaren per lo mō en aquesta manera ho volgueren esclarir, e declararen ho axi: que si algun mariner compra ses portades del seu propi: axi es a entendre: que ell no haia en cara rebut lo seu loguer: si cas de ventura vendra ala nau o al leny, on ell ira, e encara hi haura meses les portades axi com desus es dit: e seran comprades axi com desus es dit: los dits mariners son tenguts de metre en lo git, que fet sera per sou e per liura: segons que les portades valran: o hauran costat, ço es a entendre, segons que git sera stat fet. Empero si lo senyor de la nau o del leny hauria o haura feta gracia q̄ volgues hauer prestat o pagat als dits mariners, ans que en lo viatge entrassen, lo loguer, que ells hauer deuen per aquell viatge on seran acordats e deuen anar los dits mariners

Llibre de Consolat

riners no son tenguts de metre en lo git q̄ fet sera, en aytāt cō la meytat de aquell loguer sera. Empero si les dites portades costarē mes q̄ la meytat d̄l loguer no sera, los mariners son tenguts pagar en aquell get que fet sera: per tot aytāt cō aquell mes sera: q̄ les portades costaran o valran mes: q̄ la meytat dell loguer, que ells pres haurā. E si per uentura lo senyor dela nau o del lēy nols fara la gracia, q̄ defus es dita, e los dits mariners cōpraran les portades defus dites: axi cō defus es dit ells son teuguts de metre en lo get: que fet sera: tot en axi cō defus es dit. Empero qualq̄ hora quāt q̄ quant lo senyor dela nau o leny dara o pagara lo loguer als dits mariners: los dits mariners no son tēguts de lurs portades en aytāt com la meytat del loguer los abastara: que seran stades comprades. E per les raons defus dites son fet aquest capitol.

De sportades de mariners. Capitol. 133.

Senyor de nau deu leuar al mariner les sues portades les quals li haura promesas de leuar. E lo mariner deu les metre ans: que la nau haia tot son ple. E si la nau ha tot carrech: e ell les hi vol metre lo senyor no lin es tengut de leuarles mas si lo mariner les hi vol metre ans que la nau haia son ple: e quel senyor lin vet: lo senyor es tengut de donar aytāt al mariner, cō haura de nolit de aytāta roba: com lo

mariner deu metre per les portades e axi lo mariner no les deu metre.

De sportades noliciades. Capitol. 134.

Mariner no pot ne deu noliciar les sues portades a mercader ne a mariner: que sia dela nau tengut ne noliciat. E si ho fa: lo senyor dela nau pot pendre lo nolit: quel mercader hauia empres ab lo mariner per rao daq̄lles portades.

De assenyalar roba en nau. Capitol 135.

Mariner ne mercader ne altre hom no deu fer senyal en balla ne altre hauer: pusque carregat es en nau. E si ho fa: lo senyor dela nau ho pot tot pendre. E ell deu perdre tot ço que senyalara.

Compartiment de mariners. Capitol. 136.

Encara es tengut lo senyor dela nau als mariners quant hauran stibada la nau: daço quells deu pagar, e si es lēy la meytat, e deu los donar a comprar lurs portades vj. iorns. E deu venir a mar lo vn iorn lo terç, E laltre lo terç dels mariners, e los altres deuen fer lo seruici: que fa en nau.

Del carregar dela roba dels mariners. Capitol. 137.

EN cara es tengut lo senyor de la nau quel mariner pot carregar e descarregar les sues portades ab la barca dela nau. E deuen li ajudar los altres mariners.

*Cō se deu pagar loguer a mariners.
Capitol 138.*

EN cara estēgut senyor de nau a mariners, q̄ del nolit q̄ li sera pagat, ell deu pagar als dits mariners. E si lo nolit noy basta, ell deu manleuar, e si no troua a manleuar: q̄ la nau sia venuda, e ques paguen los mariners ans q̄ hō: qui hi sia prestador ne altre hom. Car lo mariner si noy hauia sino vn clau: de q̄s pogues pagar: se deu pagar. Sols empero: que la dita nau non sia anada en terra aquell viatge que haura comēçat, e si lo senyor dela nau hauia ab amor manleuats en algun viatge lo loguer dels mariners: fos *guany q̄ll loguer multiplicas a *cōquist: pus altre viatge que hagues començat: la nau se rompia: lo loguer del primer viatge se deu pagar en fora lo *guany *cōquist de aytant com la nau se restaurara e finos restauraua si no sol vn *clau, *agut: sia del loguer a pagar del mariner. E noy pot resdir altre hom prestador ni altre, que los mariners deuen effer pagats, sol que res hi troben: pusque hauran axi fet.

*On: e com: e de quina moneda deuen effer pagats los mariners.
Cap. 139.*

TOt senyor de nau o deleny es tengut de pagar lo loguer als mariners: la on ell reb lo nolit, segons que en lo capitol desusdit es contengut mas es axi a entendre que noy haia alguna conuinença: quels mariners haien ab lo senyor dela nau o del leny que nols sia tengut de pagar tro que ells sien tornats en aq̄ll loch: on houran començat e leuat lo lur viatge, e si aquesta cōuinēça es entre ells empresa: los mariners no podē ne deuen demanar lur loguer: tro que ells siē tornats en aq̄ll loch on ells ferē la cōuinēça ab lo senyor dela nau o del lēy, si donchs lo senyor dela nau nols en volia fer alguna gracia. Mas lo senyor dela nau deu pagar los mariners en cōtinēt, q̄ ells serā tornats en aquell loch: on la cōuinēça sera empresa entre ells, e aço deu fer sens tot *lagui e sens *tardar tot contrast. E si alguns daquells mariners sostendran algun dā o alguna messio per raodel seu loguer a cobrar: lo senyor dela nau li es tēgut de tot aquell dan e de tota aquella messio que aquell mariner haura sostenguda per culpa com lo senyor dela nau no li haura volgut pagar lo seu loguer. E si entre lo senyor dela nau e los mariners no haura conuinença ne spera empresa alguna: lo senyor dela nau los es tengut de pagar los lurs loguers los quals lo senyor dela nau e los mariners se hauran empres: encontinent quel senyor dela nau rebut haura lonolite de aquella mo-

Libre de Consolat

neda meteixa, q̄l senyor delanau rebra dels mercaders, e si peruētura los mercaders serā trafegadors: o la roba que ells haurā portada no valra lo nolit q̄lls mercaders deuē donar al senyor dela nau e los dits mercaders iaquirā la roba per lo nolit: valga la roba lo nolit o no valga mester es: que los dits mariners haiē los lurs loguers si la dita nau sen sabia vēdre, encara quesdegues donar per aquell preu: quels mariners deuē hauer per lurs loguers. Ne prestadors ne alguna altra persona noy pot res dir ni cōtrastar per neguna rao. Que mester es: q̄ls mariners haiē lurs loguers en aquell loch on lo senyor dela nau haura promes de pagar los, si dōchs los dits mariners no volrā fer gracia al senyor dela nau quel vullē sperar: tro que ell sia en loch: on trobe consell de moneda on ells sien pagats de lur loguer, e fon fet perço aquest capitol, q̄ tot senyor de nau deu guardar, com no lieiarane com no, a qui ne aqui no ne quina roba ne quina no, perço carhaia lo nolit o nol haia, mester es: quels mariners sien pagats de lurs loguers.

De loguer de mariners encas que la nau se vena sota ma.

Cap. 140.

EN cara es tengut lo senyor dela nau q̄ si ell es penyorat de senyoria o daltre hom e los mercaders e lo senyor faran vēdre la nau

a sots ma: e puys la retendra a fos ops: e ferla cōprara a altre: p̄ço q̄la senyoria nou conega o p̄ altra cosa lo mariner no deu perdre son loguer pusq̄ al senyor romāga lanau e lo nolit o lo nolieg, q̄l senyor no pot gitar lo mariner: si nol paga. Empero lo mariner ha a metre lo terç de son loguer per les auaries ques serā fetes, encara mes dela altra moneda que haura leuat loguer deu metre axi com los mercaders per sou e per liura. Saluo empero q̄l senyor dela nau vulla exiuernar quel mercader noli pot res dir, que afer ho ha, e si lo senyor exiurna: qui sen poria tornar: o spera lo nolit entretāt al senyor d̄la nau ve em patxamēt, q̄ es penyorat: q̄ ha a vēdre la nau, axi cō defus es dit lo senyor ha a pagar lo mariner de tot, e lo mariner no ha res a metre del loguer en aueries. E perço fon fet aquest capitol: q̄ lo mariner no pot res fer: sino axi cō lo senyor d̄lanau vol, q̄ ell pert tots iorns son temps pus exiurna e noli deu hō res crexer d̄ son loguer, e ell met sa persona e sos vestimēts a cōsumamēt. E lo senyor sta en sperāça e ha afermat son viatge, e sta en sperāça de guāyar tot lo loguer li deu pagar sēs cōtesa e sens aueries. Saluāt empero q̄ll senyor no hagues dite cō uēgut per pati e per acort, q̄ls degues crexer lurs loguers, e quels en degues pagar per la espera, quels mariners fessen. E siy ha neguna conuinença quels mariners consenten p̄ lur plana voluntat: lo senyor

EN cara es tengut lo senyor de la nau quel mariner pot carregar e descarregar les sues portades ab la barca dela nau. E deuen li ajudar los altres mariners.

*Cō se deu pagar loguer a mariners.
Capitol 138.*

EN cara estēgut senyor de nau a mariners, q̄ del nolit q̄ li sera pagat, ell deu pagar als dits mariners. E si lo nolit noy basta, ell deu manleuar, e si no troua a manleuar: q̄ la nau sia venuda, e ques paguen los mariners ans q̄ hō: qui hi sia prestador ne altre hom. Car lo mariner si noy hauia sino vn clau: de q̄s pogues pagar: se deu pagar. Sols empero: que la dita nau non sia anada en terra aquell viatge que haura comēçat, e si lo senyor dela nau hauia ab amor manleuats en algun viatge lo loguer dels mariners: fos q̄ll loguer multiplicas a * cōquist: pus altre viatge que hagues començat: la nau se rompia: lo loguer del primer viatge se deu pagar en fora lo * conquest de aytant com la nau se restaurara e sinos restauraua si no sol vn * agut: sia del loguer a pagar del mariner. E noy pot resdir altre hom prestador ni altre, que los mariners deuen effer pagats, sol que res hi troben: pusque hauran axi fet.

On: e com: e de quina moneda deuen effer pagats los mariners.

Cap. 139.

TOt senyor de nau o deleny es tengut de pagar lo loguer als mariners: la on ell reb lo nolit, segons que en lo capitol defusdit es contengut mas es axi a entendre que noy haia alguna conuinença: quels mariners haien ab lo senyor dela nau o del leny que nols sia tengut de pagar tro que ells sien tornats en aq̄ll loch: on houran començat e leuat lo lur viatge, e si aquesta cōuinēça es entre ells empresa: los mariners no podē ne deuen demanar lur loguer: tro que ells siē tornats en aq̄ll loch on ells ferē la cōuinēça ab lo senyor dela nau o del lēy, si donchs lo senyor dela nau nols en volia fer alguna gracia. Mas lo senyor dela nau deu pagar los mariners en cōtinēt, q̄ ells serā tornats en aquell loch: on la cōuinēça sera empresa entre ells, e aço deu fer sens tot * lagui e sens * tardar tot contrast. E si alguns daquells mariners sostendran algun dā o alguna messio per raodel seu loguer a cobrar: lo senyor dela nau li es tēgut de tot aquel dan e de tota aquella messio que aquell mariner haura sostenguda per culpa com lo senyor dela nau no li haura volgut pagar lo seu loguer. E si entre lo senyor dela nau e los mariners no haura conuinença ne spera empresa alguna: lo senyor dela nau los estengut de pagar los lurs loguers los quals lo senyor dela nau e los mariners se hauran empres: encontinent quel senyor dela nau rebut haura lonolite de aquella moneda

Llibre de Consolat

neda meteixa, q̄l senyor delanau rebra dels mercaders, e si peruētura los mercaders serā trafegadors: o la roba que ells haurā portada no valra lo nolit q̄lls mercaders deuē donar al senyor dela nau e los dits mercaders iaquirā la roba per lo nolit: valga la roba lo nolit o no valga mester es: que los dits mariners haiē los lurs loguers si la dita nau sen sabia vēdre, encara quesdegues donar per aquell preu: quels mariners deuē hauer per lurs loguers. Ne prestadors ne alguna altra persona noy pot res dir ni cōtrastrar per neguna rao. Que mester es: q̄ls mariners haiē lurs loguers en aquell loch on lo senyor dela nau haura promes de pagar los, si dōchs los dits mariners no volrā fer gracia al senyor dela nau quel vullē sperar: tro que ell sia en loch: on trobe consell de moneda on ells sien pagats de lur loguer, e fon fet perço aquest capitol, q̄ tot senyor de nau deu guardar, com no lieiara ne com no, a qui ne aqui no ne quina roba ne quina no, perço car haia lo nolit o nol haia, mester es: quels mariners sien pagats de lurs loguers.

De loguer de mariners encas que la nau se vena sota ma.

Cap. 140.

ENcara es tengut lo senyor dela nau q̄ si ell es penyorat de senyoria o daltre hom e los mercaders e lo senyor faran vēdre la nau

a sots ma: e puys la retendra a fos ops: e ferla cōprara a altre: p̄ço q̄la senyoria nou conega o p̄ altra cosa lo mariner no deu perdre son loguer pusq̄ al senyor romāga lanau e lo nolit o lo nolieg, q̄l senyor no pot gitar lo mariner: si nol paga. Empero lo mariner ha a metre lo terç de son loguer per les auaries ques serā fetes, encara mes dela altra moneda que haura leuat loguer deu metre axi com los mercaders per sou e per liura. Saluo empero q̄l senyor dela nau vulla exiuernar quel mercader noli pot res dir, que afer ho ha, e si lo senyor exiuerna: qui sen poria tornar: o spera lo nolit entretāt al senyor d̄la nau ve em patxamēt, q̄ es penyorat: q̄ ha a vēdre la nau, axi cō desus es dit lo senyor ha a pagar lo mariner de tot, e lo mariner no ha res a metre del loguer en aueries. E perço fon fet aquest capitol: q̄ lo mariner no pot res fer: sino axi cō lo senyor d̄lanau vol, q̄ ell pert tots iorns son temps pus exiuerna e noli deu hō res crexer d̄ son loguer, e ell met sa persona e sos vestimēts a cōsumamēt. E lo senyor sta en sperāça e ha afermat son viatge, e sta en sperāça de guāyar tot lo loguer li deu pagar sēs cōtesa e sens aueries. Saluāt empero q̄ll senyor no hagues dite cō uēgut per pati e per acort, q̄ls degues crexer lurs loguers, e quels en degues pagar per la espera, quels mariners fessen. E siy ha neguna conuinença quels mariners consenten p̄ lur plana voluntat: lo senyor

nyor nols nes tengut: sino aytant com si ells eren cominals, la nau e lo loguer falo vn al altre de totes coses multiplicant la nau ab lo loguer. Mas si noy ha nenguna cō uinença: tot en axi de pagar: cō de sus es dit. Encara es tengut lo senyor dela nau al mariner de pagar per ell: axi com en moltes parts fan aueries qui paga vn diner o vna malla en les comuenes. Car lo senyor dela nauo o deu tot pagar.

Patro deu fermar dret per los mariners. Cap. 141.

ENcara deu esser tengut lo senyor dela nau al mariner de fermar dret per ell per aytāt: com son loguer valega, si nol ha pres, e daytant com faça compte: que valega la roba que haura en la nau, e que li deu ajudar de son poder, saluant q̄ per ell nos meta en baralla ne en perdicio del seu ne dels promens qui sien en la nau.

Loguer de mariner com se deu esmerçar. Cap. 142.

ENcara es tengut lo senyor del lēy al mariner de esmerçar sos diners com laura pagat: la on cone xera lo senyor dela nau, que faça a fer, saluant quel senyor non haia damnatge. E si lo senyor dela nau es en vila, sia luny o prop, quel mariner vaia per esmerçar son loguer lo senyor li es tengut de donar a menjar en la nau dos iorns: e no pus sino vol.

De mariners qui pledeien ab lo patro. Cap. 143.

ENcara que tot senyor de nau o de leny sia tengut de donar a menjar als mariners stāt en lo viatge, si ab ell pledeiaran.

Declaracio del precedent capitol. Cap. 144.

SEgons que en lo capitol i a desus es contēgut, que mariners: qui pledeiaran ab lo senyor dela nau o leny: que lo senyor de aquella nau o daquell leny los estengut: quells do a menjar: mentre que ab ell pledejaran: mas no demostrar com ne com no ne per qual raho, e en axi perço cō en lo capitol desusdit no esclarex: ne poria tornar gran dá als senyors deles naus o dels lenys. E per la raho desus dita los bons homens qui aquests sabliments o costumes faeren veren e conegueren que gran dan sen poguera seguir: e perço so bre alguns capitols q̄ uo son clars: ells faeren esmenes: perço que dan ne treball no sen pusca seguir. E sobre lo capitol desusdit dien e declaren que los senyors deles naus o dels lenys son tenguts de donar a mējar als mariners: qui ab ells pledeiaran: ço es a saber per casos sabuts. Lo primer: cas es si lo senyor dela nau o deli leny no dara viand a sos mariners sufficient: axi com ia es acostumat, e en vn

Libre de Consolat

capitolia desus es dit esclarit e certificat. Lo segon cas es: si ell no attendra les conuinençes: que ab ells empendra lo dia: que ab ell se acordem. Lo terç cas es: si ell se girara en algú loch: on isca de son viatge: si ab ells no sen aue, o nols ho hauia fet entenēt: com ab ell se acordaren. Lo quart cas es: si el volra cambiar viatge sens voluntat dells e de lur sabuda. Encara mes per tot cas: qui iust sia, que nols atena tot ço q̄ promes los haura: cō ab ell se acordarē. Per aytals coses com desus son dites: lo senyor dela nau ab qui ells seran los es tēgut quels do amenjar si ab ell ne hauran a pledejar. Empero lo cambiament del viatge es axi a entendre: quel senyor dela nau o del lēy fos en loch: on trobas mariners: si aq̄lls qui ab ells serien: no volien anar, si ell los ne volia forçar, empero si el hauia cambiat viatge per algunes cōdicions o per empatx de senyoria, que ell no gosas anar descarregar en aquell loch, on deuiadet carregar, e empres hauia ab aq̄lls mercaders, qui carregarē: los mariners hi son tenguts de anar. Empero es axi a entendre que segons quel senyor dela nau se millorara del nolit per aquell cambiament de viatge que per aquella forma sia tēgut ell de millorar los mariners de lurs loguers. E per les raons desus dites feren aquesta esmena e aquest declaramēt los antichs: qui primeramēt anaren per lo mon, Perque? perco com gran dan e gran mal fora e se-

ria qualque temps o qual que hora, o en qualque loch que la nau o lēy prengues terra, per qualseuulla rao que lay prengues, que los mariners poguessen metre en plet lo senyor dela nau o del lēy. Ab lo qual ells serien sens iusta rao. Perço car ales vegades hi ha mariners: que sols q̄ ells poguessen fer lo lur delit, e cōplir la lur volūtat: ells no serien en res: si lo senyor dela nau o del leny ab que ells serien: hi consumauen la nau o son leny: que abās los plauria. Perq̄ molt mal hom va per lo mon, q̄ es dolent e desesperat: cō veu algun altre profitar e millorar. Perço com ell volria, que axi com ell es malestruch e dolent que axi tots los altres ho fossen. E aquella manera aytal es manera de auol hom. Encara mes: car lo qui es auol hom no volria ell trobar null tēps algu millor de simetex per nenguna manera en lo mon. E per aquesta manera los nostros antichs, antecessors volguerē e declararen los casos e les raōs, perque los senyors deles naus e dels lenys fossen tenguts de donar amenjar als dits mariners, qui ab ells dits senyors pledejaran. Perço que daqui auant algun auol home no pogues fer consumir a algū altre daço que hauria. E per las raons desus dites fon fet aquest capitol. E si mariner algu metra lo senyor dela nau o del leny en algun plet sens iusta rao o iust cas, ell es tēgut a aquell senyor de aquella nau o daquell leny: ab qui ell sera acordat. E qui ell haura mes en algun

* defa-
tent

algun plet, de retre e de donar tots dans e damnatges e de tot * destrich, que ell ne sostendra, o ell ne haura sostengut, perço car no iusta ment ell haura fet pledeiar lo dit senyor d'la nau o d' l'ley, e fet cõsumar lo seu. E si ell no ha de que li püsca pagar ne retre ne donar ço del seu: ell deu esser pres e menat e mes en poder dela senyoria, e star tant entro: que ell haia satisfet aqlls dans o d'natges: los quals aqll s'ey or daqlla nau o daquell leny ab qui ell sera acordat haura sostenguts p culpa del pusque axi cõ no deuia: laura mes en plet e en damnatge. Perque tot hom se deu guardar de fer algun dan a altre sens raho, perço que sobre si mateix no li puga tornar aquell damnatge, q' el cuydaua fer a altre sens iusta rao perço es iusta cosa: que sobre si mateix torn.

Deles viandes que deu donar lo patro als mariners. Capítol. 145.

EN cara es tengut lo senyor dela nau o d' l' leny: que sia cubert que deu donar a menjar a tots los mariners tres iorns dela sepmana carn, ço es a saber en lo diumenge, e en lo dimarts, e en lo dijós, e en los altres iorns dela sepmana cuynat. E quascun vespre de quada dia lur companatge. E axi meteix tres vegades per quascun matí los deu fer donar vi, e axi meteix los ne deu fer donar quascun ves-

pre. E lo companatge deu esser tal com se segueix: ço es formatge o ceba o sardina o altre pex. Encara lo senyor es tengut de donar vi: entro quel vi valega tres * besants e mig. E si troba * atzebib, o encara figures ell ne deu fer vi. E si no troba atzebib ne figures, o q' li costas tot mes de trenta * millaresos la * millera feta, lo senyor dela nau o del leny nols es tengut de donar vi, encara mes es tengut lo senyor dela nau o del leny de doblar la recio als dits mariners a festanyal. Encara deu hauer seruicials qui adoben de menjar als mariners.

* feta moneda no cone guda * cosa p fer vi * lo mat ix * mesura

Patro no es tengut de dar a menjar a mariner: qui no dorm en nau. Cap. 146.

Senyor de nau o de leny no es tẽgut de donar a menjar als mariners pusque no iaguen en la nau o en lo leny.

Mariner no es tengut de anar en lloch perillos Cap. 147.

EN cara senyor de nau no deu trametre mariner en loch regardos: sil mariner noy vol anar: lo senyor nol pot forçar.

De prestar mariner a altra nau. Cap. 148.

EN cara senyor de nau no pot prestar mariner a altra nau o a altre leny sens voluntat del mariner

Llibre de Consolat.

Saluant empero quel senyor dela nau hagues ops vn mestre o vn mariner: qui sapia fer cosa: que haia ops a la nau: q̄ aquells no sapiē fer: qui en aquella nau, o en aquell leny seran e aquell mariner hi deu anar. Mas no pas en terra, si donchs no era a seruey de aquella nau: en q̄ aquell seria. Diu saluo que aquell mariner no bastaixas ne que leuas faix ne algun carrech a son coll: ne res que ell fer no degues.

Del que haura patro dels mercaders per descarregar. Capitol. 149.

Senyor de nau es tengut al mariner que tot semblant pati com fara al mercader: si deu descarregar en algun loch: en axi com haura dells mercaders, axiu deu donar als mariners.

Fet lo viatge mariner es libertat. Cap. 150.

Si senyor de nau pren altre viatge la on la nau haura descarregat, ell mariner noy vol anar: lo senyor nol pot forçar: saluant que sia en loch: que trobe mariners, mas si non trobaua: ha los a fer iuncta al viatge en axi: cō sia conegut per lo senyor e p̄ lo notxer e per lo scriua de iunir: que segons quell hom valra mes en aquell q̄ en altre. Mas lo senyor non pot miuar a nengu de son loguer. E si vn hō valra mes quel senyor nos cuydara al comen

çament: deu lo millorar, car molt bon hom se vol exir de vna terra: perço car noy es conegut: e perço q̄n isca fa grā mercat d̄ la persona.

Com la nau se ven en terra de crestians. Cap. 151.

Si senyor de nau vendra la nau o saltre qui qui la pusca vendre: a hom estrany: qui noy hagues part: tot lo loguer deu pagar als mariners: e son scapols. E si los mariners son en loch, que noy vullen nauegar lo senyor o aq̄ll qui la nau haura venuda: es tengut de fer lursops a ells entro que sien tornats la on los leuaran.

Com la nau se ven en terra de sarrains. Cap. 152.

Si nau o leny se vendra en terra de sarrains: lo senyor del leny deu donar leny e vianda als mariners, entro que sien en terra de crestians on puguen hauer recobre.

De mariner quis tema. Cap. 153.

Si peruentura sera acordat mariner en forma de cartolari, que digues en lo acordament: quey hagues empreniment: segons quel senyor dela nau ho hauria fet scriure a enteniment del mariner, que ell fos dubtant en algun loch, e quel dit mariner noy gosas anar: lo senyor dela nau li deu donar la meytat de son loguer, e li deu donar vianda tro que sia en loch de recobro.

bro. Empero si es acordat sens tal empenimēt: lo mariner es tengut de anar: la o n lo senyor dela nau sera tengut de anar ab los merders.

De mariner quāt es acordat, com es obligat. Cap. 154.

LO mariner es tengut a senyor de nau o de leny: que pusque sera acordat ab lo senyor, e donara palmada: es mester: quell mariner vaia ab ell axi be: com sin hauia feta carta de notari. E lo mariner da quell iorn auant que sera acordat ab lo senyor dela nau: no pot anar en alguna part sens voluntat del senyor. E deu lo mariner demanar paraula al senyor: si res ha a fer fora dela vila on sera, e deu hauer si es en loch fora vila, recollida la roba al terç iorn: si la nau es en loc estrany, encara es tengut lo mariner al senyor que li haia a iurar de esser fel e leal axi com en aquell capitol es scrit, que demanen los mercaders al senyor.

Aquins seruicis es obligat lo mariner. Cap. 155.

EN cara es tengut mariner al senyor dela nau: que ell nos pot partir de ell ne de la nau per alguna cosa si no per tres: per esser senyor de nau o leny, o per esser notxer, o per conuinença. E si mor^o lo senyor o aquell: qui sera logat, e seran sobre el leny: los bens daquell qui y seran deuen pagar los mari-

ners al terme, encara es tengut mariner en totes coses, que pertangan ala nau, a anar a boisch. Ea ferrar e a lēya, e a fer exarcia, e a forn, e a barcaiar ab los barquers, e a stibar, e a desstibar, e tota hora quel notxer liu comanda anar a aygua, e aleuar en nau totes companyes dels mercaders e a donar * lats ala nau, e a ^{* co}nar a tota exarcia, e a portar lenya: ^{stats} e a ajudar a fer maior a nau, e a totes coses: que sien a millorament de aquella es tengut de fer, e ço que per tanga ala nau mentre sera tengut ala nau.

Raons per ques pot abstraure lo mariner apres que sera acordat. Capitol. 156.

MAriner que sera acordat en nau o en lēy: pusque sera scrit en cap breu: o haura dada palmada al senyor o al scriua, nos pot abstraure de anar al viatge, si donchs per aquestes coses nou fahia ço es per muller a pendre, o per anar en romiatge: e quen hagues fet vot: ans que al viatge se accordas, o sies mariner de proa: p^r esser * panes, o ^{* cōce}per esser notxer o si es notxer: per ^{ller de}esser senyor. Etot aço que sia meys ^{popa}de frau.

De mariner que fugira. Capitol. 157.

MAriner que sera acordat en nau o en lēy: e fugira, pusque sera acordat, e haura iurat servir, es degua

Llibre de Consolat

degut: que la nau ne logue altre en loch daquell. E si costa mes de loguer deu restituir lo mes: que laltre haura rebut, ab que sia semblant de aquell mariner en marinatge.

Esmena del precedent. Capítol. 158.

SEgons que diu en lo capítol desus dit: mariner qui fugira apres: que sera acordat: es tengut si aconseguir es: si lo senyor de la nau ne ha alogar altre per la falla que aquell li haura feta: e costa mes q̄l senyor de la nau no daua a aquell: que li es tengut de retre e de donar tot ço q̄ costara mes: que ell no hauia: a aq̄ll senyor daquella nau o de aq̄ll leny ab qui ell sera acordat. Mas es en axi a entendre que aquell mariner fugira en aquell loc metex: on sera acordat mas no diu ne declara si algun mariner sera acordat en alguna nau o en algun leny: e la nau o lo leny sera partit ab los mariners en temps daquell loch: on los acorda: e sera en algun loch altre estrany: si algun mariner li fugira: de que li es tengut, e de que no. E per ço que en lo capítol desusdit nou esclareix los antichs que primerament anaren per lo mon: volgueren ho esclari e fer aquesta esmena, per ço que algun contrast o algun mal no sen püsca crexer, e dien axi: que tot mariner que fugira a alguna nau o algun leny en loch estrany si es aconseguir o trobat en algun loch: elles tengut de pagar e restituir tot dan

e tot * destrich e tot interes: que a-^{* desatet}quell senyor de aquella nau o leny haura sostengut ne haura a sostinir per rao del fugir: quel haura fet, e sien cregut per la simple paraula, e si lo dit mariner no ha de queü püsca fer ne esmenar, deu esser pres e mes en poder de la senyoria, e star tant pres, tro haya satisfet lo dā e lo * destrich ell interes q̄ aquell^{* desatet} senyor de aquella nau o leny dira, ne haura sostēgut. E siē cregut per la siemple paraula axi com desus es dit. E per le clarimēt desusdit fon feta aquesta esmena.

De remolçar altra nau. Capítol. 159.

ENcara mariner es tengut que vaia a remolçar nau o leny per entrar en port: si lo notxer liu comanda, saluant que no sien lursene michs.

De roba trobada en mar. E de mariner qui va per milles.

Cap. 160.

ENcara es tengut mariner que si troba alguna cosa: püsque sera tēgut a la nau, que la nau ne ha tres parts e los mariners vna sien molts mariners o poch, e si son en mar: e veen res, que fos mercaderia, ells hi deuē anar o altra cosa sense mercaderia, sol que ell senyor de la nau los ho comanda, e deuen ne hauer axi com desus esdit. E per ço prentan gran part lo senyor, com menjan e prenen son loguer. E si algun senyor

bro. Empero si es acordat sens tal empenimēt: lo mariner es tengut de anar: la o n lo senyor dela nau sera tengut de anar ab los merders.

De mariner quāt es acordat, com es obligat. Cap. 154.

LO mariner es tengut a senyor de nau o de leny: que pusque sera acordat ab lo senyor, e donara palmada: es mester: quell mariner vaia ab ell axi be: com sin hauia feta carta de notari. E lo mariner da quell iorn auant que sera acordat ab lo senyor dela nau: no pot anar en alguna part sens voluntat del senyor. E deu lo mariner demanar paraula al senyor: si res ha a fer fora dela vila on sera, e deu hauer si es en loch fora vila, recollida la roba al terç iorn: si la nau es en loc estrany, encara es tengut lo mariner al senyor que li haia a iurar de effer fel e leal axi com en aquell capitol es scrit, que demanen los mercaders al senyor.

Aquins seruicis es obligat lo mariner. Cap. 155.

EN cara es tengut mariner al senyor dela nau: que ell nos pot partir de ell ne de la nau per alguna cosa si no per tres: per effer senyor de nau o leny, o per effer notxer, o per conuinença. E si mor lo senyor o aquell: qui sera logat, eferan sobre el leny: los bens daquell qui y seran deuen pagar los mari-

ners al terme, encara es tengut mariner en totes coses, que pertangan ala nau, a anar a bosch. Ea ferrar e a lēya, e a fer exarcia, e a forn, e a barcaiari ab los barquers, e a stibar, e a desstibar, e tota hora quel notxer liu comanda anar a aygua, e a leuar en nau totes companyes dels mercaders e a donar * lats ala nau, e a ^{* com} ^{stats} anar a tota exarcia, e a portar lenya: e a ajudar a fer maior a nau, e a totes coses: que sien a millorament de aquella es tengut de fer, e ço que pertanga ala nau mentre sera tengut ala nau.

Raons per ques pot abstraure lo mariner apres que sera acordat.

Capitol. 156.

MAriner que sera acordat en nau o en lēy: pusque sera scrit en cap breu: o haura dada palmada al senyor o al scriua, nos pot abstraure de anar al viatge, si donchs per aquestes coses nou fahia ço es per muller a pendre, o per anar en romiatge: e quen hagues fet vot: ans que al viatge se acordas, o sies mariner de pro: p effer * panes, o ^{* cōce-} ^{ller de} ^{popa} per effer notxer o si es notxer: per effer senyor. Et tot a ço que sia meys de frau.

De mariner que fugira. Capitol. 157.

MAriner que sera acordat en nau o en lēy: e fugira, pusque sera acordat, e haura iurat seruir, es degua

Llibre de Consolat

degut: que la nau ne logue altre en loch daquell. E si costa mes de loguer deu restituir lo mes: que laltre haura rebut, ab que sia semblant de aquell mariner en marinatge.

Esmena del precedent. Capítol. 158.

SEgons que diu en lo capítol desus dit: mariner qui fugira apres: que sera acordat: es tengut si aconseguit es: si lo senyor d'la nau ne ha a logar altre per la falla que aquell li haura feta: e costa mes q'l senyor dela nau no daua a aquell: que li es tengut de retre e de donar tot ço q' costara mes: que ell no hauia: a aq'll senyor daquella nau o de aq'll leny ab qui ell sera acordat. Mas es en axia entendre que aquell mariner fugira en aquell loc metex: on sera acordat mas no diu ne declara si algun mariner sera acordat en alguna nau o en algun leny: e la nau o lo leny sera partit ab los mariners en temps daquell loch: on los acorda: e sera en algun loch altre estrany: si algun mariner li fugira; de que li es tengut, e de que no. E per ço que en lo capítol desusdit nou esclareix los antichs que primerament anaren per lo mon: volgueren ho esclarir e fer aque sta esmena, per ço que algun contrast o algun mal no sen pufca creixer, e dien axi: que tot mariner que fugira a alguna nau o algun leny en loch estrany si es a cõseguit o trobat en algun loch: elles tengut de pagar e restituir tot dan

etot * destrich e tot interes: que a-^{*de fatet} quell senyor de aquella nau o leny haura sostengut ne haura a sostinir per rao del fugir: quel haura fet, e sien cregut per la simple paraula, e si lo dit mariner no ha de queu pufca fer ne esmenar, deu esser pres e mes en poder dela senyoria, e star tant pres, tro haya satisfet lo dā e lo * destrich ell interes q' aquell^{*de fatet} senyor de aquella nau o leny dira, ne haura sostēgut. E siē cregut per la siemple paraula axi com desus es dit. E per lesclarimēt desusdit fon feta aque sta esmena.

De remolçar altra nau. Capítol. 159.

ENcara mariner es tengut que vaia a remolçar nau o leny per entrar en port: si lo notxer liu comanda, saluant que no sien lursenemichs.

De roba trobada en mar. E de mariner qui va per milles. Cap. 160.

ENcara es tengut mariner que si troba alguna cosa: pufque sera tēgut a la nau, que la nau ne ha tres parts e los mariners vna sien molts mariners o poch, e si son en mar: e veen res, que fos mercaderia, ells hi deuē anar o altra cosa sense mercaderia, sol que ell senyor dela nau los ho comanda, e deuen ne hauer axi com desus esdit. E per ço pren tan gran part lo senyor, com menjan e prenen son loguer. E si algun senyor

senyor de leny loga son lēy a altre: aq̄ll ho deu perdre: qui loga lo lēy e fa la mesio. E si aquell mor ans del terme: que sera sobrel leny: les coses a aquell se deuen pagar. Encara estengut lo mariner ala nau: que si va per rao de millas: que la ha a seguir anant tro al cap del mō. E si perventura la nau sera tornada alla de on sera partida fet viatge: e que noy sera tornada ab aq̄lla mercaderia: e que haia descarregat en altra part: lo mariner noli es tengut. Mas si la nau d̄scarregat no ha lo mariner li es tengut de anar p̄ millas. E perço fon fet aquest capitol car molt senyor de leny o de nau sera en deutat, e no volta tornar en la terra per *malmirant quey sera o perço car haura por que noli encanten la nau, e axi tostemps tendria los mariners.

*malmirant

Condicions de patro a mariners.
Cap. 161.

LO mariner es tengut que si ira en viatge, que no deu anar, sino la on lo senyor li haura fet entenēt al començament del viatge, e si lo senyor v̄ la nau ell deu donar nau al mariner: en que sentorn a fer sos ops, e si leua viatge: com haura anat: la hō deuia anar e ell haura descarregat o dessorrat e lo senyor de la nau haura leuat viatge e sera en loch de recobro de mariners, lo mariner noli es tengut, e lo senyor de la nau no lon pot forçar. E si la nau no sera en loch de recobro: que no

pusca hauer mariners: aquells mariners lo deuen seguir, e que sien pagats segons laltre viatge, e per rao del altre multiplicat, quant leua, e quant es laltre. Aquest capitol fon fet perço, cō la nau pdria son viatge. E perço nau no pot perdre son viatge per mariners. Mas si lo senyor de la nau o del leny met altre hom sobre si: la conuinença no es tēguda de mariner a senyor de nau pus e: sera desposseït de la senyoria

Mariner com es tengut de fer lo comandament del senyor del notxer. Cap. 162

MAriner es tengut de fer tot comandament de senyor de nau o de leny o del notxer, ab que no sia a seruey daltra nau ne daltre leny mas tot seruey que pertanga ala nau: es tengut de fer.

De mariner qui fara * rassa contra son senyor. Capitol. 163. * rēyna

ENcara mariner que fara * rassa contra son senyor de nau o de leny, deu perdre la meytat del loguer e la roba que haura en la nau. E deu esser gitat de la nau, e si leua armes cōtra son senyor tots los mariners lo deuen pēdre e ligar e metre en preso, e menarlo ala senyoria, e aquells qui pēdre nol volran: deu en perdre la roba ell loguer: q̄ hauran o hauer deuran per aquell viatge.

De

Llibre de Conſolat

*De mariner qui tocara iradamet
son ſenyor. Cap. 164.*

EN cara mariner qui tocara iradament son ſenyor: es per jur e bara deu eſſer pres e perſona, e per dre tot quant haura.

*De mariner cō deu comportar ſon
ſenyor. Cap. 165.*

EN cara mariner es tengut de a
* ſufrir * colorar ſon ſenyor de nau: ſi
li diu vilania, e ſi li corre de ſobre
lo mariner deu fugir fins a proa, e
* coſtat deu ſe metre de * lats dela cadena
e ſi lo ſenyor hi passa: ell li deu fu-
gir dela altra part. E ſi lo ſenyor lo
encalça de l'altra part, pot ſen defē-
dre lo mariner leuāt ne testimoniſ
com lo ſenyor la encalçat, que ell
ſenyor no deu paſſar la cadena.

*Mariner qui exira en terra. Ca-
pitol. 166.*

EN cara mariner es tengut de no
exir en terra ne anar ſens parau-
la del notxer o del ſcriua. Saluant
lo manament dell ſenyor: qui en la
nau haia res a fer

* robara *Mariner qui * emblara. Ca-
pitol. 167.*

* robara **E**N cara mariner qui * emblara
roba o exarcia o hauer: que ſia
en la nau: deu perdre ſon loguer e
la roba: que haura en la nau. E lo ſe-
nyor lo pot pendre e metre en vn

cep e tenir pres mentre ſia en aquell
viatge, e puys ſi vol metre en po-
der dela ſenyoria: pot ho fer.

*Mariner qui gitara vianda acor-
dadamente. Cap. 168.*

EN cara mariner qui gitara vian-
da o viço es accordadament:
deu perdre lo loguer e la roba que
haura en la nau, e ſtar a merçe dell
ſenyor dela nau.

*Pena de mariner: qui ix de nau
ſens licencia. Cap. 169.*

SEgons q̄ en vn capitol qui de-
ſus es dit: mariner no deu exir d̄
nau ſens paraula e ſens volūtāt del
ſenyor dela nau o del notxer o del
ſcriua o de aquell qui roman dra en
la nau qui haura loch de comanda-
ment: e al capitol qui ia deſus es
dit no eſclareix ne certefica: aquell
mariner de que es tengut e de que
no qui ſens paraula exira de nau o
de leny, e perço que entre los ſe-
nyors deles naus o dels lenys, e los
mariners que ab ells ſeran e exiran:
no puſca hauer algun contraſt: los
noſtros antichs antecessors eſcla-
rexen aqu eſt capitol de mariners
que ſens paraula ſen iran dela nau o
del leny: e ſens voluntat del ſenyor
o de aquell: que tendra loch de co-
mandament en axi mariner que fa-
ra o cometra: ço que deſus es dit:
es tengut que ſi aquella nau o leny
de on per aytal rao com deſus es
dita: exira o ſera exit pendra dan
per

per causa com ell ne fera exit: ell es tengut de esmenar tot aquell dan: que aquella nau o aquell leny haura pres per culpa daquell o daqlls qui axi seran exits. E si aquells mariners no han: de que puscen esmenar e retre aquell dan: que aquella nau o aquell leny haura pres per culpa dells: a aquell: de qui sera: ells deuen esser presos e me sosen preso en poder dela senyoria, e star tant: tro que ells haien satisfet a aquell: de qui aquella nau o aquell leny sera fet: o que sen sien auenguts abell. E si los dits mariners exiran en terra en alguns lochs: on lo senyor dela nau o del leny sera per recaptar son nolit o pernolieiar sanau o son leny, o per qualque rao lo senyor dela nau sera en terra, e si per aquell exir quels mariners faran en terra, e sens paraula del senyor o daquell que ell haura iaquit en son loc hi exiran: si lo senyor dela nau ne perdra nolit, on sostendra algun dan: aquells mariners li son tenguts de tot aquell nolit a retre e aquell dan esmenar: que per culpa dells haura sostengut o perdut. E si ells no hauran de que retre, ne de que puscen esmenar, deu ne esser fet axi cō de sus es dit, e son fet perço aquest capitol, car molt mariner cuyda valer tant, que li es semblant, quel senyor dela nau nel notxer ne hō q̄ en nau la sia, no haia ne valega tāt com ell, e no li es semblant q̄ res q̄ ell faça, pusca tornar a dan. Perque tot mariner se deu guardar, com

exira de nau e com no, perço que la pena que defus es dita, noli pusca venir defus.

De mariner quis despulla Capitol. 170.

EN cara mariner nos deu despullar si no es en port exiuernador. E si ho fa, per qualqua vegada deu esser ^{* Han} surt en mar ab la ^{fat} veta del ^{* senyal} morgonal per tres ^{ho cap} vegades, e de tres vegades auāt deu perdre lo luguer e la roba, que ha en la nau. ^{de en tena}

Mariner nos deu partir dell leny: pus comença acarregar.

Cap. 171.

EN cara mariner es tengut, q̄ nos partisca dell leny, pus comença a carregar en loch penilos menys de voluntat del senyor o notxer. E si fa es tengut de esmenar tot dan que la nau o leny sofiendra per culpa dell.

De mariner qui ven ses armes.

Cap. 172.

EN cara lo mariner no pot vēdre ses armes, entro que haia fet lo viatge. E si o fa: deu estar a merce del senyor dela nau o del leny.

Mariner no deu traure res de nau sens licencia. Capitol 173.

Llibre de Cōsolat

EN cara mariner no pot res trau
re de nau: si nou mostra all' guar
dia o al scriua o al notger, e si fa:
deu li esser demanat per ladronici.

*Mariner no deu dormir en terra.
Cap. 174.*

EN cara mariner no deu dormir
sens paraula del senyor del nau
en terra. E si ho fa: es perjur.

*Mariner deu donar exarcia da
uant nau e ormeiar. Ca
pitol. 175.*

EN cara mariner es tengut e deu
donar exarcia dauant la nau. E
ormeiar: oy sia lo notxer o noy sia.
Mas non gofa leuar: que desfor
neig: si non ha comandament.

De barquer. Capitol. 176.

EN cara es tengut mariner: si es
barquer, de posar tots los ho
mens en terra, e ques descalç. E si
nou fa, o nou vol fer: deu pagar to
ta mesio: que hom ne faça.

*Mariner deu anar a moli. Capi
tol. 177.*

EN cara es tengut mariner: que si
lo senyor o le scriua dela nau lo
voltra trametre a moli: quy deu a
nar. E es tengut de fer tots ser
uicis: que pertangan
ala nau.

***

*[Deles armes de mariner. Capi
tol. 178.]*

EN cara es tengut lo mariner de
metre les armes: que haura con
uengudes al senyor dela nau, e si
no les hi met, lo senyor les pot cō
prar sobre son loguer sens volun
tat dell mariner, e le scriua deu hi
esser.

*Mariner no deu derenclir la nau.
Capitol. 179*

ELos mariners no deuen deren
clir la nau part lo temps: que
han star en aquel viatge, e en axi
com la nau o leny guanyara del no
li: e mariners creixerā lurs loguers

*Mariners deuen dessorrar e sorrar
carregar e descarregar.
Cap. 180.*

Mariners son tēguts de dessor
rare e de sorrar la on la nau co
mençara lo viatge: e destibar la ro
ba e los hauers e de carregar ab la
barca o ab barques dela nau o del
leny. E puys la on la nau fara port
per rao de descarregar lauer dels
mercaders caxes e lurs armes e sor
rar la nau e dessorrar e carregar e
stibar: de qualsque hauers sia nolie
iat. E si descarregara la dita nau: la
on los mariners deian esser esca
pols: no sien tenguts de descarre
gar ne de sorrar: mas dela nau or
meiar a comandamet del senyor e
tirar entenes e timons en terra: e
fer

* traure fer * destre en terra e en mar, e puys no sien tenguts a nau fer aquest fer uey damunt dit.

Mariners deuen tirar leny. Cupitol. 181.

*fondo
*fondo
*fondo
ENCARA es tengut mariner que si el senyor del leny lo vol traure en terra o en * fou: que no s'endeu partir tro q'l leny sia en terra o en * fou. E si nol vol tirar ni metre en * fou que li deu ajudar a ormeiar. E si nou fa: deu pagar tota messio, que per culpa dell sera feta.

De mariner trames per lo senyor si es pres. 182.

SI algun mariner que el senyor de la nau tramet en algun loch: ell hi deu anar. E si es pres, on ha algũ damnatge: lo senyor liu es tengut, e si es pres: lo deu rembre. Empero saluant que nol tremeta luny mes de mija milla dela nau, e que sia en loch menys dubtant, e si es pres de cossaris per força lo mariner: deu hauer son loguer axi e cõ si hauia fet son viatge. Encara es tengut lo mariner de fer tot comandament de tot home: quel senyor dela nau o del leny meta en son loch si ell roman del viatge,

* scara da
De nau logada a * scara a que son tenguts los mariners. Capitol. 183

SENYOR de nau o de leny si loga a * scara algun hom aço que haura mostrat al logader, allo li haura a donar per conuinent. E si el logater es trafegador: e los mariners se acorden ab ell e aquells nols pot pagar, ell n'es tengut, guar-se lo senyor del leny aquil haura logat. E si lo senyor del leny nolieia lo leny a * scara algun mercader: e lo senyor ses desexit dela messio, e aqll qui haura nolieiat la fa: en axi es tengut lo mariner a aquell: qui leny haura nolieiat propriament: com si era senyor, que senyor sera: pus ell dara lo loguer al senyor e als mariners, e fara les messions. E si lo mariner hauia alguna conuinença ab lo senyor del leny de altre viatge de anar e de tornar: lo mariner nol es tengut. E per ço fon fet aqst capitol, car molt bon hom ira per mariner: e sera mercader e honrat hõ: e vendra algun hõ: qui sera vila e haura diners: e lo bõ hõ no vol ra nauegar ab ell, e per aquesta rao lo senyor del leny ses desexit del mariner, e lo mariner dell: pus haura nolieiar lo leny a son a scara. Lo leny com sera nolieiat a scara tots los homens qui hauien a seruir al senyor: deuen seruir al nolieiator per aqll cap meteix. E si res pert per temps: que nou puncan recobrar, lo nolieiator quel leny haura nolieiat: nol es tengut de res mas que ajudara de aço q en lo leny sera: si pot, e si cõpra res: q ops sia al leny, al cap del viatge ho pot recobrar sia exarcia o vianda, que li sobre, que el

E senyor

* scara da

* scara da

* scara da

Libre de Consolat

senyor dell leny noli es tengut de res a comprar sino allo: que mostrat li haura.

De patro qui promet de leuar ço q̄ no pora. Cap. 184.

** liber-
tat* Senyor de nau o de lēy qui prometra a mercaders de leuar quātitat de roba o quintalades, e no pora, lo senyor dela nau es tengut de donar als mercaders leny qui valega tāt o mes quel feu, e si costa mes de nolix deu ho ell pagar, e aço es a ** alt* dels mercaders siu pendran o no, e lo senyor dela nau es mester q̄s auenga ab los mercaders de ço q̄ promes los haura. E fon fet aq̄st capitol, car molt senyor de nau fa de paraula la sua nau o leny maior lo terç o lo quart, que no sera.

De allo meteix. Capitol. 185.

* leuar Senyor de nau o de leny q̄ noliciara la sua nau als mercaders e prometral de leuar mes roba q̄ no pora lo senyor dela nau es tengut als mercaders, axi com en lo capitol desus es dit, e los mercaders deuē ** abat*re del preu: q̄ empres hauran ab lo senyor dela nau dela roba q̄ leuara multiplicament a aquella q̄ leuar no pora. E fon fet aq̄st capitol per aquella rao, que cōte en aquell capitol, que desus es dit

De roba quis guastara sobre cuberta. Capitol. 186.

Senyor de nau qui noliciara la sua nau a mercaders a ** scar* o a ** escara* da quintalades, si lo senyor dela nau metra o portara roba sobre cuberta menys de sabuda e de voluntat dels mercaders: si aquella roba que sobre cuberta sera mes e portada sens voluntat e sens sabuda dels mercaders, se perdra os gastara: iat sia aço: que sia escrita en cartolari: los dits mercaders no son tenguts en la roba, que sobre cuberta sera: de fer esmena a aquella roba, que per aytal rao sera perduda o gastada, mas lo senyor dela nau sia tengut de retre e de donar tota aquella roba que per la rao desus dita sera perduda o gastada o lo valēt de aquella al mercader de qui sera. E si lo senyor dela nau no haura de que pagar, deu se vendre la nau q̄ personer ni presta dorne algū altre noy podē cōtra star ne deuē p nenguna rao saluant los mariners p lurs loguers. E si la nau no bastaua: e lo senyor dē la nau hauria bēs en altre loc: deuē sen vendre tāt entro q̄l mercader sia entegrat, mas los p̄ oners no siē tēguts sino tā solamet daço: q̄ la part valra, q̄ hauran en la nau. Empero si ell mercader de qui la roba sera, haura dit o empres ab lo senyor dela nau q̄ sol que ell li leu aq̄lla roba, meta la en qualq̄ loch, ell se volra, e aço q̄ sia scrit en cap breu o ab testimonis, ab que los testimonis no sien tēguts ne prēguē loguer dela nau: mas lo cartolari deu esser tota via cregut: e si lo senyor dela nau leuara la

ra la roba sots aquella condicio o empresio e aquella roba se perdra os gastara: ella deu esser perduda a aquell de qui sera que lo senyor de la nau nels mercaders qui dins la nau seran, no son tenguts de fer alguna esmena a aqll mercader, q̄ la sua roba haura mesa en la nau p̄ la cōdicio o empresio, q̄ desus es dia: mas aqll mercader es tengut al senyor dela nau de pagar lo nolit: q̄ ab ell haura empres, e totes les aueries, que per aquella rao seran fetes, e aquest capitol fon fet perço: car senyor de nauo de leny no deu leuar res sobre cuberta si no tan solamēt la exarcia e la cōpanya: q̄ ha ia ops a seruey e necessari del nau.

De roba mesa fraudulosament que deu esser della en cas de git.

Capitol. 187.

Mercader o mercaders qui noliciaran quantitat de roba a algun senyor de nau o de leny e aquella quantitat de roba sera noliciada ab carta o ab testimonis o en forma de cartolari, façam compte que aquella quantitat de roba que noliciada sera segōs la forma que desus es dita, que sien mil quintars que axi poden fer compte de mil quintars com de cent o de mes o de menys, lo senyor dela nau li es tengut de leuar aquella quantitat de roba: que noliciada haura, e si leuar no la pot, es tengut e obligat a aquells mercaders: qui noliciada la hauran: tot en axi com en vn ca-

pitoli desus dit es e esclarit e certificat, e si mercader o los mercaders hauran noliciat al senyor dela nau o del leny mil quintars e ells ne metran mil e cinch cēts o mil e dos cents quintars o mes o mēys e si ab lo senyor dela nau o del leny nou hauran empres ne en la carta sera contengut ne en lo cartolari dela nau o del leny sera scrit, e los testimonis no hauran oit sino tan solament de mil quintars: si aquella nau o aquell leny gitara o li vendra altre cas de ventura: si lo senyor dela nau pora prouar o mostrar, que aquells mercaders hauen mesa mes roba en la nau o en lo leny que a ell no haurien noliciada, ne en lo cartolari sera escrita: si la nau gitara o sostendra algū dan per rao de aquella roba: q̄ enginyosamēt o fraudulosamēt sera mesa en la nau o en lo leny aqll mercader o mercaders qui axi enginyosament o fraudulosamēt hi hauran mesa aqlla roba, cō desus es dit, sō tēguts de retre a aqlls mercaders: d̄ qui aquella roba sera gitada, o lo preu daquela e al senyor dela nau o del leny tot lo dan, que per culpa dells haura sostēgut. E si la roba aqlla de aquells mercaders q̄ aytal cosa com desus es dita feta haurā e començada, no bastara a esmena a fer a aquells mercaders: de qui la roba sera, q̄ sera gitada, e encara al dā a restituir: que lo senyor dela nau ne haura sostēgut: e aqlls mercaders hauran altres bens en algun loch: aquells bens deuen esser

Libre de Consolat

venuts per fer esmena a aq̄lls mercaders: de qui aquella roba sera, q̄ sera gitada, e per esmena afer al senyor dela nau o del leny de tot lo lo dā, que per culpa dells haura sostengut, e si los bens daquells mercaders qui aytal cosa haurā feta cō desus es dita: no bastaran a esmena afer a aquells mercaders de aquella roba que gitada sera, e encara arestituir lo dan que lo senyor dela nau o del leny ne haura sostengut: si ells son a cōseguits: deuen esser presos e mesos en poder dela senyoria, estar hi tant tro: que ells ha ien satisfet a aquells mercaders, e al senyor dela nau o del leny de tot lo dan: que per culpa dells hauran preso o sostengut. E sia a * alt daq̄lls mercaders e del senyor: qui aquell dan haura sostengut per culpa daquells: qui aytal cosa com desus es dita hauran feta: de fer demanda cōtra ells tot en axi cō aquells: que enginyosament ab semblāça de amistat portā algu a iuy de mort. E si p̄ uētura la nau o lo lēy no gitaua, ne sostendra dan algu lo senyor dela nau o del leny, e trobara al descarregar aquella roba: que aquells noliciada no hauran: sia en son * alt, q̄ la meta en poder dela senyoria, on sera: e si la met en poder dela senyoria deu esser axi partida: que lo terç de aq̄lla roba deu esser del senyor dela nau o del lēy, e los p̄soners de uē hi hauer en aq̄ll terç la part lur segōs la part q̄ haurā en la nau o en lo leny, e laltre terç deu esser dela senyoria: e laltre terç deu esse donat

per amor de Deu a catius a traure, e si lo senyor dela nau o del lēy vol ra fer gracia a aq̄lls mercaders, de qui aq̄lla roba sera, q̄ nola meta en poder dela senyoria, sia en * alt del senyor dela nau o del lēy, de pendre quin nolit se volra, segōs q̄ en vn capitol ia desus es dit. Perq̄ tot mercader se deu guardar, q̄ no meta roba en nau ne en leny: si dōchs nola haurā noliciada, perço que la condicio que desus es dita, noli pusca desus esser posada.

De adob e de exarcia necessaria a nau noliciada a * scar.
Capitol. 188.

NAU o leny que sia noliciada a * scar p̄ mercaders: deu seguir lo viatge segōs q̄ en la carta sera cō tēgut, e si peruētura la nau o l leny staua tāt en lo viatge: q̄ li sia mester donar * lats, o que haia mester mes de exarcia, que la sua sia cōsumada tota o partida: lo senyor dela nau no es tēgut de donar * lats ne d̄ refrescar exarcia, pus cōplidament ha ia fet cōpliment de exarcia, o de adob, e lo dit senyor dela nau stāt en lo viatge no deu res fer, pus no haura fallit daço q̄ haura promes als mercaders axi cō d̄ exarcia o de adob, cō ia haia fet cōpliment lo dit seyor. E si algunes coses axi cō exarcia o altres coses necessaris hi haura mester, e los mercaders ho volē cōprar: ells hi o podē fer: e puys fet lo viatge los mercaders podē cobrar aq̄lls coses, les q̄ls serā en la nau o en

* liber-
tat

* lo ma
teix

* liber-
tat

* escara
da

* lo ma
teix

* costats

* costats

en lo lēy p̄ ells cōprades, e lo senyor dela nau o leny no les pot retenir.

Del temps que stava mes la nau nolieuada a *scar. Capitol. 189.

* escara da

* escara da

SI nau o leny es nolieuada a *scar a temps sabut si los mercaders la tenen stant en aquell viatge passat lo temps los dits mercaders deuen donar per aquella rao ala nau o al leny dell temps: que la tendran mes. E si volien comēçar altre viatge: los mercaders se deuen posar ab lo senyor dela nau o delleny.

De nau nolieuada a quintalades si li fall exarcia. Capitol. 190.

NAU o leny que sia nolieicat a quintarades, e si li fall exarcia axi com arbres o ancores o timons lo senyor ne deu comprar si ve en loch: on ne pufca comprar a preu cominal, ço es a saber: que es tēgut de dar lo dit senyor dela nau fins a dos preus: que en la terra de on ell parti costaua. E si per lo dit preu non podia hauer: ço es a saber per dos tants que en la sua terra valia: non es tengut de comprar. E sin cōpra: e costa mes dels dits dos preus: los dits mercaders deuē pagar del lur lo sobre pus per sou e per liura o per * besant de tota la roba. E si cas es que ans que haien comprada la dita exarcia hauen tallada entena p̄ fer timo o timoneres,

* mone da noco neguda

o altre lenyam necessari ala nau per falta de exarcia, los mercaders son tenguts de pagar la dita antena. E lo senyor dela nau deu cōprar altra antena en esmena de aquella.

De nau qui no pora fer lo viatge empres per empatx de senyoria. Cap. 191.

SI nau o leny per alguna condició sera empatxat de senyoria: e no gosaua anar, la on lo viatge sera leuat, e lo senyor dela nau trobara ab los mercaders altre loch p̄ fer port: si lo dit loch erapaysluny quel loch on lo empatxament era: on volien anar, de cent cinquanta milles los mariners deuen seguir lo dit viatge menys de * iuncta a lur loguer. Empero si la nau crexia ^{* iuncta a lur loguer} ãi nolit per les dites cent cinquanta milles: quels mariners fossē * creguts ^{* creguts} de lur loguer paquella manera, q̄ la nau se crexera de nolit. E si la nau no creix del nolit los dits mariners de lur loguer. Encara mes si la nau per lo dit empatxament haura aro mandreen vn loch e descarregar segons que la nau guanyara de nolit: los mariners guanyaran de lur loguer en aquella forma mateixa.

Sila nau per empatx de senyoria no carregara e ira en altra part. Capitol. 192.

SI mercaders nolieiarā nau o lēy per anar a carregar en algū loc: E 3 e quant

Llibre de Consolat

e quant ells seran aqui iunts ab la nau o ab lo leny: on deuian carregar: aqui haura empatxament de senyoria: que negu no gosa carregar ne res traure de la terra: sils mercaders ell senyor de la nau sabra altre loch on no haia empatxamēt de senyoria on ells poguessen carregar sil senyor de la nau e los mercaders sen auenen: lo senyor hi pot anar: q̄ mariner noli pot cōtraftar: segōs q̄ en lo capitol de sus dit es cōtengut. E si los mercaders no fara * iucta de noli al senyor de la nau lo senyor d̄ la nau no es tēgut d̄ fer * iucta als mariners de lurs loguers. E com ells seran iunts en aquell loch on ellshauran, se que poguessen carregar, o abans que los mercaders fossen espatxats o la nau fos carregada tota o partida, vendra aquilo dit empatxament axi com de sus es dit: e los mercaders no poran acabar: q̄ ells puguen traure de aquell loch aquelles mercaderies: que ells comprades hauran, ne encara algunes altres, q̄ ells volguesē cōprar e lo senyor de la nau congoxara als mercaders que ells quel espatxen: e lo senyor de la nau veura e conexera: que ells nol poden espatxar per rao del empatxamēt, q̄ aqui sera el senyor de la nau demanara als mercaders lo noli e la messio, que ell fara: o aquell espatxē, los mercaders no son tēguts al senyor de la nau de pagar lo noli tot ne partida, per ço car no es lur culpa, quel empatxament es de senyoria, car a empatxament de Deu ne de senyoria no

pot algu res dir ne contrastar, e si los mariners demanarā lo loguer al senyor de la nau, nols es tengut dell loguer a donar, pusque ell no guanya lo noli, iat sia a ço que los mariners hi haien molt * maltret * d̄ fatē hagut, encara ni ha mes lo senyor de la nau mes q̄ ells, ells que consuma si metex e la nau e ha fer messio mas los mercaders son tenguts de pagar al senyor de la nau la meytat de tota la messio: q̄ ell haura feta, e sien cregut per son sagramēt. E los mercaders li son tenguts de donar lay menys de tot cōtraft. E res als noli sien tenguts donar, sino axi cō de sus es dit, si donchs ells noli volē fer alguna gracia per rao del treball, quel senyor de la nau haura sostēgut empero si cō los mercaders noliciarē la nau, lo senyor de la nau e los mercaders sabien ia aquell empatxament ans que la nau se nolicias, e per ço cō ells serā voluntaris de anar a guanyar e cuydarā a acabar que ells hi pusquen carregar ab feruey, que ells façen ala senyoria e quāt serā en aquell loch: que entre ells sera empres on ells deuien carregar, e per nēguna rao no porā acabar quey puguē carregar, ne res traure daq̄ll loc: los mercaders no son tēguts d̄ res a donar al senyor d̄ la nau de la messio, q̄ feta haura: ne de esmena a fer dels dās ne dels * destrichs: q̄l senyor de la nau ne * de fa tent haura sostēguts p̄ ço cō lo senyor d̄ la nau sabia aytā be aq̄ll empatxament metex cō los mercaders, e per aq̄sta rao los mercaders nolison tēguts

* crexi-
moni

* crexi-
moni

* de fa
tent

guts de pagar nolit ne melsions ne dā quel senyor dela nau ne hagues fet o sostengut. Mas empero si los mercaders sabien aquell empatxamēt abās q̄ ells noliejassen la nau: ell senyor de la nau nou sabes: si lo senyor dela nau pot prouar emetre en veritat:quells mercaders sabien aq̄ll empatxament:ans q̄ ells noliejassen la nau:los mercaders son tenguts de donar e de pagar al senyor dela nau tot lo nolit,q̄ entre ells fera empres e tota la melsio, quel senyor dela nau ne haura feta:e lo senyor dela nau es tengut als mariners de pagar tot lo loguer, que ell promes los hauria axi be cō si haviē fet tot lo seruey de tot lo viatge, ab q̄ll senyor dela nau haia tot son nolit. Empero qualq̄ pati q̄ll senyor d̄ la nau fara ab los mercaders: a aq̄ll pati deuen esser los mariners. E encara mes si lo senyor dela nau sabia aquell empatxament ans q̄ ell noliejias la nau aq̄lls mercaders, e los mercaders nou sabiē:si los mercaders loy poden prouar e en veritat metre:lo senyor dela nau es tengut als mercaders de retre e de donar tot lo dan e tot lo greuge e tota la melsio e tot lo interes q̄lls mercaders ne haurā sostengut per culpa del senyor dela nau, que sabia lempatxament: e nols ho hauria dit ni demostrat. Encara es tengut lo senyor dela nau d̄ pagar als mariners tot lo loguer q̄ ell promes los hauria:si dōchs los dits mariners no sabien ia aquell empatxament ans q̄ ab lo senyor se acordassē, e si los ma-

riners sabien aq̄ll empatxament lo senyor dela nau nols es tengut de res a donar ne de pagar lur loguer. E tot ço que desus es dit, deu esser menys de frau e de tot engan.

Patro qui noliejara a scar com es tengut als mariners.

Cap. 193.

Senyor de nau o de leny q̄ aurat logat lo leny a * sacar a algu hō lo senyor d̄ la nau se quart, a q̄ noliejara, q̄ si aq̄ll no pot pagar los mariners perdrien lur loguer, q̄ vn barater a vn trafeguer se troba pustot ab vn altre, q̄ no fa ab vn bō home q̄ lo senyor d̄ leny hi poria trobar trafechs:q̄ noliejara son lenya algū home: e puys metriay trafech, q̄ quant lo mariner hauria seruit son temps poch o molt ell faria amargar aquell o fugir:e lo mariner perdria son tēps per lo senyor d̄ la nau qui seria endeutat per lo leny. Sia per aquell qui fugira o morra: lo leny sia tengut de pagar los mariners axi cō ells ho haurā seruit e lo lēy es en aq̄lla forma dells mariners si hō no troba bens del sobredit logater, que sera fugit o mort o amagat. E si tant sera: quel senyor dela nau o del leny hagues fet per trafech: a aquell hō quey hagues prestat o no menys que no degues: o q̄ moris: lo senyor dela nau o aq̄ll q̄ la nau menara: deu pagar lo mariner q̄ lo mariner no pt son loger p fugidor ne per trafegador ne per prestador ne per mort de senyor.

* ferrada

Libre de Consolat

*Com patro deu anar en lo viatge si
no per certs casos. Ca-
pitol. 194.*

Senyor de nau o de leny que ha noliciada la sua nau o lēy a mercader o a altres nos pot abstraure d'anar al viatge en persona, si dōchs nou empren al començament: cō noliciara la nau als mercaders. E si roman del viatge menys de volūtāt dels mercaders ell estēgut de emenar e de restituir tot lo dā, q̄ls dits mercaders sostēdrā en aquell viatge: lo qual ells haurā sostēgut per culpa del senyor: qui romas sera. E si lo senyor dela nau romā d'l viatge ab volūtāt dels mercaders: nols es tēgut dalgū dā: que ells sostinguessen. Mas ell los es tēgut de metre vn home en la nau en loch dell: que sia tēgut als dits mercaders a totes les conuinēces: que ell los era obligat, e aquell senyor qui ell hi metra: sia aconeguda del notxer. E lo notxer sia tēgut als mercaders per lo sacramēt que fet ha: de dir veritat, ia aquell hom si sera sufficiēt de tenir loch de senyor. E si sufficiēt nōy sera lo senyor dela nau lor es tēgut de metre hi altre: que sia sufficiēt en loch dell empero senyor de nau se pot abstraure de anar en lo viatge per quatre coses, ço es per malaltia e per pēdre muller, e per anar en romiatge, ab quē hagues fet vot abās q̄ nolicias la nau o lo lēy, o p' empatxamēt de senyoria. E quascuna daquestes coses desus dites q̄ sia mēys de frau,

E gens per totes aquestes raons de suldites no sia escusat, que no haia a metre vn home, axi com desus es dit, e aquest capitol fon fet per ço: car molt mercader nolicia la sua roba a aquell senyor de nau per amistat que haura ab ell o per gran bō dat: que hō lin haura dita: e sil mercader sabia, quel senyor dela nau degues romandre del viatge, ell no li haura noliciada la sua roba neme fa en la nau si ell li fes tornar mes: q̄ no li deu dar de nolit.

*De nau que per fortuna o altre ac-
cident ha a ferir en terra.
Capitol. 195.*

NAu o leny que haia a ferir en terra per fortuna de mal tēps o per qualseuol altre cas se sia: lo senyor dela nau o leny deu dir e manifestar en aquell punt e en aquella hora als mercaders en oïda del scriua e del notxer e de's mariners: senyors nōs poden ascondir que no haien a ferir en terra: e yo diria en axi: que la nau anas sobre los hauers, e los hauers sobre la nau. Silos mercaders ho a torgant orso la maior partida: e si la nau ne va en terra es romp, o pren algun dan aquella nau o leny a qui aquest cas o a q̄sta ventura sera el deu enguda: deu effer * preat e posat preu, quant valia abans que la dita nau o leny vengues atra, entre los mercaders de q̄ la roba sera, ques sera saluada e lo senyor dela nau o leny si entre ells se poran auenir, si no deu effer mes
aquel l

* effi-
mat

*estima
 aquell contrast: que entre ells sera per raó del * preamēt dela nau o del lēy a qui aytal cas com desus es dit sera el deuēgut, en poder de dos bōs homens qui siē o sapiē be dela art dela mar, e qual seuol cosa que a aquells ne sera vista per be e ells ne dirā: allō deu esser seguit, e si la nau o lēy se rōpra, lo hauer que saluat sera: deu donar al senyor dela nau o del lēy tot aquell preu: que entre ells sera auēgut, o aquell q̄ aquells dos bōs homēs en poder de qui sera mes, ne haurā dit: on dirā, empero tota la exarcia e tot ço que saluara dela nau o lēy, a qui aytal cas sera el deuēgut, deu esser preada e mefa en preu, e aquell preu deu esser leuat del preu de aquella nau o lēy: que trēcat sera, ço es del preu q̄ entre los mercaders de qui lauer saluat sera ell senyor dela nau o lēy sera empres, o tot en axi com aq̄lls dos bōs homens ho haurā dit, e lo senyor dela nau deu la rebre en aquell preu: que dela nau deu hauer. E si ell pēdre no lay voltra: sia mefa al encāt, e qui mes hi dirā, aquell la haia, empera tota via deu hauer lo senyor dela nau aquell preu, qui pot fat sera ala nau. E si per uentura la nau o lēy nos rompra, mas que cōsentira o pendra algū dā, lo senyor dela nau o del leny es tēgut de metre part en aquell dōsentimēt o en aquell dā que la nau o leny haura pres, per tot aquell preu, que la nau o leny sera * preat, per sou e per liura axi com lauer, qui saluat sera e en tota la mesio que costara aquell cō

* estimat

sentiment o aquell dā, que la nau o leny haura pres. Empero si lo senyor dela nau dirā: que la nau vaia sobre los hauers, que saluarā, e los mercaders loy atorgarā, lo senyor dela nau no agermanara la nau ab lauer, si la nau ne va en terra, e pren algū dā, tot lo dā que la nau pēdra li deu esmenar aquell hauer que saluara, que el senyor dela nau noyes tengut de res a metre, per ço car la nau nos sera agermanada ab lauer e per ço car los mercaders loy haurā atorgat. E si la nau se rompra, aço no cal dir ni recapitular per ço car ia es en lo capitoli d'ius dit esclarit e certificat. Empero si los mercaders dien e manifesten al senyor dela nau quels hauers perduts facen a aquells: que restaurarā: e lo senyor dela nau ells mercaders ho atorgā tots o la maior partida, lauer perdut deu esser comptat sobre lauer restaurat per sou e per liura. E lo senyor dela nau es hi tengut de metre tot lo preu, que haura agut en esmena dela nau, al hauer perdut, axi com fara lauer restaurat per sou e per liura. E si per uentura en la nau no haura mercader algu lo senyor deu e pot esser mercader en aquell cas e en aquella saó, e aço que fara queu faça ab consell del notxer e del scriua e dels mariners. E si lo senyor dela nau fa axi aço deu esser axi tengut per ferm com si tots los mercaders hi heren, o axi com si tota la roba era sua.

Llibre de Confolat

De nau carregada quin va en terra. Capítol. 196.

SI algun senyor de nau o lēy haura carregada la sua nau o lēy de roba de mercaders per anar descarregar en algun loch: lo qual loch sera ia empres entre ell e los mercaders, de qui aquella roba sera e anant en aquell viatge vendra li cas de ventura: quen ira en terra, e si la nau o lo leny se rompra, o pendra algun dā: deu li esser feta esmena: segons que entre ell e los mercaders sera empres, abans q̄ la nau o leny vaia en terra, e si el senyor de la nau o leny demana lo nolit: deu li esser donat: si quantitat de roba si haura saluada: e si res no si saluara: negu noli es tengut de nolit a pagar: pus que axi sera que tota la roba sera perduda, e si quantitat de roba si salua, e ell demana lo nolit axi de la roba perduda cō de la saluada deu li esser pagat: segons que la roba haura portada, e ell es tengut de ajudar a esmenar aquella roba: que sera perduda per tot aytant: cō ell haura rebut de nolit per sou e per iura, axi com fara la roba: que sera saluada e si lo senyor de la nau no demanara nolit, si no de la roba que sera saluada ne ell ne pēdra: ell no es tengut de ajudar a esmenar aquella roba: que sera perduda: pus que nolit algu nō haura pres ne ha gut res, cō es a entendre per lo nolit. E si per ventura entre lo senyor de la nau o leny e los mercaders no haura cōuinença ne empresio al-

guna: com la nau o leny ne va en terra: si la nau o leny romp o prendā, los mercaders noli son tenguts de esmena a fer, pus alguna conuinença ne empresio no sera feta entre ells si dōchs los mercaders noli volran fer alguna gracia. Mas son li tenguts de pagar lo nolit de la roba, que sera restaurada: per aytant com ell portada la haura. E si per ventura entre lo senyor de la nau o leny e los mercaders haura conuinença o empresio alguna, los mercaders li son tenguts de esmena a fer, segons que la cōuinença o empresio sera feta entre ells e lo senyor de la nau o leny, e pot e deu retenir de aquella roba dels mercaders tāt fins que li sia ben bastāt a aquella esmena, a q̄ los mercaders li serā tēguts de fer, e encara a molt mes. Perçò que ell nols haia anar derrere per lo seu metex e aço no li pot algu ne deu cōtrastar, ell senyor de la nau o leny no es tengut de pendre fiança ne penyora de altra roba si no de aquella metexa, q̄ ell se hauia portada, si ell nos vol, ne senyoria ne algu altre no lō deu forçar ne pot si ell nos vol.

Del descarregar part ab bonança, e part ab fortuna. Capítol. 197.

SI alguna nau vendra a descarregar en algun loch, e vendra ab bonança o ab fortuna: si la nau o lēy vendra ab bonança, e descarregarā aquell jorn vna quantitat de la roba a

ba a bõ mercat: e la nit o al iorn me tras temporal: e en lo sendema constará de descarregar mes la meytat o les deu parts: que no fahia lo iorn que ell comença a descarregar aqlls mercaders de qui sera aquellaroba que sera descarregada a bõ mercat no son tēguts de res esmenar a aquells mercaders, de qui sera la roba: ques descarregara a carístia, si donchs entre ells no era feta conuinēça, com cõmençarē a descarregar, que la vna roba ajudas ala altra si mes costaua de descarregar, perço com peruētura se esdeue a qualcu de pēdre mercat o carestia. Encara mes si com la nau o lēy haura descarregada vna quātitat dela roba, que haura portada: se metra tēporal tā grā: que la roba que serar o mala a descarregar, se perdra, aquella roba que sera descarregada ia, no es tēguda de res esmenar a aquella q̄ sera perduda, si dõchs entre los mercaders de qui aquella roba sera no era empres que la vna roba fes ajuda ala altra. E si mercader noy haura algu en la nau, e lo senyor de la nau o leny agermanara la vna roba ab l'altra deu esser axi tēgut per ferm com si tots los mercaders hi erē o axi com si tota la roba era sua que sua es: pusque la te encomāda. E si la nau o lēy se perdra o pēdra algū dā: ell senyor de la nau o leny e los mercaders agermanarā lauer ab la nau o lēy e la nau o lēy ab lauer se perdra: aqlla roba q̄s saluara: deu ajudar a esmenar la nau o leny segõs que les auinençes serā entre

ells empreses, e si empresio ne cõuinēces noy haura alguna: qui perdut haura: p̄ pdut se haura anar. Si en la nau o lēy no haura mercader algu: ell senyor de la nau agermanara la nau o leny ab lauer ab cõsell de tot lo cominal de la nau o dela maior partida deu esser tēgut axi per ferm com si tots los mercaders hi eren, o en axi com si tota la roba era sua que sua es: pusque la te encomāda, empero si lo senyor de la nau o lēy nou fara ab cõsell de tot lo cominal de la nau o dela maior partida no deu hauer valor. Perq̄ tot senyor de nau o leny se deu guardar com fara ses faenes e com no, perço que ço ell fara: que u faça en guisa: que sia tēgut per ferm.

De roba banyada per culpa de barquers. Cap. 198.

BArquers o iouēs homens de ribera que carregará o descarregará nau o leny: ells deuen carregar e descarregar be e diligentmēt perço que la roba nos pulca bāyar ne gastar ne perdre per culpa dells. E si roba se banyara os guastara os perdra sens culpa dells ells no sien tēguts de alguna esmena a fē a aquells mercaders de qui aquellaroba que banyada o guastada sera o perduda pusque per culpa dells nos sera banyada o guastada o perduda. Encara mes si ells carregará roba o descarregará: e les manilles da quell fax o bala o farcell q̄ ells carregará o descarregará: los roman-

dran

Llibre de Consolat

dran en les mans, e ells mostrar o prouar ho porã: si aquell faix o balla o farcell o qualseuulla roba q̄ sia a qui les manilles serã fallides: se bāyara os guastara os p̄dra ells no son tenguts de alguna esmena a fer a aquell de qui aquella roba fera: a que les manilles serã fallides, empero si al carregar o al descarregar se bāyara alguna roba os guastara os perdra p̄ culpa dells son tenguts de tota aquella roba esmenar a aquell, de qui fera, e si ells no hã de que la puguen esmenar: lo barquer de qui la barca sera: nes tengut: si ha algũs bens: de que ho puga fer: sino deu esser pres estar tant en la preso, tro qui haja satisfet a aq̄lls mercaders, de qui aquella roba fera, que per culpa del o dels homẽs q̄ ell haura mesos en la sua barca o que per ell hi seran, si sera banyada o gastada o perduda. Perço com ell pren aytan he bona part del guany, q̄ aquells homens fan ab la sua barca, cõ ells meteixs. E encara molt millor, e es rao q̄ qui part vol hauer del guany que part dega hauer de la perdua. Perque tot barquer se quart es deu guardar quins homens metra en la sua barca e quins no, que si aquells homens faran be lurs affers, ell ne haura la sua part. e si los dits homens fan mal, tot tornara sobre ell, qui sera senyor. Perço com negu no sia res a aquells homens sino tã solamenta ell, qui es senyor: perço com negu no sab aquells homens qui seran ne qui no. Perque quascũ barquer se quart es deu guardar,

quins homens metra en la sua barca e quins no, per carregar o per descarregar. Perço que dan algu no lin pogues venir.

De barq̄r qui pendra a * scar carregar o descarregar.

Cap. 199.

SI algun barquer o joue hom de Sribera p̄dra alguna nau o leny, a carregar o a descarregar a * scar o a preu sabut, ells son tenguts de carregar o descarregar be e diligentment e com pus tost porã. E si ells aço faran be e diligentment, axi com de sus es dit los mercaders o lo senyor de la nau per los mercaders los son tẽguts de pagar totço que promes los hauran, be e planament, que en res nols deuen contrastar. E si ells contrast algu los hi metran, e los barquers e jouens homens de susdits ne haurã a fer mesio on sostendrã dan algu, los dits mercaders o lo senyor de la nau o leny per los mercaders son tẽguts de retre e de donar tota aq̄lla mesio o dan o * destrich q̄ per culpa dells hauran sostenguda. E aço son tenguts de fer los sobredits mercaders o lo senyor de la nau o leny per ells sens tot contrast, si tots ells hauran fet lur seruey, axi com damũt es dit. Empero si los dits mercaders o lo senyor de la nau o leny ne pendran algun dan on hauran a fer alguna mesio per culpa dels sobredits barquers o jouens homens: perço car els no hauran car-

regat

regat o descarregat axi com promes hauran, tot aquell dā e aquell
 * d'fatēt * destrich e aquella messio que aquells mercaders o lo senyor dela nau o del leny per ells haurā sostēgut per culpa dells dits barquers o iouens homens ells son tēguts de tot aquell dan o * destrich o messio: que per culpa dells sera pres, e son tenguts donar e retre a aquells mercaders o al senyor dela nau o leny per ells tot dan e * destrich e messio, que per culpa dells sera feta sens tot contrast, e si ells no han, de que puguen retre ne esmenar: e son a cōseguits ells deuē esser presos e mesos en poder dela senyoria e star tant en la preso: tro haien satisfet a aquells mercaders o al senyor dela nau o leny per ells de tot aquell dan: que hauran soffert per culpa dells o que sensien auenguts ab ells o ab lo senyor dela nau olēy per ells.

De naus ormeiades primer o darrer. Cap. 200.

* repa-
ro
NAu o leny q̄ primerament sera ormeiat en port o en plaia o en costera o en * sparagol: tota nau e tot leny qui apres de aquella vendra: e aquella encara se deu ormeiar en guisa e en manera: q̄ nou faça algun dan a aquell: qui primerament sera ormeiat. E si dan li fa deu lo li tot esmenar e restituir sens nengū contrast, saluo empero que si ell lēy o la nau que apres de aquella entrara, venia ab fortuna

de mal temps, que nos pogues ormeiar: e fahia algun damnatge ala dita nau: que primerament hi sera noli sia tēgut de esmenar tot lo dā q̄ en aquella hora o per aytal cas fet li haura. Perço car no es la culpa. E axi aquest dan aytal qui per aytal raho sera fet deu esser mes e posat encodaneda de bons homens e q̄ sien e sapien dela art dela mar.

De axo meteix. Capítol 201.

NAu o leny que primer sera ormeiat o en port o en plaia o en * costera o en * esparagol o en altre loc: si fara damnatge a aquella nau o a aquell leny, qui apres della sera vengut o entrat no sia tengut de res esmenar del dan, que fet li haura, per aquesta rao, que si la nau que primer sera ormeiada falsa exarcia o non haia mes quen puga donar sino aquella que dauant tendra, e que haia fets tots sos enuits: o que sia en loch, que nō puga trobar de exarcia a prestar ne a logar ne per alguna rao: es metratan sospitosament lo mal temps: que nos sia poguda ormeiar: si per aytals occasions com damunt son dites: li fara aquell dan: que desus es dit, noli es tengut de esmena a fer: Mas empero si la nau o leny haura exarcia a prestech o a loguer: o q̄ fos en loch que el senyor dela nau las pogues pēdre, o aquells qui serien en la nau o en lo leny qui apres de aquella nau o daquell leny primer sera ormeiat en qual seuulla loch que siē: diran

* costa
* reparo

Llibre de Coñsolat

diran a aquells: que ells pensen de ormeiar perço que nols puguē fer algun dan: que no es bell temps: e hā dubte: que nos meta mal temps e si aquells que la nau o leny: qui primer sera ormeiat: repembra: que nos volra ormeiar: si mal tēps se met sobre aço: que aquells que seran en la nau o en loleny, qui derrer sera ormeiat e entrat los haurā dit e demostrat, e si la nau que primer sera ormeiada, fara dā a aquella, qui apres della sera venguda e ormeiada: ella li es tenguda de fer esmena de tot lo dan, que fet li haura, per rao dela condicio: que per aquells que en la nau o leny que derrer sera entrada: los sera dita e manifestada, mas empero si la nau que primer venguda sera haura dada tota sa exarcia e haura fets tots los enuits, iat sia que ell sia en loch q̄ trob recobre de exarcia o no: noli es tēguda de dan: que li faça: car negunos deu pensar: que si lo senyor dela nau troba exarcia a manleuar o a loguer o a venda: que ell vulla perdre: ço que ha per fer dā a altre ab sa voluntat, ne algu nou deu creure ne pensar. E aquest capitol fou fet b̄ crço: que desus es dit.

Declaracio del precedent. Capitol. 102.

NAu o leny qui primer sera ormeiada en algun loch, e aq̄lla nau o leny que apres della vendra o entrara, se deu ormeiar en guisa o en manera que noli faça dan, e si lin

fa: es lin tengut de tota esmena a esmenar, segons que en lo capitol de sus dit es contengut esclarit e certificat, mas empero axi es a entendre que aquella nau o leny q̄ primer sera ormeiat, no mudas ancores ne * prois, que tengues de dins ne de fora pulque la nau o leny qui apres de ella sera entrat: se sia ormeiat, e si ell les mudara o les embiara apres que aquella nau derrerera sera ormeiada, e aquella nau pendra algū dā, que primera sera ormeiada, aquella nau q̄ apres della sera entrada, noli es tenguda de tot aquell dan esmenar, mas de partida, perço car ella haura mudades ancores e * prois de dins e de fora, e aquall dan q̄ aquella nau que derrer sera ormeiada, haura feta a aquella q̄ primer sera ormeiada, deu esser mes en poder de sauis homens e certs qui siē e sapien b̄ e diligentemēt dela art dela mar: e ells segons lur consciēcia e segons consell que trobaran dells promens dela mar, ells son tēguts, quels ho deuen partir e diligentment. Perço que mal ne trebal no pusca esser ne creixer entre los senyors deles naus o dels lenys ne encara entre ells altres, que hagues sen algun contrast entre ells. Mas si la nau qui primer sera ormeiada: no mudara ne cābiara dins ne de fora ancores ne * prois aquella nau que derrer sera entrada: li es tenguda de tot lo dan, que li fara de esmena a fer tot axi com en lo capitol de sus dit es escrit e certificat. Empero si aquella nau que derrer entra

entrada sera ormeiada e apres que
 aquella sera ormeiada mudara ocã
 biara ancores o * prois: si per culpa
 daquelles ancores o * prois qui mu
 dats o cãbiats serã, aquella nau qui
 primer sera ormeiada e entrada: so
 stendra algun dã: aquella nau que
 apres de ella sera entrada e ormeia
 da: li es tenguda de tot aquell dã q
 fet li haura, a esmenar, perço com
 haura mudades e cãbiades les an
 cores ell * prois. Mas si ella no cã
 biara ancores ne * prois: e aquella
 nau o leny qui primeramēt sera or
 meiada les mudara, e les cambiara
 pus intra o pus fora, e aquella nau q
 derrera entrada e ormeiada sera
 nos muda no li es tenguda de esme
 na a fer sino tan solament en axi cõ
 en lo capitol desusdit es stablit e
 certificat. Mas empero si aqlla nau
 que primer sera entrada e ormeia
 da pendra algun dã sens culpa da
 aquella, que apres sera entrada e or
 meiada, no li es tenguda de alguna
 esmena a fer per dã q ell prengues,
 pusque sens culpa daquela nau q
 apresdella sera entrada e ormeiada
 lagues pres. E son fet perço aqst ca
 pitol que quascun se guardia que
 fara, e cõ se ormeiara: q segõs que
 ell fara, e se ormeiara aquell guar
 do que desus es dit: li pertanyera.
 Perque quascun se guardia, que faça:
 ço que a fer haura, be e sauiament,
 perço que entre ells ne altres no pu
 ga hauer algun contrast per lur cul
 pa.

De ormeiar. Capitol. 203.

SI vna nau o dues o quãtitat de
 nau o de lenys entrarã en port
 o en * sparagol o en plaia o en al
 treloch e entrarã ensemps es orme
 iarã quascun dells se deuen tãluny
 ormeiar del altre q per res no po
 guessen fer algun dã lo vn al altre
 Empero si peruentura ells stãt en
 algun dells lochs sobredits se me
 tra mal temps, quascun dells se deu
 ormeiar be e * gint, e fer tot sõ po
 der: perço que algu de ells no puga
 pendre algun dã. Encara mes per
 ço que lo vn no puga fer dã al al
 tre. E si peruentura stãt aquell mal
 temps a alguna deles nau o lenys
 falsa exarcia, e irã sobre les altres e
 fer los ha dã, si aquella nau o leny
 aqui la exarcia sera fallida, haura fet
 tot son poder de ormeiar se, e la e
 xarcia que ell haura: era bona e suf
 ficient a aquella nau o leny, e enca
 ra a molt mes maior que aquell no
 es: aquell dã que fet sera: no deu es
 fer esmenat a aquell: que apres lau
 ra, pusque per culpa de aqll de qui
 la nau o leny sera aqui la exarcia se
 ra fallida, no sera fet. Encara mes p
 altra rao, pço car ell haura fet tots
 sos enuits e tot son poder de orme
 iar se, encara mes que aquella exar
 cia que fallida le sera: era bona e suf
 ficient a aquella nau o leny, e a ma
 ior que no aquell no era, e axi per
 les raons desusdites no es tengut
 de esmena a fer daquell dã: que fet
 haura a algu. Empero si aquell se
 nyor daquela nau o leny aqui la e
 xarcia sera fallida, haura mes * flix
 que no sera ormeiat axi com fet
 degue-

* reparo

* gentil
ment

* or
meix

* cap
* cap

* cap
* cap

Llibre de Consolat

deguera e poguera e la exarcia que ell haura, no sera sufficient a aq̄lla sua nau o leny, ne encara a menor que aquella no es: si per aquestes raons defusdites aq̄lla sua nau o leny fara dan a algu: ell nes tēgut de tot aquell dan a restituir e esmenar a aquell: que suffert o sostengut haura per culpa de * flix o de mala exarcia: que ab ell se aportaua. Perq̄ tot senyor de nau o leny se guard, es deu guardar, que no metra * flix a ormeiar se, e que no port absi exarcia que no sia sufficient, perço que la pena ne condicio noli pusca esfer defus posada que defus es dita.

* or-
meix

* or-
meix.

De stiba de botes. Capitol. 204.

Senyor de nau o leny qui logara stiba de botes a viatge cert o a tēps sabut: e lo loguador diu al sēyor dela nau que ell no leu ne faça leuar ni prenga ni faça pendre aquella stiba: si dōchs no li paga lo loguer e si la pren: que vaia a risch e a ventura del senyor dela nau e si sobre aquesta cōdicio la sen porta quell logador li haura dita, e lestiba se pert: lo senyor dela nau li estengut d' esmenar la stiba ol preu daquella e encara mes lo loguer q̄ haura empres ab lo logador. Encara mes si lo senyor dela nau te mes la stiba: q̄ no haura empres ab lo logador, o la aportara en altre viatge: lo qual no sera empres entre ell logador e lo senyor dela nau si lestiba se pert en aquell temps o en aquell viatge lo qual entre ells empres no sera:

lo senyor dela nau sia tengut de esmenar lestiba deles botes al sobre dit logador o lo preu daquells e tot lo loguer de aquella multiplicat de viatge cert o dell temps empres, al viatge o al temps: que entre ells no sera stat empres: encara mes si lo senyor dela nau la iugaua o la barataua, o la venia, os perdia per sa culpa: per aquella raho maior, q̄ defus es dita. Empero si lo logador no posara aquestes condicions defusdites al senyor dela nau: com ell logara, o pendra lestiba, e lestiba se perdra sera perduda al dit logador pag lo loguer o no lo senyor dela nau, ab que nos perda per sa culpa axi com damunt es dit ne la condicio que defus es dita: li hagues posada lo logador. Saluo empero lo loguer perdas lestiba o nos perda: tota via sia saluo lo loguer al logador. E si lestiba se pert per les condicions defusdites: lo senyor dela nau sia tengut de esmenar la dita stiba. E si lo senyor dela nau e lo logador no sen podē auenir sia mes en poder de dos bons homens boters qui haguessen vista aquella stiba, e q̄ fossē be del offici dela boteria. E qual se uulla cosa que aquells diguen sen per lur sagrament: que allo sia tengut de esmenar lo senyor dela nau al dit logador. Saluo empero quell loguer dela stiba deu tota via esser pagat.

De carrech de vi. Capitol. 205.

Si algun senyor de nau o leny haura noliciada la sua nau o lo seu

seu

feu leny a alguns mercaders, si a quella nau o aquell leny deura o haura a carregar de vi e si lo senyor dela nau o del leny sera tengut de donar lestiba als mercaders per tot lo carrech dela nau o del leny deu fer en axi, que deu fer bella lestiba, e deu la fer omplir a sos mariners: o aquis volra, ans que la meta en la nau o en son leny, e axi plena daygua deu la mostrar als mercaders o a home per ells, e dir encara en axi: o fer dir a aq̄lls mercaders: qui y son o seran e ia sils es semblāt aq̄lla stiba esser bona, e sils sembla stanya, e si volen: que ell la meta en la nau, e si los mercaders o hom per ells diran, que la tendran per stāya, e que la meta o la faça metre en la nau o en lo leny: si los mercaders la ompliran o la faran omplir de vi pusq̄ stibada sera en la nau, si aq̄lla stiba se exira o vessara alguna quātitat dell vi: q̄ ells mesa hi haurā o fet metre, lo senyor dela nau o lēy nols nes tengut de alguna esmena a fer perço car no es la culpa, e encara mes perço car el lals mostra plena daygua encara mes pço cō ab voluntat dels o de hō per ells la ha mesa en la nau, e ells o hō per ells la tengueren e diguerē: q̄ era stanya. Mas los mercaders li son tēguts de pagar tot lo nolit: q̄ promes li haurā, e axi be del vi: qui vessat sera: cō daquell que sera saluat pusq̄ per culpa del nos sera vessat ne p̄dut, empero si lo senyor dela nau deura donar la stiba als mercaders com de sus es dit, e el ne hō per el nola mo-

strara als mercaders ne a hom per ells: e si la tendra per stanya o no: e sens vista dells o de hom per ells el la metra en la nau o leny: o la fara metre: si los mercaders sostendran dan algu per culpa de aquella stiba, que ell mostrada no haura lo senyor dela nau o leny los es tengut de esmena a fer, e los mercaders noli son tenguts de nolit a pagar daquell vi: que vessat sera, perço car ell nols mostra la stiba si era stāya o no. Empero si lo senyor dela nau o leny non dara ne sera de stiba tengut a donar a aquells mercaders, que noliciat laurā e los mercaders hauran o deuran hauer lestiba: sia stanya: o no sia stanya: q̄ ves lo vi tot o partida: los mercaders son tenguts lo nolit a pagar de aytant com la nau sua o lo feu leny haura mes: tot axi com ab ell ho hauran empres sens tot contrast e per lo que de sus es dit, son fet aquest capitol.

De exarcia logada. Cap. 206.

Senyor de nau o lēy q̄ logara exarcia p̄ anar en viatge, e aq̄lla exarcia q̄ logada haura: se pert sens culpa dell, no es tēgut de res esmenar a aquell: qui logada la li haura: sino tan solament lo loguer, que entre ells empres sera. Empero si la exarcia se perdra per culpa del senyor dela nau: sia tēgut el de fer esmena a aquell, q̄ logada la li haura: tot aytāt cō la exarcia valega o valia en aq̄ll temps: que ell la pres o la

Llibre de Consolat

loga: o de donar aytanta exarcia com aquella era al temps: que ell la pres. Encara mes si aquella exarcia se trencara os guastara per culpa del senyor dela nau ell sia tengut d' esmena a fer axi com desus es dit, mas sis trencara os guastara sens culpa dell: no sia tengut de res esmenar sino axi com desus es dit. Saluo empero si aquell qui la exarcia logara, hi posava preu o condicio alguna e lo senyor dela nau rebra aquella exarcia sots les condicions que aquell li posara: lo senyor dela nau sia tengut de donar tot aquell preu que ell logador dit li haura, o de retre aytanta exarcia com aquella e que valgues tant com aquella. Empero sia en voluntat del logador: si pendra diners o exarcia, empero si lo senyor dela nau portara aquella exarcia en altre viatge e no tan solament en aquell que haura empres ab aquell: que la exarcia haura logada, e la exarcia se perdra en aquell viatge, que entre ells no sera empres: en qualseuulla guisa que la exarcia se perdra o guastara lo senyor dela nau sia tengut de donar e de retre aytanta exarcia com aquella, o lo preu que aquella valia al temps que ell la pres o posat hi sera. E lo loguer sia pagat del viatge empres multiplicat a aquell que no sera empres. O en qualseuulla guisa sia dela exarcia, tota via sia pagat lo loguer.

De exarcia maleuada. Cap. 207.

Senyor de nau o leny que manleuara lo senyor dela nau que manleuada haura: es tengut de retre e de donar aytanta de exarcia com aquella que manleuada haura, o lo preu: que aquella valia al temps que ell la manleua, e sia en voluntat de aquell: que prestada lali haura, de pendre exarcia o diners, empero en qualseuulla guisa que la exarcia se perdra os guastara que manleuada sera, deu esser restituida a aquell: qui prestada la haura, e lo senyor dela nau qui maleuada la haura no hi pot metre nengun contracte, e fon fet perço aquest capitol: car molt senyor de nau o de leny maleuara exarcia quis perdra os guastara, e com aquell qui prestada la haura, lali demanara: ell li metra contracte, e per aquestes raons desus dites senyor de nau no pot ne deu contrastar ab aquell: que la exarcia li haura prestada.

Com exarcia trobada en ribera per necessitat pot esser presa. Capitol.

208.

Tot senyor de nau o leny pot pendre exarcia, que trob en ribera: ab que la haia mester a la nau o a son leny a ormeiar, que haia por de mal temps o que sia en loch perillos, ab que aquella exarcia que en la ribera sera, no faes fretura a aquell de qui sera, que la hagues ops aytambe a son leny a ormeiar. E si lo senyor dela exarcia hi es deu lali demanar.

E si

* altre

E si lo senyor dela exarcia noy era pot laspendre, ab que encontinent que presa la haura, que ho faça a saber a aquell hom si l troba, o a home per ell, si ell ne vol pendre seruey, quel li deu fer perço car haura presa la sua exarcia menys de volútat sua, q̄ per * als no. Empero lo senyor dela nau qui la exarcia haura presa la deu tornar en aquell loch: on leuada la haura, encontinent q̄l mal temps sera pasat. E si aquell de qui la exarcia sera: ne sostendra dā o melsio lo senyor dela nau q̄ presa la haura, ho deu tot pagar. Encara mes si la exarcia se perdra, os gastara en qualque guisa, lo senyor de la nau que presa la haura, deu retre e donar aytanta de exarcia com aq̄lla, que ell presa haura, o lo preu: q̄ aquella valia al temps: que ell la presa a aquell de qui la exarcia sera, e aço deu fer menys de tot contrast. E si aquell de qui la exarcia sera no vol cobrar la exarcia per aquella que perduda sera: e vol pendre diners: si ab dos sen volen a venir sino sia mes en poder de dos bons homēs de mar qui haguessen vista aquella exarcia e ço que fos dit per aquells dos bons homens, allo sia seguit, axi que la vna part ne l'altra noy pugares contrastar. E son fet perço aquest capitol, quel senyor de nau o de leny se pot pēdre exarcia mēys daquell de qui sera: a la nau o son leny a ormeiar, que si lo senyor dela nau hauia a cercar lo senyor dela exarcia, serias mes peruentura tan mal temps que la nau o leny, e tot

ço que dins seria iria a cōdicio de perdres: ans que el hagues trobat lo senyor, e per aquestes raons desusdites senyor de nau o leny se pot plaur de exarcia que en ribera sera menys daquell: de aqui sera, ab que lo senyor dela nau la haia ops per les condicions que damunt son dites.

De exarcia presa o manleuada.

Cap. 209.

Senyor de nau o leny que manleuara pendra exarcia de ribera per la sua nau o leny ormeiar: si ell la sen porta en viatge o en viatges, menys de sabuda e menys de voluntat de aquell: de qui sera. Si aquell de qui la exarcia sera ne sostendra algun damnatge: que hia a logar exarcia a ops dela sua nau o de son leny: perço com sen hauran portada la sua aquell qui portada la sen haura, deu pagar tot lo dā e tota la melsio e tot greuge: que aquell ne sostendra. Encara aquell qui la exarcia sen haura portada, deu pagar lo loguer daquela exarcia: que axi sen haura portada de aquell de qui sera. E sia a son plauer daquell: de qui sera la exarcia dependre tot aytal loguer, com se volra e aquell deu loy donar mēys de tot contrast. Encara mes sia a son pler daquell: de qui es la exarcia o de cebrar la o lo preu, q̄ aquella valia. E ell quen sia cregut per son sagrament, que aquell qui axi sen haura portada aquella exarcia, noy pugares contrastar ne home per ell.

Llibre de Consolat

ell. Encara mes si a voluntat daquell de qui la exarcia sera, quel ne pot metre en poder de senyoria e demanar per ladronici, e si aquella exarcia se perdra os guastara, aquell q̄ leuada la haura, sia tengut de fer esmena a aquell, de qui sera tot en aquella guisa, que ella li volra prear que lin dega aytant donar, ab q̄ aquell de qui es la exarcia, ho diga per son sacrament. E son fet per ço aquest capitol, car molt senyor de nau sen portaria exarcia daltri, si aquestes condicions que desus son dites no eren posades per iusticia a les parts.

De comanda a viatge cert. Capitol. 210.

Mercader ne mariner ne algun altre qui pendra comanda a viatge cert o a loch sabut. Si en aquell viatge o en aquell loch sabut se perdra tota la comanda: ab que no fos culpa dell comandatari: no estengut de retre res ne de esmenar li a aquell, qui comanada la haura, mas empero si lo dit comandatari la portara en altre viatge o en altre loch menys de aquell, que empres haura ab aquell: qui la comanda li haura feta: si pert la comanda: lo comandatari estengut de tot a retre a aquell qui la comanda li haura feta: pusque ell la haura portada en altre loch o en altre viatge lo qual no haura empres ab ell. Encara mes si lo dit comandatari portara la dita

comanda en viatge o en loch: on no haura empres ab lo dit comandador e si guanya tot lo guany que ab la dita comanda fara: deu donar a aquell qui la dita comanda li haura feta, e no sen deu res tenir: sino tan solament ço que empres haura ab lo dit comandador damunt dit, e si als sen rete: es ne tengut: axi com si loy * emblaua dela caxa. E si la comanda o lo guany fet ab aquella se perdra en aquells lochs: en los quals lo comandatari estengut de retre e de donar a aquell: qui la comanda li haura feta: axi be estengut de tot lo guany com de la comanda, que presa haura.

*robaua

De impediment a comanda. Capitol. 211.

Comandataris qui portarã comandes en viatge o en loch sabut e seran partits dalla: on la comanda hauran rebuda: e seran en aquell loch: que hauran empres: ab aquells qui les comandes hauran fetes: e stant en aquell loch venia occasio de penyores, o impediment deles senyories: oy vendrien lenys armats de enemichs: e si per qualseuol de aq̄stes cõdicions q̄ desus dites son, se perdra la comãda, lo comandatari no es de res tengut a fer esmena a aq̄ll qui les comãdes li haura fetes. Mas empero si stant al viatge: ans que en aquell loc fossen: on anar deuien: hauen sabuda de aquelles coses: que desus son dites, e ells ne

ne eren certs : que ver fos e ells hi entrauen, e la comanda se perdia, los comendataris son tenguts de retre e de esmenar totala comanda que aquells los haurien feta, e si per uentura stant en lo dit viatge, ans que ells fossen en lo sobre dit loch haurien certenitat de les occasions desusdites: e los comēdataris se podien auenir ab lo senyor dela nau o del leny: e que ells serien, per anar en altre loch on no haguessen por de les cōdicions desusdites car comendataris son dits mercaders entre los senyors de les naus o lenys e lo senyor dela nau se auēdra ab los dits mercaders iat sia aço q̄ aquell loch que empendran lo senyor dela nau e los comēdataris: no sia empres ab aquells: qui la comāda hauran feta, per ço per les tres raons da mūt dites tot comendataripot portar la comāda en altre loch, pusq̄ sia per saluar les comādes, que ab si portara, e no per alguna altra raho. E aço deu esser fet mēys d̄ tot frau. E encontinēt que ells hauran fet port en aquell loch: que stant en lo viatge hauran empres ab lo senyor dela nau los dits comendataris deuen vēdre e esmerçar totes les comādes, que ellstendrà, e tornar a aquells e retre la comanda: q̄ fetals haurā, e si en aquell loch on per ay tal rao cō desus es dita, sera: se perdra la dita comanda, iat sia aço que aquell loch no fos empres ab aq̄lls qui la comanda los hauran feta, no son tenguts de res a retre ne esmenar los comendataris. Mas si ells

la portauen en altres lochs o en altres viatges, pusque ellshaurien fet port axi com desus es dit, abās que haguessen comptat ab aquells que la comanda los haurien feta: e la comanda se perdra los dits comendataris serien tenguts de retre tota la comanda. E si ells guanyauen, axi com en lo primer capitol es contēgut: haurien a retre axi be lo guany com la comanda.

Declaracio del precedent. Capitol. 112.

SEgons que en lo capitol desus diu e demostra e de clara, que tot comendatari que portara comandes a viatge o a loch cert e sabut: si en aquell loch: on ells deuen partar aquelles comandes seran aquelles condicions, que en lo capitol desusdit son ia esclariades e que ell noy gos entrar: e si ell se pot auenir ab lo senyor dela nau o del leny ab que ell sera per anar en altre loch: on aquelles condicions que en lo capitol desusdit son ia dites e esclarides, no serā que ell hi pot anar, iat sia aço que aquell loch on ell se auendra ab lo senyor dela nau o leny, e irano haurā empres ab aquell, que les comādes li hauran fetes, mas en lo capitol desusdit no diu ne esclarex, si lo senyor dela nau o dell leny porta mercaderia sua e haura rebudes comandes de altre o de altres, e si pora fer axi e com los comendataris volran o si sera de pijor cōdicio q̄

F 3   altre

Llibre de Consolat

altre comēdatari, e axi los nostres antichs antecessors verene coneguren, que los senyors deles naus o lenys qui portē mercaderieslurs e prenen comanda daltre o daltres o que porten mercaderia lur o no, sol que aporten comandes daltres, no deuen esser de pijor condicio: que vn altre comendatari, per qual rao peço com comendataris van p lo mon molts: qui en tot ço q̄ porten: no han alguna cosa, encarames si aquelles comandes no eren: que hō los fa: iriē * aonta, encarames si aquelles comandes se perden, ells no y son en res. Perço car a ells no costara res del lur, ne y pendrà res Mas lo senyor dela nau o leny sia que port mercaderia sua o no: tota vie val mes: ço que ell ha en la nau o leny: que no fa gran res deles comandes, que ell porta e haura preses en si. E en axi lo senyor dela nau o leny no pot ne deu esser de pijor condicio que vn altre comendatari, empero es axi a entendre, que si en la sua nau o en lo seu leny haura alguns altres comēdataris, si les cōdicions que son dites: seran en aq̄ll loch: on ells deuien descarregar e anar: lo senyor dela nau se deu acōsellar e hauer acorte e cōsell ab ells E aquella cosa que ell ab ells tendrà per be: ells ho poden fer: que algu noy pot res dir. Empero si en la sua nau o leny haura roba de mercaders, e sobre aq̄lla roba no y ira algu, ne lo senyor dela nau o leny la tendra en comanda: sino tan sola ment q̄ ell la deia deliurar a algu en

* vergo
nya

aquell loch on deuia descarregar: si les condicions desusdites hi serā q̄ ell noy gos entrar, lo senyor dela nau o leny no les deu portar pas en altre loch, pus a ell no seran comandades, que les puxa vendre, ans les deu tornar a aquells mercaders qui les liliuraren, e si lo senyor dela nau o del leny les porta en altre loch: e aquella roba se perdra, lo senyor dela nau es tengut de tota a retre e esmenar, encara mes si ell la portara en altre loc si ell la vendra e en aquella roba se guanyara: lo senyor dela nau o leny es tengut de donar e retre a aquells mercaders: de qui aquella roba sera, lo cabale tot lo guāy en aquella fet, e losdits mercaders no son tenguts de donar ne de retre a aquells senyor de naus o lenys o daquell leny dan ne mesio: q̄ ell ne haia sostēgut sino volrà. Empero si lo senyor d̄ la nau o lēy haura merdaderia sua, e tendra tota la roba: q̄ en la sua nau o leny sera: en comāda: q̄ ell la pusca vendre encara q̄ ell noy haia roba sua: mas q̄ tēga totala roba o mercaderia: q̄ en la sua nau o leny sera, en comanda: q̄ ell la pusca vendre e quē sia mercader si lo dit senyor de nau o leny no gosara entrar en aquell loch, on les comandes deuria vendre q̄ ell sen haura star per les condicions, que en lo capitol de susdit son ia esclarides: e certificades, ell pot mudar lo vitge p anar en altre loc, on no haia reguart de les condicions, que desus son dites en aquesta guisa empero q̄ ella

ço faça ab consell de tot lo cominal dela nau o lenyo o dela maior partida, e si tot lo cominal d'la nau se acorda d'anar en aquell loch: on ell los dira els fara cert e dara entenent, o la maior partida ell hi pot anar. E axi pot cãbiar lo viatge, empero si tot lo cominal dela nau o la maior part se acordarã mesdell tornar en aquell loch: de on partits se rã, q̄ de mudar lo viatge per anar en altre loch lo senyor dela nau o leny sen deũ tornar o sino sen volra tornar: e ell per sa autoritat mudara lo viatge, si les comandes que ell portara ab si: se perdrã de tot o de partida ell estẽgut de retre a aquells que les comandes li haurã fetes tot ço que les comãdes costaren, e lo guay que ells dirã per lur sagrument: que pogueren hauer fet, si ell sen fos tornat axi com lo cominal dela nau o la maior partida li cõsellaua, empero si lo senyor dela nau ira ab acort e ab cõsell de tot lo cominal dela nau o dela maior partida si les comãdes se perdrã de tot o de partida, lo senyor dela nau no es tengut de esmenar a aquells: qui les comãdes li haurã fetes: pus ab consell de tot lo cominal dela nau hi sera anat. Que rao es quel senyor dela nau puga cãbiar viatge: pus ell sera mercader d'tota la roba que portara pusque ell la pot gitar en mar si mercader noy ha ab cõsell de tots los marines per casos sabuts. E per les raons defusdites feren aquestes esmenes los nostres antecessors p los contrastes q̄

porien esdeuenir. E tot ço que defus es dit: deu esser fet meys de tot frau. E si frau algu prouar si pora la part contra qui prouat sera, deu satisfer tot lo dã ala part: que sostengut laura, sens tota malicia e sens tot diffugi.

De comanda presa com a cosa propria. Capitol. 213.

Comandataris que portarã comandes a vitge o aloc sobut, e els empendran ab aquells: qui la comanda los farã: que ells puguen fer dela comanda axi com dela sua cosa propria e aquells qui la comanda los farã: los ho atorgan, en qualseuulla loch anãten aquell viatge ells lexarã la comãda, per ço cõ no la haurã poguda vèdre, e los comãdatis iurarã, que si lur propi fos, que noy ferẽ alre, aquells que en aytal forma feren comãda, no poden de res alre destrenyer als comãdatis sino que axi com los dits comendataris ho cobrarã, que ho deuẽ retre e donar a aquells qui la comanda haurã feta. Saluo lo lur maltret, axi com haurã empres ab aquells, qui les comãdes haurã fetes. Mas empero los comendataris deuen cobrar aquella roba que lexada hauran. E retre e donar a aquells qui comanat los hauran. E aço sia fet sens frau. E deuen cobrar ço que dela comanda sera hagut: com pus iuas puguen.

✱

E ↵

Item

Llibre de Consolat

Item de comanda. Capítol. 224.

Mercader o altre qui fara comanda a algu en aquesta guisa: que aquell qui la comanda pendra: la puga portar tota via ab si en tot loch: on la sua persona vaia e la comanda se perdra: ella sera pduda a aquell: qui comanada la li haura. Empero si aquell qui la comanda portara: la iugava o la bagasseiaua o la barataua, o la perdia per sa culpa: o si ell la comanava a altre, es p dia: ell es tengut de retre a aquell qui la comãda li haura feta sens tot contrast.

De comanda promesa. Capítol.

225.

Mercader o altre qui prometra de fer comanda a algu ab carta o ab testimoni, nos pot abstraure, que no haie a fer la comanda a aquell, aqui promes ho haura, e si ell se vol abstraure que no faça la comanda a aquell, aqui promesa la haura, e si aqll ne haura feta mes fio o aueries algunes: o haura noliciat nau o leny per fiançada de la comãda que aquell li haura promesa, ell loy deu tot esmenar. E fon fet perço aquest capítol, car si aquell no li hagues promesa aquella comanda ell no haguera noliciada tan gran nau sino perço que aquell li hauia promes, e aquell haguera fet son

prou o haguera fet son

viatge.

(?)

Item de comanda. Capítol.

226.

Si algun comendatari pendra comanda: e si lo comendatari haura alguns diners, e la on pendra la comanda ell esmerçara la comanda e los seus diners, e quant sera: la on anar deura ab la comanda, ell esmerçara los diners seus e no esmerçara la comanda: si ell guanya ab los seus diners, ell es tengut de donar a aquell: qui la comanda li haurafeta anát al viatge, aytát com ell guayara ab los seus diners per fou e p liura. E si ell perdra ab los seus diners: tota la perdua deu esser sua: si donchs aquell qui la comanda li fara: noli hauia dit que nols esmerças sino en coses sabudes, e si aquell dit no loy hauia, e ell esmerçara la comanda ab los seus diners ensēps lo guany e la perdua se partira per fou e per liura.

Comanda en diners. Capítol.

227.

Si algu comanara a algu diners: si aquell qui la comãda fara empendra ab aquell qui la comanda rebra: que ell noli esmerçe aquells diners seus sino en cosa sabuda, si aquell qui la comanda haura rebuda: no trobara daço que ell li hauradit, ell ne deu leuar testimoni: com ell no troba daquella cosa, q̄ ell li hauia manat esmerçar: Perço q̄ si hauia en aquell loch metex alguns mercaders, que haguessen cõ

pra-

prades daquelles mercaderies: en q̄ ell deuia esmerçar aquells diners, que ell ha rebuts en comanda, e si aquells hi guanyauen alguna cosa e si aquell qui los diners li haura comanats: lin fahia demanda, ell pogues mostrar e metre en ver per aquells testimonis: q̄ ell no hauia trobada de aquella mercaderia, en que aquell li hauia manat esmerçar sos diners e si per uentura prouar nou pora: que ell dallo en que ell deuia e hauia manament: que esmerças aquells diners: que ell en comanda haura presos que ell nō hagues trobat ell es tēgut de retre e de donar a aquell: que los diners li haura comanats tāt com aquells mercaders hi hauran guanyat per sou e per liura. E si per uentura ell esmerçara aquells diners en altres coses, sens voluntat daquells, que los diners li haurā comanats. si en aquelles mercaderies se guāyara: ell es tengut a aquell qui los diners li comana: de retre e de donar tot lo guany, e si en aquelles mercaderies que ell haura comprades sens voluntat daquell que los diners li comana, se perdra de tot o de partida, tota la perduadeu esser sua. Perço car ell los esmerça en aço: de q̄ ell no hauia manamēt, quels esmerças. E encara mes, car negu no ha poder en ço daltre sino aytant com aquell de qui es: lin dona. E si per uentura ell sera en loch que pogues retre aquells diners a aquell, qui comanats los hi haura: e ell nols hi retra, ans los sen portara ab si, aquells diners vendra cas de

ventura: ques perden de tot o de partida, tota la pdua deu esser sua. Empero si ell no sera en loch: que pogues retre aquells diners a aquell qui comanats los hi hauia, ell los se pot portar. E si en aytal manera cō es dita, a aquells diners vēdra algū cas de ventura, ques perdan de tot o de partida, ells deuen esser pduats a aquell, quils hi comana, perq̄ no es culpa del comandatari, empero si lo dit comandatari los iugara os perdra per alguna rao per culpa d'ell ell nes tengut de tota a restituir. E tot en aquella manera que desus es dit dela comanda dells diners, axi deu esser fet d'la roba o mercaderia si algu la comanara a altre sots cōdicions sabudes. E per les raons desus dites fon fet aquest capitol.

De comanda de nau. Capitol.

228.

Senyor de nau o de leny qui comanara la sua nau a algu per anar en viatge sabut, si anāt o stant o tornant en aquell viatge la nau se rompra o pendra algun dā, aquell que la nau o leny haura pres en comāda, no es tēgut de res esmenar al senyor dela nau que comanada la li haura. Empero si ell la menara en altre loch o en altre viatge, sino tan solament en aquell loc, que ab lo senyor dela nau haura empres o ab aquell, que comanada la li haura: si la nau se perdra o haura algun dā aquell aqui lo leny sera comanat: es tengut de esmenar la nau o leny.

F 5

a aquell

Llibre de Coñsolat

a aquell: que comanat lo li haura o lo preu daquell, e lo dan: que sostēgut ne haura, e si no ha de q̄ pagar: deu star en la preso: tro que haia satisfet a aquell qui comanat lo li haura e haia de que pagar o no. E lo senyor dela nau qui comanat lo li haura estēgut de donar als p̄soners les parts: q̄ hauran en la nau e lo guāy fet de aquelles. Mas si lo senyor de la nau lay comanara ab volūtāt de tots los personers o dela maior partida: e la nau se perdra: axi com es dit: lo senyor dela nau no en tēgut de fer esmena als personers per que tot senyor de nau ho deu demanar als personers, com volra comanar la sua nau a altre: si en loch q̄lls personers hi sien tots o partida. E si ell es en loch: on no haia algun personer ell nol deu comanar a negu sino per condicions sabudes ço es a saber per malaltia, o q̄ la nau fos noliciada per a anar en loch: on ell se temes de senyoria o que hagues fermada muller ans q̄ la nau noliciias: e quels amichs lo forçacen que la prengues: ans que anas al viatge o per anar en romiatge: e quen hagues fet vot ans que la nau noliciias e totes aquestes condicions desus dites que sien sens frau.

De comanda de nau sens sabuda dels personers. Capit. 219.

SI algun senyor de nau haura comanada la sua nau a algu sens sabuda dels companyons si aquell a qui la nau sera comanada: vendra

algun viatge o viatges e retra comptes a aq̄ll qui la nau li haura comanada e aquell qui senyor sera, encara haura comanada la nau a algu, si ell retra compte e dara part a quascu de sos companyons tot aytant cō a quascu pertanyera per rao dela part: que en la nau haura, del guāy que aquell aqui ell haura comanada la nau haura fet ab aquella nau q̄ ell comanada li haura, si los dits personers pendrà la lur part dell guāy q̄ a quascu per la part que en la nau haura: se pertany si los dits personers tots o partida diran aquell, que ells daquela nau haurā fet senyor, que ells no volen: que ell la coman a algu sens lur voluntat, e si ell ho fa, e la nau pendra algun dan, o fara alguna perdua o consumament que tot sia e stiga sobre ell, e si sobre les dites cōdicions desus dites per los personers a aquell, qui ells daquela nau en que ells haurā lur part, haurā leuat o fet senyor, si ell sens voluntat de tots los personers o dela maior partida a algu la comanaua, si aquell a q̄ la comanara, guāyara, ell es tēgut de donar a quascu personer, q̄ ell haura, la part del guāy, que per la sua part li pertanyera, e si perventura aquell aqui ell haura comanada la nau sots les condicions desus dites: perdra la nau o pendra algun dan o fara algun consumament lo senyor dela nau es tengut de tot a retre e esmenar ho als personers sens contrast. Empero si los dits personers veuran e sabran, que aquell que ells haurā fet senyor, no

va ne ira en la nau ans saben ells e son certs: que la comana a altre: si los personers pendrà part del guay que aquell ab aquella nau que comandada li fera: fara: e los personers non diran res a aquell, que ells haurà fet senyor, ans los plau ells abelleix lo guany, q̄ ell los dona, e si sobre aquestes raõs defusdites la nau se perdra, o pendra algun dan, lo senyor dela nau nols esde res tengut perço car los personers sabien que ell no anaua en la nau que ans la comanaua a altri, qui la menaua p̄ ell e encara mes perço com los personers prengueren quascun viatge, q̄ la nau fes, la part del guany q̄ a quascu pertanya per rao dela sua part, que en la nau hauia, e es rao: q̄ pus ells prenien part del guany e encara que eren certs, q̄ aquell quin hauen fet senyor, noy anaua ans la fahia menar a altre, e los p̄soners nou denunciauen a aquell: qui ellshauie fet senyor, ans los plahia lo guany, que ell los donaua, e perço es rao que axi com los plahia, lo guany, tot en axi es rao: que deian sostinir lo dan e la perdua ell consumamēt que Deu li donaua, axi cõ los plahia ells abellia lo guay, com aquell qui ells hauen fet senyor lols donaua. E per les raons dites son fet aquest capitol. Empero es axi a entendre, quel senyor dela nau sia en vn loch ab los personers ensemps ab tots o ab partida, car altrament no la pot ne la deu comanar sino p̄ les cõdiciõs: q̄ son ia en vn capitol defusdit esclarides e certificades.

De comanda que algu pendra en lo comu o sparsa. Capitol. 220.

SI senyor de nau o leny o altre le sua algun comu: e ell pendra de algun mercader comãda sparsa de roba o de diners: e si aquell qui la comanda p̄dra, no fara entenēt: q̄ aquella comanda que ell pren: que ell la mesclara al comu, ne en la carta q̄ entre ells sera feta, nos entendra, que aquella comanda que ell pren se dega mesclar ab quell comu que deu portar ab si: ell es tengut ne retre compte a aquell, qui la comanda li haura feta, e si li fara comãda de roba, ell li deu retre cõpte, daço, que dela roba haura hagut. Encara mes aquells diners que haura haguts, deu esmçar en qualque cosa, que lo dit comendatari se volra: si donchs aq̄ll qui la comanda li haura feta: no haura empres ab aquell: q̄ noli esmerç los diners, que haura haguts daquella roba, q̄ ell comandada li haura, o que ell nõ compre sino cosa sabuda, axi com entre ells ab dosos sera empres. E si li comana diners, e ell compraua roba: ell li es tengut de retre compte deço que haura hagut dela roba, q̄ ab los diners que ell li comana, haura comprada: e ell haura venuda, e daço que esmerçara daquella roba, que ab los seus diners haura cõprada. E metre en cõpte per a quāt que ell sia ternat del viatge, e metre en son poder lo cabal el guany, q̄ ab la dita comanda sera fet saluo lo seu

Libre de Conſolat

† pdua seu ✕ mal tret, que entre els sera em pres e si lo comu pert o guanya, aquell qui la comanda li haura feta nō es en res: ne aquell qui la comāda haura presa: no li es tengut sino dela comanda a retre, e si guāya o pert abla dita comanda tot liu deu donar e metre en son poder axi be lo guany com la perdua perque ell no es tengut a aquells: de qui lo comu sera: perra o daquella comanda que ell dalgu presa haura si dōchs ell nols hauria fet entenēt: que al comu anava aquella comanda, que ell hauria presa, mas aquell qui la comāda haura feta, no es tengut de res a aquells: de qui lo comu sera sia que perdē o q̄ guanyen. Ne aquells de qui lo comu sera: a aquell: qui la comāda haura feta. Mas si pert o guanya: deu esser seu axi be lo guāy cō la perdua. E si perventura aq̄ll qui leua lo comu, e haura presa la comanda mesclara aquella ab lo comu menys de sabuda de aquell: qui feta la li haura, e lo dit comandatari compte retre no linpora perço car la haura mesclada ab lo comu: sia en voluntat de aquell qui la comāda li haura feta: de pendre lo maior preu dela roba que haura hagut: la on la comanda haura venuda. Encara mes lo maior preu dela roba: que ell haura portada, e lo maior guany: que en la roba se fara, e aq̄ll li sia tengut de dar aquell, qui la comanda haura presa a aquell qui feta la li haura. Perço car ell la haura mesclada ab lo comu menys de voluntat sua. E aço li es tengut de do

nar e de retre menys de contrast.

De comanda qui perdra e lo comādatari se abatra. Capit. 221.

TOt comandatari qui portara o pendra comandas: si les comādes se perdran per les raons, que en los capitols desusdits se contenen ell no es tengut deles comandes a retre. Mas si les comandes se perden per altres raons, e no per aquelles que en los capitols desusdits se contenen ell es tēgut de retre e de donar totes les comandes, ell guāy ab aquelles fet a aquells, qui les comandes li hauran fetes, si dōchs ell no pot mostrar iustes raons, perque aquelles comandes sien perdudes. E si ell mostrar ne prouar no pot, ne les comandes retre non pora a aquells: de qui seran, e lo dit comādatari se abatra, si ell se abatra, e es aconseguit, ell deu esser prese mes en ferres, e star tant tro que aquells de qui les comandes seran se siē auenguts ab lo dit comandatari. E fō fet per ço aq̄st capitol: car molt comandatari se abatria, si sabia, que algun mal ne algun damnatge o greuge no lin pogues esdeuenir, e son hi posades perço les condicions que desus son dites.

De patro qui lexa la nau per negociis propriis. Capit. 222.

222.

SI algun senyor de nau o lēy portara mercaderia sua o comādes e el

e el sera: la on la nau haura fet port e la nau sera espatxada, que no sta si no per ell qui no es espatxat: e no pot vendre la sua mercaderia, si la nau ne fa mesio, ell la deu pagar al seu propi, e si ell roman p la sua mercaderia a vendre: e ell ne trametra la nau si la nau pendra algun dan: ell es tengut de fer esmena als personers: si donchs ell nou hauia empres ab los personers, com ell parti dels: la on la nau hauia carregat e si ell ho hauia empres ab los personers ab tots o ab partida, e ells loy hauien atorgat que ell pogues romandre, e romania e trametia la nau si la nau pendra algun dan ell no es tengut de fer esmena als personers. Empero si lo senyor dela nau roman dra perço, car no pora hauer lo nolit, e noy roman dra per res que el hi haia a fer sino per lo nolit a recaptar, e ell ne trametra la nau: perço que noy faça mesio, e ella pendra algun dan lo senyor dela nau no es tengut de fer esmena als personers, pusq̄ p profit dela nau sera romas, e no per res que hagues a fer. E aço deu esser menys de tot frau.

De testimonis de mariners, en contrast de patro ab mercaders. Cap. 223.

SEnyor de nau o leny que haura contrast ab mercaders: los mariners dela nau no podē fer testimoni al senyor dela nau ne als mercaders a lur *prou ne a lur dā del vn ni del altre stant en lo viatge. Mas lo cartolari deu fer testimoni e es-

ser mijancer entre ells. Mas empero cō la nau haura fet viatge, e los mariners seran de si metex: que no seran tenguts al senyor dela nau, la donchs poran fer testimoni al senyor dela nau e als mercaders, abq̄ ells no sien personers del contrast, on seran demanats p testimoni, nē speren dan ne *prou hauer, que si sperauen dan ne *prou hauer, res que diguessen no hauria valor e se rien tenguts per falsaris.

* profit

* profit

De testimonis de mercaders en contrast de patro ab mariners. Cap. 224.

MARiners que hauran contrast ab lo senyor dela nau de algunes coses: que no sien scrites en lo cartolari: los mercaders que seran en la nau poden fer testimoni, en lo viatge stant, o quē fossen exits, axi be al senyor dela nau com als mariners, ab q̄ ells no fossen personers del contrast, que seria entre ells, nē sperassen hauer dan ne *prou. E si los mariners haviē contrast ab los mercaders lo senyor dela nau pot fer testimoni: pus sien exits del viatge, mas stant en lo viatge, e que no sia personer del contrast que sera entre ells. Encara mes lo vn mariner pot fer testimoni al altre, pus sien exits del viatge, ab que no sia personer del contrast, en que sera tret en testimoni, nē sper dā ne *prou, empero los mariners poden fer testimoni stāt en lo viatge al senyor dela nau e als mercaders per aquesta rao, ço es a saber per fet de git o si per

* profit

* profit

* profit

Llibre de Conſolat

ſi per mal temps o per altra ventu-
 ra la nau hagues anar en terra, car
 en aq̄ll cas ne en aquella ſao leſcri-
 ua no pot metre les conuinences
 en lo cartolari. E perço fon fet aq̄st
 capitol: car ſi en aquell cas los ma-
 riners no pogueſſen fer testimoni:
 ne leſcriua no hagues pogut metre
 en cartolari: lo ſenyor de la nau po-
 ria negar totes les conuinences: que
 hauria empreses ab los mercaders:
 que a ell degueſſen tornar a dan, e
 diria tot ço: que a ſi meteix tornas
 a profit, e los mercaders farien atre-
 tal al ſenyor de la nau: per aqueſta
 rao poden fer testimoni los mari-
 ners e en aytal cas ſtant en lo viat-
 ge, perço que frau algu noy puga
 hauer, mas per altra rao no poden
 fer testimoni ſtant en lo viatge a

* profit

*prou ne a dā del ſenyor ne dels
 mercaders, per contrast, que entre
 ells fos.

Testimoni de mariner. Capitol.

225.

SI mercaders qui ſeran en nau
 e trauran los mariners en testimo-
 ni los mariners poden fer aquell te-
 stimoni en que ſeran demanats, ſia
 que ells ſien encara al viatge: o que
 ſien exits, ab que non ſperaffen dan
 ne *prou hauer ne volgueſſe mes
 lo *prou dela vna part que de l'al-
 tre nen hagueſſen pres ſeruey, que
 ſi ells amauen mes lo profit dela v-
 na part q̄ de l'altra o ells ne hagueſ-
 ſen pres ſeruey: ſi prouat los podia
 eſſer, ells ſeriet tenguts de retre tot

* profit

* profit

lo dā e tot lo greuge e tot lo inte-
 res que aquella part ne haura ſoſtē-
 gut per culpa daquell testimoni, q̄
 aquells li hauran fet. Encara mes
 quels ne poria metre e affrontar e
 deſtrenyr ab la ſenyoria, e mes en-
 cara que no ſerian per null temps
 creguts de res: que ells digueſſen: e
 a alguns quels cridasperjurs: ſenyo-
 ria no lin daria alguna pena per te-
 stimonis: que ells ne donaffeſſen, que
 ans caurien ells en dobla pena, qui
 aytal testimoni fals haurien fet. E
 fon fet perço aq̄st capitol: car mol-
 tes vegades ſon los mercaders en
 alguns lochs, e no ha ab ells ſino tā
 ſolament los mariners, e en presen-
 cia de ells los mercaders faran algu-
 nes conuinences o empreniments
 dels vns als altres: e perventura lo
 vn o laltre penedirſe ha de a ço, q̄
 haura fet, e com aquell altre merca-
 der li demanara la conuinença, que
 entre ells ſera empresa, aquell li po-
 ra negar, e ſi aquell la li negaua aq̄ll
 mercader ne ſoſtēdria grā dan, e
 per aquella rao deuen fer testimo-
 ni los mariners dels contrasts, que
 ſeran entre los mercaders. Perço q̄
 algun frau no puga entre ell eſſer.

*De loguer de notxer o mariners, q̄ iran a *coſiment. Ca- pitol. 226.*

Senyor de nau o leny que mena-
 ra ab ſi en viatge o en viatges lo
 notyer a *coſiment, lo ſenyor de
 la nau deu donar de loguer al not-
 xer, axi com pēdra lo millor proer
 dela nau o altrtes dels cominals en
 cara

* cabi-
 ment o
 discre-
 cio

* lo ma-
 teix

* lo ma
teix
cara mes segons bondat e valor: q̄l
notxer haura. E si per uentura los ma-
riners irā a * cosiment del senyor
dela nau lo senyor dela nau los estē
gut de donar loguer, segōs que ells
affanyarā o haurā affanyat, e segōs
la bōdat que ells haurā, e lo seruey
que farā, e aço deu esser a conegu-
da del notxer e del scriua que ells
loy deia dir per lur sacrament, que
ells fet hā al senyor dela nau be e le-
alment: ia aquells mariners qui se-
rā a * cosimēt, quin loguer haurā af-
fanyat, e quin no, e que ells noy di-
guen per voluntat ne per maluolē-
ça ne per seruey que hō los hagues
promes, ne per mal que ells volgues
fer a algu de aquells mariners, qui
en la nau serien a * cosiment, e aço
deuen ells dir sots pena del sagra-
ment be e lealment al senyor dela
nau. El senyor dela nau los es ten-
gut de dar aquell loguer, que el not-
xer e le scriua li haurā dit per lur sa-
grament, e noy deu res contrastar.

*De dan pres per falta dormeig. Ca-
pitol. 227.*

* flux-
dad d'or
meix
Senyor de nau o leny qui sera en
plaia o en port o en altre loch ab
la sua nau e los mercaders qui ab
ell serā li dirā e li denunciarā que
ell se ormege e lo senyor dela nau
hi metra * flig: que nos ormeiara, o
per uentura ell no haura tota la e-
xarcia, que promes los haura. E p
aquestes raons desus dites los mer-
cadors ne sostendrā dan, lo senyor
dela nau es tengut de restituir aq̄l
dan, que los mercaders haurā sosten-

gut per aytal rao. E si lo senyor d̄ la
nau no ha de que pagar: deu se vē-
dre la nau, e si la nau noy basta: e lo
senyor dela nau ha alguns bens a-
quells se deuen vendre per fer cō-
pliment a aquells mercaders, empe-
ro saluo los mariners: que no per-
den lur loguer, mas los personers
no son tenguts de res esmenar sino
la part, que hauran en la nau. Que
altres bens no. E fon fet aquest ca-
pitol: car molt senyor de nau plāy
exarcia: e nos pot ormeiar, e per a-
ço la nau o leny pertse e la roba
dells mercaders.

*De nau quis pert en terra de sarrains.
Capitol. 228.*

Senyor de nau o leny que sera o
nauegara en terra d̄ sarrains, e li
vendra cas de ventura, que per mal
temps o per lenys armats de ene-
michs p̄dra lo leny o nau: si ell pert
la nau o leny per la rao desus dita
ell no es tengut de res a donar als
mariners, si donchs ell nol perdra
al loch on ell hagues tot son nolit,
que si ell ha tot son nolit, el es ten-
gut de dar tot lo loguer als mari-
ners, mas empero qualseuulla pati
que el senyor dela nau o lēy fara ab
los mercaders a aquell pati meteix
deuen esser los mariners. Mas si lo
senyor dela nau o lēy deuia als ma-
riners loguers per altres viatges ell
los es tengut de pagar, axi com en
lo capitol qui desus es dit: se contē.
Mas senyor de nau o leny qui per
aytal rao com desus es dita, perdra
sa nau o leny: no es tengut de do-
nar

Llibre de Consolat

nar leny ne vianda als mariners, en tro que sien en terra de crestians perço car ell ha perdut tot quant hauia e peruentura mes, que no hauia. Fō fet per ço aquest capitol, q̄ pus lo senyor dela nau haura perdut la nau: no es tengut de donar leny ne vianda a mariners tro sien en terra de crestians, pusque non ha per ell.

Casos en que lo patro deu demanar los personers per lo nolicijar. Capitol. 229.

Senyor de nau o leny que nolicija la sua nau per anar en terra d'arrains o en loch perillos: si ell es en loch: on haia personers, ell los ne deu demanar abans que ferm lo viatge, e si ell los en demana, e los personers ho volen ell pot nolicijar: q̄ personer algu nou pot vedar, e si ell nolicia: que nols ne deman los personers li poden contrastar, e poden encantar ab ell, perço car nols haura demanats, e si demanats los ne hagues: los personers nol pogueren encantar: tro que fos vengut del viatge. E si los personers encanten ab lo senyor dela nau o leny q̄ noliciat haura meys de lur sabuda: e ell exira dela nau o del leny per encāt o per qualseuol rao: e los personers retendran la nau o leny: a q̄ la nau o leny deu seguir lo viatge a aquell mercader, que noliciada la haura. per aquell preu o nolit, quel mercader haura empres ab aquell qui la donchs era senyor: com ell nolicia, perque sen guart, qualseu: q̄

fara part en nau o leny que qualseu uulla cosa: que aquell fara o empēdra ab mercaders, allo se haura a seguir. Mas si lo senyor dela nau sera en loch, on no haura personer, algu ell pot nolicijar e anar en tot loc on ell se vulla. E si la nau o leny pēdra algun damnatge: personer algu nol pot fer demanda per aquella rao. Mas si el ho iugaua o barateiaua, os perdia per alguna rao, q̄ fos culpa sua, los personers lin poden fer demanda. Mas senyor de nau qui noliciara per anar en terra de crestians, no es tengut de demanar personers alguns si nos vol, ne personer nola pot encantar: pusque el la haura noliciada tro al torn d'el viatge, mas lo senyor dela nau o leny deu donar fiança al personer, si la li demana, que el no mut viatge: tro aqui haia tornada la nau o leny en poder dels personers: e la fiança que dara, que nolsia tenguda si no tāsolament a vs e a costum de mar. E si peruentura lo senyor d'la nau noliciara per anar en los defusdits lochs: e los personers seran en lo dit loch, e sabran: que haura noliciat o nou sabran, e lo senyor dela nau nols ho haura dit ni ells a ell res contrastat, e a q̄ll viatge la nau o leny se perdra o pendra algun damnatge los personers no poden fer alguna demanda, e lo senyor dela nau no es tengut de res a respōdre ells.

De rescat o auinençes ab naus armada. Cap. 230.

Senyor de nau o leny qui en mar deliura o en porto o en plaia o en altre loch se encontrara ab lenys armats de enemichs lo senyor de la nau pot parlar e fer auineça ab los comits e ab lo almirall p quantitat de moneda, perço que ellis no façe mal a el ne a res dela sua nau. E si en aquella nau o leny ha mercaders el los deu dir lo pati, q fara o haura fet ab ells, ço es ab los comits e ab lalmirall daquela armada e tots en semps deuen se acordar, e deuē pagar aquella remso, la qual lo senyor dela nau o leny haura empresa ab los comits e ab lalmirall daquela armada. E deu se pagar per lo cominal dela roba per sou e per liura o per * besant. E lo senyor d la nau deu hi metre per la meytat de aço que valdra la nau o leny. E si mercaders noy ha en la nau o en lo leny: lo senyor dela nau se deu aconsellar ab los * panesos e ab lo notxer e ab los proers. E si lo senyor dela nau paga aquella remso que desus haue dita ab cōsell e ab cōsentimēt de tots aquells qui desus son dits: los mercaders de qui la roba sera: noy deuē ney podē res contrastar ab q l senyor dela nau pag p la meytat daço q valra la nau. Mas empero si lo senyor dela nau o lēy se encontrara axi cō desus es dit ab lenys armats q no sien de enemichs, e el los vol donar estrenae refrescamēt si en la nau ha mercaders, el los ho deu dir e demanar si ells ho volen los mercaders, e lo senyor dela nau ho deu dir e fer ab consell

de tots aquells: qui desus son dits. E si lo senyor dela nau fa aço deu se pagar axi cō desus es dit, empero si lo senyor dela nau nou fara ab volūtāt dels mercaders o ab cōsell daquells: q desus son dits, e el per sa autoritat fara pati e dara refrescamēt sens sabuda dels mercaders e sens consell daquells: que desus son dits lo senyor dela nau ho deu pagar del seu propi, que los mercaders noli son tenguts de res a dar ne a retre dela mefsio o del pati d l refrescament, que el haura donat a aquells lenys armats.

De rescat o conuinença ab lenys armats de enemichs. Capit. tol. 231.

Si alguna nau o leny sera en terra de enemichs e en loc dubtos stāt aqui carregat de tot o de partida vēdran aqui lēys armats de enemichs e lo senyor dela nau o del leny parlara pati o l fara parlar a aquells lenys armats perço q els no façe mal a res, q en la nau o lēy lera e aquel pati q el parlara o fara parlar si los mercaders seran en la nau o en lo leny ab el ensemps tots ola maior partida, el los deu dir aquel pati q el ha fet o fet fer ab aquells comits de aquells lenys armats, e ab cōselle ab voluntat dels mercaders el ho deu donar. E los mercaders son hi tenguts de pagar p sou e per liura, segons que haurā roba en la nau o en lo leny. E si p venturalos mercaders no eren en la nau

* mone da no ofada

* conselles de papa

Llibre de Consolat

o leny tots ne partida, e eré en loc, quel senyor dela nau o lēy hagues spay: que el los pogues fer a saber aquel pati q̄ el hauria fet o fet fer ab aquells lēys armats p̄ saluar si e tota la roba: el es tengut, quels ho deu fer a saber, e si el no hauia spay que ho pogues fer a saber als mercaders: lo senyor dela nau deu fer en axi, que tot q̄ ço fara, q̄ ho faça ab consell de tot lo cominal de la nau, e si el ho fa en axi, los mercaders hi son tenguts de metre e de pagar tot en axi com si tots ells hi eré stats, q̄ en res noy deuen ne hi poden contrastar. Empero si lo senyor dela nau fara algun pati ab aq̄lls lēys armats, e los mercaders seran en la nau tots o la maior partida, o serā en loch q̄ el los ho pogues fer a saber, e nou fahia aq̄l pati q̄ el los haura fet o fet fer, e no haura demanats los mercaders pus q̄ ells fossen en aquell loch, que el fer ho pogues, a aq̄l pati aytal q̄ el haura fet los mercaders no son tēguts de res a metre iatſia a ço q̄ la roba sia en la nau o lēy tota o partida p̄ ço q̄ nols ne haura demanats: Mas empero si ells serā en loch que nols ne puga demanar, e lo senyor dela nau fara aquell pati ab consell de tots aquells, que desus son dits: los mercaders hi son tēguts de pagar axi com desus es dit, e si peruentura lo senyor dela nau fara aquell pati menys de sabuda dels mercaders e menys de consell de aquells qui desus son dits, aquell pati que haura dit per la autoritat, e menys

de sabuda e de consell de negu, lo senyor d̄la nau o lēy ho deu tot pagar d̄l seu p̄pi q̄ningunoy es tēgut de res a metre, p̄ ço car el ho haura fet mēys de sabuda d̄ tots aq̄lls qui desus son dits. Empero si la nau o lēy sera en algu d̄lls lodredits loch e haura descarregat. Entre los mercaders e lo senyor dela nau sera empres, q̄l senyor d̄la nau deia sperar los mercaders, e los mercaders que deian hauer spatxat lo senyor dela nau, si dōchs en aquell tēps vendrà aqui lenys armats, e lo senyor dela nau fara pati ab ells, per ço q̄ ells no li façen mal, o encara si li vēdra cas de vētura, ques perdra la nau o lēy en aquell pati o en aquella perdua que dins aquell temps quel senyor d̄la nau los deu sperar sera fetanoy son tenguts de res a metre: pulque ells hauran descarregat, si donchs noli volien fer alguna gracia. E si peruentura los dits mercaders no haurā espatxada aquella nau o lēy a aquell temps, que empres o promes hauran e si passat aquell tēps vendrà aqui lenys armats, e lo senyor dela nau haura a fer pati, oy perdra la nau: los dits mercaders son tenguts de pagar aquell pati o aquella perdua: quel senyor dela nau o leny haura feta per culpa dells, qui nol hauran espatxat en aquell temps: que entre ell e los mercaders, era empres.

De robaleuada. Capitol. 232.

SI algū senyor de nau o lēy haura carregat en algū loc de roba de

de mercaders o q̄ tota sia dalgun mercader particular p̄ anar descaregar eu algũ altre loch, lo qual loc on ell descaregar deura, sera ia em pres entre el e los dits mercaders o mercader si sera cas de ventura, q̄ aquella nau o leny se encontrara ab alguns lenys armats o no armats d̄ enemichs: si aquelles males gents q̄ en aquells l̄ys armats o no armats serã li tolran o sen portaran la terça part dela roba, o les dues parts, o les tres, e no li lexaran sino tan sola ment la quarta part o mes o menys si com lo senyor dela nau o leny sera iunt alla, on deua descaregar aquella roba que romasa li sera e en cara aquella, q̄ tolta li sera stada si lo senyor dela nau o l̄y se retẽdra aquella roba, que romasa li ser, que no la vulla donar a aquells mercaders o mercader, qui rebre la deura si donchs el o ells noli paguen axi be lo nolit daq̄lla roba, q̄ tolta li sera, com daquella: q̄ sera romasa, e q̄ el haura portada, lo senyor d̄la nau nou pot fer ne deu ab iusta rao per qual rao? perço car nengun mercader no es tẽgut de pagar nolit sino daytãta roba, cõ lo senyor dela nau o leny li deliura en lo cas desusdit. Empero es axi a entẽdre en tal cas cõ desus es dit, saluo empero, q̄ si los mercaders q̄ aq̄lla roba axi cõ es desus dit, haurã mesa en aq̄lla dita nau o leny, si els la agermanarã: o si los dits mercaders erẽ en aq̄lla nau o leny, e quant hagueren vista daquells lenys armats, la agermanaren, que si algũ cas los esdeuenia q̄

la vna roba fes alaltra, si lo agermanamẽt desusdit sera fet, axi cõ damũt se contẽ, aquella roba q̄ restaurada sera, deu esser comptada ab aq̄lla q̄ sera perduda p̄ sou e per liura, e si lo dit senyor dela nau o leny e los dits mercaders o mercader d̄ qui sera aquellaroba desus dita serã en guerra o de guerra ab aquelles males gents: qui aq̄lla roba los hauran tolta, lo cors daquella nau o daquel l̄y qui restaurat ò romas sera deu esser comptat p̄ sou e per liura ab aquella roba, que pduda sera, e ab aquella q̄ sera restaurada. E axi lo senyor dela nau o leny deu ha uer aytãt de nolit, com p̄ sou e per liura li esdeuendra. E de res als los dits mercaders o mercader noli sõ tenguts. Empero si la roba no sera stada agermanada, axi cõ desus es dit, la roba q̄ restaurada sera, no es tenguda de ajudar a esmenar aq̄lla que pduda sera ne encara los mercaders qui la roba haurã pduda no son tẽguts de res a donar a aquel senyor daquella nau o leny, aqui ells aquella roba q̄ pduda sera ha uie noliciada, ni lo senyor dela nau o leny a ells. Si dõchs los dits mercaders prouar o mostrar no porã, q̄ p̄ culpa o ab sentiment o ab volũta del sera feta aquella tolta o aq̄lla robaria, e si los dits mercaders prouar o mostrar ho porã lo dit senyor d̄la nau los es tẽgut d̄ tot a retre e esmenarsẽs tot cõtraft. E si los dits mercaders p̄uar ne mostrar iustamẽt nou porã, lo senyor dela nau o l̄y nols es de res tẽgut. Em-

Llibre de Consolat

pero los dits mercaders o mercader, de quifera aq̄lla roba q̄restaurada sera: son tēguts de donar e pagar tot lo nolit daq̄lla roba, q̄restaurada sera. E de res als no. Empero si los dits mercaders seran en guerra ab aquelles males gents, qui la roba los haurā tolta e lo senyor dela nau o leny ab les dites males gents en guerra no sera lo cors de la nau o leny no deu esser comptat p̄ sou ne per liura aba q̄lla roba que perduda sera, si dōchs axi com desus es dit, a germanat no sera, q̄ la vna roba ajudas a l'altra si cas de ventura hi vendra e los dits mercaders no sien tenguts de pagar nolit sino dela roba que romasa los sera, axi cō desus es dit, empero si lo senyor dela nau o leny sera ab aq̄lles males gēts en guerra, e los dits mercaders ab ells en guerra no serā, lo cors dela nau o lēy sia tēgut de metre p̄ sou e per liura a esmenar aq̄lla roba, q̄ perduda sera. E lo nolit sia aytambe cōptat per sou e per liura axibe cō lo cors dela nau o del lēy e axibe ala roba restaurada cō ala perduda, si algun agermanamēt hi haura fet, axi cō desus es dit, e si entre ells agermanament fet ne sera: la vna roba no deu esser tēguda a l'altra de esmena a fer, mas que * struch sera struch sen romādra. E lo senyor dela nau no deu hauer nolit sino dela roba, q̄ restaurada sera. E si lo senyor dela nau o d̄l lēy menara los mariners a viatge nols es de restēgut a donar de lurs loguers, sino axi cō ell guanyara del

nolit. E si p̄ vētura los mariners hi irā a mesos, lo senyor d̄la nau no es tēgut de pagar sino en aq̄lla forma q̄ ell guanyara del nolit, per qual rao p̄ço car a empatxamēt de males gents no sta algu saluo. Empero si los dits meriners qui a mesos serā acordats, haurā empres ab lo senyor d̄la nau o lēy q̄ los deia pagar per quascū mes, ço que ab ells empres lo iorn que ell los acorda lo senyor dela nau o lēy los es tēgut de pagar per aytāts mesos, eō ells haviē seruit, abans que aquella robaria fos feta: haia ell lo nolit o no per qual rao perço car auicēça * lig * liga venç. E si peruētura algun senyor de nau o leny sera aturat o detengut p̄ senyoria o per meles gents en algū loch, si aq̄ll loch on ell detēgut sera, es loe on ell ne pugu donar paraula als mariners sia q̄ los dits mariners vaiē a viatge, o q̄ sien acordats a mesos, lo senyor dela nau ho deu fer, e nols es tēgut d̄ res a donar de tot aq̄ll tēps q̄ ell aqui haura stat per rao daq̄ll deteniment, q̄ fet li sera, p̄ço q̄ per culpa del no romādra, q̄ ell no anas a guanyar, si vedad no li era. Encara mes q̄ lo senyor dela nau o lēy afats hi pert, pus q̄ y pert la viāda. E cōsuma la nau o son leny. Mas empero si lo senyor dela nau o leny sera detengut en algū loch p̄ empatxamēt de senyoria o de males gēts si ell sera en loch, on ell pogues donar paraula als sobredits mariners e ell no lals dara, ans los tendra ells aturara ab si: ell los

* defdit
xat

los es tēgut de pagar de tot aytant cō ab el starā. Perq̄? perço car si ell se volia, el los poria ells poguera ha uer donada paraula, e pus que ell fer nou volgue: ells volgue aturar e tenir ab si, es rao: quels deia pagar de tot aytant com ab el starā. Sal ues empero totes conuinences o empreniments, que el hagués em preses ab ells, com a ell se acordarē e el ab ells. E per les raons defusdi tes fon fet aquest capitol.

De palanques, vasos o arguens pre ses o logats. Cap. 233.

Senyor de nau o de leny que pē dra o logara palanques o vasos o arguens a ops de sa nau o de son leny atraure o a varar: si les palanques o los vasos se trencarā: si el los haura logats no es tengut de esme na a fer sino tāsolament lo loguer, que ab el haura empres q̄ls loga al senyor dela nau o del leny. Empe ro es tengut de esmenar aquelles palanques o aq̄lls vasos o aq̄lls ar guens qui a seruey seu seran rots, a aq̄ll de qui serā sens tot cōtraft, si el los haura presos sens voluntat de aquell de qui son: E trenquen se o nos trenquen, tota via sia pagat lo loguer, q̄ empres sera ab ell menys de tot contrast e de tot *lagui.

* tardā-
fa

De patro qui prometra de sperar als mercaders a dia cert

Cap. 234.

Senyor de nau o de lēy que no lieiara la sua nau o lo seu leny a mercaders: el senyor dela nau pro-

metra als mercaders de sperar tēps sabut: la on la nau o leny fara port, ellos es tēgut de sperar lo dit tēps, que ab los mercaders haura empres. E si ell sen partex a bla nau o leny a bās de aquell tēps q̄ entre lo senyor dela nau e los mercaders sera em pres, si los dits mercaders ne fostē, drā algun dā perço com lo senyor dela nau o del lēy sen sera partit a bās del tēps que entre ells sera em pres lo senyor dela nau o lēy es tēgut de esmenar als mercaders tot aq̄l dā: que per culpa del hā sosten gut. E si los mercaders no espatxa rā lo senyor dela nau o leny al tēps q̄ ells haurā empres ab ell, si lo se nyor dela nau algū dā pendra o se crexera d̄ messio, los mercaders sō tenguts de restituir tot lo dā e tota la messio, q̄ per culpa dells haura fera saluo empero, q̄ si lo senyor d̄ la nau se temia de empatxamēt de senyoria o de lenys armats de ene michs, o era en loc, q̄ls ne fes leuar mal tēps, si p̄ aq̄stes cōdiciōs q̄ de sus son dites, sen partia ans q̄l tēps que entre ells sera empres fos pas sat lo senyor dela nau o leny no es tengut als mercaders dells dans, q̄ ells ne sostenguessen: perço car no es culpa sua. Ne los mercaders a ell per aquella meteixa rao.

De espatxament de nau promes a dia cert. Capitol.

235.

Mercaders q̄ noliciaran nau: e prometrā al senyor dela nau o leny, que ells lo hauran espatxat

Llibre de Consolat

a dia cert, e aquella conuinença sera feta ab carta o ab testimonis, o sera escrita en lo cartolari dela nau o lēy on sera donada palmada entre lo senyor d'la nau e los mercaders, on sera posada alguna pena: si los dits mercaders a aqll tēps no hauran espaxada la nau o lēy: si lo senyor de la nau se volra: los pot demanar aquella pena, que entre ells empresa sera posada. E si entre lo senyor d'la nau e los mercaders pena alguna posada no sera: lo senyor dela nau pot demanar als mercaders tota la messio, q̄ per culpa dells haura feta saluo empero q̄ si ls ho hauria tolt o vedat empatxamēt d' Deu o demar e q̄ p culpa dells no fos romas, ells no son tēguts de pagar al seyor de la nau aqlla pena: q̄ desus es dita. E q̄ entre ells sera fada empresa ne encara messio: q̄l senyor dela nau ne hagues feta en aqlla meteixa manera. Si dōchs aqll temps q̄ sera en pres entre lo dit senyor dela nau e los mercaders vendra empatxamēt de senyoria, q̄ellsuo gos en carregar ne anar en algun loch, o encara mes q̄ no gosassen res traure dela terra los mercaders no son tēguts de res a donar al senyor de la nau: pusq̄ no es lur culpa, mas empero si vltra lo dit tēps q̄ls mercaders haurā empres ab lo senyor de la nau: vēdra impedimēt de senyoria, e los mercaders per lur culpa no haguessen spatxat lo senyor de la nau los mercaders son tēguts de pagar la pena q̄ entre ells es empresa e posada sera. E si entre ells pena

alguna mesa ne posada no sera, los mercaders sō tēguts de retre e donar tota la messio q̄l senyor dela nau haura feta p culpa dels encara mes tot lo dā e tot lo interes q̄l senyor dela nau haura sostēgut e sostēdra. Saluo empero q̄ aqll dā e aqll interes deu esser mes en mesura e en vista e en coneguda d' dos bōs homens q̄ be e diligēt mēt sien e sapiē dela art d'la mar, e aqlls dos bōs homēs deuēen talguisa tēprar aqll dā e aqll interes q̄l senyor dela nau haura sostēgut p culpa dels mercaders: quel senyor dela nau ne los mercaders no y sien * malcaents, e en guisa e en manera quel senyor dela nau e los mercaders romāguē en amistat e en beneuolença. E si lo senyor dela nau guanyara res de nolit, el es tēgut de donar als mariners p lur loguer en aqlla forma q̄ ell guāyara de nolit, empero qual seuulla pati quel senyor dela nau fara ab los mercaders en aquell pati meteix deuēen esser los mariners, e en aquella meteixa manera q̄ desus es dita, es tēgut e obligat lo senyor dela nau o leny als mercaders q̄ls prometra d' esser espaxat a dia cert, e per culpa del roman-dra. E si los mariners van a loguer lo senyor dela nau nols es tēgut de res a donar perço car lo senyor dela nau no haura empres ab ells quant sera espaxat: ne quant no. Mas si los mariners seran acordats a mesos: lo senyor dela nau los es tēgut tot en axi comentre ell e los mariners sera empres

*maltra
stats

lo iorn que ell los acorda, e los nostres antecessors, qui primerament començaren anar per lo mō, veerē e conegueren, que aquell dan que entre los mercaders e los senyors deles naus poria esser: que sia mes en coneguda e en egualtat per los bōs homens dela mar, perço car ne gu no sap ne pot saber ia aqll * destrich o aquell impediment, si sera pson * profit o per son dā, perque es bona la cominalesa e la egualtat e lo tēpramēt dels bōs homens. E fō fet pço aqst capitol: car si mercaders no erēt no calria a algu fer nau ne lēy. Ne si les naus no fossē: no lēria tāt bō hom mercader: cō es per q los mercaders deuē soffrir e passar ab los senyors deles naus, e los senyors dles naus sō encara mes tēguts d soffrir e de sostenir als mercaders mes q los mercaders no sō als sēyors deles naus p moltes raōs les quals no cal ara a nos dir ne recapitular, pco car quascu es tacer e tāsau: q les veu e les coneix, p q ara no les nos cal recapitular. E si per uētura algu ni ha qui sia tan negligent: que no les sapia, de man les a aquells, qui li sera semblant, que les deian saber mils que ell.

De nau qui stibara de gerram. Capitol. 236.

NAu o leny que stibara de gerram: los mercaders sō tenguts de donar homens: que stiben la nau o leny ab que siē en loch on ne puguen trobar per diners. E si son en loch: on non puguen tro-

bar per diners, los mercaders se deuen auenir ab los mariners els mariners deuen o fer. E los mercaders deuē los pagar a coneguda del notxer, e lo notxer deu fer en guisa e en manera: quels mariners sien ben pagats de lur * maltrēt, en tal guisa que els mercaders no frē * malcaēts e aço deu esser posat en fe del notxer, que lo notxer açi es posat com a balāça de tenir veritat e de fermadretura axi be als mercaders cō al senyor dela nau e als mariners: e a tot hō: qui en la nau sia o vage, que nos deu mes tenir ab los vns que ab los altres, e si ho fa, es ne perjur e si prouat li sera, ell no seria cregut p negū tēps de sacramēt q el fes. Em però si lo senyor dela nau prometra o empēdra ab los mercaders, q fara stibar la nau: los mercaders no son tēguts de logar stibadors, mas lo senyor dela nau sen deu auenir ab los mariners: si los mariners se volē, e pagara ells, axi cō de sus es dit. Mas si los mariners volrà fer gracia al senyor dela nau: deu los ho regonexera coneguda del notxer en guisa que los mariners ne sien pagats.

* pdua
* maltra
ctats

Si gerra se trencara en nau. Capitol. 237.

SI algū senyor d nau o lēy haura o noliciada la sua nau o lēy a algūs mercaders: e los dits mercaders carregaran aqlla nau o leny: q ells noliciada haurā: si ells carregaran de gerrā e los dits mercaders haurā lurs stibadors q p ells stibē aqlla nau o leny

Llibre de Consolat

o leny que ells haurā nolieiat, sia q̄ aquells stibadors: qui per ells stibarā e ells hi haurā mesos p lo lur ger rā a stibar sia que aquells stibadors ho stibē be o no, si gerram algu o gerres si trencarā o si romprā, o si cōsentirā: lo senyor dela nau o del leny no sia tengut de alguna esmena a fer, pusque per culpa del no se ra fet. Mas los mercaders de qui aquell gerram sera, sien tenguts de donar a aquell senyor daquell nau o leny tot aquell nolit, que promes li hauran de donar p quascuna ger ra. Empero es axi a entendre, quel senyor dela nau o leny puga retrē o mostrar los telts en testimoni d̄ aquellā gerra o gerres que rotes o trencades seran sens tot contrast, empero si lo senyor dela nau o leny fara estibar aquell gerram, e los stibadors quey metra, stibarā bē e suficientment, e sens culpa del stibar que ells hauran fet gerra o gerres si rompran, lo senyor dela nau no es tengut de fer esmena a aquell mercader: de qui seran, sino tāsolamēt que non deu hauer nolit. E per qual rao no li es tengut quel i esmen lo dan: quel mercader ne sostendra p aquesta rao, car algu no deu creure ne encara en verporia metre: que algun senyor de nau o leny fos pagat ne sia, que algun mercader per dā ne faça son dan en la sua nau o leny per culpa del ne per res, que el fer hi puga, empero si los mercaders prouar o mostrar poran que per culpa del senyor dela nau o dls stibadors que el hi haura mesos, si

rompran gerra o gerres, el es tēgut d̄ esmena a fer a aquells mercaders de qui seran. Perque senyor de nau o leny no deu stibar ne fer stibar la nau o leny de gerram: si los mercaders o hom per ells noy eren presents al stibar, perço que dan nolin puga tornar. Empero si al stibar de gerram haura mercaders o algun hō per ells: que veia al stibar, si gerra o gerres si romprā lo senyor dela nau no es tengut de alguna esmena a fer. Ne encara los mercaders noli deuē ne li poden lo nolit tolre per nenguna rao, pusque ells o hom per ells hi seran stats al stibar. Empero si al carregar o stibar se trencar gerra alguna los mercaders no sien tēguts de donarne nolit al senyor dela nau. Mas empero si trencarā al descarregar, los dits mercaders son tenguts de donarne nolit al senyor dela nau o leny. E perço que desus es dit: son fet aquest capitol.

*Si mariners sen menaran la nau
sens voluntat del se-
nyor. Capitol*

238.
Senyor de nau o leny que haura nolieia da la sua nau per anar descarregar en algun loch, e com lo dit senyor dela nau sera en lo dit loch, on el deura descarregar, ell deu descarregar la nau. E quant la nau sera descarregada, el se deu espaxar, com mils pusca en cercar lo profit dela nau, perço que el pusca donar guanya a si meteix e a fos

personers. E los mariners deuen lo sperar, que nol deuen cōgoxar, ell pagant a ells aquel loguer que ab ells haura empres, tro fins que el sia espatxat. E si los mariners p default que haguessen del senyor dela nau se leuaran daquel loc: on haurā des carregatre sen menarā la nau o lēy mēys de volūtāt o de sabuda del senyor, que en terra sera los mariners que aço cometrā o farā: no deuen hauer dret en hauer ne en psona ne en res, q̄ ells haiē. E lo senyor dela nau pot los metre en ferres, e metre en poder dela senyoria e fer demanda cōtra ells tot en axi, cō aquells qui desconexen lur senyor, el desposseixen dela senyoria. Axi es a entēdre, que la nau sia enterada amichs e en loch mēys de perill. Encāra son tenguts de mes los mariners que aço farā o cōsentirā: de retre e de esmenar tot lo dan e tot lo greuge e tot lo interes quel senyor dela nau haurā sostengut. E lo senyor dela nau sia cregut p la simple e plana paraula. E los mariners, q̄ aço haurā fet o cōsentit: deuen tātistar en la preso tro fins que hagen satisfet al senyor dela nau, o que sien auenguts ab el ala sua voluntat, e son fet per ço aquest capitoll: que mariners no sen deuen menar nau ne leny: si be lo senyor dela nau los fara algū tort, mas deue sen anar ala senyoria, on serā, e clamar se del tort, que a ells sera semblāt q̄ el los faça, que no seria ben fet, que qualque hora que fos semblant als mariners, quel senyor dela nau los

faes algun tort, ols tengues en algū loch vltra lur voluntat que ells sen poguessen la nau o leny menar: en que ells serien. E per aquesta rao es es hi posada la pena desus dita.

Del comprar deles virtualles e coses necessaris ala nau Capítol. 239.

Senyor de nau o leny que haurā noliciada la sua nau o lo seu lēy panar a guāyar en algunes parts el deu fer comprar al scriua vianda e companatge e totes les altres coses que sien necessaries ala nau o leny. Saluo empero q̄ si la nau haura mester exarcia, que la deu comprar lo senyor dela nau ab lo dit scriua. E quant haura comprat e fet compliment de companatge, e de totes coses: que sien a necessari dela nau el senyor haura compra da aquella exarcia que necessari sera dela nau, empero si lo senyor dela nau sera en loch: quey sien psoners, ell los deu demānr: de aquella exarcia ans, que la compre, e si los psoners nou volen e lo senyor dela nau conexera q̄ aquella exarcia sia ops e necessaria ala nau: el la pot ben comprar, que no deu star per los personers, p ço car personers romanen p uentura * fals en terra, e ab que ells hague sé diners, anas quis volgues a ventura dela mar, e p aquesta rao los personers noy deue contrastar a aquella exarcia que nos compre puíquel senyor dela nau veia; que ala nau sia gran necessari, que si la nau era menys de aquella exarcia,

* saluos

Libre de Consolat

ella nauegara a gran condicio e lo senyor dela nau poria esser repres dels mercaders, e paquesta rao noy poden res cōtraftar. E si lo senyor de la nau tendra algun comu de la nau: ell deu pagar la companya, e la exarcia, que ell haura comprada, e si lo senyor de la nau no te algun comu de la nau: ell deu cōptar e sumar ab lescriuua, tot quant costa la companya, e tot ço q̄ lescriuua haura comprat e ço que costara la exarcia, quel senyor dela nau haura cōprada. E com lo senyor de la nau e lescriuua ho hauran comptat e sumat, lescriuua deu anar a quascū p̄soner e dir: quels deian pagar tot ço, que a quascu vendra p̄ la sua part, e si ls personers ne volie oir compte: lescriuua los nes tengut. E com los p̄soners hauran oit compte del scriuua: ells son tēguts de donar al scriuua tot ço, que a quascu vendra p̄ la part que haura en la nau. E si y haura algun p̄soner: qui no volra pagar ço que a ell ne vendra p̄ la sua part e cōtraftara: lo senyor dela nau ho haura a manleuar, p̄ço car aquell p̄soner no haura volgut pagar: dela part que aquell p̄soner haura en la nau, se deu pagar aquell deute, e tot lo guany: quel senyor dela nau promes a aquell: qui prestat loy haura fitota aquella part sen sabia consumir que aquell p̄soner haura en la nau perço car per culpa del se sera feta aquella māleuta. E si venia cas q̄ la nau se perdes, e q̄ la manleuta no fos pagada, los bēs daquell p̄soner si haurien a parar a aquell deu-

te a pagar, perço car ab sabuda e p̄ culpa del se seria feta aquella dita māleuta. Mas empero si lo senyor dela nau sera en loch: on no haura personers ne lo senyor dela nau tēdra comu dela nau e ell fara manleuta per les raons, que desus son dites: tot lo cominal d̄ la nau ho ha a pagar, q̄ personer algu noy pot contraftar. Empero si abans que aquella manleuta que desus es dita: sia pagada: si la nau se perdra per soner algu non es tengut de res a re- tre a aquell, qui prestat hi haura, p̄sque la nau sera rota e perduda, guart se aquell: iā com prestara ne cō no, quel personer assats hi pert, p̄sque la sua part hi pert, e axi per la rao desus dita lo prestador no pot res demanaria aquells: qui hauien part en la nau perq̄ ell se guart com prestara la sua moneda ne cō no que cō la nau sera rota, los personers no son tenguts de res a metre en aquella nau. Empero si la nau sera en algun loch e aquell p̄stador se volra pagar del prestech, que ell fet haura, si lo senyor dela nau haura diners seus o daltre, o ell tēdra algun comu dela nau, ell es tēgut de pagar aquell prestador, encontinent tornar la nau als personers, e comptar ab ells del guany e de la perdua, que ell fet haura, e si guanya, ell es tengut de donar part daquell guany a quascun personer, segons que haura part e deu esser partit lo guay per lo cominal dels personers. E si guay noy haura: ey perdua quascun personer es tēgut de
rhetre

rhetre e de donar al senyor de la nau tant com a el ne vendra per la sua part, que raho es: que qui part vol hauer del guany: que part deia hauer dela perdua, e si lo senyor d̄ la nau no haura diners de si ne daltri, ne la nau no haura guanyat ne el no tendra algũ comu dela nau: el prestador fara vendre la nau cō la nau sera venuda, el prestador sera pagat, si dela venda dela nau sobrara algũa cosa, lo senyor d̄ la nau es tengut de venir en aquell loc on serā los personers e de donar lur part de tot ço que dela venda dela nau sobrara, e si lo senyor dela nau haura haguda a vendre la nau per les raons que desus son dites per soner algu noli pot fer demanda. Si donchs los personers noli poden prouar lo contrari, que aquella mã leuta per la qual la nau sera venuda que el la hagues feta per son ioch, o per altres barates: que el menas o faes, e si los personers a ço prouar li poran: lo senyor dela nau es tengut d̄ retre e de donar als personers totes les parts: que en la nau hauen, o lo preu daquelles. E si lo senyor dela nau no ha de que pagar, el deu esser pres e mes en ferrs, e star tāt tro que el sia auengut ab lo personers, o quels haia satisfet del dā: que fet los haura. E si com lo senyor dela nau haura venuda la nau axi com desus es dit, si en ab allo q̄ de la nau li sera sobrat, no tornara a retre compte als personers, e a donar la part que a ells pertāyera de tot ço que dela nau li sera sobrat, e el sen-

ira en altres parts sia ço que dela vendada dela nau li sera sobrat se perdra, el ne tengut de esmena a fer als personers, axi com desus es dit, e si ell sen ira en altres parts ab allo q̄ dela nau li sera romas, e ell ne guanyara tot lo guany que el fet ne haura, es tēgut de donar als personers aquafcu segons q̄ la dōchs haviē part en la nau menys de tot frau e cōtraft.

Com lo patro deu dar compte als personers quascun viatge. Cap. 240

TOT senyor d̄ nau o leny es tengut de retre comte a sos personers quascun viatge que el fara, e si lo senyor dela nau no retra compte a sos personers de quascun viatge: q̄ ell fara: si la nau o leny se perdra o pendra algun dānatge, lo senyor dela nau es tengut de retre e de donar tot lo guany que ell fet haura als personers, que per rao dela nau q̄ perduda haurā o del leny: lo senyor dela nau nos deu escusar ne pot q̄ no haia a retre e a donar tot lo guany que ell ab aquella nau o leny haura fet. E si lo senyor dela nau o leny no haura de queu pufca retre, si el es tengut, el deu esser pres e mes en ferrs tot en axi: com en lo capitol desusdit se cōte, e fō fet per ço aquest capitol: car molt senyor de nau o leny reprē e triega, que no vol comptar ab sos personers, e com ve que ell haura perduda la nau o leny, e ell dira q̄ tot li es perdut, e sia que si perda o que no: si

Llibre de Conſolat

no: si perdra lo ſenyor dela nau o leny nes tengut, axi com defus es dit. Perque tot ſenyor de nau o lēy deuria e deu cōptar quascū viatge que fara ab ſos personers del guāy o dela perdua, que fethaura, perço que la pena que defus es dita, noli pogues venir defus. Encara es de mes tengut lo ſenyor del leny als psoners q̄ si lo ſenyor dela nau guanyara ab aquel comu, que dels personers haura o tendra, el los es tengut de donar lur part d̄ tot la guāy que fet ne haura. E si el peruentura hi haura perdut, personer algu noli es tengut de perdua, que el feta haia, perço com el tendria aquel comu malgrat dels personers defusdits.

Com patro deu dar compte e ſis mor ſens comptar. Capitol. 241.

SI algun ſenyor de nau o leny nauegara vn viatge o molts: si ell nauegara o tornara alguna vegada o moltes en aquell loc: on ſerā tots los ſeus personers o la maior partida: ell los es tengut de retre cōpte quascun viatge que ell fara. E si ell nou fa: ell es tengut tot en axi: com en lo capitol defusdit ſe cōte. Empero si lo ſenyor dela nau o leny nauegara axi com defus es dit, e ell ceſſara que no retra compte als psoners, ne encara nols dara res daço: que guanyara los dits personers lō deuen requerir, e si peruentura ell ſimplament e ſenſmalicia fer nou volra los ſobredits personers lon

podē forçar. E si los dits personers lon requieren o no: e força alguna si el fer nou volra ells noli metran, si al ſenyor dela nau o del leny vēdra cas de ventura ques mora si los dits personers la donchs apres la mort ſua ells demanaran als hereus daquell, qui mort ſera, o als detenidors dels ſeus bens compte o part del guany que aquell que mort ſera: haura fet ab aquella nau o leny, los dits hereus o los detenidors daquells bens ſeus nols ſon tēguts de retre compte: ne de res a donar de guāy, q̄ aquell hagues fet. Si dōchs los dits personers prouar nou porā o aquell qui mort ſera nou haura ia quit manat en ſon testament. E si puentura aquell q̄ mort es, ſera mort intestat los hereus daquel o ſos detenidors dels ſeus bens no ſon de res * als tēguts a aquells ſobredits personers ſino tanſolament daço, que en lo cartolari de aquell qui mort ſera: ſe atrobara ſcrit, e si ells trobaran en lo defusdit cartolari ſcrit algun guany: los dits hereus o detenidors dels bens de aquell qui mort ſera, ſon tēguts de retre a quascun dels dits personers la part, que li pertanyera de aquell guany, que ells hauran trobat ſcrit, si tots los bens daquell qui mort ſera, ne ſabien eſſer venuts, e si peruentura en lo cartolari daquell que mort ſera: algun guany ſcrit no ſera trobat, si algū conſumament ſcrit trobat ſera que la nau o leny hagues a tornar a aquell, qui mort ſera, o a alguns, de qui ell ho hagues māleuat

* altre

uat per raó de consumament que la nau o lo leny hagues fet los dits personers hi son tenguts de pagar lur part. Empero es axi a entendre que aquel consumament no fos fet p culpa daquel: qui mort sera, qui la donchs en tēps dela vida sua era senyor daquella nau o leny e qui aquel consumament defusdit haura fet e si lo dit consumament poran prouar los dits personers: que per culpa daquel qui mort sera: que la donchs en temps dela vida sua era senyor, fos fet ells noy son tenguts de res a metre, pus ells en ver metrá que per culpa daquel qui mort sera, sia stat fet lo cōsumament defusdit, altrament los dits personers son tenguts de donar e de pagar a aquel consumament, segons que a quascun ne pertanyera a la sua part, e es rao: que axi com ells prengueren volenters part del guay, siy fos axi es rao: que pagué part en lo dit consumament, encara per altra rao perço com aquel qui mort sera, e la donchs en temps dela vida sua era senyor daquella nau o leny, anaua staua e nauegaua entre ells com els nol destrenyien, que comptas ab ells o quels donas part daço, q̄ guanyaua. E si per uentura aql qui mort sera ab intestat, cartolari algu no hauia fet, ne haura scrit: los sobre dits personers no poden demanar als hereus de aquel, qui mort sera alguna cosa, ne los hereus o deteni dors dels bēs de aquel mort no poden res demanar als sobre dits personers de consumament dela nau

o léy, que hagues fet, pus en lo cartolari no sera scrit: per testimonis que ells ne demanassen. Perq̄ quascun se quart, e ia com fara ses faenes e cō no, perço que a dan ne a greu ge noli puxa tornar. E per les raõs defusdites fō fet aquest capitol, empero salues totes cōuinençes e promissiõs quel senyor dela nau o leny hagues fetes als sobre dits psoners per alguna rao, e los personers a el E saluo encara, si lo dits senyor de la nau o leny haura comptat ab los personers ab tots o ab la maior partida si al cõpte que el los retra los haura a dar algun guany: si el per uentura dar nol los pora, e los dits personers li farà gracia, quel ne speraran, si el ans que dat los ho haia: morra los dits psoners deuen esser pagats dels seus bens: si tots ne sabien esser venuts

Declaracio del precedent. Capitol. 242.

§ Egons que en lo capitol defusdit declara e demostra tot senyor de nau o leny es tengut de re tre compte a sos personers quascun viatge: que ell fara, e si nou fahia: es ne tengut e obligat tot en axi: com en lo capitol defusdit es cõtengut. Mas empero es axi a entendre: si el senyor de la nau o leny sia o venga quascun viatge o alguns viatges: q̄ ell fara en aquell loch: on sien tots los personers o la maior partida. E si lo senyor de la nau o leny fara port en algun loch on no haura personer

Llibre de Consolat

personer algu: encara que el nau-
gara e fara viatge o viatges en mol-
tes parts on personer algu no hau-
ra ne sera: si al senyor de la nau o ley
vendra algun cas de ventura, que
el perdra tot o partida daço, que
ab la nau o leny haura guanyat, si
per culpa del nos perdra el no esté
gut de res esmenar als sobrdits per-
soners pus per culpa del no sera p-
dut, empero si los dits psoners em-
pendran ab lo senyor de la nau o de
leny, com el se partira dells, o li di-
ran, que si el perventura se aturara
en algunes parts per nauegar, que
el quels deia trametre per quascun
viatge: que el fara, tot ço que a els
pertanyera del guay, que el fet hau-
ra lo dit senyor de la nau o leny los
ho deu trametre. Empero si el nols
ho tramet e se retendra, si el ho per-
da en qualseuulla manera que el
ho perda: el los es tengut de tot a
restituir, e si el no ha de que ells es
tengut tot en axi com en lo capi-
tol desusdit es contengut, empero
si los dits personers empresio al-
guna no faran ab lo senyor de la nau
o leny, com el se partira dells, el nols
es tengut, qres los trameta, e si
ho tramet es pert sera molt be per-
dut al senyor de la nau o del leny q
sens lur manament los ho trame-
tra empero qualseuulla conuinen-
ça o empresio que lo senyor de la
nau o del leny fara ab los personers
com dells se partira aquella es me-
ster, quels atenga. E si el perventura
nols ho atendra, e per culpa del ro-
mandra el es tengut de restituir tot

lo dan que los dits personers ne so-
stendran o sostengut ne haurá. Em-
pero si al senyor de la nau o leny o
tolra o vedara impediment de Deu
o de mar o de senyoria o de males
gents que el no attendra, ço que a
los personers promes haura, com
dels se parti, e per culpa del no ro-
mandra el a los personers de la p-
mesa nols es de res tengut, per ço
com a impediment de Deu o de
mar o de males gents no pot algu
res dir ne contrastar. Empero tot
ço que desus es dit, que sia, e deia
esser menys de tot frau, e si frau al-
gu prouar si pora la part contra qui
prouat sera, sia tengut de retre e re-
stituir tot lo dan aquella part que
sostengut lo haura, sens contrast
e sens tota malicia. E per les raons
desusdites fon fet aquest capitol.

De patro qui volra crexer la sua nau. Cap. 243.

Senyor de nau o leny q volra cre-
xer la sua nau o lo seu leny si ell
es en loch on sien tots los psoners
o la maior partida: lo senyor de la
nau o leny los ne deu demanar, e si
tots los dits personers ho volen o
la maior partida que la nau se cref-
ca: lo senyor de la nau o leny la pot
crexer: e tots los personers son hi
tenguts de metre per la lur part
aytant com de aquell creximent los
vendra. E si y ha psoner, qui y vol-
gues contrastar no pot, pusque ab
sabuda e ab voluntat de la maior
part sera fet aquell creximēt e si lo
senyor

senyor dela nau ho haura a manleuar aquel personer nes tengutaxi com en lo capitol desusdit es contengut. E si los personers no volen que aquella nau se cresca, lo senyor dela nau nols pot forçar, mas pot los forçar de tot ço que en lo capitol desusdit es contengut. Encara mes si lo senyor dela nau fa aquel creximent menys de sabuda e de voluntat dels personers, los personers no son tenguts al senyor dela nau de res a donar sino axi com en lo capitol desusdit es contengut. Empero si lo senyor dela nau o del leny sera en algun loch, on no haura personer algu, e el volra crexer sa nau o leny el la pot crexer segõs que en lo capitol desusdit es contengut, e los personers noy poden res contrastar: sino en axi com en lo capitol desusdit, es contengut, e lo senyor dela nau es obligat als personers de totes aquelles conuinençes e empreffions que al capitol de fet de adob parla, e es contengut. Perço com creximent que hom fa ala nau: es iudicat per adob.

Declaracio del precedent. Capitol. 244.

SEgõs que diu e demostra en vn capitol desusdit, q̄ si senyor de nau vol crexer o fer algũ creximẽt en sa nau o leny, si lo senyor dela nau es en loc, on sien tots los personers o la maior partida, lo senyor dela nau o lēy los deu demanar del dit creximent, que el vol fer en la dita nau o leny, e si los dits personers

tots o la maior partida no volrã, q̄ lo dit creximent se faça, lo dit senyor dela nau nou deu fer, nels ne pot forçar, mas lo dit senyor dela nau pot forçar los dits personers de aço, que es dit en lo desusdit capitol, ço es a entendre de cantar, e los dits personers al senyor d̄la nau o lēy per aquella rao meteixa, e es ver, e axi es acostumat de fer, empero segons que encant deu esser fet. E alla on diu e demostra, que si lo dit senyor dela nau o leny es o sera en loch: on no siẽ ne serã tots los dits personers en temps o la maior partida que si lo dit senyor dela nau o del leny volra crexer la dita nau o lo leny, lo dit senyor dela nau o lēy ho pora fer, que personers algu noy pot en res contrastar sino axi com en lo capitol desusdit es contengut: e es ver. Mas empero es axi a entendre, q̄ lo dit senyor dela nau o lēy nola cresca sino p̄ dues raons, ço es a saber p̄ gran nolit o gran viatge: que el trobas, o p̄ gran profit, quel dit senyor d̄la nau vees o conegues quen v̄gues o quen pogues venir a si meteix e a tots los desusdits personers, ço es a entendre per passatge o per falliment daltres naus o lenys que alguns mercaders no trobassẽ. E si lo dit senyor dela nau o leny fara lo creximent desusdit per les dues raons desusdites, los dits personers li son tenguts de p̄dre en comptetotala messio e despesa que lo dit senyor dela nau o leny haura fet per lo dit creximẽt si donchs los dits personers lo contrai

Libre de Consolat

trari prouar noli poran. E si lo dit contrari prouar noli porã esser ver sia que lo dit senyor dela nau o lēy ^{* pdua} los aport guany o * cōsumament: tot li deu esser pres en compte. E si lo dit senyor dela nau los aportara algun guany: los dits personers ne deuen hauer e pendre be entegrament lur part, segons que quascu dels personers la haura en la nau. E si lo dit senyor dela nau o lēy ^{* pdua} aportara algun * cōsumament als personers: los dits personers son tenguts de pagar al dit senyor dē la nau o leny: segons q̄ aquascu dels dits personers ne pertanyera, segons la part que en la dita nau haura. E es rao: que axi com quascu prenguerá part del dit guāy, si lo dit senyor dela nau o leny lols hagues portat axi es rao: que quascuns dels dits ^{* pdua} personers paguē sa part en lo dit * cōsumament: si es deuenia per algun cas, e pusque lo dit senyor dē la nau o leny haura fet lo dit creximent a bon enteniment e per les raons de susdites, e maiormēt pus lo dit contrari noli porã esser stat p̄uat. Mas empero si los dits personers poran prouar lo dit contrari al dit senyor dela nau o del lēy aquel dit senyor dela nau o del leny qui no haura fet la dita obra o creximent per les dites raons, ans ho haura fet per sa autoritat e p̄ vana gloria del segle, e per ço que les gents diguen: que aytal es senyor de gran nau o de gran leny, aquellameisio aytal que per aquella rao o raons com desus son dites sera feta: los dits per

soners no son tenguts, que la li prēguen en cōpte: si los dits no volran sino en aytal manera: q̄ aquella meisio que per les raons de susdites sera stada feta: que sia mesa en coneguda e en vista e en poder dē dos bons homens, e ço que ells ne dirã e conexeran: que allo sien tenguts los dits personers dependre en lur cōpte al dit senyor de la nau o lēy, axi que la vna part ne l'altra no pufca en res contrastar al dit e a la coneguda de aquells damūt dits dos bons homens. E en aquesta guisa ^{* empe-} ^{ro} ^{empe-} ^{ro} que si los dits personers no encantaran la dita nau o leny: e lo dit senyor de la nau o leny romãdra en sa senyoria tot en axi: com se era e ab aq̄lls meteixs sobredits personers no son tenguts de res a donar al dit senyor dela nau o leny dela dita meisio, que axi cō desus es dit: sera stada feta, ne encara per los dits bōs homens sera stada arbitrada o stimada o sentenciada, si no en axi com lo dit senyor de la nau o leny so guāyara ab la dita nau o leny, e encara li fã grã gracia com el romã en senyoria dela dita nau o leny e cō del tot la dita meisio noli abatrã del compte que axi com desus es dit haura feta no raonablement, mas es se fet e fas per esta rao: car en totes coses e en tots fets es bona egualtat e tempramēt e cōuinença de bōs homens, empero si los dits personers encātara la dita nau o leny al dit senyor, ell gitarã de tot dē la senyoria e desposseirã los dits personers son tenguts de

de donar e pagar al dit senyor tota la mesio e despesa q̄ p̄ los dits bōs homēs los sera stada arbitrada o estimada o sentēciada, encontinent que los dits personers hauran la dita nau o lēy enentat. E aquell qui era senyor ne hauran gitat. Empero si aquell qui era senyor dela dita nau o leny: haura manleuats algūs diners per rao d̄la dita obra o crex que ell axi com desus es dit: haura fet no degudament si ell ne daralo guer. on haura donat: los dits personers no son tēguts de metre ne d̄ pagar partenlo dit loguer, si dōchs los dits personers fer nou volran. Mas empero si dit senyor dela nau o leny haura feta la dita obra o creximient p̄ les raons desus dites, si lo dit senyor dela nau o lēy haura māleuada moneda de algu per rao de la dita obra o crex si lo dit senyor ne dara loguer ol ne haura donat los p̄soners hi son tēguts de metre e de pagar segōs q̄ aquascu ptāyera, e segons la part q̄ en la dita nau o leny haura, sēs tot cōtraft. E iatfia aço q̄ en lo capitol desus diga e demostre q̄ creximient que hō faça a alguna nau o leny: q̄s iutge per adob, ver es: mas en tal guisa se pot hō flixar de creximient: q̄ nos deu nes pot flixar de adob, que haura ops la dita nau o lēy. E axi los dits senyors de naus o lenys deuen se guardar com seran en algun loch estrany o priuat, si ells volran feralguna obra o algū creximēt en lurs naus o lenys, que ells queu façē ab iusta rao o raōs, perço quels casos

desusdits noli puscā esser desus posats o perço q̄l dā desusdit nols puscā desus venir. Saluesempero totes cōuinēçes o enprenimēts fets entre los senyor d̄les naus e los personers entotese per totes coses. E perles raons dites fon fet aquest capitol.

De adob de nau. Capitol. 245.

Senyor de nau o leny de qui la sua nau haura ops adob, si lo senyor dela nau es en loch: on sien fos personers tots o partida lo senyor dela nau deu dir e demostrar a aquells personers aquell adob: q̄ la nau o leny haura mester, e si los personers ho volen, ell ho deu adobar ells personers son tenguts metre en lo adob quascu tan, com li vendra ala sua part, e si hi haura algun de aquells personers, qui no volra pagar, ço q̄ a ell vendra e lo senyor d̄la nau ho haura amāleuar lo personer nes tengut e obligat, axi cō lo capitol desusdit cōte, e si los personers no volrà, que la nau o lēy se adob perço carp vettura ell costaria mes d̄ adobar: q̄ no valria o encara mes que com la nau o lēy sera adobat, e ells lo volran vendre ells no trobarien tant com ell costaria de adob, perço lo senyor dela nau o leny no deu adobar sa nau o leny menys de voluntat dels personers pus sia en vn loch ab ells nels ne pot forçar mas lo senyor dela nau pot forçar de vèdre e d̄ encatar als personers, pus q̄ ells

H no

Libre de Consolat

no volarã que la nau o lēy se adob
e los personers ne podē forçar ay-
tambe al senyor dela nau o del lēy
que a encāt noy ha nengu sonyor,
que tots son e deuen esser psoners
simples, si dōchs algunes conuinē-
ces no hauia entre ells que algu d'ls
personers hi degues hauer qualq se-
nyoria. E si lo senyor adobara la
nau o leny menys de voluntat dels
personers, psoner algu no li es ten-
gut de res a donar daço que costa-
ra aql adob qui mēys d' sabuda dels
sera fet, mas lo senyor dela nau
se deu pagar, axi cō la nau o leny so-
guanyara, que allo psonera algu noy
pot res contrastar. Mas si la nau
o leny se perdra ans quel senyor sia
pagat daço que haura prestat a a-
quel adob, psoner algu no li es ten-
gut de fer el mena. Mas cō la nau o
leny se perdra, si exarcia alguna se
restaurara, lo senyor d'la nau se deu
entegrar, q psoner algu no loy pot
cōtrastar, e si res hi sobre lo senyor
d'la nau o deu retre e donar a qual-
cun personer tāt, cō li vega per la
sua part. E si algūs dels psoners vol-
rã vendre aquella part, que hauran
en la nau: que sia adobada: el se deu
fadigar a aquell, qui senyor ne sera
car aquell hi haura hagut molt de
*traball * maltret, ey haura bestret tot aql
adob. E si aquell psoner no sen pot
auenir ab aquell qui senyor ne sera
sia mesempoder de dos bons ho-
mens de mar, qui vegen aql adob
ia quant costa, pço q si aquell per-
soner venia la sua part altri, q entre
lo senyor dela nau e aquell, qui aq

lla part cōpraria, no pogues hauer
cōtrast. E tot ço q aquells dos bōs
homēs ne dirã on farã, allon sia se-
guit, axi quel senyor del nau ne a-
qll personer p qui lo cōtrast seria
noy puguē contrastar, mas tot ço
q ells ne dirã ab consell, quē dema-
nen a homens de mar, allon sia se-
guit. Saluo empero q si lo senyor
dela nau sera en loch, on no haura
algun personer: E la nau o lēy hau-
ra tan gran ops adob, que menys de
adob no pogues nauegar, lo senyor
dela nau deu guardar lo profit de
si e de los cōpanyons, e perço deu
mes amar lo profit d' los cōpanyōs
com ells noy serã, encara perço car
ells lo hauran fet senyor de lur, per
que ell deu guardar si metex de
*blasme e d' dā. E encara mes aqls *maldit
qui en ells se fian. E si lo senyor de
la nau veu e coneix: q aquell adob
q la nau ha mester, sia o deia esser
mes a profit dels persones que a dā
segons son semblant e segons la
conexença e la conciēcia, q allo q
a ell ne sia semblant, allon deu fer a
son bon enteniment. E qual se uol
cosa que ell ne faça sia que la adob
o que la vena, tot li deu en be es-
ser pres, pusque ell ho haura fet a
bona intencio, e axi los psoners no
poden res cotrastar en ço q ell ne
faça, perq qualcu se quart aqui fara
part, si dōchs no era empres entre
el senyor dela nau e los personers
q ell no degues adobar ne vendre
la nau o lēy: si nou fahia ab volūtat
d' tots los psoners o d' la maioria parti-
da. Empero si aqla cōuinēça no
era

era entre ells: a q̄lla cosa q̄l senyor dela nau ne fara, a q̄lla nau an a se-
guir los p̄soners, saluo q̄ si ell la iu-
guana o barataua o la p̄diu p̄sa cul-
pa, a q̄ll los es tengut de esmenar, a-
xi cō en lo capitol desusdit secōte.
E a q̄st capitol fō fet, q̄s guart qual-
cu, a qui fara p̄t, ea qui comanara, lo
feu, e a q̄ no, e cō e cō no loy coma-
nara, q̄ les cōuinēces q̄entre ells se-
rā emp̄ses, a q̄lles se haurā a seguir.

De arborar ancores. Cap. 246.

Senyor de nau o leny qui pen-
dra o fara p̄dre senyals * gaya-
tells o races d̄ ancores dalguna nau
o leny: qui prop dell stara ormeiat
si aquelles ancores se perden, aquel
senyor daquela nau qui haura or-
bades aquelles ancores o fetes or-
bar, es tengut de esmenar a aquell
senyor daquela nau, de qui aque-
lles ancores seran tot ço que ell di-
ra per son sagrament, que valgues-
sen, encara li es tengut de fer el mie-
na de tot lo * destrich, que ell ne
sostenga, encara mes si a q̄ll senyor
de qui aquells ancores seran, se vol
ell sen pot clamar ala senyoria. E d̄
manar a aquell senyor daquela
nau o leny qui aytal cosa haura fe-
ta o fer a fer per ladronici. Encara
mes si mariner algu orbara ancores
menys de voluntat e menys de sa-
buda daquell senyor de nau ab i qui
ell sera: si lo mariner ho fara per sa
autoritat e menys de comēdamēt:
el es posat en aquella pena quel se-
nyor dela nau deuria hauer. Si co-

mendament lin hagues fet. Encara
mes que si aquells mariners qui ay-
tal cosa hauran assaiada de fer, no
haurā de q̄ pagar aquelles ancores
qui p̄ culpa dells serā perdudes, p̄
ço cō ells les haurā orbades. Enca-
ra mes si ells no poden integrar lo
dan el * destrich e la messio, quel
senyor daquela nau ne haura sostē-
gut: aquells mariners deuen esser
per los e mesos en preso e star tant
tro que haiē satisfet a aquell senyor
daquella nau de tot lo dan e de tot
lo interes, que ell dira p̄ son sagra-
ment que per culpa dells haura so-
stengut, si dōchs aquell senyor da-
quella nau nols volia fer gracia q̄ls
speras p̄ dies e per horas o q̄ vulla:
que ells guanyē ab ell tot ço que li
hauriē a donar en esmena del dan:
q̄ per culpa dells haura sostengut.
E aço sia en volūtat da q̄ll senyor
de nau: qui aytal dan haura sosten-
gut: de fer daquelles coses desusdi-
tes: qual ell mes se volra: ço es de
sperar los, o de metrels en p̄so, o q̄
ell los vulla fer gracia: que u guayē
ab ell. E fon fet aquest capitol,
que si aquella pena desus dita noy
era posada: molt dan e treball se se-
guiria. Encara si alguna nau ren-
dra * prois, e per ço quel * prois no
* frete ne sencaste, hauray posats se-
nyals quel sospenen: qui aquells se-
nyals ne leuara o fara leuar, en aque-
lla pena metexa deu esser posat q̄
desus es dita.

*De nau que ira a parts. Capi-
tol. 247.*

Llibre de Consolat

Senyor de nau o leny qui mena
ra la sua nau a pts, ell es tēgut de
fer scriure totes les conuinçes e
empeniments que ell fara o hau-
ra fetes ab tots aquells mariners, q̄
ab ell hauran anar a parts. Encara
mes deu fer scriure lo dit senyor d̄
la nau en presència de tots los ma-
riners o dela maior partida: ia quā
tes parts pēdra la nau e quātes pts
farā p̄ tots e aqui deu fer millora-
mēt e aqui, eno quāt e quāt no, p̄ ço
q̄ ala particio entre los mariners el
senyor dela nau no pogues hauer
algun contrast. Encara es de mes
tengut lo senyor dela nau que ell
deu mostrar tota la exarcia que la
nau haura a tots los mariners en
semps o ala maior partida: si tots
noy poden esser, perço car si los
mariners conexien ab lo senyor de
la nau ensemps: quey hagues exar-
cia q̄ hagues ops o adob o enforti-
ment que lo senyor dela nau queu
degues fer: fer al scriua, e perço q̄
noy pogues hauer entre ells algun
cōtraft, q̄ si alguna exarcia se p̄dra:
q̄lls mariners noy poguessē metre
algū cōtraft, q̄ diguessen q̄ ells no
hauien vista aquella exarcia, q̄ pdu-
da sera, perço cō de comu sa esme-
nar. E si lo senyor dela nau fara aço
q̄ desus es dit, los mariners li son
tenguts de seruir tot axi cō si anaf-
sen a loguer sabut e encara mes,
que per nenguna rao no podē me-
tre contrast, saluo per aquelles con-
dicions, que en los capitols desus
dits son ia certificades e esclarides.
En axi lo senyor dela nau o leny

quant deu los haura donat a gua-
nyar deu los donar be e lealment
les parts: q̄ a quascu pertanyen, tot
en axi cō entre lo senyor dela nau
e los mariners sera empres e axi cō
en lo cartolari dela nau sera scrit, e
lo notxer es tengut sots pena de sa
gramēt q̄ ell fet ha: de guardar tot
lo profit de aquells mariners q̄ ells
be e entegrament haien tot ço q̄l
senyor dela nau los haura promes
lo dia que ells se acordaren ab ell.
E le scriua es tengut de guardar lo
profit dela nau sots aq̄lla meteixa
pena, q̄ al notxer es posada, que ell
noy faci res enginiosamēt p̄ la nau
ne per los mariners, mas q̄ be e le-
alment do sa part, que ala nau per-
tanyera, e als mariners * atresi. El
notxer el scriua deuen ne hauer
millorament, ço que entre ells sta-
ra empres, com la nau començara
de acordar los mariners, e si perue-
tura entre ells no es stat empres:
ells ne deuē hauer quascu vna pt p̄
* hōrament e p̄ rao del * maltret q̄
ells hi haurā p̄ tot lo cominal de la
nau, e aquelles dues parts deuē sele-
uar de tot lo comu ensemps. Ara
parlem deles condicions, si per cas
de ventura hi venien. Si uau o leny
ira ab veles, e anant ab veles ella p̄-
dra arbre o antenes o vela alguna:
los mariners no son tenguts de es-
mena a fer si donchs lo senyor de
la nau o lo notxer nols hauia ma-
nat abans: quell arbre o les antenes
o la vela se perdes: que calassen, e
si lo senyor dela nau los hauia fet
manamēt que calassen, e ells no ha-
uien

*axime
teix

*remu-
neramēt
* mal
pres
o pallat

uien volgut calar, e per aquella rao aquella exarcia que desus es dita, se perdra: los mariners son tēguts de tota aquella exarcia a esmenar. Aixi es a entendre: que tot lo cominal dela nau la deu pagar: e si lo senyor dela nau o lēy o lo notxer manará surgir ancores en qualq̄ loc q̄ ells serā, e los mariners dirā: que aq̄lla exarcia ab que ells manā surgir aquelles ancores, no es susficiēt: e si les ancores se pdrā sobre allo, q̄lls mariners haurā dit al senyor de la nau o al notxer e aquells no faran cābiar la exarcia en les ancores, q̄ haurā manaders surgir los dits mariners no son tenguts de alguna esmena a fer: pusque ells ho hauran dit al senyor dela nau, e demostrat al notxer. E si los mariners nou diran neu demostrarā al senyor de la nau ne al notxer e aquelles ancores se perdran, ells sontenguts de esmena a fer, perço car ells surgirē aquelles ancores: eno digueren ne denūciarē q̄ aquella exarcia no era fort ne bona. Encara mes si ala nau vendra cas de ventura, quē vaia en terra es romp si lo guany que la nau haura fet sera tant, que bastas aquella nau a refer lo senyor dela nau lē pot refer. E si ell refer no lā volia, aquella nau deu esser preada e portada a preu entre lo senyor de la nau e los mariners: ia que valia aquella nau: com ana en terra, e si entre ells no sen poden auenir: deu esser mesaq̄ll contrast: que entre ells sera, en poder de dos bons homens, que sien e sapien be e di-

ligentmēt dela art dela mar, e qual seuulla cosa q̄a q̄lls ne dirā: allon dū esser fet e seguit, e si exarcia si saluara a quella exarcia e tot ço q̄ saluat ne sera tot deu esser preate mes en preu al senyor dela nau. E com lo senyor dela nau sera entegrat: si alguna cosa de aquell guany que ells fet haurā, sobrara tota deu esser partida per tots cominalmēt aixi com entre ells sera empres. E si p uentura lo guāy q̄ ells fet haurā no bastara a esmena a fera aquella nau que de tot rota sera o en partida, los mariners no lin son tenguts de alguna esmena a fer, per ço com lo mariner assats hi pert: pusquey pert son temps, ey haura cōsumada sa persona. Empero los mariners son tenguts al senyor de la nau dajudar a saluar tot ço: que ells porā be e lealment, e retre e donar tot ço, que ells saluar ne poran al senyor dela nau. Encara mes si p uētura la nau no haura guāyat res, los mariners son tenguts de retre e de donar al senyor dela nau tot ço que haura despes en viāda de aquell iorn que ells se acordaren: tro fins que ells se partirē dela nau e aço dūe los mariners pagar mēys de tot contrast, que lo senyor de la nau assats hi pt, pus hi cōsumala nau e si metex, e lo senyor dela nau pot a aquell mariner, q̄ contrast hi meta: allo q̄ a ell ne vendra, q̄ deia pagar p la sua pt, axi demanar cō si liu hauria cōanat ab carta, e pot ho metre en poder dela senyorie, e aquell mariner deu star tant pres

Libre de Consolat

tro que haia satisfet de tot ço q̄ a donar haura a aq̄ll senyor dela nau o q̄ sen sia auengut ab ell. Empero si lo senyor dela nau veura e conexera: q̄ aquell mariner q̄ li cōtrastra, nou fara per alguna altra malefa sino q̄ no ha de q̄ pagar ne entegrar: lo senyor dela nau es tengut: que deia sperar per dies e p̄ hores tāt tro q̄ ell ho pusca hauer guāyat en axi, empero, quel mariner es tēgut al senyor dela nau de assegurar loy ab carta o ab fiāçes, perço quel senyor dela nau nou pusca perdre ell ne los seus. Encara mes si algu dels mariners p̄dra alguna roba a seruici dela nau, si la nau guāya, aq̄lla roba deu esser retuda a aq̄ll mariner, qui aq̄lla roba haura p̄duda si ell prouar ho pot. E si ell prouar nou pot. No lin es hom tengut de esmena a fer. E si peruentura la nau no guāyara no li es algu tengut da quella roba: que ell perduda haura de esmena a fer, per testimoni q̄ ell ne donas, car assats hi pert quascu, pusq̄ hi pert son tēps, eycōsuma sa persona. E son fet p̄ço aq̄st capitol car molt senyor de nau o lēy hauria sa nau vella podrida: e si sabia q̄ls mariners qui ab ell iriē a parts: si ell rōpia lo nau li fossē tēguts de la nau a esmenar per fort poca de fortuna que fes, ell faria en guisa e en manera q̄ perdes la nau perço q̄ ell no pogues hauer desmena mes que ne valrien dues naus aytals cō aquella. E per aquesta rao los mariners qui vā a parts, no son tenguts de esmena a fer ala nau, que * rota

sera sino tāsolament del guāy, que ells ab la nau haurā fet, tot en axi com en lo capitol defusdit es declarat e certificat.

De exarcia toltā per lenys armats. Capitol. 248.

SI alguna nau o algun leny iraa parts, e sera cas de ventura que aquella nau o leny qui a parts ira, se encontrara ab lenys armats si aq̄lls lenys armats li tolrā o sen portarā vela o veles o gumena o gumenes o ancora o ancores o alguna altra exarcia: aquella exarcia deu esser esmenada per tot lo cominal de la nau. E es axi a entendre, que quascu sia tengut de metre en la esmena: q̄ per aquella exarcia se haura a fer qui toltā li sera, p̄ aytātes parts, cō pendre deu. Empero es axi a entendre, que la nau o leny hagues guanyat, e de aquell guany que aquella nau o leny hagues fet: que sia esmenada equella exarcia: que aquells lenys armats sen haurien portada. E si peruentura lo guany que aquella nau o leny haura fet, no bastaua a aquella exarcia a esmenar, los mariners qui iran a parts no sien tēguts de alguna altra esmena a fer, perço com lo sobredit marines ne algun altre com partex de son alberch e va ab algu a guanyar: nou fa p̄ fe: que per algun cas de ventura que esdeuenga ala nau: on ell deu anar a guanyar: que la roba q̄ ell iaqueix en casa: li gagues ajudar a esmenar: que siu fahia mes li valrie

ria, que romangues. Encara mes p'altra raho, car lo mariner assats hi pert: pus quey pert son tēps ey haurarotes les vestidures e consumades, ey haura consumada la p'sona. Empero si lo guāy que la nau o lēy haura fet, bastira a aquella exarcia esmenar, q̄ toltal los fera lo senyor dela nau o leny qui aquella esmena haura presa, deu iurar en presencia de tot lo cominal dela nau o leny, que ell q̄ la deia cobrar, com abās pusca, E quey faça tot son poder. E si ell cobrar la pot, ell estengut de retre tot ço, que ell haura pres dels sobredits mariners en esmena daquella exarcia que aquells lenys armats los hauien toltal, sens tot contrast. E si perventura en la nau o lēy haura alguna partida d'ls mariners qui ho contrastarā, que aquella exarcia que aquells lenys armats los haurā toltal que no deia esser esmenada del guāy: quell leny fet haura pço car es cas de ventura nou deuen fer ne podē, car si als sobredits mariners o altres stāt ells en la nau o leny venia cas de ventura, que se contraffen ab alguna caxa, on hagues moneda o alguna altra roba: q̄ valgues molts diners, o ab algūa bala o ab alguna altra cosa q̄ a ells tornas a profit noy hauria algu, q̄ no volgues hauer be e entegrament la sua part que per tayer lidegues, e encara molt mes, que per tayer no li a deuria, si ell fer ho podia, e donchs en semblāt cas, es iusta rao, que axi com quascu volria e demanaria be e entegrament la

part del guāy, qui per cas de ventura los seria esdeuengut. Tot en axi es rao que quascu sia tengut de fer esmena a aquella perdua, que p cas de ventura los fera esdeuenguda, del guāy que ells fet haurā. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

De roba quis banyara en leny descubert. Cap 249.

DE mercaders q̄ noliciarā o metran roba en algun leny descubert si aquella roba q̄ en aquell lēy descubert sera mesa, se bāyara os guastara per mar, qui al leny entre: o paygua d'pluia, lo senyor de aquell leny no sia tēgut de esmena a fer nēguna a aq̄lls mercaders de qui aq̄lla roba sera pço car no es la culpa que aytābe saben los mercaders cō ell meteix, q̄ aquell leny on ells metē la lur roba, es descubert. Mas empero si lo senyor d' lēy descubert es en algū loch q̄ li pogues fer tēda: e q̄ no fos tā maltēps, q̄ el la pogues tenir feta: e no lin fahia, si los mercaders puar loy porā: ell estēgut de esmena a fer aq̄lls mercaders p aq̄lla roba q̄ bāyada o gastada sera per culpa dell: qui no volia tenir la tēda feta. Empero si aquell senyor del leny sera en algū loch: e faratanta de mar e tant de vent: que nola gosas tenir, ne pogues e plouia tant, que la tēda no hagues facultat de tenir la: si aquella roba se banya os guasta p aquestes raons: que desus son di-

Llibre de Consolat

tes: lo senyor del leny no es tēgut de esmena a fer. Encara mes si aq̄l leny fara aygua per murades e per culpa daquella aygua, que fara per les murades aq̄lla roba se banyara os guastara, lo senyor daquel leny es tēgut de esmena a fer a aquells mercaders, de qui la roba sera. E si lo leny no fara aygua per murades en fara per lo pla: si aquel sera bo e susficientmēt be * encrostamat, si per aquella aygua que per lo pla fara se banyara roba es guastara, pus lo leny sera be e susficientmēt * encrostamat, lo senyor del leny no es tēgut de fer esmena a aquells mercaders: de qui aquella roba sera: q̄ per aygua de pla sera banyada, pus quel leny be e susficientment sera * encrostamat. Empero si lo senyor del leny prometra a algū mercader, que li metra e li portara la sua roba sots bō * talē: e lo senyor del leny no lay metra, ans la metra en altre loch si aquella roba quel senyor del leny haura promesa de portar sots lo * talem: e no lay haura mesa ne portada: e aquella roba se bāyara es guastara lo senyor del leny es tēgut de fer esmena a aquell mercader de qui aquella roba sera, perço com el nola haura mesa sots lo * talem axi com el haura cōuen gut a aq̄l mercader. E si lo senyor del leny lay hagues mesa, axi com promes li haura: e la roba se banyara es guastara: lo senyor del leny noli fora tēgut de esmena a fer, pus el haguera ates: ço que haura promes a aquell mercader, qui aquella

* enpegut o spalmat

* spalmat o enpegumtat

* lo mateix

* tenda

* tenda

* tenda

roba li haura liurada p̄ aquella promissio, q̄ feta li haura. E axi si roba si banyara es guastara sots lo * talē * tenda lo senyor del leny noli es tēgut fer esmena, pus no es la culpa, per que guartse tot senyor de leny, ia que promet als mercaders, que meter es que los ho atena. E per aquesta rao fon fet aquest capitol.

De pilot. Capitol. 250.

Senyor de nau o de leny qui no llicia, o sera noliciat per anar en algunes parts, en les quals el ne hom que en la nau sia nos certificara: que el hi sapia: e lo senyor de la nau o leny haura a logar pilot, que hi sapia, e aquell pilot se affermara, e dira al senyor de la nau o lēy que el sap e es cert en aquelles parts: on lo senyor de la nau volra anar: e si aquell pilot dira: que no ha loch en uers aquelles parts: on lo senyor de la nau volra anar o sera noliciat, q̄ el tot nou sapia, e si aquell pilot atēdra al senyor de la nau o leny tot allo, que promes li haura be e diligentment: lo senyor de la nau o lēy li es tēgut de donar tot lo loguer que entre ells sera empres sens tot cōtraft: encara li es tēgut de donar mes que promes noli haura segōs la bondat e valor, que en aquell pilot sera, perço car aquell pilot haura ates al senyor de la nau: tot ço q̄ promes li haura. Empero totes les cōuinēces, que entre lo senyor de la nau o leny e aquell pilot serā empres: deuen esser totes meses en forma

forma de cartolari dela nau o leny perço que entre lo senyor dela nau o leny e aquel que pilot sera no pogues hauer algun contrast. E si per ventura aquel qui pilot sera leuat no sabra en aquelles parts, on el dit e promes haura e cõuengut, aquel qui pilot sera mes, e qui aço al senyor dela nau o lēy haura promes e res noli pot attendre daço q̄ promes haura, aquel qui aytal sera deu perdre lo cap encontinent sens tot remey e sens tota merçe. El senyor dela nau o leny pot loy fer tolre, q̄ no es tengut quen demã ala senyoria: si nos vol, pço com aquel laura enganat e mes a iuy de perdre si e tots aquells, que ab el son e encara la nau e tot lauer. Empero no sia tã solament en coneguda del senyor dela nau o leny: ia aquel pilot que sera leuat, si deu perdre lo cap o no ans deu esser en coneguda del notxer e dels mercaders e de tot lo cominal dela nau. E si tots aquells qui defus son dits o la maior partida: veuran e conexeran, que aquel deia perdre lo cap: el lo deu perdre, e si a ells no es semblant, quel deia perdre: que nol perda: mas sien fet tot ço que ells ne conexeran, que allõ deu esser fet, e * als no, perço car si per ventura ales vegades hom anaua ala voluntat dalguns senyors de naus o lenys, els volrien be, que alguns de que ells hagueffen desgrat que hagueffen perdut lo cap, e perço q̄ lin romãgues lo loguer, q̄ promes e darli deu, q̄ axibe hi ha senyors de naus o de lenys, qui son

* alrre

* rasos de seny, com vn altre hom. * micos
E encara mes que molts senyors d' naus o de lēys son que no sabē que deu anar dauant ne q̄ de tras, ne sabē ques vol dir la mar ne que no. E perço seria mal fet q̄ hõ fes more per asalt o en coneguda tã solamēt del senyor dela nau o leny. Perque tot hom quis met per pilot, se deu guardar ans que si metã, que puga e sapia atēdre tot ço que prometra, perço que la pena que defus es dita noli pogues venir ne altre dã.

De guaytes de nau. Cap. 251.

TOt senyor de nau o leny es tēgut que encontinēt que partex de alla on haura leuat viatge e haura feta vela el deu partir les guaytes que guaytē en la nau o ley axi be anant ab veles cõ stāt en port o en plaia o en * sparagol, e axi be enter * reparo
ra de amichs com de enemichs. E es axi: que aquells que guaytē anāt ab veles: si adormē ala guayta, d' tot aq̄l iorn no deuē beure vi. E si aq̄lls qui guaytaran en plaia o en port o en * sparagol: e q̄ sia en terra de a- * reparo
michs: si ala guayta se adormiran: de tot aquel iorn no deuē beure vi ne hauer algun companatge. E si p ventura sera en terra de enemichs a quells qui ala guayta se adormiran si es mariner de proa, deu pdre lo vi e lo cõpanatge de tot aquel iorn e encara q̄ deu esser açotat tot nuu per tota la nau e, deu esser * furt en * lanfat
mar tres vegades ab la veta d' l mor gonal, e aço sia en coneguda del se

H s nyor

Llibre de Conſolat

nyor de la nau e del notxer de dar-
li qualſeuolra daquelles dues penes
que deſus ſon dites, e ſi es de popa:
deu perdre lo vi e tot lo companat
ge d'tot aquel jorn, e deu li eſſer gi
*canter tat vn *cau daygua per lo cap en
auall. E ſi algús daqueſts qui deſus
ſon dits: ſeran trobats dormēts ala
guayta de tres vegades enſus, deu
perdre tot lo loguer, que hauer de-
uia de tōt aquel viatge, on ſeran, e
ſi hauen hagut, deuen lo retre, o
*eleſtio dūē eſſer gitats en mar, e ſia en *a-
ſalt del ſenyor de la nau e del comi-
nal o de la major partida de darlos
de aqueſtes dues penes, qual ells ſe
volran, perço car ells metē a iuy e
vētura de perdre ſi meteix e tots
aquells qui en la nau o leny ſeran.
E fou fet per aço aqueſt capitol.

De roba trobada. Cap. 252.

ROba que ſera trobada en plaia
o en port o en ribera, que vaia
ſobre aygua, o q̄ la mar la hagues
exaugada en terra. Aquel qui tro-
bara aq̄lla en plaia o en port o en
ribera, ab que la mar nola hagues
exaugada en terra, ne deu hauer la
meytat de trobadures, en aq̄ſta gui-
ſa, quel la deu presentar ala ſenyo-
ria, e la ſenyoria deu la tenir mani-
feſta a tot hom vn any e vn dia. E ſi
eraroba: que gualtar ſe pogues, deu
eſſer venuda, e lo preu q̄ daquella
roba ſe haura hagut, deu eſſer ma-
niſeſtat, axi com deſus es dit. E ſi
paſſat aquell temps de roba qui axi
ſera trobada o del preu que daque-

lla ſe haura hagut, ſenyor no haura
vengut, la donchs la ſenyoria deu
donar a aq̄ll: que trobada la haura
la meytat per ſes trobadures, e de la
meytat que romandra, deu fer la ſe-
nyoria dues parts e pot ſen pēdre
la vna part, e l'altra, que romā, deu
la donar per amor de Deu: la on ael
bē viſt ſera, per anima daq̄l: de q̄
ſtada ſera. E ſi per ventura aquella
roba que trobada ſera, la mar la hau-
ra exaugada en terra, aquel qui la
trobara ne deu hauer trobadures
conuinēts, ſegons que aquells bōs
homens daquel loch on ſera troba-
da, viſt ſera. Empero deu eſſer axi
fet daqueſta, qui ſera axi trobada:
com es ia dit deſus daquella altra,
e axi fetes parts daço, q̄ ala ſenyo-
ria romādra. Empero ſi alguna ro-
ba ſera trobada en golfo en mar
deliura. Aquella deu eſſer partida,
axi com en vn capitol deſusdit es
ia contēgut, perq̄ ara no cal dir ne
recapitular. O ſi per ventura roba ſe
ra trobada, qui iaura a fons: aque-
lla aytal q̄ ſobre aygua no ira ney
poria anar, aquella no deu eſſer ve-
nuda ne alienada, perço cō roba q̄
iaura a fons, tota via ſpera ſon ſe-
nyor, e deuē ne eſſer donades tro-
badures conuinents a aquel qui la
trobara, a coneguda de la ſenyoria,
e de dos bons homēs de la mar, qui
ſien dignes de fe: e queu ſapien be
e diligentment departir, e la ſenyo-
ria deu tenir tota aquella roba ma-
niſeſta o lo preu daquella, ſi ſera ro-
ba que ſe pogues affollar. E ſi al tēps
de la vſança de la coſtuma quel ſe-
nyor

nyor haura establida en aquellloch, on aquella roba sera trobada, demanador o senyor no li haura ven gut ne exit: la sobre dita senyoria deu fer crida publica p trenta dies. E si senyor algu haura exit a aqlla roba, que li sia liurada: sino sia de partida axi com desus es dit en aqll capitol meteix: de roba qui surara e ira sobre laygua axi deu effer fet de aquesta meteixa, pusquel temps sera passat, quel senyor hi haura posat. Empero es axi a entendre, que aquell o aquells qui la desus dita roba trobarā, e la haurā trobada que la deuen hauer manifestada ala senyoria del loch: on la dita roba sera trobada, dins tres dies si en loch ne seran e dit ala senyoria, e si dins tres dies no la hā presentada, deuē ho fer dins sis dies. E si dins los sis dies no la porā hauer presentada ala senyoria deu fer en axi per malicia a sobrar e per dās e per greuges e per melsions esquiuar a aquell o aquells, qui la dita roba haurā trobada: q̄ la haien manifestada e presentada dins deu dies. E si dins los deu dies nola haurā manifestada, ney sera aquell, de qui la roba sera: la senyoria per ell demā e pusca demanar la dita roba, que axi com desus es dit sera stada trobada: a aqll o aquells qui trobada la haurā, per ladronici, e star a merçe d̄ la senyoria, e encara que deuen perdre tot lo dret que dela dita roba deuē ha uer per rao deles ditestrobatures. Saluo empero que si aquell o aqlls qui la dita roba haurā trobada: axi

com desus es dits. E dins los deu dies nola haurā presentada ala dita senyoria: segons desus es dit: si ells iusts casos o iustes raons mostrar porā: per que ells la dita roba no haguessen poguda presentar o manifestar ala dita senyoria dins los deu dies, deuē lo effer rebudes. En axi empero que si los casos e les raons desus dites e posades ells en ver metre les porā: sino que la senyoria pusca anātar contra els segons que desus es dit en la forma dita desus. Empero si la dita roba que sera stada trobada: sera stada p̄ duda vn any haura e vn dia: e passat lāy e lo dia la dita roba sera stada trobada: aquell de qui era la dita roba non pot res demanar ans deu effer de aquell o de aqlls qui la haurā trobada, e aquell de qui era la roba non pot res demanar. E es rao: car no es roba al mon: qui haia stat vn any sots aygua o pres d̄ aygua o sobre aygua per lo dit temps, que aquell de qui stada sera, pogues iustament conexer algun senyal per que pogues dir: q̄ la dita roba fos stada sua, si donchs nou fahia per arbitre, saluo ferro o acer o altre metal e axi la dita roba que axi cō desus es dit sera trobada, deu effer d̄ aquell: qui trobada la haura. Empero si aquell qui la dita roba effer sua dira: fara fe: q̄ sua es e sua fo deu effer deliurada, ell empero faent satisfaccio a aqll, qui trobada la haura, a sa voluntat, si aquell qui trobada la haura, fer ho volra que en altra manera senyoria nol ne deu destrenyr

Libre de Conſolat

* d'fact
strenyer si donchs aquell que la dita roba demanara, prouar o en ver metre no pora per testimonis dignes de fe la dita roba esser sua, e si axi com defus es dit: en ver metre pora la dita roba esser sua e de tot en tot la dita roba ell cobrar volra ell es tengut de donar e de pagar a aquell, qui trobada la haura tots dās e tots * desrichs e interessos: que en ver metre pora, que per culpa dela roba defus dita li serā esdeuenguts, e haguts ne haura a sostenir, a coneguda dela dita senyoria e de dos bons homēs: qui sien dignes de fe. E si dela dita roba q̄ trobada sera aquell o aquells qui trobada la hauran, sen seruiran, o guanyaran, on faran algū guany, si los dits que la dita roba hauran trobada sen seran seruits, on hauran fet algun guany si ells demanaran les dits trobadures deuen los esser donades segons que es acostumat, e lo dit guany o seruey que dela dita roba hauran hagut o fet: deu los esser mes en cōpte deles dites trobadures, E per les raons defus dites fon fet aquest capitol.

De conuinēça feta en golf o en mar deliura. Capitol. 253.

* cap
Sialguna conuinēça o promissio o obligacio sera feta de vns a altres en golf o en mar deliura o en altre loch de mar: saluo que la nau o leny no sia en loch q̄ tenga * prois o raiayre en terra per qualseuolra rao que sera feta la cōuinē-

ça o promissio no deu haüer valor perque a les vegades van en naus o lenys mercaders e homēs hōrats e molts daltres: aqui fa mal la mar, o han algun greuge en si metexts: e si ells podiē exir en terra: on poguessen esser aleuiats daq̄lls greuges o de aquell enuig: que ells en si metexs, han, si ells hauen mil marchs de argent, tots mil los prometrien: a algu quil demanas, e c̄ls posas en terra per aquesta rao no deu hauer valor, hoc encara, mes si peruentura se encōtraran ab algūs lenys armats, si per promissio o p̄ conuinēça o per obligacio que ells los fessen, se podien tolre daquells lenys ells farien conuinēça o promissio perço q̄ ells nols faessen mal de mes que p̄ ventura nols porien attendre, per la paor q̄ haurien dells, e per esta rao promissio ne conuinēça feta per paor o per força no val ne deu valer per alguna rao. Mas empero si nau o leny tendra * prois o raiayre en terra * cap
tota conuinēça que sera feta de vns a altres en qualseuulla guisa q̄ sia feta, val e deu valer. Empero si la nau o leny sera en golf o en mar deliura o en qualque altre loch se vulla sia de mar, e que tēga * prois * cap
en terra o no, aquells qui en la nau seran, faran alguna conuinēça o promissio deu hauer valor per estes quatre raons, ço es a saber per fet de get, o si per fortuna de mal temps o perque altre cas o ventura sia que la nau o leny ne vaia en terre, o per qualque conuinēça que mer-

*cap
 *fondo
 *cap
 *fondo
 cadens façen de fer esmena a nau o leny per alguna rao: o per viatge a càbiar, e que lescriua sia presēt e tā tost cō la nau o leny tendra *prois en terra: que encontinent ho pense de scriure enlo cartolari. E per aquestes raōs desusdites nenguna conuinença feta en golf o en mar deliura o en qualseuulla altre loch sia: no deu hauer valor, saluo per les quatre raons, que ia son en aqst capitol desus declarades e certificades. Empero si nau o leny sera en *fou o en stany: tota conuinença que aquells faran, qui serā en la nau o leny deu esser tenguda per ferma tenga *prois en terra o no, pço com qui es en stany o en *fou ay tant val cam si era en terra, que alsats es en terra pus q maltemps nol ne pot gitar: ne li pot algu dā fer.

De conuinençes entrepatro e mercaders e mariners. Capitol. 254.

Valque conuinença que senyor dē nauo lēy fara o haura feta a mercaders o a fos mariners o ab alguns qui sien o seran tenguts de la nau o leny, aquella es mest er quels atena sens algun contrast. E si pventura lo dit senyor dela nau o leny la dita cōuinença o promissio attendre nols volra, ell los es tēgut de restituir tot dā quels desusdits ne sostendran, on hauran sostengut, on speran a sostenir sens tot cōtraft: si la dita nau o leny ne sabia esser venuda. Saluo empero tot impediment, q p iusta rao ve-

nir hi pogues, oy fos esdeuengut, perlo qual lo dit senyor dela nau o leny no hagues attes o no hagues pogut attendre la dita cōuinença o promissio a tots los desusdits. E per semblant los dits mercaders e mariners e tots aqils q dē la dita nau o leny serā tenguts sō tēguts e obligats de attendre al dit senyor de la nau o leny tota conuinença o promissio: que ab ells haien empresā sens tot contrast. E si per ventura la dita conuinença o promissio attendre noli volrā: si los dits han algus bens: deu en esser venuts per restituir lo dan per la dita conuinença o promissio sostengut o per sostenir sens tot diffugi. E si los dits lurs bens al dit dan per la dita conuinença o promissio sostengut o a sostenir a restituir no bastaran si los dits son a cōseguits: deu ē esser presos e mesos en poder dē la senyoria, e star tant e tā longament en la dita preso tro que haien entegrat al dit senyor dela nau tot lo dā desusdit, o que sen sien auenguts ab lo dit senyor dela nau o leny ala sua volūtāt, saluo empero quel desusdit impedimēt nols ho hagues tolt o vedat: que ells no haguessen pogut attendre la dita conuinença o promissio al dit senyor dela nau o per culpa dells no fos romas que ells no haien o no haguessen atesa la dita conuinença o promissio, segons que desus es dit. E per les raons desusdites son fet

aquest capitol.

Llibre de Confolat

Decomanda feta a vs de mar. Capítol. 255.

SI algu comanara a altre roba, la roba es entēdre mercaderia amigablement, ab carta o mēys de carta, e sens conuinēça alguna que no fera empresa entre ells, sino tan solament, que aquell qui comāda reb quel la reb a vs e costum de mar, e arisch de mar e de males gents, e ell que la deu vendre en qual que loc que ell fara port ab la dita mercaderia en aqll p̄sent viatge, en lo qual ell haura rebuda la comanda, e vendra tot axi com mils pora, e segons que entre ells fera empres. Mas empero si entre ells no fera empres, aquell qui la comanda portara, que deu hauer per son maltret, ni que no: si entre ells empres no fera aqll qui la comanda sen haura portada no sen deu res retenir, pusque entre ells empres no sera: ans es tēgut de donar e de retre tot ço que dela roba haura hagut encōtinēt, que tornat sera de aquell viatge plo qual ell sen haura portada la dita comāda. Empero aquell de qui la comāda sera, es tengut de donar al comādatari: qui la sua comanda haura portada e arribada per lo seu * maltret, segons que guanyara, e segōs lo * maltret q̄ aquell hi haura hagut. E aço deu esser en son * cosiment e a sa coneguda. E lo comādatari nol pot * dals destrenyer, p̄ que tot comēdatari se guard es deu guardar com reb comāda de algu: e ia com fara ses faenes e com no, p̄

ço que no haia auenir en * cosiment^{*cabi: ment} en coneguda de aquells qui les comādes li farā per rao del seu * maltret. E a aquesta rao que desus es dita de roba: a aquesta metexa son e deuen esser aquells, qui prenen comanda de diners. ^{*mal. p̄}

De patro qui vendra la nau sens sabuda dels personers.

Cap. 256.

SI algun senyor de nau o leny vendra la sua nau o leny sens voluntat e sens sabuda dels personers, ell es tengut encōtinēt, que ell venuda la haura de tornar e retre compte a los personers e de retre e de donar tot ço que aquascu vendra per la sua part, si ells pēdre ho volrā. E si los personers pendre nou volran, ell los estēgut de retre e de tornar en lur poder aquella nau o aquell leny, que ell venut haura sēs voluntat e sens sabuda dells, e si aquella nau o leny nols pot tornar en poder, ell los es tengut de retre e de tornar aytambona nau o aytā bon leny cō aquellera, e lo guany que fet poguera hauer ab aquell leny, o sen haura auenir ab ells, axi com mils pasca. E si entre ells no sen porā auenir, deuē hi metre dos bōs homēs qui siē dignes de fe, e aquells q̄ls ho departesquē e qual seuol cosa que aquells ne dirā e conexeran, allō deu esser seguit. Empero si com lo senyor dela nau o leny haura feta la venda, axi com desus es dit, ala maior * força dels personers plaura aquella venda, lo senyor ^{*part}

* mal pres
o passat
* axima teix
* cabi-ment
* d'alre

* alre
* part
senyor dela nau o leny qui venut
sera: nols es de res * als tengut
fino de donarlos, ço que aquaf-
cu pertāyera pus la maior * força
dels personers si acordaran. E si puē
tura lo senyor dela nau o leny qui
venut sera: no vendra ne tornara a
retre compte a los personers, ne en
cara per donar sa part a quafcu da-
ço que dela venda dela nau o leny
los pertāyera, e ell sen ira deues al
tres parts, si el es acōseguit el es tē
gut de retre e donar a aquells per-
soners, tot ço que dela venda dela
nau o leny los pertanyera, e enca-
ra tot aytant com los personers di-
ran per lur sacrament que aquella
nau o aql leny poguera hauer gua-
nyat, e si ell no ha de quels puxa fa-
tisfer ne entegrar deu esser prese-
mes en poder dela senyoria, e star
tant pres: tro que haia sotisfet a a-
quells seus personers daquella de-
manda, que ells li fan, o que sen sia
auengut ab els. E si perventura aqll
qui la nau haura venuda no sera
trobat e los personers trobarā aq-
lla nau o leny: quels sera stat leuat
ells los poden pendre e demanar
ab la senyoria, e la senyoria deu
lals deliurar, ells empero demo-
strant que lur fos per testimonis o
per cartes si donchs aquel qui cō-
prat haura: no podia mostrar carta
que aquel qui la dita nau li haura
venuda o leny hagues dels perso-
ners loch: que la pogues vendre e
fer a sa voluntat. Perque quafcu se-
guart es deu guardar: com compra-
ra nau o leny e com no, perço que

dan algu no lin pusca venir. Empe-
ro si el la vendra per vellefa que la
nau o leny hagues o emprestadors
la farā vendre per prestech, que a-
quells hi haguessen fet a ops de co-
ses: que fossen necessaries ala nau
o leny: aquel qui senyor ne sera: no
sia tengut fino en axi: com en lo ca-
pitol qui parla de fet de adob de
nau o leny: es ia dit e certificat.

*De roba amagadament mesa en
nau. Copitol. 257.*

SI algun mercader o mercaders
nolieiaran a algū senyor de nau
o leny bales o farcells o qualseuol
altra cota e los mercaders metran
o faran metre en aquells faixs ba-
les farcells o caxes o altra roba q̄
sia en mig del vn daqlls o de tots
alguna cosa amagadamēt, axi cō es
or argēt moneda per les ceda o al-
tra roba nobla o mercaderia que
ells se volrā, e allo que dins aquells
faixs bala o farcell caxa o qual
que altra roba se sia, que ells amaga-
dament dins aquells faixs haurā me-
sa que nou diran ne ho demonstra-
rā cō nolieiarā, al senyor d̄ la nau o
al notxer o al guardia o al scriua
daquella nau: en que ells ho metrā
sia que la nau o leny haura a gitar:
o li vendra cas de ventura, quen ira
en terra, es rompra, si aquell faix o
bala o farcell o caxa o altra roba
en que allo que desus es dit, sera: se-
gitara en fet daquell get, que fet se-
ra, noy deu esser comptat fino tan-
solament aquella roba, que ell haura

Llibre de Conſolat

ra noliciada, per testimoniſ quen donas: qui digueſſen, que ells lay hauian viſta metre, puſq̄ al ſenyor o al notxer o al guardia o al ſcriua nou hauran moſtrat ne dit ne en lo cartolari no ſera ſcrit, e ſi la nau o leny ne va en terra, e aquella roba ſe perdra, no li deu eſſer feta eſmena ſino perço que ell haura fet entenent, com ell la nolicia, ia quina roba era e quina no. E ſi peruentura aquella bala o faix on algunes coſes ſeran meſes amagadament, axi com deſus es dit, nos perdra nes gitara en aquella bala o faix ſera trobat allo, que deſus es dit, qui amagadament hi ſera meſ, deu metre per tot ço que valra en aq̄ll gic o nau fraig que ſera fet, encara meſ ſi aq̄lla roba o mercaderia que deſus es dita, ſe perdra per culpa del ſenyor dela nau o del ſcriua: no ſien tēguts de eſmenar a aquell, de qui ſera ſino tanſolament perço que ell los haura fet entenent, com lals nolicia. Perço car ales vegades hi ha alguns mercaders: qui ſi hō los crehia de tot ço que ells dirien o farien ſagrament, ſi perdien algun faix per algunesdeles raons deſufdites, dirie, q̄ en aq̄ll faix auie ells meſ valent mil marchs daur o dargent, e per eſta rao noli es algu tēgut ſino daço, que al noliciar fa entenēt a algu daquells: qui deſus ſon dits. Perque tot mercader ſe quart es deu guardar, com nolicia la ſua roba a algu, que liu faça tot entenent. Perço que noli pogues tornar a dan, axi com deſus es dit.

Si algun patro donara ſon loch a al tre per noliciar. Capitol.

258.

SI algun ſenyor de nau o lēy da ra ſon loch a algun hom, que el puſca noliciar aquella ſua nau o leny de tot o de partida, e entre lo ſenyor dela nau e aquell aqui haura donat ſon loch de noliciar, ſera empres dia cert o tēps ſabut ſi dins aquell temps ſabut aquell noliciara ſegons que entre ell, el ſenyor dela nau ſera empres val aquell nolit q̄ aquell qui lo ſenyor d̄la nau hi haura meſ per noliciador, haura fet ab algun mercader o mercaders deu hauer valor tot aytāt com ſi ell era ſenyor dela nau o leny, que ſenyor nes, puque aquell li haura donat sō loch quant aquell noliciamēt, que aquell qui haura loch de noliciar dins aquell temps cert, que ab lo ſenyor dela nau haura empres, fara, ſi quen haia auol nolit o bo: deu hauer valor. E ſi lo ſenyor dela nau o leny noliciara dins aquell temps ſabut: que ell haura donat ſon loch a algu que puſca noliciar de tot o de quantitat ſabuda, tanta de roba, q̄ ell no puſca leuar aquella q̄ aquell hom haura noliciada per ſe dell e per ſon manament, lo ſenyor dela nau es tēgut que iaqueſca aquella que ell haura noliciada dins aquell tēps empres ab aquell, a qui ell haura donat sō loch de noliciar o ques auēga ab los mercaders de qui la roba ſera, que meſter es que aquell que ell haura meſ per noliciador

ne

ne sia guardat de dan, si la nau ne sabia esser venuda. Encara mes si lo senyor de la nau o leny dara son loch a algu de noliciar, e lo dit senyor dela nau o leny no li dara dia cert ne temps sabut si lo senyor dela nau o leny noliciara abans: que no haia haguda fadiga o missatge cert daquel: qui el haura iaquit per noliciador, tot en axi nes tengut: com ia es desus dit e esclarit. Empero si lo senyor dela nau o leny trametra a dir a aquel: qui el haura iaquit en algun loch per noliciador: que el no nolieg alguna cosa: si aquel no haui res noliciat com lo senyor de la nau loy trames a dir el no deu pus noliciar, e siu fa, lo senyor de la nau o leny noli es tengut de dan que liu esdeuenga, ne encara no es de res tengut a aquells mercaders qui ab aquel se noliciaran, pus que el li haura trames a dir que el no nolieg, perço car algu no ha poder en ço daltre, sino aytant com aquel de qui es: lin vol donar. Empero si aquel haura res noliciat abans: que sabes * lardit del senyor dela nau deu hauer valor axi: com desus es dit. Empero lo senyor dela nau o leny no deu noliciar de tot fermament pus haura donat son loch a altre de noliciar: tro fins que sapia certenitat daquel que el haura fet noliciador e ia que ha noliciat, e que no perço quel dan que desus es dit, nolipusca esdeuenir.

* desli-
ber

*De patro qui tirara raig trobat
sens voluntat dells merca-
ders, Capitol.*

259.

SI algun senyor de nau o leny Shaura carregat en algun loch de roba de mercaders, e anant a veles o que furt sia en algun loch, se encontrara ab algun raig de fusta, axi com de arbres o de entenes o d' veles o de qualque altra lenya se voltra, si lo senyor de la nau o leny li dara cap: ol li fara donar: perço q' el lo tir, si los mercaders qui en la nau o en lo leny seran, diran al senyor de la nau o leny que iaquesca anar aquell raig e que el nol tir: si lo senyor dela nau o leny nol vollexar per dir quells mercaders li façen: e si los mercaders dirã e li denunciarã que si el no lexa anar aql raig que tot dan quells esdeuengane a la lur roba: q' tot sia sobre el, e si lo senyor dela nau o leny nollexara anar sobre allo, quels mercaders li haurã dit e denunciat: si als mercaders ne a lur roba vèdra algũ dã lo senyor dela nau o leny los es tengut de tot aql dã q' ells p' culpa del haurã sostengut, e si el no ha de q' upusca esmenar, deu sen vendre la nau o leny q' negu noy pot en res cõtra star, saluo los mariners p' los lurs loguers e si la nau o leny noy basta: e lo senyor dela nau o leny ha alguns bens, deuen esser venuts per fer esmena a aquells mercaders de tot lo dã, q' per culpa d' l hauran sostengut;

Libre de Consolat

stengut, e si aquells seus bens noy bastarà, si el es a conseguit: deu esser pres e star tāt en la preso entro: que aquells mercaders siē integrats o que el se sia auēgut ab el. E si per uentura lo senyor de la nau o del leny volra leuar alguns de aquells fusts. Que en aquel raig seran: el ho pot fer si los mercaders ho volran. E si el los leua malgrat dels mercaders el nes tengut tot axi com ia desus es dit: del raig a tirar: si los dits mercaders ne sostendran algun dan: e si per uentura en la nau o leny no haura mercader algu: e lo senyor de la nau o del leny sencontrara ab raig: el tirara, o leuara algun fust: si los mercaders o la roba dells pendra dan si ells en veritat metre ho poran: que per culpa del raig quel senyor de la nau o leny tiraua o per culpa daquell fust o fusts que el haura leuats: los sera esdeuengut aquel dan: lo senyor de la nau o leny nes tengut e obligat: axi com desus es dit, per que tot senyor de nau o leny deu fer en tal guisa: ço que a fer ha: que noli pusca tornar a dan: ço quel fara.

De nau noliciada per anar a carregar en algun loch. Capitoll. 260.

SI mercader o mercaders irā en algun loch estrany per noliciar nau o lēy: e q̄ aq̄lla nau o lēy dega anar a carregar e aq̄l loch, q̄ entre el

senyor dela nau o lēy e los mercaders sera ia emps a dia cert o a rēps sabut, e aq̄lla nau o leny: que noliciada sera no sera venguda en aquel loch, on deura carregar, aquel dia, o en aquel temps, quel sobredit senyor dela nau o leny hauia empres ab los mercaders qui noliciat lauran. Si los mercaders ne sostendran dan o messio o greuge algu: lo senyor dela nau o lēy los es tēgut de tot a restituir. E si per uentura los dits mercaders noliciarā altra nau o lēy per defalliment daquell que ells hauien noliciat, que no sera venguda en aquel dia o en aquel temps, que entre lo senyor dela nau o del leny q̄ ells hauran noliciat, era empres, si aquella dita nau o aquel dit leny que ells hauran hagut o noliciat per culpa daquell: que ells ia hauien noliciat e no sera vengut axi com entre ells sera stat empres: si los costa mes de nolit: que no dauen a aquell que ells ia hauien noliciat: lo senyor de aquella nau o de aquell leny que primer sera stat noliciat los es de tot tengut a restituir, ço que de mes los costara. Perço car el no seravēgut en aquel temps que el hauia promes als mercaders com els lo noliciaren, e si per uentura passat lo dit temps que entre els empres fo: com els lo noliciaren aquella nau o aquell leny vendra en aq̄l loch, a on carregar deuia si los mercaders ne haurā altre noliciat, noli son de res tenguts. Pus que no sera vengut en aquel temps q̄ entre ell

ell e los mercaders fo empres: com
 ells lo nolieïaren. Empero si aq̄lla
 nau o aquell leny que ells hauïen
 nolieïada: vendra vltra lo dit tēps
 que entre ells empres fo: com la no
 lieïaren: e aq̄lls mercaders no hau-
 ran nolieïada encara altra nau ne
 altre leny: los dits mercaders son
 tenguts de donar a aquell: qui vē-
 gut sera, aquell carrech: que nolieï-
 iat li hauïen. Empero es axi a en-
 tēdre, que lo senyor de la nau o de
 aquell leny sia tengut de retre e de
 donar a aquells mercaders tot lo
 dan e tot lo * destrich e tota la mes-
 fio: que per culpa dell hauran feta
 e sostenguda qui tāt se haura stat,
 si los mercaders demanar la li vol-
 ran. E sien ne creguts per lur pla-
 sagrament, empero sia axi a enten-
 dre: que si a aquell senyor de aque-
 lla nau o de aquell leny que ells
 primer hauïen nolieïat ho haura
 tolt o vedat empedimēt d̄ Deu, o
 de mar, o de vent, o de senyoria, e
 per culpa del no sera stat romas q̄
 ell no sia vengut a aquell temps: q̄
 ell promes e empres hauia ab los
 sobredits mercaders: aquell senyor
 de la nau o del leny que ells nolieï-
 iat hauïen, no es tengut als merca-
 ders de dan ne de * destrich ne de
 messio, q̄ ells haiē feta pus per cul-
 pa de ell no sera feta. E si los mer-
 caders hauran nolieïada altra nau
 o altre leny, ells son tēguts a aquest
 senyor de aquesta nau o de aquest
 dit leny, que ells primeramēt hau-
 ran nolieïat, de donar e de liurar
 lo carrech: q̄ ells nolieïat li hauïē,

e deuen lo hauer spatxat a aquell
 tēps que entre ells fonch empres,
 com lo nolieïaren. E si los dits mer-
 caders carrech donar no li poran
 ells son tenguts que li paguen aq̄l
 nolit: que entre ells fo empres de
 donar, com lo nolieïaren, o q̄ sen
 auenguen ab ell, si lo senyor de la
 nau o del leny ne vol fer auïença,
 sino negu nol ne pot forçar, encara
 mes que si lo senyor de la nau o lēy
 haura a sostenir dan o messio per
 culpa dels mercaders, qui nol hau-
 ran spatxat o nol valran spatxar
 a aquell temps, que ells promes li
 haurā los dits mercaders li son tē-
 guts de tot esmenar e restituir, e lo
 senyor de la nau sia cregut per son
 sagramēt. E son fet per ço aquest ca-
 pitol, que a impediment de deu ne
 de mar ne de vent ne de senyoria
 algu noy pot res dir ne contrastar,
 ne es rao queu puga fer. Perq̄ qual-
 cu se guart, es deu guardar que fa-
 ça en tal guisa tot ço que fara que
 noli pusca tornara algun damnat-
 ge: si el fer ho pot.

*Si mercader noliejara nau en loch
 estrany e morra. Capi-
 tol 261.*

SI algun mercader haura nolieï-
 ada nau o leny en algun loch
 estrany e que aquella nau o aquell
 leny dega anar a carregar en a-
 quel loch, en lo qual lo sobredit
 mercader haura empres ab lo so-
 bredit senyor de la nau o leny a dia
 cert, si aquell mercader morra stat
 en aquell loch, on la nau o leny

Llibre de Consolat

haura nolieiat, si aquel mercader morra ab intestat, o quel dit mercader haia fet testamēt, lo senyor de la nau o del leny qui nolieiat sera: ans que el partisca de aquel sobre dit loch on sera nolieiat, e on encara aquel mercader hi sera mort qui nolieiat lo haura ans que el faça mesio, el deu trametre al companyo, que aquel sobredit mercader qui mort sera hauia en lo seu loch, on vsaua o era vehi e quey trameta vna carta sua o missatge cert a aquel companyo qui era daquel sobredit mercader en sa vida, qui mort es. E hauer fadiga del: si volra que aquella nau o leny que son sobredit companyo hauia noliciada en temps que el era viu: faça lo viatge, e si aquel companyo vol e quer: que aquel sobredit nolit e conuinença que ab lo sobredit companyo seu haura fet lo qual mort sera, valla, e haia valor: e aqlla sobredita nau o aquel sobre dit lēy q̄ véga, que el es prest e aparellat de cōplir tot ço q̄ aq̄l sobredit sō cōpanyo qui mort sera hauia promes a aquel sobredit senyor de aquella sobredita nau o de aquel leny lo dia que el nolieia. E si peruentura lo senyor de la nau o del leny qui nolieiat sera vendra en aquel loch on deuia carregar abans que fadigano haura haguda del companyo de aquel mercader: qui nolieia qui mort sera, aquel companyo qui viu romas: noli es de restengut, si nos vol. Perço com lome pusq̄ es mort: no ha companyo

que lo dia quel hō es mort: es partida la companyia. Saluo empero que si aquel mercader qui mort sera hauia obligat aquel companyo: qui seu era en vida: en la carta, que el feta hauia a aquel senyor de la nau o del leny, per rao del nolit e de tota la conuinença: que el attendre li hauia, aquel companyo nes tengut, que el la li atena. En axi empero es a entendre que aquel companyo qui mort sera: hagues loch de son cōpanyo, que pogues nolieiar per el, ço es a entendre que el ne hagues feta carta de celsio o de procuracio o quen hagues testimonis, que qual que cosa que el faes, que el ho haura per ferm. Si aquesta carta o testimonis lo senyor de la nau o lēy qui nolieiat sera pora mostrar, aquell companyo qui viu sera, li es tengut tot en axi cō aquell qui nolieja, era o fora, si ell viu fos. E si lo senyor de la nau o lēy mostrar cartes ne testimonis no pora, aqll cōpanyo qui viu sera romas, no li es de restengut: si be aquell cōpanyo seu lo hauia mes en la carta de la obligatio del nolit que ell fet hauia ab aquell senyor de la nau o leny que hauia nolieiat, pusque per voluntat de aquell no fon fet. Que dura cosa seria: que si algun hom obligaua altre per sa autoritat e sens sabuda de aquell, a qui ells obligara, valia o hauia valor seria mala cosa, que tot hom poria desfer a altre, perque no es dret ne raho, que algu puga obligar a altre

a altre per alguna rao si donchs iustes raons noy hauia: com ia desus son dites. E si peruentura aquel mercader qui mort sera, quila nau o ley haura noliciat haura fet testament e en son testament haura de partits sos bens a sos fills o a sos proismes o a quis volra. E lun daquells haura fet hereu, e lo senyor de la nau qui noliciat sera, sabra: que aquel mercader qui noliciat laura es malalt e haura fet tot son orde: si lo senyor dela nau ho sap cert, que el es malalt. Si lo senyor dela nau hi es a temps, abas que el muira, el li deu dir en presencia de bons homens que si Deu fahia ses voluntats del que volra, que fos daquel nolit, que el li haura ferman e quen tendra per be e que el que fes: que si Deu fahia ses voluntats del: que el no fos

* mal p nent * malcaent . E si aquel mercader qui noliciat lo haura, e qui sera malalt, li dira, que el que pens de espatxar prest, que ab Deu el lon guarda ra de tot damnatge, e que per la sua malaltia no stiga que el no atena tot ço: promes li haura que el es aparellat de attendre tot ço que li ha promes: e si lo senyor de la nau o leny se partira del qui malalt sera ab la sua voluntat: e el li fara carta o la li fara fer: es a entendre letra segellada del seu segell a son companyon: si ha: o a hom: qui per el sia en aquell loch: que el dega espatxar aquella nau o leny: o li deguen deliurar aquel carrech: perque el noliciat haura la nau, si aquella nau o a-

quel leny sera vengut en aquel loc on deuia carregar, e stant la nau o lo leny aqui vengut, aquel mercader qui li haura noliciat, sera mort, e la mort sua vendra a saber a son cōpanyo, si hō o aql qui en loc del hi sera, si aquells se abstrauran que nola volrà carregar ne spatxar: los bens de aquel mercader qui mort sera si deuē parar, pusql senyor de la nau o del leny sen fadigaua a el qui malalt era ans que volgues partir dalla on fo noliciat, e ab voluntat e ab sabuda de aql qui noliciat lauia, e ab letra sua sen parti: en la qual letra fahia manament a son cōpanyo, si hauia o altri qui en son loch fos, que ells lo deguē espatxar tot en axi com el li haura promes. E si peruentura lo senyor dela nau o del leny sera partit de aquel loc on el fo noliciat, ans que fos mort aquel mercader, qui noliciat lo haura, el no sen deu partir, tro que haia tramesa carta o missatge seu al dit cōpanyo o a aql qui haura fet hereu aquel mercader, qui mort sera e haura noliciat q vinga p leuar aql carrech que el noliciat li haura e si ells o lo vn dells li atendran totes aquelles conuinences que aql li haura promes escō lo nolicia, e si ells trameten a dir per carta lur ab lur segell sagellada: o per missatge cert, que la nau o lo leny que pens de venir q els o lo vn dels es prest e aparellat de attendre tot ço, que aquel qui noliciat lo haura, li haura promes en en la carta del nolit que entre el e lo noliciador sera feta:

Libre de Consolat

es contengut, la donchs ell pot venir e aménar la nau, e si el ne soffer ra algū dā o melsio p culpa d' aqlls qui la carta o lo sobrdit missatge li haurā trames, ells li son tenguts de tot a restituir entegrament, e encara de aquell carrech a donar, puf q̄ p manamēt dells hi sera vengut e ab lur fadiga. Empero si lo senyor dela nau o leny vendra en aquell loch: on deuia carregar, o partira d' aquell loch on era stat noliciat, des puy q̄ aquell mercader sera mort e es axi a entendre, que aquell mercader qui mort sera, haia fet testamēt e en lo testament haia fet algū son hereu, si lo senyor de la nau o lēy vendra en aquell loch on deuia carregar a aquell dia o tēps: en lo qual el haia promes, en la carta del nolit sera contengut a aquell quil nolicia, si aquell quil nolicia qui mort sera: haura feta mencio o manamēt que aquell seu hereu dega donar aquell carrech, que el haia noliciat e promes a aquella nau o lēy, aquell qui hereu sera romas: lo li es tēgut de donar. E si fer nou volra, senyoria lon deu destrenyer, que mester es, quel manamēt del defunt sia cōplit, empero si lo defunt nō haia feta mencio, ne manat nou haia en aquella sua derrera voluntat aquell qui el haura lexat per son hereu en son testament, si nos vol nō estengut, empero es axi a entēdre que aquell hereu nol vulla portar en alguna part, sino quel volra aqui vendre, p complir lo manamēt daquel qui mort sera, segons que

el haura fet manamēt en la sua derrera volūtat, encara mes perço car aquell senyor de aquella nau o lēy sera aqui vengut menys de sabuda o menys d' fadiga, que no haura haguda de aquell, qui hereu sera romas. Empero si aq̄l qui hereu sera romas: nola volra aqui vendre ans el volra trametre o portar dita roba o carrech deuers aquelles parts: en les quals aquell qui mort sera, les ha uia encor de portar, si visques, e les ha uia noliciades si aquell hereu no les volra metre en aquella nau, que aquell qui mort sera, haia noliciada: e per fe daquel qui mort es, hi sera venguda si el la met en altra nau e no en aquella, los bens de aq̄l defūt ne son obligats a aq̄l senyor d' la nau, q̄ el auia noliciada en sa vida si lo senyor daquela nau haia ates tot lo que haia promes a aquell: qui nolicia. Empero si el ates no haia, aquell hereu ne los bens del defunt qui noliciat la uia: noli son de res tenguts ne obligats si donchs lo senyor dela nau nou podia mostrar o prouar iusta escusa o iust impediment: que per culpa del no romas, que el no hagues ates. E si el prouar ne mostrar nou pora, aquell hereu ne los bens del defunt noli son de res teguts, puf que el no haura ates, ço que haia promes. Empero si lo senyor de la nau prouar o mostrar ho pora aquell qui hereu sera, e encars los bens daquel defunt quil nolicia li son obligats, axi com es dit.

*Si a mercader qui noliciara nau
vendra malaltia. Capi-
tol 262.*

SI algun mercader noliciara nau
o leny, e com el haura aquella
nau o aquell leny noliciat vendra li
cas de ventura: que li vendra malal-
tia, e si el haura promes al senyor
dela nau o de aqll leny, que el haura
noliciat, que el lo deu hauer espax-
tat a dia cert e si aquell mercader
qui malalt sera, dira o fara dir a aqll
senyor daquela nau o daquel leny
qui el haura noliciat, que pès de fer
son *prou, la on fer lo pusca, per-
ço com aquell mercader noli pot
attendre, ço que promes li haura:
pço cõ es malalt q̄ si el fos sa volē-
ter liu atenguera, e si lo senyor de
la nau li demana la messio, q̄ el feu
per el: lo mercader no lin es tēgut
pus no es sa culpa, ne encara mes p̄
ço cõ no liu haura fet a saber dins
lo terme, q̄ el deuia hauer espaxat, e
encara es en aqlla meteixa volūtat
q̄ li atena tot ço q̄ li promes, si aqll
senyor de aquella nau o daquel leny
lo vol sperar: que el sia guarit, e en-
cara mes per altra rao no lin es ten-
gut perço com a impediment de
Deu negu noy pot res dir ne con-
trahtar. Empero si lo dit mercader
caura en malaltia, pusque la nau o
lo leny haura noliciat, e el nou fa-
ra a saber a aquell senyor dela nau o
leny, que el haura noliciat, dins a-
quel temps, que el lo deuia sperar, e
pusque aqll tēps q̄ entre ells era stat
empres: sera passat lo dit merca-

der liu fara a saber, e li dara parau-
la o lali fara donar: que el que pens
fer son *prou, la on lo tropia, si a-
quel senyor dela nau o leny haura
feta messio: perço com aquell mer-
cader no liu haura fet a saber, axi
com fer ho deguera, en aquell tēps
que entre ells era stat empres: a-
quel mercader lin es tengut, que
lali restituësca, perço com el no loy
haura fet a saber dins aquell temps,
quel deuia hauer espaxat. Empe-
ro si lo senyor dela nau o del leny
ne haura sostengut algun dan o al-
gun greuge: aquell mercader no-
lin es tengut. Pus el no roman del
viatge per sa voluntat: ne per frau
algu, que el li volgues fer: mas tan-
solament per la malaltia, que el ha-
gue ab si, empero si lo dit mercader
sera ia malalt: com la nau o lo leny
nolicia si el se abstraure de anar en
aquell viatge que sera empres dins
aquell temps, que el haura empres
que degues hauer espaxada aque-
lla nau o aquell leny, axi es a enten-
dre, que aquella malaltia que el ha-
uia, li fos *encruscada, perque per
altre frau nou fes, el estengut de re-
tre e de donar a aquell senyor
de aquella nau o daquel leny, que
el hauia noliciat, totala messio que
el haura fet a culpa del, e sia cre-
gut per son sagrament, que la cul-
pa es del mercader, pus malalt e-
ra: perque noliciaua nau o leny
ni sempaxaua ab algu per fet
de noliciar, e encara mes si lo dit
mercader nou fara a saber a aquell
senyor daquela nau o daquel leny

* profit

* crescu da

Libre de Consolat

que ell se vulla abstrer de anar en aquell Aiatge dins aque ll temps, q̄ el lo deuia hauer spatxat: e puys pasat aquell temps que entre els sera empres que el lo deuia hauer spatxat: liu fara a saber, es tēgut de donar e de retre a aquell senyor de aq̄lla nau o leny tot dā e tota mesio e tot greuge q̄n haia sostēgut, empero aquell dā e aquell greuge deu esser mes enconeguda de dos bōs homēs de mar quiu metē en adobe en egualtat per rao del * encruscament dela malaltia que el haura que per altra rao no, que si a aquell mercader no era * encruscada la malaltia sino que es sostengues en aquella forma e en aquella manera q̄ era, cō la nau o leny nolieia, no deu esser mes en poder de algu. Si no que pēs de donar e de retre a aquell senyor daquella nau e leny q̄ el haura nolieiat, tot greuge que el haura sostengut, sens tot contrast, perço com per culpa del lo haura sostengut, e en aquella meteixa manera que desus es dit: estēgut e obligat lo senyor dela nau o lēy als mercaders, aqui el nolieia la nau o leny. Axi com en lo capitol desus dit: se conten.

De mercader qui nolieia a nau e morra ans que sia carregada Capitol 263.

SI algun mercader haura nolieia da alguna nau o leny, si aq̄ll mercader qui aquell leny o aquella nau

haura nolieiat, morra ans que sia carregada la nau de tot o de partida el ne los bens del no son tēguts de res a aquell senyor de qui aquella nau o leny sera: que ell haura nolieiat, perque a hō q̄ mort sera conuinença que haia feta noli nou, saluo empero per deute que ell deia o tort: que ell tenga que deu esser pagat dels seus bēs, si alguns ne ha on q̄ sien trobats. Empero pusquel mercader haura carregada aquella nau o lēy: que el nolieiat haura de tot o de partida, si el morra: e el la haura carregada dins lo temps que el la deuia hauer spatxada ell no es tengut al senyor dela nau de mesio que el ne haia feta per tal rao, p̄ ço car es semblāt que si ell visques que haura en cor de attendre a aq̄l senyor daquella nau tot ço q̄ promes li hauia, e pus mort loy ha tolt no es la culpa. Qua a mort noy sta algu. Empero si vltra lo dit temps la hauia de tot carregada, si lo dit mercader morra, los bens daquell son tenguts de satisfer la mesio, q̄ aquell senyor de aq̄lla nau ne haura feta per culpa del qui nol haura espatxat en aquell temps quel deuia espatxar e noli haura donada paraula, que el que faes son * prou q̄ el no era en cas ne guisa: que li puixa attendre ço que promes li hauia, empero si lo mercader haura carregada la nau o leny, e la nau o leny haura feta vela: el mercader puys morra, on se vulla q̄ muyra lo senyor dela nau sen deu tornar la on haura carregada aquella roba

* crexi-
ment

* crescu-
da

* profit

roba, e retre e donar la a sos proïsmes si en aquell loch on haviem carregat e si en aq̄l loch on haviem carregat, proïsmes o comanadors algũs no haura: lo senyor dela nau o leny deu fer descarregar aquella roba de aquell mercader: qui mort sera, e fer posar en terra en loch: q̄ sia saluo e quant la roba sera en terra en loch saluo, lo senyor dela nau o leny deu trametre carta sua ab missatge cert a aquell loch on sapia que sien e deia esser los seus proïsmes, o aquells de qui el tenia les comandes. Empero totes les aueries que el fara per rao de aquella roba a descarregar deu pagar la roba. E encara mes quant que algun proïsmes o algunde aquells qui les comandes haviem fetes a aquell qui mort sera, seran aqui venguts en aq̄l loch on lo senyor dela nau o leny haura fet a descarregar aquella roba de aquell mercader: qui mort sera, ells son tenguts de satisfer tot lo dā e messio que lo senyor dela nau o del leny haura sostengut per rao daquella tornada, que haura haguda a fer, e si lo senyor dela nau o leny e aquells proïsmes, o aquells quiles comandes hauran fetes a aquell mercader, qui mort sera, no sen poran avenir: deu esser mes aquell cōtraft que entre ells sera: en vista e en coneguda de dos bons homens, qui sien dignes de fe, e que sapien e que sien dela art dela mar, e qual seuol cosa que aq̄ls dos bons homēs ne diran e tendran per be, allō deu es ser seguit. E si lo senyor dela nau o

leny guanyara res del nolit el es tēgut de donar als mariners per lur loguer en aquella forma, q̄ el guanyara d̄l nolit. Empero si los proïsmes e aquells qui les comandes haviem fetes, seran en aquell loch, on lo senyor dela nau o leny haura carregat, e encara sera tornat a descarregar si aquells proïsmes e aquells quiles comandes haviem fetes: se acordarā, que aquella nau o leny q̄ aquell mercader qui mort sera haura carregat que vaia e que faça aquell viatge, en lo qual deuria anar ab aq̄l mercader, si viu fos lo senyor dela nau es tēgut de anar hi, els pagant empero tot * destrich e tota la messio que el haura fet a per rao de aquella tornada, que el haura haguda a fer per rao de aquell mercader, qui mort sera, o que sen auēguen ab el, e encara que li façe carta, que ells o lo vn dells li atena tot ço, que aquell mercader qui mort sera, li era tengut de attendre, si viu fos, e si ells o lun dels li atēdrā a ço que desus es dit, lo senyor dela nau o leny: los es tengut de anar en altra manera no. Mas empero si aq̄l mercader qui mort sera, haura carregada aquella nau o leny en terra de sarrains o en loch perillos per anar a descarregar en terra de amichs, lo senyor dela nau no es tēgut pas de tornar en aquell loch, on haura carregat. Ans deu anar descarregar en aquell loc, on haura empres ab aq̄l mercader, qui la dōchs era viu, e qui sera mort, e aqui descarregar. E ans que descarrech ell

* d̄ satis

Libre de Confolat

ho deu fer a saber a la senyoria, e ab testimoni de mercaders e dela senyoria el deu fer metre la roba en botigues e en loch que sia salue a aquells de qui esser deu. E la senyoria ab consell de mercaders deu fer vèdre de aquella roba tãta: tro que haia entegrat al senyor de la nau o del leny tot aquel nolit q̄ el hauer deura, e encara mes auant q̄ siẽ totes les aueries pagades, q̄ per rao de aq̄lla roba seran fetes. Empero es axi a entẽdre, si en aq̄l loch no seran los proïssmes, o aq̄lls qui les comandes haurã fetes a aq̄l mercader, qui mort sera. E si aqui no seran: la senyoria ab lo senyor de la nau o lèy deu los trametre carta en aq̄l loch: on pusquẽ saber que sien, e la senyoria ab consentimẽt dels bons homens daq̄l loch: on la roba sera descarregada, deu la tenir en seq̄stre fins lo proïssmes, o aq̄lls qui les comandes haviẽ fetes a aq̄l mercader, qui mort sera sien aqui venguts o hom per ells. Empero si era roba, de que hom hagues dubte ques pogues * affollar, deu esser venuda e la moneda que hom ne haura deu esser mela en loch, que tota hora que vengan aquells, qui hauer la deian la pũscan hauer ells o hom per ells mays de contrast algu pus sia cert, que aquells qui hauer la deian o hom per ells haura aqui venguts, qui la demanan

e per aquestes raons de
suldites son feta
quest capi-
tol.

De nau noliciada e lo patro morra, ans que sia carregada. Capitol.

264.

SI algũ senyor de nau o lèy haura noliciada la sua nau o leny a algun mercader: si lo senyor de la nau o leny morra, ans que la nau o leny sia carregat de tot o de partida aquella nau o leny sia carregat, aqui al senyor sera esdeuẽgut aytal cas, com desus es dit: no es tenguda de anar al viatge, si donchs los personers ab los proïssmes de aq̄l qui mort sera, nos acordan, que la dita nau o leny que hi vaia, o si donchs tots los personers o la maior partida no erẽ stats al noliciar: E que tots o lo vn daquells fos obligat a aquel mercader, qui aquella nau o aquelleny haura noliciat. Per rao car, hõ mort no hane pot hauer senyoria en res daq̄st segle, saluo aytãt que tots los seus torts e les sues iniures, que deuẽ esser pagades, si hom troba bens seus, de ques pusquẽ pagar. Empero si la nau o leny sera carregada de tot o de la maior partida abans quel senyor de la nau muryra: ella es tenguda de anar e de seguir lo viatge a aquel mercader, qui noliciada la haura, perço car los personers qui en la nau o leny hauran part ne encara los proïssmes daquel senyor qui mort sera, noy hauran mes algun contrast, mentre que ella carregaua. E per aquesta rao que desus es dita la nau o lo leny es tengut

de

de seguir lo viatge. E encara los p
soners hi son tenguts de metre ab
los proïsmes de aquel qui mort se-
ra vn home, qui sia o tenga loc de
senyor, e encara obligat a aql mer-
cader de totes conuinences e em-
preniments, que aquel qui mort es
fora e era, si viu fos. Perço car ells
vehiē, que aquel qui era senyor de
la dita nau: era malalt e cuytat, e els
no contrastarē en res, com la nau o
leny carregaua, empero si los proïf-
mes daquel qui mort sera, o los per-
soners de aquel qui la donchs mē-
tre viu era, era senyor de aquella
nau o leny digueren e contrastarē
a aquel mercader: qui la nau o leny
hauia noliciat, que el no carregas-
ne faes res carregar, perço car ells
hauien dubte: que aquel qui malalt
era qui era senyor: que moris, e si el
moriria que aquella nau o lēy anasen
aquel viatge si aquel mercader nos
volra star del carregar perço que
ells li diran o li hauran dit: si lo se-
nyor daquela nau o leny qui la
donchs era, morra aqlla nau o lēy
noy deu ne es tenguda de anar en
aquel viatge ne encara los psoners
ne los proïsmes o hereu de aquell se-
nyor qui mort sera no son de restē
guts a esmena a fer a aquel merca-
der, qui la nau o leny hauia nolici-
iat e encara carregat per dā que el
ne sostenga, pusque per dit ne per
lo renunciament que ells li hagues-
sen fet no sen era volgut star. Em-
pero si la nau o lēy haura carregat
e haura feta vela, e partida sera de
aquel loch, on haura carregat axi

es entendre quel senyor de la nau
sia ab ells, sia q̄ sia sa o malalt si lo se-
nyor de la nau o del lēy morra gēs
per la sua mort nos deu star, que la
nau o leny no deia seguir lo viatge
en aquesta guisa empero, que si en
ls nau o leny haura personer algu:
o algu: qui fos proïsmes de aquel:
qui mort sera, qui era senyor mētre
que viu era: aquel deu esser leuat p̄
senyor: si los mercaders e lo not-
xer e lescriua veurā e conexera ab
tot lo cominal de la nau, q̄ sufficiēt
hi sia algu de aquells sia leuat per se-
nyor, e si ells veē que algu daquells
noy sia sufficient, e en la nau haurā
* panes o proer algu, qui sufficiēt
hi sia lo vn daquells deu esser mes
per lo cōtinēt de senyor. Empero es
axi a entendre, tan solament en a q̄l
viatge: lo qual qui mort sera hauia
fermat a aquel mercader, e no pus, e
encōtinent fet aquel viatge deuen
tornar aquella nau o aquel leny en
poder dels personers e dels proïf-
mes daquel: qui mort sera, qui la
donchs era senyor: e lescriua es tē-
gut de retre compte a ells axi del
guāy cō dela perdua si fet hi sera.
Tot en axi com fera aquel qui la
donchs era senyor, cō la nau o lēy
parti dalla: on hauia carregat. E
eren los proïsmes e los personers,
si viu fos, empero si la nau hauia
carregat en algū loch on proïsmes
ne personer no hagues algu ells la
deuē tornar fet lo viatge en aquel
loch, on la leuarē, si aquel loch sal-
uo sera, e si lo loc saluo no es, ells la
deuen metre e tornar en loc saluo,
e les-

* cōfe-
lles de
papa

Llibre de Consolat

e lescriua ab lo notxer ensemps de uen fer vna carta e trametre en aql loch on sapien q sien o deian esser los seus proïsmes: e los seus personers daquel qui mort sera, ab misfatge cert, que els que venguen a rebre aquella nau o leny, perço cõ aquel qui senyor era: es mort. E lo scriua e lo notxer nola deuen deseparar ne derencrir: tro fins recapte haien hagut dels proïsmes e dels personers de aquel qui mort sera qui la donchs era senyor. Encara mes: que aquells siẽ satisfet e entegrat d̄ tots los lurs * mals presos maltrets e de totes les fatigues que oydes e preses hauran per rao daquella nau o leny a saluar. E per les raons desus dites fon fet aquest capitol.

* mals presos

De nua noliciada sens temps determinat. Capitol.

265.

SI algun mercader o mercaders noliciaran nau o leny ab carta: o ab testimonis, e no hauran oit: q̄ aquells mercaders deian hauer espatxat aquella nau o leny, que ells huuran noliciat: a dia cert o a aeps sabut, si los mercaders * laguiran: que ells no espatxen aquella nau o leny: que ells noliciat hauran, axi cõ lo senyor dela nau volria e querria: ab que per culpa dels dits mercaders no romangues, los mercaders no son tenguts a aql senyor dela nau o leny: que els axi hauran noliciat, de mesio, que el ne faça d̄ alguna esmena a fer, porque tot se-

* tardaran

nyor de nau o leny deu guardar, ia com noliciara sa nau o son leny: pço que a dan noli puxa tornar, empero si los dits mercaders noliciaran alguna nau o algun leny, axi cõ desus es dit, e els no la espatxaran, axi com els mils poran, e per culpa dells romandra, si lo senyor de la nau o leny pora prouar e mostrar, que per culpa dells haura sostegut algun dan: los mercaders li son tẽguts de esmenar e restituir, pusque per culpa dells lo haura sostengut, encara mes, sia que aquella nau o leny que axi com desus es dit, sera noliciat, deia carregar en aql loch: on lo contracte sera fet per rao del noliciar: o sia que deia anar carregar en altre loch si los mercaders se poran escusar per iusta rao o p̄ iust impediment que ells no pusquen donar ne liurar aquel carrech en aquel viatge que els promes li haviẽ de donar, pus per culpa dells no sia els noli son de res tẽguts, pusque p culpa dells no romandra. Mas empero si los dits mercaderstrobarã millor mercat de noli, que ells no haviẽ daquella nau o leny, que els noliciat haviẽ, e ells noliciaran altra nau o leny per rao de millor mercat, que ells ne hauran, e els falliran e metran en falla aquella nau o leny: que ells primerament haviẽ uoliciat, p̄ rao del millor mercat, q̄ ells trobaran, ells son tẽguts de donar e d̄ retre tot dan e tota mesio q̄ per culpa dells haura feta e sosteguda lo senyor d̄ la nau o leny que ells primer haviẽ noliciada e encara de

* alrre

ra de donar aquel carrech, que els li hauran noliciat. E si dar els uoli voldran els li son tēguts de donar e de pagar tot aquel nolit: que els li prometeren: com lo noliciaren, pusque per culpa dels loli hauran tolt, e per rao del milor mercat que els hauran ab altre, e per * als no. E perço es rao, que qui en engan e frau va o vol anar de algu: qui en res culpa noli haia, q̄ de tot li torn desus. En aquella meteixa manera que desus es dit: es tēgut lo senyor dela nau o leny: qui axi com desus es dit: haura noliciada la sua nau o leny a mercaders: si ella noliciara a altres mercaders per rao de milor nolit, que els li donassen, que no fa hien aquels: qui primer lo hauien noliciat: en haurā a fer alguna mes fio, on sostendran algun dan per culpa de aquel senyor de aquella nau o leny, que els noliciat hauran el los es tēgut de tot a restituir pus per culpa del lauran sostengut. En cara deu leuar aquel carrech, que hauia dels noliciat, si la nau o leny ne sabia esser venuda perço com es rao: que los senyors deles naus e dels lenys sien e deuen esser tēguts e obligats als mercaders, qui noliciat haurā, en totes coses e per totes axi com los dits mercaders son tēguts a els. E perço que desus es dit son fet aquest capitol.

De nau noliciada que per impedimēt no pot fer lo viatge.
Cap. 266.

SI algun mercader o mercaders noliciaran nau o leny en algun loch sia que la nau o leny que els noliciat haurā, deu carregar en aquel loch meteix: on lo contracte del nolit sera stat fet o sia que deia anar carregar en algun altre loch: si stant aqui en aquel loch: on sera stat noliciat, vendra impedimēt de senyoria: posem, que aquella nau o leny qui noliciat sera, deia carregar en aquel loch, on lo contracte del nolit sera stat fet, si lo senyor daquella nau o leny q̄ aquels mercaders qui desus son dits hauran noliciat, los dira els demostrara, que els que damnen e que desfacē aquella carta, que entre els per rao daquel nolit sera stada feta, e quel absolguen, e que el puga anar a fer son * prou ^{* proffit} en algun loch ab altres mercaders si aqls mercaders q̄ noliciat lo hauran no volran, que aquella carta q̄ entre els es stada feta per rao de aquel nolit ques damne ne ques desfaça, ne encara els nol volran absolre, ans li diran, que el nos congoix que els cuyden acabar e son certs, que els li daran lo carrech que noliciat li hauran, si els acabar poran, que els li donen aquel carrech, que noliciat li hauran: los dits mercaders no son tenguts a aquel senyor daquella nau o leny que els noliciat hauran, de res * als sino de fer ^{* alrre} tota la mesio, que el haura feta de aql dia auant, que el los demana, q̄l absolguessen. E aço son tēguts de fer menys de tot cōtraft, perço car no es culpa lur que impedimētes de se-

Llibre de onfolat

de senyoria: e encara perço car ells
li liuraren lo carrech: que nolieiat
li hauien. Empero si ells aquel car-
rech o altre en loch daquel dar no
li poran, ells li son téguts de fer to
* d'fatet ta la messio e tot lo dá e tot lo * de
* d'fatet strich que el ne sostendra e sosten-
gut ne haura. Empero es axi a entē
dra q̄ aquel dan e aquel * de strich
deu effer mes en coneguda de dos
bons homens, qui sapiē dela art de
la mar perço car los dits mercaders
son stats axi volēterosos de donar
li aquel carrech, que ells nolieiat li
hauran, e per res que ells hi haien
pogut fer, no sera romas. E qualse-
* naete uol * pati lo senyor dela nau o lēy
fara ab los mercaders, a aquel pati
meteix deuen effer los mariners.
Empero si nau o leny deura anar
carregar en algun loch, abans quel
senyor dela nau o leny partesca da
q̄lloch, on lo contracte del nolit
sera stat fet: e ans que el partesca da
qui: lo impediment hi sera vēgut:
si los mercaders dirā a aquel senyor
de aquella nau o lēy, que ells nolie-
iat hauran que el no stiga per por
de aquel impediment de anar alla
on du carregar q̄ ells son certs, e no
han por ne dubte, que p̄ aquel im-
pedimēt el ne res dels sia detēgut
ne detardat si sobre aquestes raons
desusdites lo senyor dela nau o lēy
que els nolieiat hauran ira ab aque-
lla sua nau o leny en aquel loch, on
lo carrech deuia leuar: en axi com
era stat nolieiat, si los dits merca-
ders aql carrech donar noli poran
ells son tenguts de fer tota la mes-

sio, que per culpa dells hac per lim-
pediment, e encara de donar e de
pagar tot aquel nolit: lo qual ells li
eren tenguts de donar si lo carrech
los hagues portat, que no es culpa
del com el portat nol los ha, e aço
no deu effer mes en laor de bons
homens si lo senyor dela nau o lēy
nou vol: perço car segōs que en vn
capitol es contēgut tota nau o lēy
pusque haura feta vela deu hauer
tot son nolit sens tot cōtraft, empe-
ro si lo senyor dela nau o leny ne
volra fer alguna auinença el lā pot
fer, e deuē hi effer los mariners. En
pero si com los dits mercaders no
lieiaran aquella nau o leny, era ia lo
impediment en aquel loch, e lo se-
nyor dela nau o leny dix e demo-
stra aquells mercaders ia ells perq̄
nolieiauen pusque impediment hi
hauia, e ells li diran que pens de no
lieiar, e que no sen stiga per por d̄l
impediment, que ells lon guarda-
ran de dan e sobre les dites raons
els nolieiaran, els son tenguts a aql
senyor de aquella nau o daql leny
que axi com desus es dit haurā no
lieiat, de donar e de restituir tot
dan e tot * de strich e tota messio, * d'fatet
que el haura fet ne sostengut per
culpa dells, qui axi cō desus es dit,
lo nolieiaran. E lo senyor dela nau
o leny es tengut als dits mercaders
en totes aytantes * guises, com los * mane-
mercaders sō als senyors d̄les naus res
o lenys, e encara mes en moltes de
* guises q̄ los mercaders no sō ten * mane-
guts als senyors d̄les naus. E p̄ les ra res
ons desusdites fō fet aqlst capitol.

*Com mariner no deu exir de nau
per paraula del senyor.*

Cap. 267.

SI algun senyor de nau o lēy da
ra paraula a algun mariner per
alguna rao, no sen deu pas exir tan
solament per lo dit del senyor de la
nau o leny: tro fins quel senyor de
la nau o lēy li haia leuat o fet leuar
lo pa e la vianda dauant. E sil mari
ner se partex de la nau o leny tan so
lament per la paraula: quel senyor
de la nau o leny li haura donada,
mēys que noli haura leuada la viā
da lo senyor de la nau o lēy noli es
tengut de res a respondre per de
manda que aquel mariner li faça.
Empero si lo senyor de la nau o lēy
dara paraula a algun mariner, la pa
raula es a entendre, que li leu la viā
da dauāt o la li faça leuar, ans quel
viatge sia acabat ne fet sens iusta
rao: el li es tengut de pagar tot lo
loguer, que promes li haura o pro
mes li es stat al temps: que el se ac
corda. E si lo mariner anaua o era a
*cufimēt: lo senyor de la nau o lēy
li es tengut de donar e pagar tot a
quel loguer quel notxer e lescriua
diran per lur sacrament, que aquel
mariner haguera affāyat, si lo viat
ge cōplis. Encara mes que si lo se
nyor de la nau lo lexara en loch e
strany sil mariner romandre noy
volra: lo senyor de la nau o leny es
tengut: que li do nau o leny e vian
da, tro que aquel mariner sia tor
nat en aquel loch, on lo senyor de
la nau lo leua, o que sen auen

* cabi
ment a
fertpreu
per via
de viat
ge

ga ab el: si lo mariner ne volra fer
auinença. Empero si lo senyor de
la nau o leny li dara paraula, axi cō
desus es dit, per alguna rao iusta o
per les condicions, que en lo capi
tol desusdit son ia dites e certifica
des, lo senyor de la nau o leny noli
es tengut, que li pag lo loguer, ne
que li do nau: ab que sen torne, ne
encara viāda. E per les raōs que de
sus son dites tot senyor de nauo d
leny deu guardar, com dara parau
la a algun mariner, que la li do ab
iusta rao, perço que a dan noli puf
ca tornar, els mariners deuen guar
dar *atresi ia compendran parau
la e com no, perço que alguna iu
starao nols puga esser posada de
sus: quils pogues tornar a dan. E
perço son fet aquest capitol.

*entresi
altretāt

Mariner que fugira. Capitol.

268.

SI algun mariner fugira a nau o
a leny, pufque haura rebut son
loguer en algū loch, ans que el no
haura fet aquel seruey q el fer pro
mes, com si acorda, es axi a enten
dre, que el fugira ans que la nau no
haura acabat ne fet aquel viatge,
en que el sera acordat, e encara lo
mariner desusdit hi sera anat en
partida, aquel mariner aytal es ten
gut de retre lo loguer, que rebut
haura a aquel senyor de aquell nau
o lēy: de qui el laura rebut, sens tot
contrast, e de seruey que el haia fet
no deu hauer res, pufque en axi se
ra fugit, cō desus es dit, ans en qual
que

Libre de Consolat

que loch que el sera a cōseguit deu esser pres, e estar tāt en la preso tro que haia retut al patro dela nau lo loguer quel dit mariner haura rebut, e tots dans e greuges, quel senyor dela nau haia sostengut e siē cregut lo senyor d'la nau per la simpla paraula e sens testimoni. E per les raons defusdites fon fet aquest capitol.

De carrech de gra pres sens mesura. Cap. 269

SI alguns mercaders nolieiarā alguna nau o leny a algu, e losdits mercaders carregaran aquella nau o aquell leny que ells nolieiat hauran de gra: si lo senyor de la nau o del leny que ells nolieiat hauran, axi com defus es dit no rebra a mesura el ne hom per el aquel gra que aquells mercaders metran en aquella sua nau o leny, sino tan solamēt que el sen fiara en la paraula, quels mercaders o hom per ells li diran si aquel senyor dela nau o leny vol ra mesurar o fer mesurar aquel gra, q en la sua nau o leny sera stat mes e el haura portat en aquel loch, on haia a delcarregar, el ho pot fer, q mercader algu noliu pot vedar, ne contrastar: e com lo dit senyor de la nau o leny haura mesurat o fet mesurar, si el troba mes q los dits mercaders o hom per els noli hauien dit ne demostrat, o per falta d' mesura, o per rao quels dits mercaders li volguessen fraudar lo nolit, que el ne deura hauer, o sia quel

gra haia fet algun creiximent per alguna rao, p qualseuol deles raons defusdites que lo creix sera fet, lo senyor dela nau o leny deu hauer son nolit axi del creix com daquel que los mercaders li hauien manifestat o hom per ells. E lo creximēt que en aquel gra sera trobat se deu partir per eguals parts entre tots los mercaders e deu ne hauer quascu sa part, segons la quantitat del gra que en la nau o leny hauran mes. E quascu dels dits mercaders es tengut de pagar nolit al senyor de la nau o leny axi be del creix com de aquel: que nolieiat li haia perço car es rao: q pus los mercaders fan d' lur *prou, quel senyor dela nau o leny no faça son dan. Encara per altra rao perço com lo senyor de la nau ne hom per el nol rebe a compte. Mas empero si lo senyor de la nau o leny o hom per el lo haura mesurat o fet mesurar ol haura rebut a compte, si en aquel gra que lo senyor dela nau o leny o hom p el haura mesurat o fet mesurar, el haura rebut a cōpte, si algū * creix hi sera trobat, daquel * creix no son tenguts los mercaders de pagar res de nolit perço car lo senyor de la nau o leny no sen volgue fiar en lo dit ne en la fe dells mercaders, e si Deu los fa alguna gracia o algun be, ques sia lur, tot en axi com si lo senyor dela nau o leny sen fos fiat en la fed'ls mercaders haguera part en lo profit, que Deu hi haguera donat, en axi be iusta rao es que aquel * creix que Deu hi ha donat, q dega

* profit

* creiximōni
* lo ma
teix

* creiximōni

dega esser dels mercaders, pusq̄ lo senyor d̄ la nau no s̄ volgue en ells fiar, empero si lo senyor dela nau lo fara mesurar el rebra a cōpte, si los mercaders alguna falla hi trobarā lo senyor d̄ la nau o del lēy los nez tēgut de esmena a fer. Empo es axi a entēdre, q̄ deu esser guardada la natural daql gra, p̄ço cō hi ha natura de gra, q̄ may no torna ala mesura q̄ hō lo rebra. Empo si lo senyor dela nau o lēy o hō p̄ ell sera al mesurar mas pas gens ell ne hō per ell nol mesuraran per si, nel rebran a compte ans se fiarā en fe dells mercaders, en aquell * creix aytal deu hauer lo senyor dela nau o lēy son nolit. Encara mes si menyscap si troba: non deu esser tēgut, pusque ell ne hom per ell nol haura mesurat ne fet mesura: nel haura ores a compte. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

Condicions de nolit. Cap. 270.

SI algun senyor de nau o lēy noliciara la sua nau o leny a algun mercader o mercaders, e quāt lo senyor dela nau o lēy sera iūt eu aqlloch: on ells deuran descarregar: si entre ell e los mercaders no haura empres dia cert o tēps sabut, q̄ los dits mercaders li deguē hauer pagat lo nolit, q̄ ab ell haurā empres: lo senyor dela nau o lēy sen pot retenir tota la roba, e q̄ no leix descarregar tro fins q̄ls mercaders li hage assegurat d̄ pagar aqlloch nolit, q̄ ab ell haurā empres lo dia, q̄ ells nolie

iarē, encara dins dia cert o tēps sabut. Empo si entre lo senyor de la nau o lēy e los mercaders haura empres dia cert e tēps sabut: q̄ ells li deguē hauer descarregat e pagat aqlloch nolit, q̄ ells li prometerē de donar: lo senyor dela nau o lēy nols deu ni pot cōtraftar: q̄ ells no descarreguē la roba lur. Saluo empero q̄l senyor de la nau o leny dubtas o hagues dubte, q̄ aqlloch mercaders fossen trafegadors o baratadors, e q̄s temes, q̄ noli metessen lo seu nolit en barata, q̄ ell lo pogues p̄dre. Empero si los dits mercaders darā vna seguretāt al senyor dela nau o leny, q̄ ell hage * saul nolit seu: ell * saluo los deu dexar descarregar tota la lur roba: e si peruētura los dits mercaders dirā al senyor d̄ la nau o lēy: ell si vol pendre de aqlloch roba meteixā: que ell haura portada, a aqlloch preu, que ells la porian vendre, o q̄ val en aquell loch, on ell la deu descarregar, tant deu descarregar, tro pue ell haia compliment de paga al nolit, q̄ els li prometerē d̄ donar si lo senyor dela nau o leny se vol, ell ho pot fer: mas los dits mercaders nol ne poden forçar. E si lo senyor dela nau o leny la pēdra p̄ sa autoritat, ell ho pot fer, e si ell hi guanya tot lo guāy deu esser seu, e si y p̄dra: tota la p̄dua deu esser sua q̄ p̄soner no lin es d̄ res tegut. Mas lo senyor dela nau o leny es tegut de donar part a sos personers de tot aytant, com ell haura de nolit. Empero si los mercaders lexarā aqlloch roba al senyor d̄ la nau o lēy, q̄

Llibre de Consolat

ell haura portada, per lo nolit q̄ ells donar li deuē, lo senyor dela nau o lēy la ha a rebre, e de res * als nols pot destrēyer. E si per aytal rao cō desus es dita, lo senyor de la nau o dellēy ha a pēdre aq̄lla roba desus dita, p̄soner algu no pot res dir ne cōtraftar, q̄ ell haia a pendre axi be sa part dela perdua cō del guāy, si Deu li donaua. E si peruētura lo senyor dela nau o leny haura a pēdre de aquella roba, q̄ ell haura portada quātitat p̄ lo nolit, q̄ ell ne dū ha uer e aço haura a fer per manamēt e per destret de la senyoria delloc, on el sera: si en aq̄lla roba q̄ el axi cō desus es dit haura hagu da a pēdre, se perdra os guanyara, p̄soner algu nos pot nis deu * abstrer, q̄ el no haia a pendre sa part axi be del guāy cō dela perdua, encara mes si los personers dirā e empendrā ab lo senyor dela nau o leny, que el en qualque part que ell vage o venga, q̄ ell tota via esmerç e puga esmerçar: tot ço q̄ del nolit q̄ ell rebra, li sobrara. E si los personers tots o la maior partida diran o empendran ab lo senyor dela nau, ço que desus es dit, si ells guanyen o perden de ço quel senyor dela nau o leny haura esmerçat, de allo que del nolit li sera sobrat deuen pendre lur part axi be dela perdua cō del guany, si Deu ni daua, e en res los dits personers nō podē cōtraftar al senyor dē la nau, pusq̄ per manamēt de totso dela maior partida ho haura fet. En cara mes si lo senyor dela nau o lēy haura esmerçat algunes vegades:

* alrre

* abstrer
nir

ço que del nolit li sera sobrat sens manamente sens sabuda de sos p̄soners: si ell hi guanyara, e ells pēdrā lur part dē aq̄ll guany si los dits personers noli diran neli faran manament, que ell no esmerç ço que del nolit li sobrara, e si ell ho fa que els pendrā volenters del guāy, si Deu loy dona, e si perdua si esdeuenia, q̄ fos tota sua e si los personers aço que desus es dit: li diran, o li manaran, e vltra lo manament, que ells li hauran fet: ell no stara: que no esmerç ço que del nolit li sobrara: si en allo en que ell haura esmerçat: ço que del nolit li sera sobrat, Deu guany hi dara, ell es tēgut de donar part als p̄soners de tot aq̄ll guāy: e si ell p̄dra tota la p̄dua deu esser sua. E si peruentura lo senyor dela nau o del leny esmerçara algūs viatges ço q̄ del nolit li sobrara: e los personers pendran part da ço, que Deu hi dara, e ells no dirā ne farā lo manament, que desus es dit: al senyor dela nau o leny, si ell esmerçara axi com desus es dit los dits p̄soners son tenguts de pēdre part axi dela perdua cō farien del guāy si Deu ni daua: tro fins q̄ ells li haguessen dit o fet lo manamēt: axi cō desus es dit. E per les raons desus dites fon fet aquest capitol.

De nau o leny qui stant en lo carregar sobreuendra temporal.

Capitol. 271.

SI algun senyor de nau o leny carregar deura en algun loch, e stant

stāt en lo loch, on deu carregat ans q̄ ell haia carregat, metras leig tēps e ell haura dubte, que mal tēps se meta si lo dit senyor dela nau o lēy fara alguna mesio, axi cō es de logar exarcia per metre ala nau o ley a ormeiar: los mercaders qui noliciat lo hauran noy son tēguts a metre, pusq̄ no hauran res carregat, si donchs lo senyor dela nau o leny no haura emp̄s lo dia q̄ ells noliciare, q̄ en tota mesio q̄ ell hagues a fer a necessari d̄la nau o lēy, si li venia p̄ cas de v̄tura: q̄ ells hi degues sen metre lur part, e si perūtura lo senyor dela nau o del lēy haura carregat alguna quātitat dela roba, q̄ ell leuar deura, aq̄lla quantitat que carregada sera, deu pagar en tota mesio q̄l senyor d̄la nau o lēy haura a fer p̄ lo cas de v̄tura, q̄ desus es dit p̄ sou e per liura ab la nau o lēy en temps, si dōchs entre tots los mercaders o la maior partida no sera empres q̄ si lo cas que desus es dit: hi esdeuenia, aquella roba qui romā en terra: ajudas a aquella qui sera carregada. E si la nau o leny sera carregada de tot: si li vendra lo cas q̄ desus es dit, tot lo cors de la nau o leny deu pagar ab la roba en temps per sou e pliura. Empero es axi a entendre, q̄ aquella nau o lēy sia be e susficientment exarcia, e q̄ la exarcia q̄ ell haura que sia bē bastant e susficient. E si la exarcia que aquella nau o leny portara o haura ab si: noli sera susficiēt ne a menor dell, si lo cas desusdit li esdeuēdra: los dits mercaders ne la roba dells

no li son tenguts de res a metre en aq̄lla mesio, q̄ aquell senyor daquella nau haura a fer p̄ rao del cas desusdit. Ans lo senyor d̄ la nau o lēy es tēgut als mercaders q̄ si ells sostēdrā algū dan o algū greuge per rao daquella exarcia q̄ ell ab si portara, a restituir. Empero deu esser en axi entes, q̄ los dits mercaders no sic creguts p̄ lur simple paraula. Ans deu esser mes en vista e en coneguda de dos bons homens de la mar, que ells que coneguē, aquella exarcia si es susficient a aquella nau o leny, o no: e qualseuol cosa que a ells ne sera vista per be, allon deu esser seguit. Perço que ales vegades e totes les demes si qualque cas de ventura que esdeuengues a alguna nau o leny era mes en fe de alguns mercaders, tota via dirien ells que per culpa dela exarcia que la nau o leny hauria, que no seria susficient: los seria esdeuengut aq̄ll dan que ells hauien suffert, e axi si la vista e la coneguda dels bōs homens no era tota via hi seriē *mal *mal caēts los senyors deles naus o lēys. medrās
E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

De mestres d'axa e de calafats.

Cap. 272.

SEgōs q̄ en lo capitol desusdit d̄ clara e demostra d̄ls mestres d'axa e dells calafats, qui haurā emperada alguna obra d̄ fer, cō sō tēguts e obligats a aq̄ll senyor d̄ q̄ la obra sera, e q̄ en podrals haura mesa e d̄l

Libre de Consolat

* declara
ra

senyor ay tãbe: que la obra los haura liurada de que es tengut als dits mestres e de q̄ no, mas gens en lo capitol desusdit no *esclareix, e si algũs dels dits mestres prometran de obrar ab algun senyor de nau o lēy, si allo q̄ promes li hauran, no li volrà attendre, de que li seran tenguts e de que no, e per les raons de susdites los nostros antichs qui primer començarẽ anar per lo mō, feren aq̄sta esmena, perço q̄ entre los senyors d̄ les naus e los mestres desusdits no pogues hauer algun cōtraist, e diguerẽ e declararẽ en axi, q̄ tot mestre d̄ axa e tot calafat qui prometra de obrar a algũ senyor d̄ nau o leny: e sia q̄ faça preu o no ab ell, es mester, que liu atena, pusque promes loy haura. E si ell fer nou volra: es tengut de retre e de esmenar tot d̄ a e *destrich, q̄ aq̄ll senyor de aq̄lla nau o lēy aqui ell promes haura de obrar: pora metre en ver q̄ sostengut ne haia e encara ne spera a sostenir. Saluo empero, que als sobredits mestres nou hagues vedat ni tolt impediment de Deu ni de senyoria. E per aquella rao metteixa tot senyor de nau o leny qui prometra d̄ liurar alguna obra a algu o alguns dels sobredits mestres e nols ho attendra, ell los es tengut de donar los lo lur loguer, lo qual ab ells hauia empres. E si per v̄tura entre ells preu algu fet no haura, lo senyor de la nau o leny qui aquella falla los haura feta, los es tengut de donar tot aytant, cō altres mestres pendrà en les obres, que obrarã. Es

guardada empero la valor e bōdat dells sobredits mestres. E encara los es tengut de mes lo senyor de la nau o leny, qui aq̄lla falla hauria feta als sobredits mestres de restituir tot lo d̄ a e tot lo *destrich que los dits mestres poran en ver metre o mostrar, q̄ ells ne haurã sostēgut en speren a sostenir. Es guardat empero aq̄lla obra que aquell senyor los haura promesa de liurar, si es poca o grã, e es guardat ay tambe empero, q̄ aquell senyor de aq̄lla nau o d̄ aq̄ll lēy nou tolgues impedimēt de Deu o de senyoria. E p̄ les raons desusdites fon fet aquest capitol.

* d̄ fat̄c

De seruiçial e de patro.

Cap. 273.

* d̄ fat̄c

SI algun senyor de nau o de leny tendra ab si algũ seruiçial a tēps sabut, lo dit seruiçial es mester, que atena totes les cōuinences, q̄ ab lo senyor de la nau haura empreses. E es rao que axi cō lo seruiçial es tēgut: que atena les conuinences, que ab lo senyor haura empres: q̄ lo dit senyor sia tengut de attendre tot ço q̄ al dit seruiçial haura promes. E si lo dit seruiçial morra ans del temps que ell haura empres de servir ab lo dit senyor de la nau o de leny lo dit senyor de la nau o lēy es tēgut de donar e de pagar als proïmes d̄ l dit seruiçial p̄ tot aytant cō ell haura seruit sens tot cōtraist. E si per v̄tura lo senyor de la nau o de leny morra lo dit seruiçial es tēgut de servir als hereus e als proïmes del

del senyor qui mort sera, tot aytāt de tēps cō ell empres ab ell lo dia: que ell se accorda sens tot cōtraft. E los hereus e los proïsmes de aqll qui mort sera, son tenguts de atendre al dit seruicial tot ço q̄ aqll qui mort sera: li hauia promes en tēps dela vida sua. Empero es axi a entēdre, q̄l dit seruicial no sia tēgut de seruir als dits proïsmes o hereus si no aytāt cō aqlla nau o aqll lēy sera e stara e ira permanamēt e p̄ *de

*manament

strich dels dits hereus e proïsmes de aqll: qui mort sera e encara en tēps dela vida sua nera senyor. E si los dits hereus e proïsmes vēdrā o alienarā aqlla nau o aqll lēy a algu, ans q̄l dit seruicial haia seruit lo dit tēps, q̄ ab aquell qui mort sera hauia empres, lo dit seruicial deu esser escapol al temps, q̄ aquella nau o aquell leny sera stat venut, e los proïsmes damūt dits o hereus son tēguts de pagar lo dit seruicial de tot aytāt cō ell haura seruit a ells. E encara a aqll: qui mort es: sen tot cōtraft. E si peruētura los dits proïsmes o hereus no hauran de q̄ puguen pagar lo dit seruicial ell deu esser pagat del preu: q̄ de aqlla nau o de aqll lēy sera hagut. E si los dits hereus o proïsmes del preu q̄ dela dita nau o leny sera hagut nol volran pagar: lo dit seruicial sen pot e sen deu tornar a aqlla nau o a aqll leny que ell seruit haura, perço cō es rao que en qualque cosa hō faça seruey e lauor algu, que aquella cosa lo dega pagar, perq̄ aquell qui ay tal nau cōprara, quart, e deu guar-

dar, cō la cōprara. Perço q̄ dan o greuge no lin puxia esdeuenir. E p̄ les raōs defusdites fō fet aqst cap.

De stiba de gerres o botes buydes. Capitol.

274.

SI algun senyor de nau o de leny nauagara en barberia o en espanya o en algunes altres parts si alguns mercaders metran en la nau o en son leny stiba de botes o gerres buydes p̄ ptar en algunes parts, si la stiba ira *condreta e si los mer

*cōduhida

caders no hauran fet preu de nolit per rao de aqlla roba o stiba o gerres com aqll senyor daquela nau o de aqll leny sera iūt en aquell loch on aquella stiba o gerres deura des

*voluntat

carregar, sia en *asalt del senyor d̄ la nau o del lēy d̄ pēdre quin nolit se volra, o d̄ pēdre la meytat de aqlla stiba o gerres q̄ ell portades haura pusq̄ preu algu no sera fet d̄l nolit. Empero si lo senyor dela nau o d̄l lēy haura feta alguna cōuinēça o empsio p̄ fet de nolit d̄la dita stiba o gerres, aqlla cōuinēça o promissio es mester q̄lls atena ell. Em

*cōduhida

po si la stiba defusdita noy era *cōdreta ans ira desfeta, si desfeta ira, lo senyor dela nau o del lēy no deu hauer pas la meytat sia quen haia fet preu de nolit o no, mas pot ne p̄ndre nelit, que sia sufficient, per qual rao no d̄u hauer axi be la meytat deles botes desfetes cō d̄les entegres, si preu algū noy haura fet p̄ço q̄ cō lo senyor d̄ la nau o d̄l lēy

K 3 era

Libre de Consolat

era en aquell loch o en algú altre on trobas roba q̄ volgues leuar a nolit ell ho poguera fer, e ell p̄ portar la stiba *encōdret nola pora leuar, e axi haura a perdre a q̄ll nolit, e encara mes p̄ altra rao, q̄ si ell la d̄sfahia, peruentura costarli hia mes de dreçar e de adobar q̄ ell no hauria d̄la roba, q̄ ell poguera leuar, a nolit, e axi es rao, q̄ haia, e dega ha uer la meytat d̄la stiba, q̄ ira *cōdreta, eno da q̄lla, que ira desfeta, e encara p̄ altra rao, car si peruētura ell portaua la stiba desfeta, e sera en algú loch, on ell trobara roba, ell la pot leuar sens son dā, e pot metre a q̄lla stiba, qui desfeta ira, p̄ *crosta, saluo empero q̄ si era ligada en faixs: que haura a fer messio per fer la religar. E axi per les raons desufdites non deu hauer tambe la meytat dela stiba, q̄ portara desfeta, cōdaquella q̄ portara en *condret.

Com la roba pot esser aturada o lexada per lo nolit. Capitoll. 275.

SI algun senyor de nau o de leny qui haura noliciada la sua nau o lo seu leny a algu o a alguns per anar en vltra mar o en alexandria o en arminia o en algunes altres parts: los mercaders son tenguts de pagar lo nolit al senyor de la nau o leny: segons que ab ell hauran empres. E si los dits mercaders pagar no volran: ell se pot tenir tanta de roba que valga lo seu nolit o mes o lo scriua per ell se-

gons que en vn capitollia desufdit es cōtēgut. Empero si los dits mercaders li volrà iaquir la roba q̄ ell portada haura: per lo nolit q̄ ells li prometeren de donar, ell la ha a pendre, e en res *als nols pot destrenyer, salues empero totes cōuinençes e empresiōs dell a ells q̄ fos sen fetes. Empero es axi a entēdre q̄ si la nau o lēy es noliciat a *scar e la roba no sia tota vna, ço es q̄ a q̄lls mercaders qui la nau o lēy haurā noliciat a *scar: hauran algun faix o faixs de çeda o de çafra o de grana o de alguna altra cosa, q̄ fos nobla mercaderia, e tota la altra roba q̄ ells per lo nolit iaquir volrà no valralo nolit, lo senyor d̄la nau no es tēgut, q̄ la préga, si nos volra, q̄ mester es: q̄l senyor de la nau sia pagat del nolit, pus roba hi haura q̄ li bast. Saluo empero tota conuinença que dell a ells sera ftada empresa. Empero si los dits mercaders seran en loch on no puguen vēdre aquella dita roba: ne poran hauer moneda: e ells la hauran ab alguna altra roba a baratar: los dits mercaders son tenguts de donar tanta de roba al senyor de la nau, que li sia ben bastant al seu nolit, si ell pendre lan volra. E si lo dit senyor de la nau pendre no lā volra, los dits mercaders li sō tēguts de pagar lo nolit si tota la mercaderia lur sen sia bia consumir, que mester es quel senyor de la nau sia pagat. Saluant q̄ deu esser entes a bon vs e a bō entenimēt. E si lo senyor d̄ la nau volra fer gracia als dits mercaders q̄ ell los

*cōduyt

*cōduhida

*encrosta
lit dela
altramer
caderia

*cōduyt

*alre

*scarada

*scarada

los vulla sperar del nolit, tro q̄ ells siē tornats en aq̄ll loch, de on partirē o en altre, on ells pusquē fer venda daq̄lla roba, que ells hauran p̄sa a barata, el hopot fer, q̄ mariner ne algū altre noliu pot cōtraftar, ne ho deu fer. Saluo empero als mariners tota promissio quel senyor dela nau los hagues feta, e si lo senyor dela nau los fara la gracia de fufdita: los dits mercaders son tenguts de donar al senyor de la nau guāy p̄soue per liura, segons q̄ ells guanyarā: de tot ço que ells dar de uiē p̄ son nolit. E si ells peruentura noy guāyarā: ells son tēguts de donar al senyor d̄la nau tot lo seu nolit, que no es mester: q̄ per fer a els plaer ell ne sostengues dā. E per ço cō no roman per ell, si ells no gnanyen ni es sa culpa. E lo senyor de la nau es tengut de donar als mariners guany per lo lur loguer segōs que ell lo pendra dells mercaders. Saluant empero totes conuinēces o empenimēts, que fossen fets entre lo senyor dela nau e los mercaders, e encara los mariners: empero si la nau o leny sera noliciat a quin tarades si los mercaders no obligarā la vna roba p̄l altra al nolit al senyor dela nau, lo dit senyor de la nau nos pot ne deu retenir la vna roba p̄l altra, pus q̄ al noliciat nos empres. Per q̄ tot senyor de nau o lēy se quart es deu guardar, ia com noliciara e cō no, p̄tal que dan no lin pusca venir, e quart se lo senyor d̄la nau a qui noliciara e aqui no, e cō e cō no q̄ mester es, aq̄ll mariner

si pagat de son loguer, haia lo senyor d̄la nau son nolit o no, pus q̄ll mariner haura fet son seruey en lo viatge. E per les raons defufdites son fet aquest capitol.

De nau de mercaderia presa per nau armada. Capitol. 276.

SI alguna nau o lēy armat qui en strara en cers, on exira, oy sera en cōtrara ab alguna altra nau o lēy de mercaderia, si aquella nau o lēy de la mercaderia sera de enemichs e ço q̄ dins sera, en aço no cal * als * alrre dir p̄ço car quascu es tāt cert q̄ ia sap q̄ sente a fer p̄ q̄ no cal en aytal cas posar alguna rao. Empero si la nau o lo leny qui pres sera es de amichs, e la mercaderia que ell portara sera de enemichs, lalmirall d̄la nau o del lēy armat pot forçar e destrenyer aq̄ll senyor daquella nau o de aq̄ll dit leny q̄ ell pres haura, q̄ ell ab aq̄lla sua nau li deia portar ço q̄ de sos enemichs sera, e encara que ell sote en sa nau o en son leny tro que sia en loch de recobre, es axi a entendre: que lalmirall o hō per ell la tenga * rera si en loch, q̄ * d̄erera no haia por que enemichs la li poguessen tolre. Lalmirall empero paganta aq̄ll senyor daquella nau o daquell leny tot lo nolit que ell hauer d̄uia: si la portas en aq̄ll loch a on descarregar la deuia: o segons q̄ en lo cartolari sera trobat scrit, e si puētura cartolari algu no sera trobat lo senyor d̄la nau o lēy deu es-

Llibre de Consolat

fer cregut per son sagrament per
rao del dit nolit. Encara mes si per
uentura com lo almirall o hō per
ell sera en loch que ço que guanyat
haura, pora salvar, si ell vol que
aquella nau o leny que pres haura,
li port ço que ell guanyat haura ell
loy deu portar al dit almirall o a
aquell qui per ell hi sera. Empero
deu sen auenir ab ell, e qual seu ol a-
uinença o empresio que entre ells
feta sera, lo dit almirall o aquell qui
per ell hi sera, es mester que lay at-
tena. E si peruentura entre ells pro-
missio o conuinença alguna per
rao del nolit feta no sera: lo dit al-
mirall o aquell o qui per ell hi sera
es mester, que paguen lo nolit a a-
quell senyor de aquella nau o leny,
qui aquell guany portat los haura
en aquell loch, on ells hauran vol-
gut: tot aytant com altra nau o al-
tre leny ne deuria hauer de nolit de
semblant roba, que aquella sera, e
encara mes sens tot contrast. E sia
entes pusque aquella nau o leny se-
ra iunt en aquell loch, on lo dit al-
mirall o aquell, qui per ell hi sera,
pora salvar, ço que guanyat haura,
es a entendre, que sia en loch de a-
michs tro en aquell loch, on ell la
li fara portar. E si peruentura aqll
senyor daquela nau o leny que ells
pres haurā, o alguns dels sobredits
mariners qui ab ell seran, diran que
hā alguna roba que lur es en aque-
lla nau o leny, si es mercaderia, ells
non deuē esser creguts per lur sim-
pla paraula, ans deu esser vist e guar-
dat lo cartolari dela nau, si trobat

hi sera. E si peruentura cartolari al-
gu trobat noy sera, lo senyor de la
nau o los dits mariners deuen fer
sagramēt. E si ells per lur sagramēt
dirā que aquella roba sia lur lo dit
almirall o aquell qui per ell hi sera
lals deu donar e deliurar sens tot
contrast esguardada empero la fa-
ma e la valor daqlls: qui sagrament
faran e qui la roba demanaran. E si
peruentura lo senyor daquela nau
o leny de mercaderia qui pres sera,
cōtraftara, que ell no volra portar
aquella mercaderia q̄ en la sua nau
o leny sera, e encara sera de ene-
michs tro que aquells qui guanya-
da la hauran la tengā en loch de re-
cobro, per manamēt quel dit almi-
ral lin faça, lo dit almirall lo pot me-
tre a fons o fer metre si ell fer ho
volra, saluo: que deu salvar les per-
sones, quey seran. E neguna senyo-
ria nol ne pot destrenyer per mo-
stra ne per clam que lin fos fet. Em-
pero es axi a entendre, que tot lo
carrech que en aquella nau o leny
sera o la maior partida sia de ene-
michs. E si peruentura la dita nau
o leny sera de enemichs, e lo car-
rech que es en la dita nau o leny se-
ra de amichs, los mercaders qui en
la dita nau o leny seran, e de qui lo
dit carrech sera d̄l tot o en partida
se deuen auenir p̄ rao dela dita nau
qui de bona guerra es ab lo dit al-
mirall per algun preu conuinent,
segons que ells porā. E lo dit almi-
rall deu los fer tota conuinença o
pati, qui conuinent sia, e ell sofferir
puga ala iusta rao. Empero si los

merca-

mercaders auinença o pati ab lo dit almirall fer no volran, lo dit almirall pot e deu amarinar la dita nau o leny, e trametre en aqll loch, on armat sera. E los dits mercaders son tenguts de pagar lo nolic a la dita nau o leny tot aytant, com sils hagues portat lo dit carrech, qui lur sera en aqll loch, on portar lols denia. E *als no. E si per ventura los dits mercaders seran damnificats o agreuiats per rao dela força: que lo dit almirall los haura feta, lo dit almirall nols nes de res tēgut perço car los dits mercaders no volgueren fer la dita auinença o pati ab lo dit almirall per rao dē la dita nau o leny, q̄ es de bona guerra, e encara per altra rao perço car a les vegades valra mes la nau o lo leny que no fa la mercaderia q̄ porta. Mas empero si los dits mercaders seran volenterosos de fer la dita auinença o pati ab lo dit almirall, segons que damunt es ia dit, e lo sobredit almirall pati o auinēça fer no volra per ergull o superbia que en ell sera, e axi cō desus es dit forciblament ab los dit mercaders sen menara lo carrech desusdit, en q̄ dret algu no haura: los dits mercaders no son tēguts de pagar nolic de tot ne en partida ala dita nau o leny ne encara al dit almirall, ans lo dit almirall los es tēgut de retre e de restituir tot lo dan, quels mercaders damunt dits per la força damunt dita sostindran, o speraran o sostenir per alguna rao. Mas empero si sera ventura o cas que la di-

ta nau o leny armat desusdit se encontrara ab la dita nau o leny dela mercaderia desus dita en tal loch, que los dits mercaders la dita auinença o pati hauer no poguessen, si los dits mercaders seran homens coneguts e tals: q̄ la dita auinença o pati fos en ells segur lo dit almirall nols deu fer la dita força, e si lals fa, es los tengut de restituir lo dan desusdit, si los dits mercaders lo sostendran. E si per ventura los dits mercaders homens coneguts no seran: o lo pati desusdit pagar no porā, lo dit almirall los pot fer la força desus dita.

De nau qui haura a descarregar per cas fortuit. Capit. 277.

SI algun senyor de nau o lēy hauira carregat de tot o de partida en port o en plaia, o en *esparagol *reparō o en altre loch, e si stāt aqui, on haura carregat o en altre loch, li vēdra cas de ventura que ell haura a descarregar de tot o de partida lo cas de ventura es a entendre, si li furtira stopa o romball, o alguna cadena o cadenas, o pdra alguna exarcia: pque ella fos a perill, o p lenys armats de enemichs, si en aquell loch on lo cas de ventura li esuendra, haura barques de descarregar que ell puga hauer p diners, ell les deu logar e fer descarregar, tro q̄ sia a saluament. E lo saluament es a entendre, que hagen trobada aqlla mala feta, o lo dit reguart sia pat-

Llibre de Consolat

fat. E si puentura ell no trobara barques per diners, siy haura algunes naus o lenys, qui fossen vagabunts, vol aytāt dir, q̄ no haguessen viatge lo senyor dela nau o leny aquilo cas desusdit sera esdeuēgut deudir e demostrar a aquells qui seran senyors, o tendran en comanda les dites naus o lenys, que a elles esdeuengut lo cas desusdit, e que ells li deguen donar socors e ajuda, perq̄ ell puga saluar aquella nau o leny e lauer, q̄ en ella es, e sils dits senyors o aquells qui en comanda les tendran, li volran fer ajuda e socors: menys de seruey ell ho deu rebre, e deu los ne guardar de tot dan. E si los dits senyors o aquells qui en comanda tendran les dites naus o lenys, ne volran hauer seruey o loguer, ell los nes tenguts de donar axi, cō ab ells sen pora auenir, empero si los dits li hauran demanat

* massa * trop: e ell los ho haura atorgat, ells non deuen hauer tot ço que el los haura atorgat, ans deu esser mes en poder de bōs homens, quiu meten en cōuinença. Per qual rao deu esser mes en poder de bons homēs, pus ab ells sen seran auenguts? per ço car si aquells li haguessen demanada la meyrat dela roba e d̄la nau ell lals haguera atorgada, no p̄ rao que ells hi hagen: ne lay deguen hauer, e axi es hi bo lo temperament dels bons homens, empero si aq̄lla nau o aquell lēy qui lo seruey haurapres pēdra algun dan, aquell qui lo seruey haura promes e dat, no li sia tengut de alguna esmena a fer. E

si peruentura en les dites naus o lēy no haura algu, qui *plaur sen go- *valero
sas, ell sen deu anar ala senyoria d̄l seruir
loch, on aquell cas li sera esdeuengut e ab consentiment dela senyoria ell sen pot e sen deu seruir, guardant totavia de tot dan de aquella nau o lēy d̄l qual ell se sera *plauit *valgut
e encara deu lin donar seruey, si aquell lon vol rapendre ol ne demanara a coneguda e esguardament dela dita senyoria. E si peruentura lo cas desusdit li esdeuendra en algun loch, on ell no trobas tost la senyoria, ans seria pus tost a cōdicio, que fos tot p̄dut, ell sen pot *plaur, guardant ell tota via em- *valer
pero de tot dan e de tot *destrich *d̄ fatēt
aquell, de qui sera aquella nau o lēy de que ell se sera seruit o *plauit, e *valgut
encara donāt a ell seruey o loguer si ell lon demanara, e tota via a coneguda e esguardament de bons homens de mar, o del loch on seran. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

De patro qui sera empatxat ala partida per deutes. Capitol. 278.

§ I algū senyor de nau o leny deura deute o deutes a alguna a alguns e lo senyor d̄la nau haura stat en aquell loch, on lo deute deura: e ab aquells aqui lo deute deura en samps vn mes o dos o quātitat de temps, si aquell o aquells a qui ell deura noli demanarā e ab la senyoria nol ne destrenyeran, mentre q̄ ell

ell sta aqui ab ells en temps, tro q̄ ell
 fera spatxat de tot per anar guáyar
 vers algunes parts: e quant ells veu-
 ran: que ell es espetxat de partir de
 la terra los dits deutors sen iran a
 la senyoria e clamar san dell aq̄lls
 deutors aytals o clamaters nols
 deu escoltar ne oir la senyoria ni
 aquell qui lo deute los deura: de-
 strenyer ne destorbar de son viat-
 ge, pusque ell haura stat ab los dits
 deutors: axi com desus es dit: sino
 tan solament en aytant que si ell es
 hom qui pusca hauer fiança, deu
 ley fer donar en aquesta guisa em-
 pero, que aquella fiança que ell da-
 ra, no sia *destreta per senyoria tro
 aquell qui lo deute deura sia tornat
 en la terra, es axi a entendre, que sia
 tornat en aquell loch, on lo deute
 deura e encara sera stat affiançat, si
 donchs la fiança per tot obligar nos
 voltra, e encara mes que la fiança q̄
 per aytal rao sera donada no sia
 *destreta per los dits deutores ne
 encara per la senyoria: tro que los
 dits deutors ab la senyoria en-
 temps sien passats per lo principal
 o per los bens de aquell, e si los bés
 daquell principal no bastará a aq̄ll
 deute o deutes a pagar aquell, a qui
 seran deguts la dóchs los dits deu-
 tors ab la senyoria en temps deuen
 e poden anantar contra aquell, qui
 fiança sera, e contra sos bens. Em-
 pero si los bens daquell principal
 bastaran: la dita fiança ne los bens
 de aquell no deuen esser venuts ne
 alienats p̄ alguna raho, si ia dóchs
 aquella dita fiança per lo tot no si

obliga. Empero si lo dit senyor de
 la nau o del leny no trobara fiança,
 la senyoria nol ne pot *destregar
 de son viatge sino aytāt, quell deu
 fer iurar que ell no ha fermança ne
 la pot trobar. Encara quel deu fer
 iurar, que quant que ell sia tornat
 en aquell loch: on lo deute deura:
 q̄ ell ques dega auenir ab aquells:
 aqui ell lo deute deura e encara se-
 ra stat degut: be e planariamēt, per-
 que la senyoria nol deu *destregar
 daquell viatge si lo dit senyor de la
 nau o leny fiança no haura, perço
 car aquells aqui lo deute deura nol
 hauran afrontat ne *destret ab la
 senyoria de mentre, que ab ells en-
 temps hauria stat, axi com desus es
 dit, ans so hauran esperat entro al
 derrer dia que ells sabē, que ell deu
 esser espetxat de la terra, encara per
 altra raho: car seria mal fet, que los
 mercaders qui la lur roba o merca-
 deria hauran mesa e carregada en
 aquella nau o leny: fossen *destri-
 gats, e tenguessen la lur roba a pe-
 rill e a condicio de perdre per la
 negligencia de aquells deutors, q̄
 ans que aquella nau o leny fos es-
 patxat no sen fossen clamats. Perq̄
 quascus quart es deu guardar aqui
 algu deura alguna cosa, q̄ nol sper-
 tro al derrer dia que sinfa, pendra
 lin axi com desus es dit. E per les
 rahons desus dites fo fet aquest ca-
 pitol. E si perventura aquell senyor
 daquella nau o leny morra ans que
 sia tornat en aquell loch, on la fian-
 ça haura dada, e encara hi deura
 aquell deute: si la fiança sera obli-
 gada

*destor-
bar

*destor-
bar

*forçat

*destor-
bars

*força-
da

*força-
da

Libre de Consolat

gada per lo tot, que al tot o al sabut del viatge, que ell pague, o vinga o no o muyra aquell o no, q̄ la fiança es tenguda de pagar, qui axi cō desus es dit se obliga. Salues empero totes auinençes e obligacions, que dels vns als altres serā fetes e empreses p̄ alguna iusta rao.

De comanda que lo comandatari dega portar ab si. Capitoll. 279.

SI algu comanara o haura comanara algu alguna robaper fet d̄ mercaderia, si aquell qui la comanda fara o haura feta, empendra o haura empres ab aquell: aqui ell fa o haura feta la dita comanda, q̄ ell que dega portar ab si la dita comanda en aquell loch o lochs o viatge o viatges, que entre ell e aquell qui la dita comanda li haura feta, seran stats empresos, lo dit comandatari es tengut de attendre totes conuinençes entre ell e aquell qui fara la comanda fetes, o sien fetes ab carta o menys de carta, valen e deuen haucr valor, ab que en ver puguen esser meses, si mester sera. E si per ventura les dites conuinençes seran fetes axi, cō desus es dit, e sots les condicions desus dites, si aquell qui la comanda haura presa: la liurara a altre. O li trametra la dita comanda, sens sabuda e voluntat daquell, qui feta li haura, si la dita comanda se perdra de tot o de partida lo dit comandatari es tengut de retre e de donar totala dita comanda, e lo guany

que en aquelles robes p̄oguera esser fet a aquell, qui la comana, p̄ço com ell no li ha ateses les conuinençes, que entre ells ab dosos foren empreses com ell rebe la dita comanda. E si per ventura la dita comanda nos perdra del tot ne en partida, ans ira sana e salua en aq̄ll loch on lo dit comandatari la haura tramesa si la dita comanda stara en aquell loch desusdit tant de temps, que la dita comanda pendra algun dan o algun menyscap per culpa o negligencia del dit comandatari: ell es tēgut a restituir tot lo dā o menyscap a aquell, qui la comanda desus dita li haura feta. O si per ventura aquell aqui lo dit comandatari la haura tramesa, la vendra a ^{* m̄ca}menyscap per sa negligencia o perço car ^{preu} ell sera mal mercader: q̄ vol aytant dir, que aquella qui lo dit comandatari la haura tramesa que no sen entremetaa ni la procurara, axi cō fer se deuria e mester seria, axi com lo dit comandatari faera, si la dita comanda hagues portada ab si: segōs que era empres entre ell e aq̄ll qui la comanda li feu, e si per ventura aquell aqui lo dit comandatari la haura tramesa o enuiada, no la vendra o no la haura venuda al for de la terra, segons que semblant roba de aquella valia en aquell loch, on lo dit comandatari la trames, e en lo temps que la dita comanda hi fo arribada, si la dita comanda sera venuda a menyscap o a menyspreu, lo dit comandatari es tengut de retre e de donar a aq̄ll, qui la comanda li feu

li feu o li haura feta, tot aytant, cō aquell qui la comanda li feu, pora prouar e en ver metre que semblāt roba o mercaderia o par de aquella valia o ha valgut en aquell loch on lo dit comandatari la haura tramesa. Empero es axi a entendre, q̄ aquell loch on lo dit comandatari haura tramesa la dita comāda, que fos stat empres entre ell e aq̄ll qui la comanda li haura feta. E si lo dit comandatari haura tramesa la dita comanda en altre loch, lo qual no fera stat empres entre lo dit comandatari e aquell qui la comāda li haura feta sia e deu esser en *asalt e en voluntat daquell qui la comanda li haura feta, dependre e elegir dels dits lochs, en qual la dita roba o comanda o semblant o par daquella mes valra o haura valgut en aquell temps que la dita comanda hi fo arribada, E encara hi fo venuda. E aço d̄susdit sia e deu esser fet mēys de tot frau, e de tot contrast. E tot aço d̄susdit es tengut lo dit comandatari de donar e de liurar a aquell qui la comanda li haura feta, sens tot contrast, perço car ell no feu ni ha ates a aquell qui la comanda li feu, les conuinences que dell a ell foren empreses, com ell la dita comanda rebe, ans haura fet lo contrari, perque es rao de tot dā, quel comandatari ne sostenga, encara per altra rao, car no es rao ne egualtat ne deu esser que algu haia ne dega hauer poder en ço daltre, sino tāsō lament aytāt: com aquell de qui es: lin dara o lin haura donat, e aquell

aytal no deu esser dit mercader ne comandatari: ans deu esser dit planament robador e daquell aytal deu esser fet axi com de robador, e en aquella pena posat, q̄ robador deu hauer: que assats deu esser dit robador, pusque ell sen vol portar la roba daltre malgrat o sens voluntat de aquell de qui sera. Saluāt empero al dit comandatari rahons iustes, si posar les volra, e en ver metre les pora: deu en li esser rebudes. E saluant encara totes altres conuinences o empresions, que entre ells serā stades o empreses o fetes, car segons les dites conuinences o empresions de qualque fet que sia o cas deu esser declarat e determenat si donchs la vna part o laltra iustes excusacions o iustes raons o iusts impediments mostrar no pora, per que les conuinences o empresiōs entre ells fetes noue no li puguē. E per les raons d̄susdites fon fet aquest capitol.

Com comandatari deu esser cregut per son sagrament. Capitol. 280.

SI algu o alguns faran o hauran feta comanda a algun senyor de nau o leny de diners o deroba, sia que lo dit comandatari a port o reta compte de guany o consumament, lo dit compte li deu esser rebut. Saluo empero, que si aquells qui la comanda li hauran feta, han dubte: que lo dit cōpte que ell ret: que sia iust, los dits qui la comanda li

* voluntat

Llibre de Consolat

da li hauran feta, lo poden fer iurar e hauer del dit comandatari vn sacrament, ia aquell cõpte quels ret, si es iust, e si es axi: com ell diu, e si lo dit comandatari dira per lo sacrament que ell ha fet: que lo dit compte que ell los dona els ret, es iust e leal, los dits qui la dita comãdali hauran feta, nol poden de res als a premiar ne destrèyer, si dõchs lo contrari prouar noli porã. E ells han e deuen rebre lo dit compte sia que en lo dit compte se tropia guany o consumament. E es rao, q̄

*alre
als noy deia hauer, que par com algun comana lo seu a altre: que fe ha en ell, que si ell se no hauia en ell noli comanaria o noli haguera comanat lo seu perq̄ es rao e igualtat, q̄ aquells qui fan les commandes hagen fe en aquells aqui fan les commandes, sia q̄ ells les reten ab guay o ab consumament, tot en axi, cõ lay hauen, quant les commandes li feren, si donchs lo contrari segõs que desus es dit: prouar noli porã. E si lo contrari prouar noli poran tot comandatari deu esser cregut per son sacrament sens tot altre de stret. E aço es vs de mercaderia plana, en qual seuol manera que la comanda sia stada feta. Perque quascus quart: aqui comanara lo seu e aquino e com e com no. E per les raons desus dites fon fet aquest capitol.

De auinençes entre patro e mercaders per roba noliciada.

Cap. 281.

SI mercaders noliciaran alguna roba a algun senyor de nau o leny ab carta o ab testimonis lo senyor dela nau o lèy es mester, q̄ atena als dits mercaders tot ço que en la dita carta sera cõtengut, o tot ço que los dits testimonis hauran oit, com lo dit noliciament se feu. Saluo empero, que si lo senyor dela nau no haura vista la dita roba, com ell la nolicia ne encara en la dita carta sera o no haura oit los dits testimonis sino tan solament q̄ senfiara o sen sera fiat en lo dit dñ mercader, si lo mercader dira al dit senyor dela nau hauer mesa vna roba e ell ne haura mesa altra: es axia entendre, que si lo dit mercader noliciara a faixs o a costals o a bales o farcells e ell dira o fara entenent al senyor dela nau o lèy, que en aq̄lls faixs o costals o bales o farcells no ha sino aytant, ço es a saber quantitat sabuda dñ quintarades, e si al dit senyor dela nau o lèy sera semblãt, q̄ mes hi haia, oy dega hauer, quel dit mercader noli haura fet entenent, com la dita roba nolicia, e lo dit senyor dñ la nau li feu la dita carta, o hauran oit los dits testimonis: lo dit senyor dela nau la pot fer pesar, e si ell mes hi trobara, quel dit mercader noli feu entenent, com la nolicia, lo senyor dela nau pot demanar daquell mes que trobat hi sera aytãt nolit, com ell se volra, e encara si lo senyor dela nau o lèy fara o haura a fer alguna mesio p aquella roba a pesar si ell mes hi trobara que lo mercader noli hauria fet

uia fet entenent com lali nolieia, la melsio dita deu pagar lo mercader, si lo senyor de la nau noy trobara sino axi, cō lo dit mercader li haura dit, com la dita roba nolieia si ell ne fa melsio, ell la deu pagar del seu propi, e si lo dit mercader hauia feta la dita melsio, lo senyor de la nau lali deu retre sens tot contract, pus mes noy haura trobat. Empero lo dit senyor de la nau pot fer pesar la roba ans, ques çatrech, o la on fara port per descarregar. Mas empero si lo dit senyor de la nau haura vista la dita roba, ans que ell la nolieig, e ans que ell faça la dita carta: vna o dues vegades, en aquell nolieiament aytal lo dit senyor de la nau no deu ne pot metre contract. Saluo en aytant, que si a ell es o sera semblant, que lo dit mercader hagues res iūt en lo dits faixs o costals o bales o farcells despuys que ell los hagues nolieiat, e encara li hague feta la dita carta lo dit senyor de la nau pot aportar e fer destrenyer lo dit mercader de fer sacramēt, que ell noy ha res iūt en la dita roba. E pus que lo senyor de la nau la pot fer pesar, en axi empero, si lo dit mercader li dix, que noy hauia sino tan solament quantitat de quintalades sabudes. Mas empero si lo dit mercader no haura dit, ne dira al dit senyor de la nau o leny sino tan solament, ia p quāt portara faixs o costals o bales o farcells. Si certa quantitat ell noli dira ni ell noli demanara, quantes quintarades hi haura en lo faix o en lo

costal o bala o farcell lo dit senyor de la nau nola deu fer pesar per alguna rao. Mas si ha dubte, quel dit mercader hi haia alguna cosa iūt despuys, que ell los hague vists e nolieiat, ell pot destrenyer lo dit mercader del dit sacrament ab la senyoria, e si lo dit mercader fara lo sacrament, deu ne esser cregut, si donchs lo contrari noli sera prouat. E si lo dit contrari prouat li sera, lo dit mercader es tēgut de doblar lo nolit de tota la roba al dit senyor de la nau o leny. Mas es axi a entendre, que ell li deu doblar lo nolit de aço, que ell iunt li haura: si prouat li sera, o de aquell mes de les quintarades si trobades hi serā mes: que lo dit mercader no hauia fet entenent al dit senyor de la nau com ell la nolieia. E encara estar a merçe de la senyoria p rao del fals sacrament: que ell fet haura. Empero si la dita roba sera nolieia a quintarades e per quascun quintar sera stat fet preu sabut: en aço no cal als dir: que a quascun es tengut per tā cert, que ia sab quey ha a fer e que no. E per les raons desulditas fon fet aquest capitol.

De empatxament de senyoria sobreuenint a nau nolieia. Copitol.

282.

SI mercaders nolieiaran o haurā nolieiat nau o leny en algū loc: si com los dits mercaders hauran nolieiat la dita nau o leny, vendra a qui

Llibre de Consolat

aquí impediment de senyoria, lo senyor de la nau o leny estengut de sperar als dits mercaders per tāt temps, com entre el e los dits mercaders sera stat empres que los dits mercaders lo deguessen hauer espaxat. E si com vendra aquell iorn que los dits mercaders lo deuen hauer espaxat, lo dit impediment sera exit daquell loch on ells deuen o deuen carregar, lo dit senyor de la nau o leny es tengut de carregar sens * iunta quels mercaders noli son tenguts de fer al dit nolit, mas empero los dits mercaders li son tenguts de ajudar a pagar la messio que dit senyor de la nau haura feta per rao dela espera quel dit senyor dela nau haura feta als dits mercades en guisa e en manera quel dit senyor dela nau o del leny no sia dānificat ni los dits mercaders. E si pventura lo dit impediment no sera exit del loch, on ells deuen carregar, ans sera passat aquell iorn quel dit senyor dela nau o dell leny los era tēgut de esperar, e los dits mercaders al dit senyor de la nau espaxar, lo dit senyor dela nau no es tēgut de pus esperar: si ell nos volra als dits mercaders: ni los dits mercaders al dit senyor dela nau o leny si ells nos volran. Saluo en aytant, que los dits mercaders son tēguts de fer la messio, quel senyor de la nau haura aquí feta sperāt los dits mercaders a coneguda de dos bōs homens. E fet aço pot fer quascu son * profit, si fer lo pot, si donchs entre ells qualche conuinença no

sera stada feta quel vn dega esser tēgut de sperar laltre. E si auinença alguna entre ells no sera feta, quel vn dega esperar laltre, e lo dit impediment sera exit de aquell loch: on ells carregar deuen, si los dits mercaders dirā a aquell senyor de la nau o leny: que ells axi com desus es dit, hauien noliciat, que el q pens de carregar lo dit senyor dela nau o leny nols nes tēgut: si ell nos volra, si donchs los dits mercaders ablo dit senyor de la nau o leny no sen auendran, ni los dits mercaders a ell sino axi com desus es dit del fet dela messio, o si los dits mercaders al dit senyor dela nau promes nou haurā. E si peruentura los mercaders noliciarā nau o leny, o hauran noliciat, e entre el senyor de la nau o lēy e los mercaders dia cert o temps sabut empres no haura, q̄l dit senyor dila nau o leny dega sperar los dits mercaders, ne los dits mercaders degan hauer espaxat lo senyor dela nau si lo desusdit impediment aquí vendra, lo dit senyor dela nau no es tengut de esperar los dits mercaders, si nos volra, ne los dits mecaders al senyor de la nau: si entre ells empres no sera saluo dela messio desus dita. E si cō los dits mercaders hauran acabat, ço que hauran a fer per rao del dit impediment, lo dit impediment sera exit dela terra, si los dits mercaders diran al dit senyor dela nau o leny que pens de carregar, nols nes tengut, si ell nos volra, si donchs los dits mercaders ab ell no sen auendran:

uendran : o alguna auinença entre
 ells feta o empresa no sera , tot en
 axi cō ia es desus dit de nau o leny
 quis dega sperar , e ells a ell espat-
 xar a dia cert o temps sabut. Car se-
 gons dret e segons raho e egualtat
 nos deu fer . Car si nau o leny era
 tengut de sperar a mercaders tant
 tro que aquell impediment fos pas-
 fat, no seria ben fet, que tant poria
 durar lo dit impedimēt que la nau
 o leny si poria de tot consumir si
 dōchs los dits mercaders ab lo dit
 senyor dela nau o leny auēguts no
 sen seran. Empero si los dits merca-
 ders diran al senyor dela nau o lēy,
 que ells quels sper: que li son tēguts
 de tot dan e melsio e * destrich, q̄
 ell ne sostēga, si los dits mercaders
 diran axi, com desus es dit , lo se-
 nyor dela nau los pot els deu spe-
 rar sobre la raho e les condicions
 desus dites . E si lo dit senyor de la
 nau o leny los spera sobre les ra-
 hons e les condiciōs desus dites siy
 sera aquell impedimēt o no: o car-
 reguen los mercaders la nau o no:
 los dits mercaders sō tēguts al dit
 senyor dela nau o leny de tot lo dā
 e de tota la melsio e de tot lo * de-
 strich, q̄ ell soffert naura on spera a
 sostenir, de tota restituir sens tot
 contrast. E si los dits mercaders en
 les rahons e en les condicions de-
 sus dites algun contrast metre hi
 volrā, ells son tēguts d̄ restituir tot
 dan e tota melsio e tot * destrich
 e tots interessos, que lo dit senyor
 dela nau o leny per culpa del con-
 trast quels dits mercaders hi me-

tran, ne sostindra on spera a soste-
 nir. E si lo dit senyor dela nau o lēy
 algun contrast metre als dits mer-
 caders en conuinença o en promif-
 sio que ell los hagues feta , que ell
 no lals volgues atendre si los dits
 mercaders ne sostendran dan o
 greuge o melsio : lo senyor de la
 nau lo sho deu restituir si la nau o
 lo leny ne sabia esser venut. E aqst
 capitol sia entes de nau o leny , qui
 encara no fos carregat de tot o en
 partida, perço com de naus que ia
 hā leuat lur carrech, ian hi ha capi-
 tols, quin parlē, eu departexē, eu es-
 clarexen, de q̄ son tenguts los mer-
 caders als senyors d̄ les naus. Em po-
 deu esser axi entes, que si los mer-
 caders qui diran als senyors de les
 naus o lenys, quels deguen sperar,
 que los dits mercaders los son tē-
 guts de tot ço : que desus es dit : a
 entendre e a complir : que entre
 ells deu hauer dia cert o temps sa-
 but: quels dits mercaders degā ha-
 uer espatxat lo senyor de la nau o
 leny , perço que entre ells contrast
 ne treball nos puga esdeuenir ne
 creixer. E per les rahons desus dites
 son fet aquest capitol.

*De que son tenguts personers a pa-
 tro qui vol fer barca.*

Cap. 283.

SI algu haura en voluntat de fer
 barca e haura emprats algūs bōs
 homēs, que li façen part , e los dits
 bōs homens loy atorgaran , o loy
 haurā atorgat d̄ fer la dita part, los
 L dits

* d̄ fatēt

* d̄ fatēt

* d̄ fatēt

Llibre de Consolat

dits bons homēs es mester, que loy atenē. E si aquell desusdit qui la dita barca volra fer, e aqui los dits bons homens haurā promes de fer la dita part, si aquell qui la barca fara o fer fara: no dira, e ia la barca si fera poca o gran, ne aquells qui la part li hauran promesa de fer, noli demanaran, si fera gran o poca, ne quāt pora costar ne quāt no, ne de quines mesures fera, ne d' quin port si aquell desusdit fara o fara fer la dita barca, sia que la faça grā o poca los dits bons homens qui les parts li hauran promeses de fer, es mester, que lin atenen sens tot cōtraft. Empero si aquell qui la dita barca fara o volra fer, dira o fara entenant a aquells qui la part li haurā promesa de fer: quina barca fara e quina no, e de quin grā fera, e quāt costara: si aquell desusdit haura dit o fet entenēt: ço que desus es dit a aquells, qui les dites parts li haurā promeses d' fer: si ell fara maior barca: que a ells no haura fet entenēt, e de maiors mesures los dits bons homēs noli son tēguts de fer * iunta alguna: sino axi cō ell los ho feu entenant. E si la dita barca fera maior e costara mes, que nols haura fet entenant los dits bons homēs hi deuen hauer la dita part, que li prometeren de fer, tot en axi cō si y hauen fet compliment en tot a qll crex, q ell fet haura sens tot cōtraft pusq sens sabuda e sens volūtāt d' ls dits bons homēs qui la part li prometeren de fer: ho haura fet. Empero si ell ho haura fet ab consen-

* a iusta
ment

timent e ab voluntat de tots los desusdits o dela maior partida ells hi son tenguts de fer compliment, segōs que ia en lo capitol desusdit es contengut. Empero si algu qui barca volra fer, dira o fara entenant a aquells qui part li prometran que ell fara barca, e ell no fara barca: ans fara o fara fer leny si ell fara lo dit leny sens sabuda e sens cōsentimēt e volūtāt de aquells, qui part li prometeren de fer en la dita barca, ells noli son tenguts, que li atenan alguna cosa, que promes li haien, per ço car ell no haura ates a ells ço q ab ells hauia empres, e es rao, que axi com ell no atē res, que promes los hagues: axi es rao, que ells noli atenen res que promes li haguesen. Empero si ell fara lo leny desusdit ab sabuda e ab consentiment e ab volūtāt dels dis personers o de la maior partida, los dits personers li son tenguts de fer cōplimēt dela dita part, q promesa li haurā de fer pus ab consentimēt e ab voluntat de totso d' la maior partida ho haura fet. E si peruentura algu fara entenant a a qlls: qui li hauran promesa de fer part: q ell fara leny e ell no fara leny: ans fara nau: si ell la fara sens consentiment o voluntat daquells qui li prometeren de fer part en lo dit lēy ells noli sō tēguts de attendre ço q promes li hauran sino en aytal guisa e manera, que si ell fara del leny nau, sens sabuda e volūtāt dels dits personers, que los dits personers hagen axi en la dita nau, cō deuen hauer en lo dit leny e per

e per aytants diners com la part, q̄ ells haviē promesa de fer en lo dit leny: costara o haguera costat, o de guera costar. Si donchs no sera axi fet, com en lo capitol desusdit es declarat, on parla de senyor de nau o de leny, qui començara de fer nau o leny en forma poca. E encara que sia obseruada la esmena que sobre lo dit capitol es feta. E allo sia entes de tota nau o de tot leny, quis fara de nou en les steps o ans que sia exit del loch, on sera stat fet de nou. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

De nau qui gitara. Cap. 284.

SI algun senyor de nau o lēy surgira en algun loch, o haura furt ab voluntat dels mercaders: Si stat aqui la nau o leny furt se metra tan fort temporal que solament la dita nau o leny daquell loch leuar nos pora, ans haura a gitar de la roba gran part, qui en la nau o leny sera, o quasi tota, sia que los mercaders façen gitar, o gitaran, sens que nou faran a saber, neu diran al senyor de la nau o leny o sia quel senyor dela nau o leny gitara o fara gitar, sens q̄ nou dira als mercaders, qui en la dita nau o lēy sera aquest git per aytal rao cō desus es dit, sera stat fet, e per lo cas desusdit: los dits mercaders no poden fer demanda al dit senyor dela nau o leny, nilo dit senyor als dits mercaders, perço car git qui p aytal rao sia stat fet o esdeuengut, nos deu

nes pot iutjar per dret ne p pla git, ans se deu es pot iutjar quasi per semblāt de naufraig, e mes per semblāt de naufraig que de git, e per les raons desusdites no poden fer demāda lo vn al altre per rao del cas e deles raōs desusdites. E axi lo git desusdit deu esser comptat per sou e per liura o per * besant segons q̄ git sera. E la nau o leny es tengut de metre per dues parts daço q̄ val ra perço car si fos git pla noy fora tengut sino per la meycat de aço q̄ valia, e per tal rao hi met les dues parts, pço car no es naufraig entegramēt, q̄ si fos naufraig entegramēt: la dita nau o lēy pagara en lo dit naufraig per tot ço que valia, per qual rao paga les dues parts? perço car no es naufraig, ne git pla ans es quasi semblant de naufraig, e mes naufraig que git. E si peruentura la dita nau o leny perdra exarcia alguna axi cō ancores o gumes o barques o alguna altra exarcia en lo cas desusdit deu esser tot cōptat per sou e p liura. Perço car no es git pla, nes deu nes pot iutjar per git pla, ans es mes semblāt de naufraig q̄ de git, q̄ si git pla fos e les barques stiguessē ormeiades de popa o * lalts dela nau o del lēy, els falliē los caps, e ompliē es perdiē, serien pdudes al dit senyor d la nau o leny, guardas se ell, ia quins caps los daria, o quins los faria donar. E si era git pla, e li fallien gumes: e les ancores se perdien: on eren ormeiades les dites gumes, deuen esser perdudes ala nau o al leny: q̄

* mone
dano co
neguda

* costars

Llibre de Consolat

mercader noy es tēgut de res a metre ne encara la roba sua, qui romassa li sera. Empero si algun mercader o mercaders gitaran o faran gitar, sens que nou farà a saber al senyor dela nau o leny, ne ab consentiment ne ab sabuda del dit senyor e los dits mercaders gitarā o faran gitar, que aquella nau o leny sia surta o que vaia ab veles, e ço que ells gitaran o faran gitar, pora esser dit e en ver mes que püsca esser git pla lo senyor de la nau o leny en aquell git aytal no es tēgut de metre part per si ni per la nau: si ell nos volra. E si per uentura mercader o mercaders haura en la nau o leny, e lo senyor dela nau o leny gitara sens sabuda e sens cōsentiment dels dits mercaders o mercader, lo dit senyor de lo nau o leny es tengut de retre als dits mercaders aquella roba q̄ ell axi cō desus es dit: haura gitada o feta gitar o lo preu. Empero es axi a entēdre, que aquell git fos o pogues esser dit, qui fos git pla. Car git pla vol aytāt dir, q̄ nols sobras temporal, e que los vns poguessen hauer acort e consell dels altres. Empero si en la nau o leny mercader algu no haura lo senyor dela nau o leny pot fer gitar ab cōsell de tot lo cominal de la nau o leny o dela maior part, si spay ne haura. Empero si soptosamēt tēporal los forçara, e lo senyor dela nau gitara o fara gitar sens q̄ ab los desusdits acort ne cōsell hauer no pora sia tēgut p̄ tā ferm cō sils ne hagues demanats, e per tā ferm: cō si tots

los mercaders hi fossen, e tan ferm com si tota la roba fos sua: que sua es: pus en comanda la te. Empero si com lo git sera stat fet, e lo temporal desusdit sera abonant de tot o de partida o no: E la nau o leny se leuara del dit loch: on lo cas desusdit li sera esdeuēgut si la dita nau o leny sen leuara ab voluntat dels dits mercaders: e lexara aqui alguna exarcia ab voluntat dells: sia que en la dita nau o leny haia romassa exarcia, ab que puga anar e nauegar sanament en aquell loch on deuia descarregar, o no: la dita exarcia que romassa sera: axi cō desus es dit, sis pert, deu esser comptada sobre la roba q̄ romassa sera o saluada sera e lo cors d̄ la nau deu hi metre per la meytat daço q̄ valra, e si puētura la dita exarcia nos p̄dra, q̄ sera romassa, ans se saluarā, ab aueries q̄ hō ne haura afer on fara: aq̄lles aueries d̄uē esser cōptades axi cō desus es dit dela exarcia, si perduda fos. Empero es axi a entēdre: que lo dit git: no fos pla, ans deu esser entes q̄ fos git seblant a nau fraig. E si per uētura lo git sera pla e no sera seblāt d̄ nau fraig: e la dita exarcia romandra axi com desus es dit ab volūtāt dels dits mercaders, sia q̄ la dita exarcia se perda del tot o en partida, e que hom ne haia a fer aueries per aq̄lla exarcia p̄duda o les aueries fetes p̄ ella deu esser comptat tot per sou e p̄ liura sobre la roba: q̄ saluada sera e restaurada, e lo cors d̄ la nau o d̄ leny noy pag res per ço com la nau o leny

o leny assats pert, pusques leua del loch defusdit, es met a ventura de nauegar ab voluntat dels dits mercaders, la on ells volran e al cominal dela nau sera vist, q̄ sia faedor. E si perventura en la nau o leny no haura ney romandra exarcia: ab que la dita nau o leny pugana anar ne nauegar en aquell loch: on descarregar deuia, ans sen haura a tornar en aquell loch, on lo dit viatge sera itat leuat e la dita nau o leny haura carregat, lo dit git o cōtraft que entre lo senyor dela nau o lēy e los dits mercaders sera per lo cas defusdit, q̄ es deuēgut los sera: deu esser determenat en aquell loch on la dita nau carrega, e encara hi sera tornada per lo cas defusdit. Empero es axi a entēdre que si lo dit cas de ventura los sera esdeuengut pasfada mija via auant, deu esser determenat en aquell loc, on la dita nau o leny deuia descarregar, iat sia a ço q̄ la dita nau o leny sia o fos tornat en aquell loch, on carrega o hauia carregat. Empero si lo dit cas sera esdeuēgut ans de mija via daquell loch, on deuian descarregar, deu esser determenat alla: on la dita nau o leny carrega, si ab a ço que romas li sera: hi sera tornada. E si lo dit senyor dela nau o leny demanara nolit axi dela roba perduda cō de la saluada: deu li esser donat, e ell per aquell nolit deu ajudar ala roba, q̄ pduda sera e gitada e si ell nol ne demanara, ne pedre nol ne voltra per aquell nolit ell no es tengut de res a metre en lo dit cas. E si lo dit se-

nyor de la nau o leny voltra haueu nolit de la roba, que saluada sera: ell es tengut de complir lo viatge ab aquella roba, que saluada sera, e de que ell demanara lo nolit als dits mercaders. E si lo dit senyor dela nau o lēy no voltra nolit de la roba perduda ne de aquella qui saluada sera, lo dit senyor dē la nau no es tengut de complir lo viatge als dits mercaders, si ell nos voltra, per ço que lo senyor de la nau assats hi ha de perdua, pusquey haura consumada la sua persona, E encara haura perdut son temps e la viada, e encara la nau o leny en partida consumat. Saluo empero, que sia axi entes, que los dits mercaders fossen o sien en loch menys de perill, e que fossen enterra de amichs, e que fossen en loch on trobassen nau o leny, qui la roba que romasa los seria los volgues portar ab lurs dines. E aquell pati quel senyor de la nau o leny fara ab les mercaders: a aquell pati meteix deuen esser los mariners. E per les raons defusdites fon fet aquest capitol.

De nau o leny qui per cas fortuit se haura a leuar.

Cap. 285.

SI alguna nau o leny sera noliciada: que dega anar carregar en algun loch: si com aquella nau o leny sera iunt en aquell loch: on deura carregar: e itant la nau o leny en aq̄ll loch, on deura carregar, se metra tēporal tā grā

L 3

que

Llibre de Consolat

que la nau o leny sen haura a leuar: ans que no haura leuat lo carreh, q̄ leuar deuia o peruentura hi vēdrā lenys armats de enemichs, on vendra certenitat, que hi deuen venir: si aquella nau o leny sen haura a leuar per alguna deles raons defusdites, ans que no haura leuat lo carreh, per que hi era venguda e stada noliciada, e haura sen a tornar peruentura en aquell loch: dō parti e fo noliciada si lo dit senyor de la nau o leny contrastara ab aquells quil noliciaren: que ell noy volra tornar, quant que haia bones no-ues, o que lo dit temporal sia abonçat, ans los demanara lo nolit: que els li prometeren de donar, cō lo noliciarē lo dit senyor de la nau o leny es tengut de tornar. E si peruentura tornar noy volra la senyoria lo deu destrenyer quey torn e si ell per nulla rao tornar noy volra: los dits mercaders poden noliciar alguna nau o algun leny semblant de aquell, e s'is costa mes que aquell no fahia aquell senyor de aquella nau o leny que els primer haviē noliciat deu pagar aquell mes que als dits mercaders costara, e si ell simplement pagar nou volra, la senyoria lon deu destrenyer, si la nau o leny ne sabia esser venut. Encara mes los dits mercaders noli son tēguts q̄ donar lo nolit, pusq̄ ell nols haura portada a q̄lla lur roba, q̄ ells haviā noliciada ni es romas en lur culpa. Saluo empero sia entes: que si aquells quil haviē noliciat noli haviē atres: ço que ab ells hauria

empres: com lo noliciaren, e per culpa o per negligencia dels dits mercaders sen sera hagut a tornar menys dela lur roba lo dit senyor dela nau o leny noy es tēgut de tornar: ans li son tenguts de pagar son nolit, pusq̄ per culpa dels dits mercaders sen sera hagut a tornar mēys dela roba. E si peruentura no sera culpa dels dits mercaders e lo senyor dela nau o leny hi volra tornar e si los mariners contrastaran que ells noy volran tornar nou poden fer ne deuen per alguna iusta rao, pusque en culpa no sera stat del senyor dela nau o leny, ne encara en culpa dels mercaders, sino tanfolament per los casos damunt dits. Saluo empero, que si la nau o leny hauria lexada alguna exarcia o alguns homens en terra en aquell loch: don se hagueren a leuar per los casos defusdits lo senyor de la nau o leny es tengut de metre exarcia a esmena daquella, que lexada haura, e encara niere homens en esmena de aquells: qui alla seran romasos. E si peruentura lo senyor de la nau o leny fer nou volra: los dits mariners noy son tenguts de tornar: si ells nos volran, ne lo senyor de la nau o leny nols ne pot destrenyer per alguna rao, pusque ell nols volra fer compliment daço que defus es dit. E per aço son fet aquest capitol.

De conserva. Capitol.

286.

Si se-

SI senyor de nau o lēy fara o haura fet conseruatge ab algu o alguns senyors de naus o lenys, sia que sien grans o pochs o maior o menor o semblat ala sua nau o lēy: tot ço que en la dita conuinença feta sera per rao del dit conseruatge, deu esser ates e complit, sia que la dita conuinença feta per rao del dit conseruatge sia escrita, o sia que fos feta per paraula. Empero sia axi entes: que la dita conuinença feta per rao del dit conseruatge sia e puga esser en ver messa, ço es a entendre per testimonis, o per scrit, qui sia fet per ma descriua iurat o per albara fet ab voluntat deles parts en lo qual albara deu hauer any e dia e hora e nomenat lo loch, on lo dita albara sia estat fet encara més escrits en la fi del dit albara los segells deles parts los quals lo dit cōseruatge faran o empendran o hauran fet si en loch ne seran. Empero si les parts desusdites en lo loch on seran com faran o empendrà lo dit conseruatge e tot ço q̄ desus es dit noy poran fer: sino tãsolament per paraules: si aquelles serã atorgades per totes les parts, qui lo dit cōseruatge faran o empendrà valen e deuen hauer valor tot en axi, com si eren scrites per ma del scriua iurat, e meses en albara o en cartolari de nau o de leny ab que per testimonis pusquen esser les dites paraules empreses en veritat esser meses si algũ cōtraft hi es deuẽdra. E si puẽtura alguna d̄les dites parts vẽdra cōtra les dites cōuinẽces o auinẽces

o contra alguna daquelles per rao del dit conseruatge fetes o empreses, sia que sien fetes per escrit o per paraules: sien tenguts de restituir tot dan e tot interes, que la part aqui seran trencades les dites conuinençes, ne sostendra. En axi empero que lo dit dan e interes sia o puga esser en ver mes. Saluo empero en totes coses e per totes tot iust impediment, per lo qual la dita cōuinença o conuinẽces per rao del desusdit cōseruatge fetes o empreses no poran esser ateses ne complides. E sots aytal condicio que lo dit impediment sia e puga esser en ver mes. E si lo dit impediment en veritat mes esser no pora: aquell o aquells qui lo dit impediment diran hauer hagut: e en ver metre nol poran sien tenguts de fer: tot ço que desus es dit sens tot cōtraft a aquell o a aquells: los quals lo dit dan e interes hauran en culpa dels desusdits sostengut. E per les raõs desusdites fon fet aq̄st capitol.

De nau comanada per personers a algu. Capitol. 287.

SI alguns bons homens o algũs mercaders hauran feta part a algu en alguna nau o leny: e com la dita part o parts hauran fetes e fornides: los dits bons homes o mercaders comanaran o faran comanda a aquell aqui ells han fetes les dites parts: que en la dita nau o leny ell per ells nauech, si aquell aqui la dita nau sera stada co-

Libre de Consolat

manada hi haura part o no ell estē gut de nauegar e de guanyar ab la dita nau o leny en totes parts, on el guanyar ne pora. Saluo empero tota via tota conuinença o manamēt que dels dits bons homens o mercaders li sera stat fet lo dia: que ells la dita nau li comanarē, o despuys. E si lo dit aqui la dita nau sera stada comanada, guanyara, ell es tengut de retre e de donar als dits bōs homens o mercaders tot lo guāy: que la dita nau o leny haura fet, saluo lo dret, que ell hauer deu o hauer ne deura per la part: que ell hi haura. E si part alguna noy haura, ell sen pot retener tot ço que a ell ne pertāyera: quen dega hauer per la sua persona tot en axi, com pertāy a senyor d' nau o delēy. E si lo dit senyor o comādatari nols pta

* pdua ra guāyans los portara * cōsumament, los dits bons homens qui la dita nau li comanarē, o li ferē part el feren senyor del lur deuen pendre en compte lo dit * consumament, si donchs prouar no li poran

* pdua q̄l dit * consumament sia stat per sa culpa, es a entendre: que ell ho

* pdua hagues iugat o bagaçiat o * em-
* robat blat o mal procurat. E si aço prouat li sera, lo dit senyor comandatari dela dita nau o leny es tengut de tot lo dit * consumament a restituir sens tot contrast a coneguda e a voluntat dels dits bons homēs, qui la dita nau li comanaren o li feren part. E si la dita culpa prouada noli sera, e ell be e diligentmēt haura fet, tot ço que haura pogut, e en

culpa del no sera romas, que ell no haia portat guany a aquells qui la dita nau o leny li comanaren, o li feren part, e lo contrari prouar no li sera, tot li deu esser pres en compte. E si lo dit senyor o comandatari menara ab si scriua de creença: Si lo dit scriua haura iurat al comēçament com rebel la dita scriuania, sino los dits personers lo podē fer iurar, e demanar li sots pena del sacrament, ia aq̄lles mēssions o * cō * pdua sumament que ell los met en compte, si es axi com ell ha scrit, e axi com los ho dona en compte. E si lo dit scriua dira sots pena del sacrament, que axi es, com ell ha scrit, e axi com los ho met en compte, sobre aço lo dit scriua deu esser eregut: si donchs lo cōtrari prouat no li sera. E si lo dit contrari prouat li sera: lo dit scriua deu hauer la pena que ia es posada en vn capitol. E lo dit senyor o comādatari de la nau o leny es tengut de restituir lo dit * consumament als dits bons ho- * pdua mens: qui la dita nau o leny li comanaren, si lo dit scriua no ha de queu pusca restituir, sia que sia fet lo dit * consumament per culpa * pdua o del dit scriua, o per culpa del dit senyor o comandatari, per ço com lo dit senyor haura leuat aytal scriua: com desus es dit. E si lo dit contrari al dit scriua prouat no sera lo dit scriua no deu sostenir la pena desus dita, ne encara lo dit senyor no son tenguts de res a restituir als dits personers del dit * consumament si trobat hi sera, pus en culpa * pdua dels

dells no sera esdeuengut. E si per ventura al dit senyor li fallira l'escriva: o no haura menat scriua iurat: e lo dit senyor scriua o fara scriure algunes mesions que ell haura fetes: si los dits personers qui la dita nau o leny li hauran comandada: lo tendran en suspita, ells ne poden hauer vn sacrament, q̄ ell quels diga si son veres aquelles mesions e que sia axi, com ell ha scrit, o fet scriure, e axi com el met en compte, e si ell diu hoc sots pena del sacrament, el deu esser cregut. Si donchs lo contrari noli sera prouat, e si prouat li es: deu restituir tot lo dit * consumament: que trobat hi sera, a coneguda e ab voluntat dels defusdits. E si lo dit contrari prouat noli potra esser: ell deu esser cregut, e lo dit compte li deu esser rebut, sia que port guany o perdua, pus en culpa del no sera romas. E es rao: que axi com los dits personers hagueren fiança en ell com li feren part en la dita nau o leny, rao es, que lay hagen en lo retre del compte, sia que port guany o perdua, si donchs lo contrari noli poran prouar, com defus es dit. E axi sia que haia menat scriua iurat o no noli nou neli deu noure per les raons defusdites. Empero tota via que senyor de nau mene o pugamenar scriua iurat ab si: es grã descarrech e gran aleuiament, perque tot senyor de nau o leny lo deu menau, q̄ fer ho pugua. E per les raons defusdites fon fet aquest capitol.

* difmi
nutio o
perdua

Si nau de mercaderia se encontrara ab nau de enemichs:

Capitol. 288.

SI alguna nau o leny de mercaderia se encontrara ab alguna altranau o leny de enemichs si en la nau o leny defusdit de la mercaderia haura mercader o mercaders lo dit senyor de la nau o del leny los deu demanar, ia ells si volran o volen que ells afferren e combatē: e prenguen aquella nau o leny de enemichs. E si lo dit mercader o mercaders loy atorgā tots o la maior partida, lo dit senyor de la nau ho pot ben fer que per dan ne per * destrich que los dits mercaders ne sostenguen lo dit senyor de la nau o leny nols es tengut de alguna esmena a fer ne de res a restituir del defusdit dan si los mercaders lon sostendrà, pusque ells loy atorgaren e ab lur voluntat sera stat fet. Mas empero si lo dit senyor de la nau o leny fara a ço, que defus es dit sens sabuda e sens volūtāt dels dits mercaders de tots o dela maior partida: si los dits mercaders ne sostendran, on hauran a sostenir dan o greuge algu, lo dit senyor dela nau o leny los estēgut de tot lo dit dan o greuge, q̄ los dits mercaders ne sostendran on speran a sostenir a restituir sens tot contrast, si la nau o leny ne sabia esser venut ols bens del dit senyor de la nau o leny si trobats li seran en algunes parts, perço com lo dit senyor dela nau haura fet e comen-

* d'atē

Llibre de Consolat

çat ço que desus es dit sens sabuda e voluntat dels dits mercaders de tots o dela maior partida. E si per uētura lo dit senyor dela nau haura aço fet o començat ab voluntat dels dits mercaders o de la maior partida per rao del dit guany, que faran o entendran on sperarā a fer: lo dit senyor dela nau o leny es me fter: q̄ls ho atena sens tot contrast. E si per uentura entre lo dit senyor dela nau o lēy e los dits mercaders de tots o dela maior partida empreffio ne conuinença alguna entre ells feta no haura per rao del guāy que ells faran o speran a fer, e aquell guany aytal per aytal rao com desus es dita, sera stat fet: os fara, deu esser partit en aquesta manera, que lo dit senyor dela nau o leny ab lo cors de la nau o leny ne deu hauer e pendre lo terç, e los dits mercaders ab la lur roba en semps ne deuē pendre laltre terç, e lo notxer e *panesos e mariners e tots aquells qui son tenguts e prenē loguer de nau laltre terç. Empero deu esser leuat e pres dels dits tres terços, ço de q̄ deu en esser honrats e millorats aquells: qui dela nau o leny son tenguts, e lo dit millorament deu esser donat a coneguda dels dits mercaders e del scriua de la nau e del notxer e del vn dels *panesos e de dos proers. Empero es axi a entendre, que segons q̄l guany sera gran o poch, si deu esser partit, empero sia lo dit guany gran o poch: tota via ne deu hauer lo cors de la nau o leny ab lo dit senyor en semps lo

terç. E lo romanent del dit guany deu esser partit per * testes a coneguda dels desusdits. E si lo senyor dela nau o leny fara o començara, ço que desus es dit, sens sabuda e volūtat dels mercaders o dela maior partida, si dan algu ne sostendran los dits mercaders: lo dit senyor dela nau o leny nols es tēgut de donar lo terç, mas es los tengut de donar, ço que li sera semblant a coneguda del notxer e del scriua e de dos proers, e aquests deuen partir, ço que lo dit senyor deura dar als dits mercaders, segons la roba e segons la valor e la bondat que quascun dels dits mercaders haura en si. Que assats es semblant a rao: que prou ne hagē, daço que lo dit senyor dela nau o leny los dara als dits mercaders a coneguda dels d̄ susdits, perço car lo dit senyor dela nau o leny era tengut e fora obligat als dits mercaders de tot dan a restituir: que ells ne sostinguessen en sperassen a sostenir si los dits mercaders pres lon haguessen. E si per uentura en la dita nau o leny mercader algu no haura, si lo dit senyor dela nau volra començar a fer, ço que desus es dit, ell nou deu fer ne pot, que nō hapoder de fer. E de auenturar en aço no cal alre dir: q̄ si lo dit senyor de nau o leny ho auenturara, si be lin pren, sera bondat e valor sua si regonex los dits mercaders, qui la dita roba o mercaderia hauran en la sua nau o lēy dalguna cosa. Empero sera en la volūtat, si ho fara o no. Mas empero

* conselles de papa

* conselles de papa

* caps

pero si lo contrari si esdeuendra en aço que lo dit senyor de la nau haura auenturat: e començat lo dit senyor de la nau o leny: e encara los bens dell han e haurá star a rao als dits mercaders: si algú dá hipēdrā, on sostādrā on speraran a sostenir: segons que desus es dit; perço com en la dita nau no eran los dits mercaders, encara per altra raho: perço car lo senyor de la nau o leny en aytal cas cō desus es dit: no ha poder mēys de sabuda dels dits mercaders, ne es raho: quen dega hauer que assats ha poder tot senyor de nau o de leny, pūque ha poder en la roba dels mercaders en fet de git e de nau fraig. Si donchs los dits mercaders no son presents en la nau: si cas de git o de nau fraig si esdeuendra. Empero si lo dit senyor de la nau o leny pora mostrar o en vermetre ço que desus es dit, que per cas de ventura li sera esdeuengut: lo cas de ventura es aytal, que lo dit senyor de la nau o leny noy pogues fugir, es axi a entēdre, que la dita nau o leny de enemichs li vengues desus e ques afferras ab ell, e si per la rao desus dita los mercaders dan algu sostendran lo dit senyor de la nau o leny nols estēgut de alguna esmena a fer. Pus lo dit dá en culpa dell no sera esdeuengut si q̄ los dits mercaders sien en la nau o no. e per altra raho, que a cas de ventura no pot hom res dir. E perço son fet aquest capitol per les rahons desus dites.

De conuinença feta per comandatari de nau. Capitol.

288.

SI algu comanara o haura comanada la nau o son leny a algun altre si aquell aqui la dita comanda sera feta de la nau o leny, fara ab algú o ab alguns alguna conuinença o promissio per rao de algú fet: qui pertanga ala dita nau o leny si aquell aqui la dita nau o leny sera stat comanat, e la dita conuinença o promissio haura feta, si ell no atendra: ço que conuēgut e promes haura a algu o alguns, si aquells aqui la dita cōuinença o promissio feta sera stada, ne sostendra dan algu: aquell qui la dita nau o leny li haura comanat: los estēgut de tot lo dit dan e greuge a restituir, si la dita nau o leny ne sabia esser venut, ab que per culpa daq̄ll aqui ell haurala dita nau o leny comanat, los sia esdeuēgut lo dit dāo greuge, en axi empero q̄ la dita conuinença o promissio sia stada feta per rao de fet: que pertanga o pertanyer dega ala nau o leny. Empero si aquell qui la dita nau o leny haura comanada ne sostendra on haura a sostenir algun dan en culpa de aquell: aqui ell haura comanat la dita nau o leny: si aquell ha alguns bens, ell li estēgut de tot aquell dan o greuge a restituir, que per culpa dell haura sostengut, e si aquell aqui la dita nau o leny sera stat comanat: no ha de que pagar: e es aconseguit e lo dan desus dit pagar ne restituir no pora ell

Llibre de Consolat

ell deu esser mes en poder de la senyoria e star tant temps en aquell loch tro que ell haia satisfet e pagat tot lo dit dan o que sen sia auēgut ab aquell, qui lo dit dan haura sostengut per culpa dell, e aço desusdit sia fet mēys de tot frau. Empero si aquell aqui algu haura comanada la sua nau o leny, fara alguna conuinença o promissio ab alguns, e en culpa dell no romādra, que ell nola atena, ell ni aquell qui la dita nau o leny li haura comanada: no son tenguts de alguna esmena a fer a aquells: aqui la dita promissio sera stada feta, pus per culpa dell no romādra ne sera romas, que ell no lals haia atesa. Per que quascus quart aqui comanara son vexell, e com e com no perço que dan algun no lin puixa esdeuenir nen hagues a sostenir per alguna rao. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

De nau presa e recobrada. Capitol. 290.

NAU o leny que sera stada presa per los enemichs, si alguna nau a altra de amichs sencontra ab los dits enemichs qui la dita nau o leny pres haurā, si la dita nau o lēy qui ab los dits enemichs sencontrara: tolra o pora tolre per qual seuol rao la dita nau o leny als dits enemichs, que axi cō desus es dit: presa lauran, la dita nau o lēy e tot quant en ella sera deu esser saluo a aquell o aquells de qui sera e esser

deu: si algu viu ni haura: aquell empero donat a aquells: que als dits enemichs toltala hauran, trobadures conuinentes segōs lo * maltret: ^{*trcball} que hagus ne hauran, e segōs lo dāquen hauran sofert. Empero sia e deu esser axi entes, que si los dits amichs la hauran toltala als dits enemichs dins la senyoria e la mar, de on la dita nau o leny sera o en loch on los dits enemichs no la haguesen rera, si aço es entendre en loch saluo ells ne deuen hauer segons q̄ desus es dit. Empero si los dits amichs tolran o hauran toltala dita nau o lēy als dits enemichs en loc: on ells la tēguessen rera sie en loc saluo: nols ne deuen esser donades trobadures: si ells se volrā, ans deu esser del tot lur sens tot contrast: q̄ senyoria ne alguna altra p̄sona nols hi deu nils hi pot per alguna iusta rao metre contrast. Encara mes si alguns enemichs hauran toltala alguna nau o leny a algu o alguns, si per uentura veuran o hauran vista alguna nau o lēy de que los dits enemichs haguassen dubte o paor: e per lo dit dubte o paor los dits enemichs lexaran e desemparraran la dita nau o leny que ells presa hauran: axi com desus es dit, si la dita nau o lēy de qui los dits enemichs hauran lo dit dubte o paor, pēdrā e amarineran o sen menaran la dita nau o leny quels dits enemichs hauran desemparrada p̄ la dita paor la dita nau o leny deu esser retuda a aquell: de qui sera o deu esser, si ells vius serā: o als prohimes de aquells

quells sens tot contrast, ells empero donant a aquells, qui la dita nau o leny o la roba o mercaderia: que en la dita nau o lēy sera, haurá prefa: trobadores conuinentes segós que desus es dit, si entre ells auenir sen poran. E si entre ells auenir no sen poran: sia mes lo contrast desus dit en poder de bons homens: Mas empero si algu o algús desempararan lurs naus o lenys per dubte o per paor de sos enemichs, e alguna altra nau o leny encontrar la abla dita nau o leny, que axi cō desus es dit: hauran desemparat, e amarinar e menar la han en loch salvo es axi a entendre, q̄ aquells qui la dita nau o leny hauran amenat, e no la haient tolt a enemichs, e enemichs no la han haguda ne si en terra si, es axi a entendre, que los dits enemichs no la haguessen tolt a aquell: de qui es, e qui deu esser, aq̄lla nau o leny e la mercaderia que dins es no deu esser daquell o daquells, que axi com desus es dit, la hauran trobada: mas segons vs de mar poden ne demanar trobadores cōuinentes. E si peruentura entre ells auenir no sen podē, sia e deu esser mes lo cōtraft desus dit en poder de bons homens perço car tota via es bona la cominalsa e la egueltat el tempramēt de bōs homēs, e es rao, que algu no deu fer ne encercar tāt de dā a altre com peruentura fer poria, p̄ço car nēgu no sab ne pot saber ne es cert, a on es lo seu dā ni lo seu perill, p̄ q̄ qualcu deuria posar tot cōtraft, que ha

ia ab algu en coneguda de bōs homēs, e maiormēt sobre los casos de mūtdits o semblants daquells: perço que Deu ne gents nols puguen rependre per alguna rao. Empero es axi a entēdre, que tot ço que desus es dit: q̄ sia e deu esser fet méys de tot frau, perço car ales vegades tal cuyda enganyar e fer dā a altre: quil fa así meteix, perço com null hom no sab ne es cert, que li ha esdeuenir a si meteix ni als seus: ne q̄ no, perque negu no deu anar a dā ni a engan ni a perdicio daltre per alguna rao, perço com no sab, on ses lo seu. Empero si algu sabia, que alguna nau o lēy deuia anar o seranant en algū loch on haura dubte o paor de sos enemichs, e aquell o aquells desusdits armarā lur nau o leny per fer dā ala dita nau o leny o als altres, perço que pugā guāyiar les dites trobadores, o perço que hagen o puguē hauer la dita nau o leny o la roba, q̄ en ella sera, o laltra per rao alguna, si aquell o aquells qui axi com desus es dit haurā armat e prouat los sera que ells hage o haguessen armat per les raōs o cōdiciōs desusdites aquell o aq̄lls aytals no deuen hauer les dites trobadores, ni la dita nau o leny del tot ni en partida, ne la roba que en la dita nau sera: si be aquells de qui es o deu esser, la hauen abādonada, o encara quels enemichs lals haguessē tolt: si dōchs los dits q̄ armat haurā: en ver no porā metre, q̄ ells no haviē armat per les raōs o cōdiciōs desusdits. Empero si pro-

Libre de Consolat

uat los sera, que ells haguessen armat per fer dan a algu o alguns o a tot hom, ab qui ells sencontrassen en forma o manera d'enemichs o axi com enemichs fan, per qualseuol rao o manera ells alguna nau o leny menaran, sia que la menē ab roba o menys de roba, o sia que la hagen toltā a enemichs o trobada axi com desus es dit, nō deuen hauer alguna cosa, ans deu esser saluada a aquell o a aquells, de qui es o de qui deu esser. E aquells qui axi com desus es dit: hauran armat, deuen esser presos e mesos en poder de la senyoria, E deu esser fet dells axi com de robadors, si ço que desus es dit, prouat los sera. Empero si prouat nols sera, que ells haguessen armat per les raõs desus dites, si ells alguna nau o leny hauran toltā a enemichs o la hauran a trobada segons que desus es dit, deu los esser donat e saluat tot lur dret, que ells hauer ne deuē o hauer ne deuē rā per alguna de les raons desus dites. Empero si dubte sera, que ells haguessen armat per les raõs desus dites, si per uentura sera cas, q̄ los desusdits hagen a reprouar les raons sobre ells dites e posades, los dits ne algu qui ab ells fos ne encara alguna persona que dā o *prou ne speras hauer en les raons e condicions sobre ells dites e posades no

*proffit

*proffit

puga a ells fer testimoni alur *prou per neguna rao, ne encara alguna persona que fos auariciosa, o que hom hagues dubte ques giras per diners. Empero si per uentura com

los dits enemichs haurā presa alguna nau o leny o alguna altra roba: si los dits enemichs la dita nau o leny o roba que presa haurā: iaquirā o haurā iaquida per lur volūtat: e no per por que haguessen, ne hagen haguda de alguna nau o leny de que ells haguessen haguda vista ne haguessen dubte ne por: que desus los pogues venir, si algu o alguns la dita nau o leny o roba que los dits enemichs haurā iaquida axi com desus es dit, atrobā o haurā atrobada en loch saluo: e la metrā o la menarā: no deu esser lur de tot, si senyor trobat li sera, mas deuen los esser donades trobadores conuinentes a coneguda dels bons homens del loch: hon la dita nau o leny o la dita roba sera stada amenable sots les raons e condicions desus dites. Empero si ala dita nau o leny o roba dins temps conuinent senyor exit o vengut noy sera, los dits qui la dita nau o leny o la dita roba atrobada hauran, deuē hauer per lurs trobadores la meytat de aço que valra: e de la altra meytat deu esser fet, segons que demostra e declara en lo capitol qui parla de roba que sera trobada. E si per uentura los dits enemichs sen menarā alguna nau o leny o sen portarā alguna roba, e los dits enemichs no leixarā la dita nau o leny o roba per lur voluntat, ans la haurā a leixar p tēporal o per algunes naus o lenys de que haurā deubte o por, de aq̄lla nau o leny o roba que els dits enemichs axi com desus es dit hauran haguda

haguda a lexar, deu effer fet axi cō
daquella quells enemichs haurā ia
quida anar per lur autoritat e en a-
quella metexa forma, E tot aço
deu effer fet menys dalgun frau. E
si peruentura los dits enemichs vē
dran o staran en algun loch: en lo
qual ells rebran alguna nau o leny
o alguna roba: que ells hauran pre-
sa, si aquell o aquells de qui la dita
nau o leny o roba stada sera, volrā
cobrar dita nau o leny o roba, aqll
o aquells qui remuda la haurā, son
tēguts de retrela a aquell o a aquells
de qui stada sera: ells empero do-
nant e retent la dita remso, e enca-
ra donant a ells guany si ells pēdre
volran. E si peruentura cō los dits
enemichs haurā presa alguna nau
o leny o roba, ells ne faran on hau-
ran feta donacio a algu aquella do-
nacio no valne deu hauer valor p
alguna rao. Empero si los dits ene-
michs la donaran o retrā a aquell:
de qui stada sera, tot comunament
sens alguna remso, aquella donacio
aytal val e deu hauer valor, E en aq̄
lla donacio aytal no ha ne pot ha-
uer algun contrast. Mas si peruen-
tura los dits enemichs diran al dit
senyor dela nau o leny, a qui faran
la gracia, axi nos te retē la tua nau
o leny frāca de tota remso, mas vo-
volem hauer remso dela roba, que
en la dita nau es, aquesta donacio
no val, perço cō los dits enemichs
no la hā en loch saluo, que puguen
dire effer certs, que abās que la ha-
guessen en loch saluo, nola pogues-
sen hauer perduda per alguna rao,

iatfia que hagen poder de cremar
la o metre a fons: si ells se volran:
empero nau o leny o roba pus es
cremada o guastada, no es bona nē
gune algu no pot fer de son prou-
ne amichs ne enemichs, que axi be
es perduda als vns com als altres.
E sia entes aço: que desus es dit de
nau o leny, axi be dela dita roba o
mercaderia com dela nau o leny. E
si peruentura la roba que en la dita
nau o leny sera: rembrā los merca-
ders o los amichs daquells dīs dits
enemichs lo senyor dela nau o los
amichs daquell son tenguts de me-
tre en la dita remso per sou e per
liura o per * besant: de tot aytāt cō
la dita nau o leny valra, e aço deu
effer fet sens tot altre contrast. E sia
e deu effer tot aço entes, que desus
es dit: Axi be dela nau o leny com
dela mercaderia, e dēla mercaderia
com dela nau o leny desusdit. Em-
pero si los dits enemichs tendrā o
hauran tenguda la dita nau o leny
o roba en loch saluo: ço es a enten-
dre: que la hagen treta dela mar de
fos enemichs, es a entēdre, que ells
puxē hauer recobre de sos amichs,
si com los dits enemichs tendrā o
haura en si o rera si la dita nau o ley
o roba q̄ sos enemichs haurā toltā
axi com desus es dit, donaran o fa-
ran donacio o vēda a algu dela di-
ta nau o leny o roba, val e deu ha-
uer valor sens tot contrast, que se-
nyoria ne altra psona noy pot me-
tre contrast. Si dōchs aquell aqui
la dita donacio haurā feta: no vol-
ra fer alguna gracia a aquell, de qui
la dita

* mone
danoco
neguda

Llibre de Consolat

la dita nau o leny stada sera, ell ho pot fer, si fer ho volra que en altra manera senyoria ne alguna altra persona nol ne pot forçar ni destruyner per alguna iustarao, si dōchs aquell de qui la dita nau o leny o roba stada sera frau algun per alguna iusta rao mostrar noy pora. E si lo dit frau en ver mes esser pora, la dita donacio no deu valer, ni deu hauer neguna valor per alguna rao ans pot e poria esser en tal manera o condicio lo dit frau, que aquell aqui la donacio sera stada feta deu esser pres per la senyoria e deu li esser donada pena en hauer e en persona, segons la condicio e lo cas q̄ en lo dit frau trobat sera sens tota merçe e la dita nau o leny o roba si lo dit frau trobat sera, sēs tota merçe deu esser retuda a aquell o aq̄lls de qui stada sera sens tot contrast. E si peruentura los dits enemichs faran o hauran feta venda a algun o a alguns de alguna nau o leny o roba, que ells presa hauran, la dita veda val e deu hauer valor en aquesta manera, que aquells qui la dita nau o leny o roba hauran comprada, pusquen mostrar, que la dita veda los sia estada feta dels dits enemichs en loch saluo, ço es que la tinguessen rera si. E si peruentura aquells diran hauer comprada aq̄lla roba per iust cas o per iustes rahōs, e mostrar ne en ver metre nou poran la venda que diran a ell esser fetano deu hauer valor ans si en la dita roba o en la dita nau o leny demanador o senyor algu e-

xira qui en ver metre pugala dita nau o leny esser sua, deu li esser retuda en aquesta manera, que lo dit contrast sia mes en poder de bons homens o dela senyoria, alla on sia fet, e que sia sens tot frau. E si lo dit frau prouat hi sera, la part contra la qual lo dit frau prouat sera sia e deu esser tenguda de restituir ala part la qual lo dit frau sostengut haura, e totes mesions e dans e interessos, encara la part que en lo dit frau consentira deu esser mesa en poder dela senyoria. Empero si lo dit senyor dela nau o hom per ell cobrara la dita nau o leny o roba, per qualseuol rao ques cobre, ells son tenguts de regonexer a tots aquells: qui part hi hauran: la part q̄ ells la donchs hi hauien com los dits enemichs lals tolgueren, aq̄lls empero donant a ell tot ço: que la lur part costat haura per sou e per liura, segons que a quascun pertanyera. Mas empero si lo dit senyor dela nau o leny cobrara alguna roba, e fara algun pati o alguna conuinença, perço que ell pugua cobrar la dita nau o leny o roba, ab voluntat de tots los personers o dela maior partida lo dit senyor de la nau los pot forçar e destruyner ab senyoria, si ell se volra: que axi li son tenguts e obligats, com si li haviē promes de fer part en nau o leny, que ell volgues fer de nou, o que la cōpras nouellament. Empero si lo dit senyor dela nau auinença o pati algu fara mēys de tots los personers o dela maior partida, no lin son tēguts

guts de res, si ells nos volran, ne lo dit senyor de la nau o lēy a ells respondre ne regonexer de les parts, o dret, que ells hi hauien, com los dits enemichs lali tolgueren, saluo de compte si entre lo dit senyor de la nau o leny o roba e ells dits personers ne hauia romas per raho de les dites parts, que ells hauien en la dita nau o lēy o roba, com los dits enemichs lali tolgueren. Empero si ells volran cobrar les dites parts, E lo dit senyor algun contrast los hi metra: ols volra metre, senyoria lon pot: el ne deu destrenyer, que per alguna iusta raho lo dit senyor de la nau o leny o roba no sen pot ne deu escusar ne defendre, pus los dits personers pagaran o pagar volrā tot ço, q̄ a ells ne pertanyera o pertanyer ne deura, per sou e per liura, segons les dites lurs parts seran. Car no seria raho ne e-gualtat q̄ algu dega o haia poder d̄ desposseir algūs del lur per alguna raho ells empero faēt lo q̄ fer deurā en lo cas desusdit. Empero deu esser axi entes: que si lo senyor de la nau o leny o roba comprara o rembra o hō per ell la nau o lēy o roba q̄ ia era o fo sua, dels dits enemichs o daltres, qui dels dits enemichs la hagueffen haguda per iusta rao: si aquells qui part hi hauien no volran pagar segons q̄ desus es dit, lo dit senyor qui comprada la haura o hō per ell, se deu fadigar o hauer fadiga en los dits personers vna o moltes vegades e si los dits personers pagar no volran ell la deu do-

nar al corredor, si ell se volra ab cōsentiment de la senyoria. E qui mes hi dara, aquell la deu hauer, e si per ventura de les parts quels dits personers hauien en la dita nau o leny o roba sua, sera trobat mes, que costat no haura de la dita venda o remço, aquell mes deu esser donat e retut a quascu dels dits personers segons que lin pertanyera. En axi empero sia e deu esser entes, si lo dit senyor per gracia fer ho volra, que en altra manera nols nes tēgut si ell nos volra. E lo dit senyor de la nau o leny o roba, o aquell qui per ell la haura cōprada o remuda, ne deu hauer auantatge, que las puga retenir per aytant, com altre donar hi volra oy dara, si lo dit senyor a corredor donar la volra. E si per uentura no trobara hom tant de la dita nau o leny o roba: com de compra o de remço costat haura, si lo dit senyor o hō per ell sens volūtāt e cōsentiment dels dits personers la cōpra o la reme, los dits personers no li sō tēguts d̄l dit menyscap, si ell ni fara, si dōchs ells per alguna gracia fer nou volrā, e axi es raho, q̄ lo dit senyor o a q̄ll qui p̄ ell la haura cōprada o remuda, ne haia endega hauer auātatge de retenir la p̄ aytant, cō altre dar hi volra, tot en axi cō ha auātatge del cōsumamēt q̄ es e deu esser seu. Saluo empero, q̄ si alguns de aquells qui part hi haviē, retenir las volran: ells son tenguts de pagar al dit menyscap segons q̄ a ells ne p̄ tāyerā p̄ alguna rao. E totes les rahōs qui desus son dites: e

Llibre de Consolat

tots los casos e condicions desusdites sien enteses a bon entenimēt, queis dits enemichs la hagueffen tenguda en loch saluo. Exceptada la dita remço, o compra, si menys de frau sera stada feta.

De carrech de lenyam. *Capitol. 291.*

SI alguna nau o leny carregara So haura carregat en algun loch de lenyam per portar en algun altre loch si entre lo senyor de la nau o leny e los mercaders de qui lo lenyam sera preu algu de nolit entre ells no haura del dit lenyam: lo dit senyor de la nau o leny pot pendre la meytat del dit lenyam, si ell se volra per raho de son nolit: que mercader ne alguna altra persona ne encara senyoria no loy pot vedar per alguna raho, per ço car axi es e fo stablit e ordenat, e es la costuma del començament quels antichs començaren anar per lo mon: e stabliren e ordenaren axi com damunt es dit, e axi deu esser seguit, com antiguamēt fo ordenat, e no en altra manera per alguna raho. Saluo empero en aytal manera: que si los dits mercaders de qui lo dit lenyam sera, dira o hauradit al dit senyor de la nau o leny, ans que lo dit lenyā carregassen, q̄ ells volien fer preu del nolit per raho del dit lenyā. E si lo dit senyor de la nau o leny dira o hauradit als dits mercaders que nols cal fer preu de nolit per raho del dit le

nyam que ell ne fara tot ço que ells ne volran en tengue per be. E si los dits mercaders carregaran sobre les paraules e condicions desusdites. Quel dit senyor de la nau los haura dites: los dits mercaders no son tenguts de donar la meytat del lenyam pusque ells sobre les paraules e condicions desusdites carregará, ne lo dit senyor de la nau nols ne pot ne deu gēs demanar per les condicions damunt dites qui seran stades empreses. Empero los dits mercaders son tēguts de donar nolit conuinēt al dit senyor de la nau o leny del dit lenyam segons que nolits se darā en aquell loch on ells seran, o segons que ab lo dit senyor auenir se poran. E si peruentura los dits mercaders ab lo dit senyor d̄ la nau o leny auenir nos porā del dit nolit: deu esser mes en poder d̄ bōs homens, e a ço que ells ne dirā, allō deu esser seguit e *als no. Saluo en * altre pero es axi entēdre q̄ los dits mercaders puguen o poguessen en vermetres les dites paraules o condicions damunt dites, que ab lo dit senyor de la nau foren empreses per scrit o per testimonis. E si en vermetre nou poran, los dits mercaders son tenguts de donar la meytat del lenyā per raho de son nolit.

De conuinença. Cap. 292.

SI alguna conuinença sera stada entre algūs per qualseuol raho ab q̄ la dita cōuinēça sia stada feta a bo e sa entēimēt, d̄u esser obseruada e ten-

e tenguda entre aquells, los quals sera feta en loch conuinent. E si la dita conuinença sera feta en loch conuinent e ab iusta rao e ab bon enteniment, deu esser obseruada e tenguda entre aquells entre los quals feta sera. E si peruentura algu de aquells entre los quals la dita conuinença sera feta no atendra la dita conuinença, e aquell o aquells als quals la dita conuinença obseruada o atesa no sera, ne sostendra algun dan o algun greuge, aquell qui la dita conuinença obseruada no ha: es tengut de tot a restituir sens tot contrast. Saluo empero que aquell qui la dita conuinença no haura tenguda ne obseruada, nou hagues tolt o vedat algun iust impediment, lo qual si en ver mes esser pora, aquell al qual lo dit iust impediment es deuengut sera, per lo qual ell haura haguda a rompre e trencar la dita conuinença, no sia tengut de esmena a fer a aquells: als quals ell ha la dita conuinença a rompre o trencar per rao del dit impediment. E si peruentura ell lo dit impediment en ver metre no pora: ell sera tengut de restituir, segons que desus es dit. Mas empero si aqll haura haguda a rompre e no haura atesa la dita conuinença a aquell o a aqlls als quals ell feta la haura, per culpa e negligencia dels desusdits: si ell la dita culpa o negligencia en ver metre pora, si ell per la dita culpa o negligencia algũ dan o greuge sostengut ne haura, aqll o aquells contra los quals la dita

culpa o negligencia prouada sera: son tenguts de tot a restituir sens tot contrast. E tot ço que desus es dit, deu esser fet menys de tot frau. Esaluo empero tot iust impediment a quascuna deles parts. E per aytal rao fon fet aquest capitol.

De mercaderia encamerada o falsa. Cap. 293.

SI algun mercader vedra o haura venut a algun altre mercader alguna mercaderia en esta manera, que si lo dit mercader qui la dita roba o mercaderia comprara: no la veura ne haura vista o no la volra veura ans sen fiara en la fe del mercader, qui la dita venda li fara o li haura feta: qui dira o fara entinent al dit mercader, aqui ell ve la sua roba o mercaderia, que ell la li ven per bona e per fina si lo dit mercader qui la dita roba comprara o haura cõprada, la haura rebuda sobre la condicio desus dita, si la dita roba o mercaderia no sera axi bona o fina, cõ aqll qui venuda la haura, li fahia entenent, ans sera trobada mala e encamerada en qualque loch, on aquell qui la dita roba o mercaderia la portara o la fara portar, si l encamerament desus dit trobat sera: lo dit mercader qui la dita mercaderia haura venuda sots la condicio desus dita, es tẽgut de retre e de donar a aquell mercader, q la dita roba haura dell cõprada, tot aytant cõ altre hauer semblant daquell e de semblat natura

Libre de Consolat

tura daquell que ell venut haura: Valia en aquell loch: on lo dit mercader lo porta. Encarali es tengut: que si per rao dela falsa o del encamerament defusdit dan o greuges o melsio haura sostengut algu de tot a retre e a restituir sens tot contrast. Encarali es mes tengut, que si lo dit mercader q̄ la dita roba haura comprada pendra alguna falla, q̄ ell no pora hauer ne cobrar los diners per rao de la falsa o del encamerament defusdit: lo dit mercader qui la dita roba haura venuda sota la condicio defusdita li es tengut d̄ donar per sou e per liura per rao dela falsa o encamerament defusdit: perço car ell no haura pogut cobrar los diners: tot aytāt cō eil dira per son sagrament que haguera guāyat, si los diners pogues hauer cobrats, segons lo preu q̄ ell haura venuda la dita roba, si la dita falsa o encamerament noy fos stat trobat, e tot aço defusdit, q̄ sia e deu esser menys de tot frau. Empero si aquell qui la dita roba v̄dra o haura venuda, dira a aquell qui la dita roba cōprada háura, q̄ ell lali v̄ per aytal, cō es dient: veiat la o la fets venre e sius *altara vos la prenets e sino vols la lexats, si aq̄ll qui la dita roba comprara, sia que la veia o la faça veure o no: si ell la rebra, sia q̄ ell hi guāy oy perda: en esta manera nolin estēgut: si nos volrapusq̄ axi sia stata feta la dita v̄da cō defus es dit, e en aytal cōdicio la haura comprada. Empero q̄ si mester fera les dites condiciōs en ver po-

*plaura

gueffen esser meses. E per les raons defusdites fon fet aquest capitol.

De bescompte allegat per personers contra los hereus del patro.

Cap. 294.

SI algū senyor de nau o lēy haura retut cōpte o lescriua per ell a tots los personers o ala maior partida del guany, que ell fet haura, o dell * consumament, si esdeuengut hi sera, o de qualque rao que lo dit senyor de nau o leny sia o dega esser tengut de retre compte als dits personers si los dits personers o la maior partida rebran o oiralo dit compte e sen tendran per pagats, si lo dit senyor dela nau o lēy viura lonch temps o poch apres: e stant ab los dits personers ensemps en vn loch o no, e nauegara. E quascun viatge o alguns ell vendra en aquell loch, on seran los dits personers o alguns, o peruentura com lo dit compte haura retut o a cap de temps o encontinent, lo dit senyor dela nau o leny ira en viatge, e per voluntat de Deu anāt al viatge ell morra, e com la dita nau o lēy sera vengut del dit viatge, on lo dit senyor sera mort, los dits personers tots o partida diran, que ells trobarā o hā trobat algū bescōpte o falla en lo cōpte, q̄ ell retut los hauria, e los dits personers totso partida farā o farā fer demāda del dit bescōpte o falla als bēs del dit defunt o a los hereus o a aq̄lls qui tendran los bens daquell, si lo dit defunt haura

* pdua

haura fet testament despuys, quell dit compte hac retut als dits personers si en lo dit testament sera trobat, quel dit mort haia regonegut lo dit bescompte o falla: o haura regonegut algun tort, que ell tēgues als dits personers, lo dit bescompte o tort deu esser restituit als dits personers sens tot contrast, si tots los bēs del dit defūt ne sabiē esser venuts en axi: que hereu ne alguna altra persona noy pot en res contrastar. Saluant los mariners si de lurs loguers no serā stats pagats. E si puētura lo dit defunt haura fet testament, segons que desus es dit, e no haura regonegut lo bescompte los dits hereus no son de res tenguts als dits personers de esmena a fer. Saluāt en aytāt q̄ si en lo cartolari on lo dit defunt rete cōpte, cō viu era, als dits personers sera trobat lo dit bescōpte o falla, e q̄ lo dit cartolari sia aqll per aqll, e no altre. E encara le scriua qui lo dit cartolari scriui, que sia present, si viu sera, per veure e per disputar lo dit bescōpte o falla si sera ver o no. E algū altre scrit no sia ne deu esser cregut saluant en esta guisa, que si lo dit cartolari on lo dit defunt rete cōpte, com viu era, als dits personers no sera trobat, si los dits personers poran mostrar trāslat del dit cartolari, que sia trāslat del dit cartolari e no daltre, e quel haia transladad aquell scriua per aquell e no altre, si si viu era o viu sera, si los dits personers aço que desus es dit en ver metre porā, e si en lo dit trāslat lo

dit bescōpte o falla atrobat sera, los bēs del dit defut e los hereus de aquell son tēguts daytāt, cō los dits bens bastaran, de restituir als dits personers per rao del dit bescompte o falla, si trobada hi sera. E si per uentura lo dit defunt no haura fet testament, despuys que lo dit cōpte rete, si lo dit cartolari o trāslat trobat sera axi com desus es dit: si lo dit bescōpte trobat hi sera, deu esser restituit, axi com desus es dit. E si no ha fet testament ne cartolari no troba: hay gran treball e grā contrast. Empero lo contrast deu esser mes en poder de homens, qui tengan cura de animes e deu esser encercat si lo dit defunt haura confessor, en aquell loch: ab qui ell se cōfessas, os fos cōfessat, e si trobat hi sera, deu esser mes en poder del confessor lo dit contrast. E si per uentura cōfessor trobat noy sera, lo cōtraft deu esser mes en poder de homens, qui temē deue anima e q̄ siē de religio, e que sien homens honets e de bona fama. E com los desusdits bons homens hauran rebut lo dit cōtraft en lur poder, ells deuē hauer tots los dits personers e deuē hauer d̄ quascu dells vn sacrament, q̄ diguen veritat del dit bescōpte o falla, ja cō es e cō no, e cō es esdeuēgut lo dit bescōpte o falla. E los dits bons homens deuē guardar la fama e la valor dels dits personers. Empero los dits bōs homēs nō deuē pas creure los dits personers, ans los dits personers deuē donar testimonis sobre lo dit con-

Llibre de Consolat

traft que sien sens tota suspita, e q̄ no speren hauer dāne prou del dit contrast perço car segons tota rao algun hom no pot ne deu fer testimoni en algun fet, de on sper dā o ^{*profit} *prou hauer p alguna rao, si dōchs les parts no si acordaran. E qualseuol cosa, que los dits bons homēs dirā o pronūciarā sobre lo cōtraft desusdit, allō deu esser seguit, e ^{*alre} als no. E per aço fō fet aquest capitol.

De nau qui alleuiara de axarcia apres que haura carregat. Cap. 295.

SI algun senyor de nau o lēy haura carregat en algun loch de roba de mercaders: si lo senyor de la dita nau o leny aqui en aquell loch merceix: on haura carregat, o en altre loch alleuiara o haura alleuiat per qualseuol raho, e com lo dit senyor alleuiara o fara alleuiar dita nau o leny ne traura o fara traure velles o ancores o alguna altra exarcia, ans que la dita nau o leny sia descarregada, e ala dita nau o leny vendra o sostendra algun dā o perdua o ^{*disminutio o cumpcio} *consumament, si al dit senyor prouat sera: que per culpa dell o de la exarcia que trata ne haura: sera esdeuengut lo lo dit dan, lo dit senyor es tengut de tot esmenar e restituir sens tot contrast. E si al dit senyor trobats no seran alguns bens ne haura de que puga esmenar e restituir lo dit dan als dits mercaders, si es aconseguit, ell deu esser pres e mes

en poder de la senyoria, axi com a comandatari, car tot senyor de nau o leny es deu esser dit e rebut per mercader e per comandatari: en tots los negocis: que ell haura a fer ab mercaders per raho de sau nau o leny: e aço per moltes raons, les quals no calara dir. E per aço fon fet aquest capitol.

Com deu pagar nolit en fet de get. Cap. 296.

COM la opinio de molts sia en diuerfes maneres del nolit cō deu pagar en fet de get, e com no: opinio es dalguns de tot lo nolit: quel senyor dela nau o leny reb de los mercaders, que si la nau o leny haura gitat en aquell viatge q̄ per tot a q̄ll nolit deu pagar lo senyor dela nau o leny en aquell git.

¶ Item es opinio daltres, que si lo senyor dela nau o leny pren nolit axi dela roba gitada com dela saluada, que deu pagar en lo get tan solament per aquell nolit, que ell reb dela roba gitada.

¶ Item es opinio dalguns altres, que si lo senyor de la nau o leny no pren nolit de la roba gitada: que ell no deu pagar daquell nolit que rebut haura en lo get. E quascu dels mercaders o altres p̄sones qui les dites opiniōs hā en si: les pē sen hauer e dir ab bon enteniment e enaquell los deu esser pres. E perço los antichs antecessors nostres q̄ primeramēt anarē p lo mō en diuersos lochs e partides: ells veent e entenent

entenent les opiniões desusdites hagueren de consell e acort en si meteixs: en quina manera ells porien tolre e remoure les dites opiniões. E aço per tolre contrastes e treballs, e que no puguē esser ne esdeuenir entre los senyors de les naus e lenys e los mercaders, ne encara ab altres persones: qui ab ells haguessē afer per alguna rao perço ells no planyēt lurs treballs nou gitaren a ne giligēcia, per hauerne merit d' Deu e amor e gracia de gēts e per tolre los cōtrafts e les opiniões desusdites: digueren e declararē ho axi: cō en aq̄st capitol es scrit e ordenat. Que tot nolit qui promes sera de donar per mercaders o paltres persones al senyor de la nau o lēy q̄ li deu esser donat e pagat sens tot cōtraft, segōs empero les conuinēçes e em̄nimēts, q̄ serā fetes e empreses entre los mercaders e tetes altres psones ab los senyors d'les naus o lēys, e los senyors d'les naus o lēys son tēguts de pagar en fet de git, p̄ tot aytāt com los sobrara del nolit, q̄ ells rebut haurā dels dits mercaders, e encara de altres persones p̄ lo dit viatge. Empero es axi a entēdre q̄ los senyors d'les naus e lēys deuē abatre e leuar dels dits nolits lo loguer dels mariners e la viāda e totes aueries, que fetes hauran per lo dit viatge, que iustes siē. E de tot aço desusdit deuē comptar los senyors de les naus e lenys o home p̄ ells ab los mercaders o ab qui ells se volran. E si ho volran lexar en lur fe. Aço sia en voluntat dels mer-

cadars. E axi los senyors de les naus e lenys son tenguts de metre e de pagar en git per tot ço que net los sobrara del nolit, q̄ ells rebut haurā dels dits mercaders per lo dit viatge, on lo dit git sera stat fet per sou e per liura, axi com fara la roba saluada ala gitada, e si peruentura hi haura alguns dels mercaders o tots: qui diran: que lo senyor de la nau o leny mete e paga en lo dit git per lo torn que ell haura çoes a saber del nolit: que ell dit senyor haura de altres mercaders o de aquells matexos, o de altra roba o de aquella mateixa: si ab ell sen tornaran: los senyors de les naus o lenys nols ne son tenguts per alguna rao, pus lo git sera ia cōptat del altre viatge, e perço que la roba que la nau o lēy porta al retorn del viatge: no es aquella, ne de aquells mercaders, ne es obligada a aquella ne es rao, que u sia, ne ho dega esser per alguna rao. E axi per les raons desusdites: E encara per moltes altres no es tengut en lo git, que fet sera en lo primer viatge del nolit, que haura del torn per alguna rao. E perço fon fet aq̄st capitol desusdit, e per les raons en ell cōtēgudes no contrastant algunes raons en alguns altres capitols contengudes.

*De patro e mariners quis volran
abstretre danar en lo viatge
Cap. 297.*

SI algun senyor de nau o leny acordara o haura acordat mariners

Llibre de Consolat

ners per anar en algun viatge, lo qual viatge sera ia entre ells declarat e certificat en lo dit acordament, los mariners son tenguts de anar e de seguir lo dit viatge, segons la forma en que seran stats acordats ab lo dit senyor de la nau o leny, si donchs los dits mariners abstraure no sen porã per algunes rahons o cõdicions: que son ia declarades en vn capitol: on parla de les dites cõdiciõs. E aço desusdit deu esser menys de tot frau. E si peruentura com lo dit senyor de la nau o leny haura acordats los dits mariners, ell se volra en psona * abstrer de anar en lo dit viatge p sa autoritat, e no per alguna rao, que ell escusar se pugua, ni romãdre dega del dit viatge, sino tan solament q es sa voluntat que romãga si lo dit viatge on lo dit senyor haura noliciada sa nau o leny, e encara haura acordats los dits mariners, sera en loch perillos e de dubte, si lo dit senyor se abstraure de anar en lo dit viatge, segons que desus es dit, ay tambe sen poden abstraure los dits mariners, si ells se volran. Mas empero si lo dit senyor romandra o volra romandre per iusta rao o escusa, que haura, e feu ho entenent als dits mariners, com los acorda: ell pot ben romandre, e los dits mariners no poden escusar, q no vagẽ en lo dit viatge per alguna rao, saluo per aquelles, qui desus son dites en lo dit capitol. Empero si lo dit senyor romã o vol romandre, o romãga ab iusta rao o no iusta: E los

dits mariners iran en lo dit viatge, ey volran anar: lo dit senyor los es tengut de donar e de metre home qui sia sufficient de tenir lo seu loc, e encara que sia tẽgut e obligat als dits mariners de complir tot ço, q entre lo dit senyor e los mariners son empres, cõ los acorda. Lo qual dit empreniment deu esser legit en presència de aquell qui los dits mariners acorda, E en presència dels dits mariners, e encara daquell qui qui per senyor en la dita nau o lẽy entrara. E en axi los dits mariners son tenguts de fer e de obeir tots los manaments qui iusts sien, de aquell qui per senyor los sera mes e donat, tot en axi com feheren a aquell quils acorda. E si peruentura aqll qui los dits mariners acorda, e la donchs era senyor, dira e manara als dits mariners, yo comã a aytal la mia nau o lo meu lẽy, ell vos dõ e ell vos met per senyor, q vosaltres façau axi per ell cõ creu tenguts a mi: si en lo dit viatge anas, si ell dira les paraules desusdites als dits mariners sens algun retenimẽt que ell noy fara, lo dit senyor qui los dits mariners ha acordats, ses desexit dels dits mariners, e los mariners dells e de tota obligacio o cõuinença, que ab ell haguessen, si los dits mariners cõpliran e attendran tot ço que ab ell haurã empres per lo dit viatge a aqll, qui ell los haurat e mes per senyor. Mas empero si los dits mariners no attendrà a aqll, qui per senyor los sera mes e donat, les conuinençes o empresions

* abstrer
nit

siōs que ab aquell quils acorda, ha-
 uiē promeses e empreses per lo dit
 viatge, aquell los ne pot demanar
 e fer demanda tota hora que ell se
 volra. E si peruentura los dits mari-
 ners attendran o hauran ates e cō-
 plit tot ço, que en conuinença sera
 empres, a aquell qui per senyor los
 sera mes e donat en lo dit viatge, e
 stant en la dita nau o lēy aquell qui
 per senyor los sera dat fara ab los
 dits mariners algun contracte per
 cābiament de viatge, o per alguna
 altra manera, si per lo cōtracte no-
 uell, que los dits mariners hauran
 fet ab aquell, aqui la dita nau o lēy
 sera stat comanat, e encara per se-
 nyor los sera stat mes e donat: Se-
 moura entre ell e los dits mariners
 alguna questio o demanda per rao
 del contracte nouell entre ells fet
 si aquell qui dela senyoria dela di-
 ta nau o leny se despossehi, e hi mes
 aquell ab qui lo contracte nouell
 sera stat fet: ell mete en possessio, e
 encara se desexi dels dits mariners
 els mes per senyor aqll: ab lo qual
 lo dit cōtracte fon fet si ell moura

questio o demanda contra los dits
 mariners per rao del dit nouell cō-
 tracte en nō seu propi, no ho deu
 ne ho pot fer per alguna iusta rao;
 nels dits mariners noli son tēguts
 de respōdre ne algun hō ne iutge
 nols ne pot forçar, segōs les raōs en
 lo capitol declarades. Mas empero
 si aqll aqui ell haura comanada la
 sua nau o son leny: li dara o li hau-
 ra donat son loch, ell pot fer la dita
 questio o demanda en loch e en
 nom de aquell, mas en nō seu pro-
 pri no pas. E axi si ell fara axi cō de
 sus es dit: los dits mariners li son tē-
 guts de respondre e en altra mane-
 ra no, mas empero si aquell aqui la
 dita nau o leny sera comanat, fara o
 haura fet alguna cosa q̄ sia o dega
 esser a dā dela dita nau o leny per
 alguna manera q̄ iusta rao no sia,
 aqll qui la dita nau o leny li haura
 comanat li n pot fer demāda: de la
 qual cosa no cal alre dir ne recapit-
 tular, per ço çar quascu es tā cert, q̄
 sab ques ha a fer del seu meteix e q̄
 no. E per la rao damunt dita e decla-
 rada fon fet aquest capitol.

*¶ Fins aci hauem parlat de les leys e ordenacions de actes maritims mer-
 cantils. Ara posarem ordinacions en fet de ar-
 mada maritima.*

ORDINACIONS DE
TOT VEXELL QVI ARMARA PER ANAR
en cors e de tota armada ques faça per mar.

E primo de almirall capita e arma
dors. Cap. 298.

Primament deuen iurar lo almirall e lo capita e los armadors q̄ ells pagaran los senyors d̄les naus o deles galeres o deles sageties del guany que fara la nau, que pagada la vianda qui sera m̄leuada o exarcia o alguna m̄leuta, ques fara per autoritat dela nau q̄ pagada aquesta manleuta o despesa que ells deuen donar a quascun leny la sua part, e en aquesta forma paguē ay tambe les altres messiōs quascuna ala sua forma. E si peruentura algū hom fos en la nau, qui per autoritat dela nau hagues manleuat, o fos fermança per comādament del almirall e dels armadors, qui hagues manleuat o fet fermança sobre los seus bens aquell almirall lon deuter e fer pagar del primer guany, q̄ la nau faça o los lenys, qui vā ab ella. E perço fon fet aquest capitol, car moltes naus se desfermariē, que alguns regidors manleuen, e fan fer fermançes perque * se scriu

* sesfor
sen

xen, e les naus fan lur viatge.

(?)

*Com deu esser comptada la mesio
eloganey en nau armada.
da. Cap. 299.*

EN cara deueu saber, com se fara de aquells homens, qui venen en nau cō hā guāyat*, o no guāyat: q̄ losdits homens qui venē, es mester que paguē axi belurs parts de la dita mesio com siy hauien stat tota via, e segons que lom sera, deu hauer millorament o pijorament daytant, com hi haura stat oy stara axi com ara que vn home entre en la nau, e noy sta mes de deu iorns o vn mes o dos o quāt quey stiga, e los altres hi hauran stat vn any o mes, e hauran refrescat la nau dues veguades o tres del guany q̄ hauran fet o de m̄leutes, aquells qui mes hi hauran stat, aquells ne deuē hauer millor millorament, mas en aço deuen hauer la/imirall e lo capita e lo notxer maior e los clauaris e lo scriua esguart sobre lur sagrament que ells ho degan arbitrar segons lestat, e segons la forma del hom: car aquell pora esser tant * prous, o que fos tant bo darmes: que aquell deura hauer tant

* profi-
tos

tant bonapar, com si tota via hi ha uia stat.

De comit o senyor de la galera o de fusta manca armada.

Cap. 300.

SI algun qui ira per si mateix ab galera o ab sagetia, sol que vage menys de nau o de armada de senyoria: deu hauer la quinta, e tots los homens son tenguts de fer son comandament: axi com a comit de uen fer. Encara si va de tras nau, o que sia ab cōpanyia de nau, e la nau haia per si de nau o altre leny estre na, si es estrena de deu * besants, deu ne hauer lo comit tres, e si es d' sinc * besants, deu ne hauer dos. E en aytal forma, q̄ estrena de sinc * besants en auall son del comit dos * besants, e vn * besant es del capita, e los dos * besants deuen esser del notxer de la nau. E si mōta mes de sinc * besants, deu venir en poder del almirall e del cominal d' la nau, mas tota via aquests tres al comit saluats, si son mes de sinc * besants. E si son mes o menys, en aquella forma ne deu hauer. Encara mes, que si lo dit comit prē leny de batalla, que sia altre lēy armat, deu hauer les armes del altre comit. E encara q̄ pot cābiar les armes per millors: fins al cap del viatge. Encara de tot leny que prenga a batalla galera o altre leny, que sia, deu hauer vna ancora e la * senyera. Encara deu hauer de refrescamēt la nau vna part e mija. E tots aquells qui

* mone
nedano
coneguda
* lo ma-
teix
* lo ma-
teix
* lo ma-
teix
* lo ma-
teix

* senyal

son en la galera, deuen fer lo comā dament del comit, o sia galera o sagetia o altre leny.

De comit. Capítol. 301.

COMIT deu iurar e fer homenat ge al almirall e al cominal de la nau de no partir sens sa volūtat del almirall o cominal en pena de la persona e de no tallar cap d' nau, si donchs lo * raiayere noli prenia lo timo: e si ell lo tallaua, quel deu al pus tost que pūca recobrar. E si ell per altra rao ho fahia, ell es tengut per falls e per desleal, e deu perdre la ma, si ell lo talla o l fa tallar. E si tāt sera que ell lo tallas que fos fet per * rafa o per altra traycio, que hō loy puga prouar, deu esser mes en vn pal p lo ces, e q̄ li isca al cap.

* p cap
axi ano-
menat

* rancor

De conuuençes. Cap. 302

COMENÇEM primerament de la nau e de la viada, que l almirall e los armadors e lo capita e aquells qui armaran la nau, faran segons ques empendran e segons se partiran, mas l almirall e lo capita ho deuen manifestar, sin son demanats, e si non son demanats: no son tenguts de dir ho, en aytant empero, q̄ l almirall deu donar poder al scriua, q̄ ell ho manifest, e deu ho dir als homens, qui vendran en terra e en nau per acordarse que axi es, q̄ cō los armadors armen la nau, ells poden metre, segons que ells se posaran. E com los homens se acordaran:

ran:

Llibre de Confolat

ran: guardense: siy volē anar o no.

Deles pars ques deuen fer en nau armada. Cap. 303.

ENcara deuets saber, quantes pts deu fer la nau e quantes no. Si la nau es ab galeres o ab lenys armats, si son mil persones, deuē fer sis milia docētes parts. Encara si la nau ha. d. persones ab los lenys armats, deu fer, iij. milia. c. parts. Encara si la nau ha. ccl. persones, deu fer mil. e. dl. parts, encara si la nau o lēy ha. cl. homēs: deu fer. dcclxxv. parts. E axi com crexen los homēs en axis crexē les parts. E ab les parts se milloran los homēs: segōs quels homens seran stats * prous e sufficients dels officis, q̄ faran. Empero aço deu iurar lo capita e lo notxer maior e los clauaris e los conestables en aquesta forma, que hi deu hauer, iij. notxers los millors quey sien en la nau. E tres proers e dos clauaris e dos ballesters ab lo conestable lur e dos homēs darmes ab lur conestable, que no puguen res fer per parentesch ni per altre seruey, que degan hauer, o quen hagē pres, e en axi ab voluntat de tot lo cominal d̄ la nau axi d̄ la vna part cō de l'altra aq̄lls hi diguen ab veritat, e que parteschuen lealment en presencia del almirall, e aquell qui fara a millorar, quell milloren. E axi be deuen millorar lalmirall sobre les sues parts cō los altres, si ell es digne de milloramēt e que sia sufficiēt de millorar. Encara * atresi claua-

* entre
ells

rise notxers e ballesters e a tots homens darmes. Mas a nengu no poden tolre res deles lurs parts, çoes si es proer o ballester o altre hom: segons que deu hauer.

De notxers e altres officis, e de la partio. Cap. 304.

EN tota nau de cors de. c. mariners deu hauer. xvj. notxers, e. xxiiij. proers, sol quey haia mil persones. E si hi ha. d. deu hi hauer. xij. notxers. E si hi ha. ccl. deu hi hauer. viij. notxers. E le scriua el notxer maior deuen hauer millorament pe notxers. Saluant la conuinença que haura feta lalmirall al notxer, que si li conue mil morabats sobre les. x. parts ell los deu hauer, empero quel capita sia ala conuinença, e le scriua maior, saluant q̄ aq̄ll notxer hi sia e si noy es sufficient, pot lon gitar e metren hi altre.

Encara scriua deu hauer, x. parts axi com notxer. E capella e metge aytambe, e aquests son aquells, qui deuē hauer part de notxer en nau. Mas si peruentura des que hagues conuengut notxer o proer o altre hom en la nau, e no sabes fer, o que noy fos sufficient, axi com es dit dels notxers: axi es fet dels proers e dels altres.

Encara tornē ala partio deles parts que com sera leuada la viāda el fet de la nau los senyors çoes adir lalmirall e capita els armadors deuen hauer fet encanta. viij. iorns en pena deles

na de les parts. E deu esser partit, com lencant sera fet, en. iiij. iorns. E perço fon fet aquest capitol, car los almiralls e los capitans e los altres armadors farien tant stat los homēs en les terres, que ells ne haurien damnatge e molts *destrichs. Encara deu donar lalmirall poder al scriua e al notxer major, que ells puguen pendren tantes de robes que ells puguē metre penyora fins que la nau volra encantar, perque le scriua pugua prestar del fet de lur guany, perque los homens se puguen fornir de menjar e de beure fins que la nau haia fet tāt de guāy que pagades les manleutes hi sobrra al scriua ab lo notxer se deu donar de aço *senyoria, que ells degan pendre tanta de roba dela nau que aquells homens pugan hauer que menjar e que vestir, segons que ells veuran lo guany, empero quel guāy sia sufficient e bastant per ala demundita cosa, e per aquesta procuracio deu hauer le scriua dos millaresos, e la meytat es del notxer. E le scriua es tēgut dfer albara a qualseu daço, que haura pres. E si los homens prenen mes, que no deuen, le scriua nes tengut, que perço son donats a aquells dos millaresos al scriua e al notxer. E le scriua e lo notxer deuen tenir leal compte per tots los homens, qui en la nau iran: Esper los armadors. E aquesta batalla ha lo notxer ab le scriua en fet de cors o de nau arma-

da o altre
lēy.

De almirall Cap. 305.

Al mirall pot fer millor d part a quis volra, de. ij parts o de. v. o de. iiij. fins en. x. e aquells deuen esser de. v. homens fins en. viij.

Almirall pot fer conestables, e pot los millorar de vna part sobre los altres, e sobre la coneguda de aqlls qui haurā multiplicades les parts.

Almirall pot millorar tot oficial, sol que sia sufficient ab voluntat del cominal dela nau. Tot aço axi cō desus es dit fon fet e fernet, tot en axi com los altres capitols.

*Ordinacions de cors. Capi.
tol. 306.*

EN les costumes del cors d nau o de leny de rems sia entes, que tot leny qui no rem, e que haia gabia, fa aytal capitol com nau, axi fo stablit. Començen al lalmirall, qui sera damunt larmada, que primera mēt deu iurar als armados: que ell sia feel e leale obseruant en totes coses que conuenguen ala nau e als persones qui armaran, ço es de la nau e de exarcia que ell prometra e haura assignada als armados. E si algu es leuat almirall, o la nau sia sua, ell deu manar al notxer ab pena de sagrament, que ell dega manifestar tot ço que per tãga al cors dela nau per ajudar se de tot lo que ha menester. E lo dit notxer major ab los *panesos, los quals son apellats notxers en cors, hi deu anar ab. iiij. fins en. viij. e aquells ab lo

*confes
lles de
papa

dit

*d'fatets

*facul-
tat

Libre de Conſolat

dit notxer deuen ho manifestar a la nau e al almirall ab sacrament en axi, que ells no puguen dir sino la veritat. E lalmirall tot en axi cō lo notxer ab aquells altres notxers ab sacramēt hauran dit, ell ho deu fer a saber als armadors aytambe per sacrament, que ell noy fa esdir mes ni menys dela veritat. E si lalmirall axi nou fa, ell deu perdre. x. parts deles fues, e deuen tornar al cominal dela nau, sia la nau sua o no encara lo ban que sera posat en nau a quis periurara, ço es la pena que seria donada a algu per sacrament fals, tot en axi deu ell pagar aquella pena, e qual seuol altre del menor tro al maior. Encara si lo notxer ha uia fet ab ell algun pati, que ell digues dela exarcia o deles altres coses, lo que no sera lo dit notxer deu perdre les fues parts, e totes les armes, e deuen esser del cominal dela nau. Encara lalmirall deu fer scriure en poder dels armadors, ço quel notxer haura dit dela exarcia e deles altres coses. E si lo notxer no dira la veritat: deu hauer la dita pena. Lalmirall deu aço fer als mercaders en pena sobredita. E los mercaders deuē atēdre al almirall sots pena dobla, ço que li hauran conuengut. Lalmirall es tengut al notxer e a tot hom de dir, quant pren per la nau e per la vianda, e cō manleua e com no, si loy demanen. Encara almirall no deu metre algū sō parent per notxer maior sots la dita pena, si nou fahia ab voluntat dels personers e armadorse del ca-

pita. ¶ Sapiau encara, que almirall no pot metre capita ne capita almirall sino ab volūtat dels armadors. Encara almirall ni capita no pot gitar algun hom de offici per alguna esquire, que li haura, si ell no era malmerint o que hagues fet perq̄, e que tot lo cominal ho conegues o que no fos sufficient, en tal cas lō pot gitar, e mentre altre. Empero que no valgues menys daquell, si donchs nou fahia ab consell de la nau. E lalmirall deu iurar de attendre: ço que promes haia tot home, si personer sia armador, sia notxer sia conestable, sia hom darmes o seruicial, sia mercader, Sia sarrahi o crestia o iueu, e tot ço que prometra en la nau o en terra a tot official de la nau, ell ho deu tenir tot en axi: com promes los haura, saluant empero, que aquell sapia fer ço perque la conuinença li haura feta lalmirall, e si aquell no sabia fer ne dir ne obseruar, ço que haura conuengut, lalmirall noli es tengut dela conuinença: que li hauia feta, e pot ni metre vn altre qui hi sia sufficient en presencia del cominal dela nau.

Encara almirall deu demanar de consell com deu partir de algun loch, a tot lo cominal dela nau.

Item si manleua res en la mar o prē de sos amichs res, atrestal. Encara si deu fer vna farida, atrestal enqara si cambia nau, atrestal, ey fa torres atrestal. Encara de exarcia o de alguna gran cosa atrestal.

Almirall qui va a parts pot refres-

car sol que los armadors e personers ho vullen.

Encara almirall o senyor de nau no pot donar ni pēdre exarcia de .v. * besants a munt sens sabuda dels armadors e dels personers. E si mūta mes de .v. * besants tot lo comuna a demanar e sin hi haura sol vn mes dela part qui digues hoc encara que l'altra part diga no: lalmirall ho pot fer, e atrestal pot ser de aq̄lla part que dira no. Mas aços deu iurar per los notxers e per los proers e sobre tots per los armadors e per los personers qui son ab ells en temps daquella part maior.

Encara deu lalmirall ab coneguda e ab voluntat dels notxers e dels proers metre clauaris e dels ballesters e homens darmes, çoes de vn notxer e vn personer çoes armador e vn proer e vn hō darmes de lāça o ballester. E aço que la maior força sacordara: siē fets los clauaris. E scorcolladors atrestal com de clauaris.

Almirall pot metre proer a coneguda del notxer, perço car lo notxer coneix los mariners.

Almirall pot metre e leuar constable dels ballesters ab voluntat del capita.

Almirall pot leuar ganfanoner ab voluntat del capita.

Almirall pot leuar gnardians dels farrahins e dela vianda.

Almirall pot leuar gabiers e timoners e sobreguardians.

De notxer. Capitol. 307.

NOtxer deu hauer honrament, çoes que si prē algunes armes ell les pot tenir fins al cap del viatge, e en totes parts res que li sia donat de vianda, deu esser sen, e pot sen pendre. E totes coses que pren en * escahiment de nau, que valla de .v. * besants en auall, es seu. E en tot carnatge se pot pendre vna bestia de millorament.

Notxer pot manar totes coses, que façen a fer en nau.

Notxer deu hauer de honrament, com refrescament ve en nau, vna part e quarta.

Notxer deu hauer .x. parts, e puys deu star a * cosiment deles tobre parts, que faran.

Notxer pot pēdre del encāt méys .j. * besant.

Notxer deu hauer vna vela demig que sia entena, e sino es entena, prega qualseuol.

De proers Capitol. 308.

LOs proers deuen esser a comandament dels notxers de popa, e deuen salvar e guardar tota la exarcia, E deuen hauer vna ancora e vna gumena la millor, que troben enferida ala ancora, e si peruentura noy hauia gumena enferida ala ancora, deuē pēdre la millor, q̄ troben en la nau. E deuen hauer quascu. v. parts, e deles parts ques faran en la nau de millorament, lo notxer els dos proers e dos clauaris deuen iurar, que per diners ni per parentesch ni per amistat ni per desamistat

*mone
dano co
neguda
*lo ma-
teix

* entes
sti ment
*mone
dano co
neguda

* cabi-
ment

*mone
dano co
neguda

Libre de Confolat

mistat no diran, que aquells qui faran a millorar, que siē millorats. E si proer no ha meses les armes que deu metre per elle metre les hi en tal preu, com ells se volran, ala paga, que li faran.

Ballesters. Capitol. 309.

Ballesters deuen hauer en axi com estan per conuinēt ab los armadors e almirall e capita, e cō deuen hauer dues ballestes de dos peuse vna d̄ strep. e. ccc. passadors, e per punt e cuyraces e facet e coltell e cuxera e capell de ferre, e .ij. crochs. E si jaço conue e nou met sta a merçe del almirall. E lalmirall ho pot comprar e metre per ell, e pot lin comptar de vn diner dos, o ala voluntat del dit almirall e del capita e dels armadors. Ballester deu hauer .v. parts, e deles parts q̄s deurá millorar sia enconeguda de .iij. ballesters ab lur cōestable, quiu deu iurar ab aquells .iii. ballesters, en axi com lo notxer iurara per los mariners, e lo capita hi deu dir ay tambe per lo sacramēt, que ell haura fet. Ballesters deuen hauer tots los cayrells, que trobaran en la cuberta dela nau: quis pendra, e tots los crochs, qui abans hi seran.

Homens darmes. Capitol. 310.

Los homens darmes ço que hã promes al almirall e a sos companyons, deuen metre, e sino, per a-

quell cap en que son los ballesters: serien ells a voluntat del almirall. Los homens darmes deuen hauer tot ço que pugan tolre als altres homens darmes: que tenguen al cap, al * esuair que faran, mas pus que la nau sera * esuahida: nols deuen tocar res. E han .iiij. parts mas tot ço que lalmirall los prometra per * esuahir o per muntar o per fer armes, los deu donar elle lo capita. E ells deuen fer axi, com han conuengut, e per la conuinença, q̄ lalmirall los ha feta, e ia la los attē: ells son tenguts de tenir e de guardar la sua persona a mort e a vida. E si ell no lals aten, ells ay tampoch no lin son tenguts.

* enue-
stir
* enue-
stida

* enua-
stir

Gabiers. Capitol. 311.

Gabiers deuen hauer, axi com hauran empres e prometran. E deuen esser en proua dos e dos en mig. E deuen hauer les armes dels altres gabiers.

Dē pes e mesura. Capitol. 312.

SI algū home te fals pes, o te falses mesures, o metra aygua en lo vi despuix quel haura cridad, deu perdre la bota del vi e tot ço, quen haura hagut, e deuen ho pēdre los consols dar al cominal dela nau. E si los consols hi consenten, deuē esser marcats al front de foch.

Sobre gardians. Capitol. 313.

Sobre

Sobre gardiās deuen esser. viij. e deuē hauer p cert. viij. *besants per home, e los archs e les sabates daquells, que hō pren en *terrace nia e les sperdenyes.

*mone
dano co
neguda

*en ter
ra d' sar
rahins

Timoners. Capitol 314.

Timoners deuē hauer axi cō lal mirall, E lo capita e lo notxer empādrā ab ells. E lalmirall es tengut d' fer los paga saluāt lurs parts.

Barbers. Capitol. 315.

Barbers atrestal cō lostimoners e sētiners axi cō se porā posar.

Gāfanoners. Cap. 316.

Gāfanoners deuē hauer. v. *besāts p gāfanoner. E si ha senyera en pa en la nau q pendran, deu esser lur.

*lo ma
teix

Barquers. Capitol 317.

Barquers deuē hauer tots los coltells daqlls, qui remē. E totes les testes de les besties, quis mengen de refrescament en la nau.

Esuehidors. Capitol. 318.

Esuehidors deuē hauer ço, qll lalmirall los prometra. o. l. *besants. o. c. o. x. E aço deuen tenir tots aquells de la nau per ferm.

*lo ma
teix

Afferradors. Cap. 319.

Afferradors deuē hauer. v. *besants e tots los rompogolls, q sien en cadena de laltra nau.

*lo ma
teix

Delaguarda d' lalmirall. Cap. 320.

TOts los homens de la nau son tē-

guts per lealtat al almirall de saluar e de guardar amort e a vida de tot ço q li prometra en loch de ho manatge: aytāt cō ab ell starā en a qll present viatge, E mētre q siē al cors. E lalmirall es tēgut a ells d' tot ço qlls prometra de attēdre de son poder saluāt q ells li sien sufficiēts. E si lalmirall nols atenia ço q promes los haura, aquells noli son tengut dalguna conuinēça, pusque ell lals hagues *rota. Empero q ell lals pusca atendre de son poder, car altrament ells li son tenguts, pusque ell no ho pot fer.

* rom
puda

Escorcolladors. Capitol. 321.

Escorcolladors deuē hauer. x. *besants p home. E si menarā amor a algu, deuē hauer les lurs pts en corregudes, sol q hō los ho pugua prouar. E deuē hauer de tota moneda ques trobe en les corcoll de. c. *besants v. millaresos, e de. c. canes de tela. v. E si peruētura haurā feta maestria e que diguessen, q nou hā vist, e que fessen: que en altra part guardassen. E quels le xafsē passar deuen perdre lo vn vii.

*lo ma
teix

*lo ma
teix

Seruicials. Capitol. 322.

Seruicials deuen hauer dues parts. E deuen pensar dels sarrahins malalts, e dels malalts de la nau e escombrar la nau. E si lo seruicial es hom darmes, deu lo millorar lo capita en la sua lealtat axi com ha iurat.

Mestre d' axa. Capitol. 323.

N Mestre

Llibre de Consolat

Mestre d'axa deu hauer los fer-
raments del altre mestre d'axa,
ab que clauara.

Ballester. Capitol. 324.

Ballester deu hauer tots los fer-
res dels altres ballesters. E es
tengut de fer cordes e de adobar
ballestes als ballesters e ala nau, e
de amostrar, com ho façen los al-
tres, qui fer no sabran ço que per-
tany a ballesters de empenar e de
fer astes e cordes e ferralles. E per-
ço deu hauer los ferres del balle-
ster, qui sera en l'altra nau. E lo seu
apparellament, qui pertanyera a ba-
llester;

Calafat. Capitol. 325.

Calafat deu hauer los ferros
dels altres calafats e vna gone-
lla o vna cota del altre calafat.

*Rey de seruicials. Ca-
pitol. 326.*

Rey de seruicials deu hauer los
millors ferros, que sien en la
nau e vn caldero entre ell e los in-
fants. E deu lo dit Rey pendre sine
parts, e non deu vendre sens volun-
tat dels infants. E si lo dit Rey se
vol, no deu algũ home metre d'aus
en taulell sino ell. E si algu ni met,
ell los pot gitar.

Consols. Capitol. 327.

Si lalmirall vol leuar consols,
sell ho deu fer ab tot lo cominal

de la nau. E deuen iurar de at-
tendre tot ço que els capitols que
hauran fets: diran, e que ells de
son poder sien tenguts, e deuen
hauer deles penes e bans mesos en
la nau la meytat.

*De conuinençes. Ca-
pitol. 328.*

Lalmirall deu tenir e donar tot
ço, q̄ haura cõuēgut o promes
als oficials o a altre hõ dela nau, e
si ell loy atē, lo dit hom li es tēgut
de tot ço que li promes, axi com si
era son hom, ço es en lo dit viatge,
e a mort e a vida e ajuda cõtra tots
homēs, qui sos guerrers fossen, e si
lalmirall nou attēdra, aq̄ll noli es
tēgut de res per q̄ ell li rōp la sua cõ-
uinença. E per ço fon stablit en axi
q̄ lalmirall attēa la cõuinença a aq̄ll
pus aquell sia sufficient e bastant a
aquella conuinença e a aquell offi-
ci, que haura conuengut al almirall
queu sapia fer. E sino, lalmirall no
lin es tengut.

Lalmirall e lo capita deuen leuar
del primer guany, que la nau fara,
tot ço q̄ deura per manleuta o per
tolta q̄ haia feta de viãda o de exar-
cia. E pot ho leuar e pagar sens de-
manar al cominal dela nau.

Lalmirall e lo capita si han presa
roba o hom dela nau o leny, son
tēguts de retre la, sol q̄ aq̄ll proue,
qui la haura perduda, ells son tē-
guts de rete, per que ells poden
leuar deles parts aytant, com aque-
lla roba valra, o podē leuar del pri-
mer

mer guay q̄ la nau fara. E si los de manadors principals noy son deuē ho stojar e guardar entro q̄ damanat los sia. E deuē trametre lettres, la on los sabrà q̄ vēguē pēdre la lur roba. E si axi nou fan, la senyoria los pot donar romplimēt pusquels homens tots ensemps seran, e serā dexelats, que ells ho hauran pres.

Totes les coses q̄l almirall haura despeses en menjar e en altres coses a mantenir la companya, q̄ tendra ell despuys, q̄ ell comença de anar al viatge e que ell fo leuat almirall en aquell present viatge tot ho deu pagar del cominal: fins que la nau haia defarmat.

Almirall pot fer iusticia de tolre orrelles o de correr la nau o per ila que sia poca on sia la nau surta, en que no haia senyoria.

Almirall no deu metre scriua sens paraula dels armadors.

Almirall deu fer algun cluari, e fer tenir aquascu en les cambres e en les caxes tancadures.

Almirall pot iusticiar tot hom qui rompa caxa o bala o farcell de roba.

Almirall pot fer iusticia de homens, per que no faran comandament dels oficials, qui seran mesos en la nau.

Almirall deu hauer de .xx. parts fins en .xxxx. segons que posara ab los armadors de .xx. o de .xxv. o de .xxx. o de .xxxx. tro en axi com sera ab ells auengut.

Almirall deu hauer, com nau se pendra vn guarnimēt o vestidura:

lo qual se volra, o q̄ lo millor home vesta, qui sera en la nau, q̄ sera presat.

Almirall deu hauer vn lit d̄ roba de quascuna nau, que prenguen.

Almirall deu hauer vna copa dar gent de nau que prenguen.

Almirall deu hauer tots los scrits saluant aquells dels gabiers.

Almirall deu hauer vn anell, q̄ tē ga algun hom de la nau en ma, que valega de .xx. * besants en ius.

Almirall pot hauer ioya sens dā natge dela armada de .xx. * besants en auall. E si munta mes de .xx. * besants: deu tornar al cominal dela nau.

*mone
dano co
neguda
*lo ma-
teix
*lo ma-
teix

Almirall estengut al seyor de la nau de ferlo pagar en axi, com ab ell e ab los seus companys hauran empres, quant la nau haura guanyat.

Almirall cō la nau fa camp deu hauer honramēt sobre les parts a conexēça e a volūtad del cominal. E ell deu iurar com la nau haura feta vela, e partira del port, on haura armat de tenir lealment, ço que ha promes, saluant si lome no era sufficient en la cosa: que haura promesa.

Almirall deu prestar axi cō ell mā leua ala gēt. E si ell mā leua, deu los ho fer a saber. E los mariners etots los homens del cominal dela nau lo deuen seguir fins que ell defarm pusq̄ siē a parts. E si lo mariner lo segueix: ell pot refrescar en totes pts aytāt, com ell se vulla. E si lo mariner lo segueix fins ala sua voluntat e defarma: ell no pot res dir als

Llibre de Consolat

mariners ne als homens, qui en la nau seran de demanarres, q̄ prestat los haia: encara que en algunes parts ala sua volutat haia refrescat que no roman per los homēs. Mas siy hauia algu: quin volgues exir, ans que la nau desarmas: Deu retre tot ço q̄ haura pres, e lexar totes les armes en la nau: e aço no pot fersēs voluntat del almirall fins que haia refrescat dues vegades per armar de nou. E pusq̄ dues vegades haura armat de nou ell ho pot fer axi, cō es dit damunt: que reta los diners e lexe les armes. E p̄ ço fon fet aq̄it capitol, quels penedors dels diners no deuē retre res, perço cō lalmirall no ret res als prestadors, cō māleua, çoes de vn diner dos, e axi cō ell ho reb dels armadors en axi ho ret lalmirall als armadors.

Que deu fer Capita. Cap. 329.

Capita es tengut de atēdre tot ço que conue o promet de ajudar en la nau aytant com ell pugua fer iusticia tenir.

Capita deu fer a saber al almirall. E als armadors totes coses que sapia, que fossen damnatge dela nau. E deu esser en la iusticia cominal a tots cells de la nau, e fer tenir tot ço que prometran al almirall e al dit capita.

Capita deu fer o dar compte al scriua, lo dia que la nau haia feta vela dalla, on haura armat o refrescat, si home vol lauer compte. E aquest compte se deu fer ab. iij. notxers, e ab. iij. clauaris, e ab. iij. pro-

ers, e ab. iij. ballesters, e ab dos homens darmes.

Capita deu mostrar, e dir tot ço que lalmirall deu fer a algun hom en la nau: si lalmirall li ten tort, que ell ablo cominal dela nau li ho deu mostrar e pagar fins que sia fet.

Capita deu axi be guardar la part en la nau dels maiors com dels menors que quascu haia son dret, e deu guardar quels consols nels oficials, que son en la nau no puguē res fer, qui tort o damnatge tornas dela nau ni del almirall.

Capita deu tenir loch de almirall: si lalmirall no es en la nau, e ha aquell poder.

Capita deu trametre lenys en totes parts ab consell del almirall e ab manament.

Capita deu anar parlar per lalmirall, e per si, e per lo cominal de la nau a totes naus per saber qui serā, e ço que ell fara, sera tengut.

Capita deu metre en les galeres e en los altres lenys cap, cell qui ell volra en loch seu e puixs menar lo dauant lalmirall, e ço que ell comā dara, allos faça.

Capita deu fer partides dels homens qui van en los lenys armats, e metre e gitar quis vol.

Capita deu fer ^{*altre} atrestal al leny de rems e d̄ veles e de tot ço q̄ ops sia. ^{tant}

Capita deu fer donar la viāda en axi cō ell volra, e per aytāts iorns.

Capita deu stablir les batalles de tots los lochs de la nau, e de tots los homens.

Capita deu hauer respōsio de conesta-

nestable, e dar-se guarda, e si no ho fan be: ell ho deu mostrar al almirall, e ço que lalmirall ne dira, que sia fet.

Capita deu fer mostrar e apparellar e partir les armes que son comunals en la nau.

Capita deu gitar los homens cõ van a ^{*enterra} tarracenia, e aytal poder ha los homens, com es fora la nau: cõ ha lalmirall en la nau, que lalmirall loli deu donar.

Capita ha aytal poder com lalmirall: quant lalmirall noy es, que ell te lo seu loch tota via faent a saber si ell sera en la nau.

Capita deu metre los gāfanõers en aqll loch, on veura q̄ faça a fer.

Capita deu fer recollir la gent tota via e destrenyerlos.

Capita deu hauer lo quart de les iusticies e dels bans: ques fan en la nau.

Capita deu esser cominal en los cõsols que si la vn consol ha ab laltre contrast: ell ho deu iutiar.

Capita deu stojar tota la roba del mort a sos amichs o a sa muller, e si sen pert res ell ho deu esmenar als amichs del mort.

Capita pot fer encátar la roba del mort sis volra.

Capita deu veure en los fets de la pattio del refrescament, ques dona en la nau.

Capita pot millorar lo seruicial darmes ab voluntat del almirall de mijapart.

Capita deu partir los draps de vestir si hom fa vestidures, e al-

tres empreses: que facen a donar ab voluntat del almirall e dels armadors.

Capita deu fer fer leals pesos e mesures als consols. E si ells nou fá lealment en poder seu deuen esser marcats al front: si ells consentē en alguna malefa. E perço fon fet aqst capitol: que elis stiguen lealment al cominal dela nau.

Capita es tengut, que penyora que sia mesa en nau a tauerna o a vianda: nola leix vendre, tro que la nau isca de cors.

Capita es tēgut, q̄ algũ home de nau no vena vi ni carn ni vianda, sens que lo dit capita nola veia, e q̄ veia lo pes e la mesura, e si la troba falsa, lo dit capita liu pot tolre ab los cõsols ensemps: Elos cõsols ho deuen donar al cominal de la nau.

Capita es tengut, que si la penyora que sera mesa ala viãda, nou valra, q̄ ell la deu fer valer: com en la nau se encantara daço, que haura guanyat, e fer restituir: que aquell noy perda.

Capita es tengut quey faça venir los consolls: si aygua se met al vi: quis vena en nau, despuys que sera cridat.

Capita deu hauer .xxv. parts o mes si fon volutat dels personers al comēçament del viatge, e si es voluntat del almirall, mas aquelles .xxv. parts noli poden fallir.

Capita deu hauer totes les spases d̄la nau o leny, qui sera pres, mas es a entēdre q̄s spasa q̄s port a vēdre, q̄ sia ligada en bala, no d̄u esser sua

Llibre de Consolat

fols aquelles ques portan per fer armes en nau, o que algun home la portap son armar, aqll'es son sues.

Capita deu hauer totes les senyeres en que haia corda itada ligada o fil o agulla.

Encara deu hauer de quascū sarrahi: quis vena mig * besant per te sta axi be del poch cō del gran. En cara del sarrahi quis rema mes de. c. * besants: deu hauer. v. * besants. e. de. c. * besants en auall. ij.

Itē deu hauer totes les capes, ço es a entēdre gelebies e atzuuars e capes: que porten sarrahins.

Capita pot pendre algunes armes sili fallen, o quen pogues millorar, pero que torn les sues al comu de la armada, çoes a entendre cotell o cuyraces o capell de ferre o golero o altres armadures fols. j.

Scriua. Capitol. 330.

Scriua deu esser leal axi ala vna part com a l'altra, e deu aço iurar en presencia del almirall e dels armadors, e com es en mar que hā feta vela: deu iurar en presencia del cominal dela nau.

Scriua deu retre compte als proers e als notxers e als ballesters e als homēs darmes, com haurā feta vela en axi q̄ los notxers ni deuē metre. iij. e los proers. iij. e los ballesters. iij. e los homēs darmes. ij. e los clauaris. iij. e a aqlls ell deu retre cōpte per tot lo cominal dela nau.

Scriua deu tenir lo cartolari, on algū hō no puga escriure ne legir ne tenir, e si alguna persona lo te fo

ra ell, no deures valer lo cartolarie lescriua deu perdre totes les sues coses e parts, e deu esser gitat dela scriuania, e pert la ma en poder de cort, si prouat li es.

¶ Scriua es posat ala maior lealtat dela nau e de testimoni, car lescriua val per. iij. testimonis, e tot ço quel scriua fa aten la nau.

Scriua hi deu esser cō lalmirall promet alguna cosa a algun hō de nau. E tot ço q̄ prometra lalmirall a altre hom: q̄ lescriua ho oia, ell ho deu scriure, e no deu metre res sino axi cō sera stat dit. E si nou scriu, e lō demane a testimoni en demāda o plet: ell deu dir la veritat d̄ ço q̄n oi o vee. E aço deu fer axi be en mercaderia cō en cors, car tots los testimonis de la nau venen al scriua.

Scriua no deu res scriure en nau: sili dita nau no es a prois, çoes cō en marcar no seria tengut.

Scriua es posat en loch de lealtat e tot ço q̄ ell fa, es tēgut de noliciar e de comprar o de vendre o de donar vianda a alguns homens. E des puyes que ha iurat deu esser cregut per sa plana paraula.

Scriua ha aytal batlia, q̄ no es res tengut en la nau de alguna cōuinēça: si lescriua no es en presencia. Encara sol q̄ lescriua oia la vna part e l'altra: e ell es en mar, q̄ sia a prois la nau: ell ho pot scriure: e es tengut, encara q̄ noy sia la vna pt ni l'altra.

Encara si lescriua no tramet els guardians dela nau: no deuen rebre ni donar res sens albara del scriua ab son segell, que sis perdia: no seria

*mone
dano co
neguda

*lo ma-
teix

*lo ma-
teix

*lo ma-
teix

no seria tengut. Encara mes, q̄ sens voluntat del scriua lo senyor de la nau no pot a algu donar algun ha- uer sens albara del scriua.

Ne algun mariner noy gosa to- car sots la pena del capitol. Encara q̄ si algũ nolites fetablo senyor de la nau, no estengut: si la part se vol si le scriua noy es, o non hi ha car- ta feta. E si le scriua hi es: es tengut, sol que ell ho haia oit que tota via ho pot scriure.

Scriua pot encara acordar tot ma- riner sol q̄ no sia proer, defora, e lo senyor de la nau es li tengut axi be: com si ell lo hauia acordat.

Scriua deu esser en totes les co- ses, que porten en nau, sia vianda o altres coses. E si per uentura ve viã- da ala nau: de present le scriua ho deu fer partir, e ala sua volũtat pot millorar qualseuol.

Scriua pot pendre lo millor ter- me: e fer fer ala sua voluntat de la porta enuers proa. E pot hauer le- scriua sota ell seruicial mas aquell scriua qui sera sota ell: no deu tenir lo cartolari que le scriua ne hauria la pena damundita.

Scriua deu hauer en nau armada segõs vn dels panesos, qui son not xers appellats. x. parts. Encara deu hauer tots los libres, qui valẽ mēys de. v. * besants lo libre e si erẽ q̄ val guessen mes de. v. * besants no; ne libres q̄ fossen en bala tã poc. E tot paper qui fos en caxa o en altre loc es del scriua, e tots tinters de scriu- re, e totes les ahines de scriure que fossen del altre scriua.

Item si laltre scriua de la nau que prenguessen hauia algunes armes millors: ell les pot combiar per les sues.

Item deu hauer a tot encant. ij. mi llarefos per persona, e de persona ques rēbra. v. millarefos, e en totes parts q̄ sia despuys que el sera leuat scriua: La nau li deu fer sos ops a el e a son seruicial de menjar e de beu- re e de sabates.

Scriua pot damnar home, pus ha seruit son temps, que hom nol pot retenir per força, pus conui- nença li feu hom, que hom lo paga- ra, com hom lo tra sch en la nau o quant arma. Açõ es ferm e cert.

Scriua es tengut que ell pot le- uar del primer guany, que la nau faça, la manleuta e ques pach qual- que manleuta q̄ sia de q̄ la nau hau- ra refrescat en algun loch. E nos deu res partir: fins que les man- leutes sien pagades. E daço ha po- der scriua.

De clauaris. Capi.
tol. 331.

Quant clauaris seran leuats en la nau ells son tēguts lealmē ab le scriua de la nau de guardar e fer escriure e quascu ne deu ha- uer vn scrit, e quascu deu hauer la tancadura, e quel vn menys del altre no puga obrir ni metre ni traure: E tota via lo scriua sia ab ells al metre e al traure. E si peruen- tura ni hauia algu q̄ prēgues o do- nas per comēdamēt del almirall o

*mone-
dano co
neguda
*lo ma-
teix

Llibre de Consolat

daltri qui fos en la nau sens sabuda daquells companys o del scriua aq̄ll deu perdre lama, e esser gitat d̄ la clauaria e esser en merçe del cominal de la nau, e perdre les seues parts.

Clauaris han vn march d'argent en lo cors.

Clauaris han de quascuna nau vna caixa la millor quey sia meys de roba sollo fust.

Clauaris hã totes les tancadures, que fossen en la nau o leny que hõ prengues.

Clauaris hã totes les cordes dels farcells.

* feta
clauaso

Clauaris han tots los * aguts: qui sien en la nau, que no sien en bala ne en farcell ne en esporta.

Clauaris han de quascun sarrahi. ij. millaresos. E ells deuẽ donar los claus ab que clauen les cormes.

Clauaris han los scarpres, qui no sien de mestre d'axa: e deuen los prestar a ops de la nau. E deuẽ dar cordes a ligar farcells, entro que encã ten, e a clauar e a desclauar los presoners. E deuen donar cordes a ligar los presoners, e abadafions a ops de la nau si non hauien.

Notxer maior. Cap. 332.

NOtxer maior de la nau estengut al almirall, e al capita, E als armadors de la nau de esser leal, e de no donar triga a les coses de utilitat, que pugue fer en vn iorn, que non hi meten altre, perço com nau armada ita quascun iorn e quascu-

na hora en sperança de seguir son enemich, o de fugir, si ops li era, per quel notxer deu fer al pus tost e sauiament ço que haura a fer, e aço deu iurar.

Item que per parêtesch ni per haer que lin fos donat: ell no stiga, que no comanda a tots aquells, qui ben poran fer, e aço deu iurar lealment.

Item que per maluclença que ell haia a algun home, que nol meta, la on sapia, que altre ho fara millor que aquell. E aço deu iurar.

Item deu dir totes les magãyes, que son en la nau de arbres e de antenes e de ancores, e de exarcia, q̄y sia. E si u cela, e que li sia prouat, ell deu pdre les seues parts e les armes.

Item si veu res * emblar o * rafa o bando fer, deu ho manifestar e castigar, e si no sen volen star: deu ho dir al almirall o al capita.

* robar
* rãcor

Item que ell no faça hom acordar en la nau, si nol conex, ne diga: que aquell sia mariner, si nou es, e si u fa, tot lo damnatge que la nau ne prengues, sia sobre ell. E si mar li fahia mal, que ell no sen pogues ajudar, si la nau ne hauia alogar altre lo notxer la a pagar.

Item ell deu fer totes coses que ell sapia e si peruentura ell no les sabia fer, e que altre hagues hom a logar, entro que sia fet, ell ho deu pagar, ço es a entendre tot ço que en la nau se pertãy per lo nauegar car a altres coses fora lo nauegar noy es tẽgut, mas de tot * lals es tengut, * altre
pusque a notxer maior la hom pu-
iat.

iat. Encara si fer nou sabia, deu ne esser gitat, e deu perdre ço q̄ hō li hauia promes. Altrament ell deu atendre, ço que haura promes, e hō axi meteix a ell ço que hom li prometra.

Item que ell no deu exir de port ne entrar en port sens voluntat del almirall e del capita e del cominal dela nau. Tot aço deu iurar, e encara que per amistat del almirall ne del capita ne dalgun hom no cele, ço que veura que fara a fer, ne diga ço que no fara a fer, e que faça e faça fer tot ço que sia profit de la nau, e si li era vedat, deu ho dir al almirall e al capita, e ells deuen li ajudar a tot saluament dela nau. E sino li ajuden ne li atene, ço que li hauran promes, ell nols es tēgut de res.

Notxer deu hauer aytal batlia en la nau, que com sera lo consell donat dell e del almirall e del capita e dels promēs de la nau, ell deu fer collar e metre veles, com ell coneixerà, que faça a fer.

Notxer ha a comandar a exir de port entro q̄ sia en *pelech fora.

*altamar

Item que tota via que la nau deu mudar, ell deu comandar a popa, e donar saluament, e collar.

Item que com volra pendre volta, queu deu demanar al almirall e al capita e als panesos, e com seran acordats, que ell faça mudar.

Item al entrar de algun port ell deu comandar. E mesa vna ancora daça, e laltre dalla, ell don son loch a aquell, a quil haura donat lo iorn de comandar.

Item que com veura, que faça argir e collar de mig, si ops sera, e mudar laltra vela, que conega que faça a mudar queu faça fer. E siy fa aiunyer alguna vela, ell la pot iunyer, e si fa aminuar, ell la deu minuar sens licencia.

Itē que neguna anchora nos deu donar ala nau: que ell noy sia demanat.

Item que si gumena o algun gru pial fa a tallar o aiunyer: ell ho pot fer.

Item la nau no deu mudar sens paraula del notxer, ne leuar anchora ne prois sens la paraula.

Ne deu partir barca de nit sens la paraula. E sin partira, deu ho manifestar al capita. E lo notxer deu partir als altres los companyons la venda de comandar, ells faent a saber al notxer, ço que faran.

Notxer deu esser a arbitrar les parts, perço com ell coneix los mariners e deu iurar lealment e dir ab aquells: quiy diran

Notxer maior no es tengut de fermança que ell faça, pus lome sera anat en la nau vn mes que ell la corda, el amena per autoritat de la nau.

Notxer pot cambiar les siues armes ab altres: si millors les troba, si prenen nau. E les pot tenir, fins que la nau desarme e puys que les torn al cominal dela nau: Car ell deu esser armat, qui sta en popa, mas vna arma deu esser sua.

Item deu hauer la quarta part de vianda de millorament. E de tota

Libre de Consolat

*mone
dano co
neguda
*lo ma-
teix nau ques rembra. x. * besants e de
leny. v. * besants.

*lo ma-
teix Item deu hauer de tota vela quis
partesca ab los altres notxers vna
part e quarta, e pot demanar de re-
frescament vn * besant a tota nau
e leny.

Notxer es tégut de star en la nau
fins q̄ tots aquells dela nau sen sien
anats, e de no partir entro sia a sal-
uament la nau, e que sen partesca
ab volūtāt del senyor, çoes a saber,
que sia la nau desarmada. E si la nau
hauia son cabal, no es tegut lo not-
xer, si sen vol anar, pus la maior for-
ça sen anas.

De consols. Cap. 333.

Consols deuen iurar en poder
del cominal dela nau e d̄ls not-
xers e d̄ls armadors e dels proers e
dels ballesters e d̄ls homens dar-
mes, que ells per algun senyor qui
sia en la nau ni per parent ni per al-
tre home ells no faran sino ala ma-
ior lealtat que fer puguen e cone-
gan, e tota via ab consell daquells
quells parra, e que per parentesch
ni per hauer ni per res no façē sino
la lealtat. E deuen fer leals mesures
d̄vi e de tot ço ques vena en la nau.
E deuen hauer vn scriua, e deuen
hauer. xv. * besants per cōsol. E de-
uen donar al capita lo terç deles iu-
sticies de la lur part e vna part al
scriua.

*lo ma-
teix Item deuen hauer la meytat de-
les iusticies. E deuen hauer de quaf-
cuna nau, que prengue, vn tapit.

Item deuen hauer de quascuna
nau. ij. * besants per hom, çoes a en-
tendre per consol, per los cōtrafts
dels homens que partexen. *lo ma-
teix

Item es tengut quascun consol q̄
faça lealment. E si ell consent mal-
uestat, deu perdre les sues parts el
cōsolatge, e d̄u esser marcat al frōt.

Los guardians qui son senescals
deuen iurar lealment que donen
aytanta vianda al vn com al altre,
fora al almirall. iij. parts, e al capita
e al notxer maior vna part e vn
quarto de part. E no deuen donar
al maior mes que al menor sens pa-
raula del almirall e del capita e del
scriua.

Deuen hauer los guardians les
pells deles besties qui en la nau se
mengē de refrescament. E deuen
hauer los sachs e les sarries del pa-
si la nau guanya.

Item deuen hauer de quascun sar-
rahi. iij. millaresos e ells deuen los
guardar e clauar e desclauar, e si los
sarahins se remen deuen ne hauer
vn * besant. *lo ma-
teix

Item los guardians deuen hauer
les parts, segons que sera. E si los
sarahins fugen, ells ne son téguts.

Com se leuen les quintes. Ca- pitol. 334.

*lo ma-
teix **S**i algu armara nau o leny o gale-
ra o altre vexell, si costara dar-
mar deu milia fous o mes o menys
si los dits vexells guanyarā, del ca-
bal e del guany deuē esser leuades
dues quintes, e la vna quinta deu
esser

esser del almirall e dels notxers, e l'altra deu esser partida entre aqlls qui hauran part en lo fust.

Item si algu armara, e no guanya ra, mas acabalara, de aquell cabal de ue esser leuades dues quintes, e par tides, axi com damunt es dit.

Item si algu armara e no guanya ra, ne acabalara, de tot ço q portara sia poch ara sia molt: deu en aytã be esser leuades dues quintes e par tides axi com dit es.

Item si algun notxer emprara al gu, que li arm la sua notxeria, si aqll la li arma e sera empres entre ells q ell li arma a mig *seguint e a mig *plant, si lo vexell on armara, gua nya, lo guany dels diners que arma ra, deu esser mesclat ab ço: que per tanyera al notxer dela notxeria: E esser partit mig per mig. E si lo dit vexell no guanyara, lo dit notxer es tengut de donar a aquell qui ar mat li haura, la meytat d'la notxeria

*guany
*pdua

Item si li armara a tot *plant e a tot *seguint, si lo vexell guanyara lo guany dels diners deu esser tot daquell, qui arma, e axi lo guany q'l notxer fara en la notxeria, deu esser tot seu. E axi lo armador no estengut de res al notxer, ni lo not xer al armador, sia que aquell leny guany o perda, pus axi com desus es dit sera fet lo dit armament.

*pdua
*guany

Itẽ se leuan axi les quintes que si monta en suma de .x. milia sous, le uen hom per les quintes. .iiij. milia, e si mes monta, mes, e si deualla a menys, leuen hõ, segons que sera.

*JAC, I ACAB A LO LI-
bre vulgarment appellat de cõsolat,
en lo qual son los capitols e leys e
bones ordinacions: que los anti. hs
ordenaren per los fets maritims e
mercantivols. E encara en fets de
corso armada. Los quals capitols e
ordinaciõs foren loades fermades
e promulgades per les se-
nyories dauall
scrites.*

•s

EN lany de nostre senyor Deu Iesu Christ. M. lxxv. en les Ka lendas de mars foren fermats per los Romans en Roma en lo mone stir de sant Iohan de letra per esser tengut tostems.

En lany. M. cij. en les Kalendas de Setembre foren fermats en acre en lo passatge de Hierusalem per lo Rey Luis, e per lo compte de To lola, per tenir tostems.

En lany. M. cij. foren fermats en Mallorques per los pisans per tenir tostems.

En lany de. M. cxviii. foren fer mats en pisa en sant Pere dela mar en la potestat de Ambros millers per tenir tostems.

En lany. M. clxiiij. en lo mes de A gost foren fermats en Marçella ala mayso del espital en la *peostriade

*hosta-
leria
*Ioffre

ser *Iaufre antox, p tenir tostẽps. En lany de. M. clxxv. foren fer mats en almeria per lo bõ compte de Barçelona e per los genouesos per tenir tostems.

En lany

Libre de Consolat

*hosta-
leria

En lany de.M. clxxxvj. foren fermats en la ciutat de Genoua en la *peostria de ser pinel milers, e dels anciás ser pere ambrosi, e de ser Ioã de S. donat e de ser Guillé de carmesi, e de ser baldoni, e de ser Pere de arenes. E aço iuraren al cap del moll per tenir tostemps.

En lany de.M. clxxxvij. en les Kalendaras de Febrer foren fermats en Brandis per lo Rey Guillem, per tenir tostemps.

En lany de.M. cxxxx. foren fermats en Rodes per lo galeta, els iura per tenir tostemps.

En lany de.M. cc. foren fermats e iurats per lo princep de la morea de tenir tostemps.

En lany de.M. ccxv. foren fermats per lo comu de Venecia en Cõstantinoble. E fermats per ells lo Rey en Iohan tantost que fon tolt als grechs, en la esglesia de santa Sofia per tenir tostemps.

En lany de.M. ccxxiiij. foren fermats per lo compte Alemany e iurats per tenir tostemps.

En lany de.M. ccxxv. foren fermats e iurats en la ciutat de Mecina en la esglesia de santa Maria la

noua en presència del Bisbe de Gathania per Frederich emperador de Alamanya, per tenir tostemps.

En lany de.M. ccl. foren fermats per en Iohan de Bellmont, sobre la anima del Rey de França, qui en aquella hora no era be sa en presència dels cauallers de la host e dels templers e dels espitalers e del almirall de leuant per tenir tostemps.

En lany de.M. cclxij. foren fermats en Cõstantinoble a S. Angel, per Paleogolo Emperador, de fer tenir en la sua terra per tostemps.

En lany de.M. cclxx. foren fermats en Suria p Frederich Rey d xipra. E en Cõstantinoble per leperador Constanti per tenir tostemps.

En lany de.M. cclxx. foren fermats e atorgats per lo molt alt Princep e senyor lo Rey en Iachme per la gracia de Deu Rey de Arago, de Valencia, de Mallorques. Cõpte de Barchna e de Vrgell, e senyor de Montpeller, en la ciutat de Mallorques. E per lo dit senyor foren atorgats Consols a la ciutat de Valencia, per la manera, que damunt es dit.

Deo gracias.

CAPITOL.

CAPITOLS DEL REI

EN PERE SOBRE LOS FETS

e actes maritims.

NOs en Pere per la gràcia de Deu Rey de Arago &c. Als nobles e amats lo procurador nostre general e al portant veus de governador en lo regne de Sardenya e de corçega, e atots los altres oficials nostres en lo dit regne, E als batles generals de Cathalunya, regne de València. Veguer e sotveguer e batle de Barchna e nos resmenys als vegues e iusticies e salmedines maritims e iurats alcayts, e altres tots e sengles batles locals de qualseuulla lochs dels regnes de Arago, de València, de Sardenya, de corçega, e condat de Barcelona, e no resmeys consols qualseuulla per nos constituits e per auant constituidors, e atots e qualseuol altres oficials e subdits nostres presents e qui per auant seran: Salut e dilectio. La discrecio humana per coniectures de les coses passades considera les esdeuenidores: Equant maiors coses mira maiors cauteles se presenta, e com haian conegut per experientia fins açí, que perço com les naus lenys e altres maritims vexells no eren regits per deguts e complits governs: no sols ten seguien per-

dues de infinides robes e mercaderies, mas encara mort de molts, volents perço quāt possible sia a nos subleuar los perills deles persones e bens, e proueir ala seguretat dels nauegants, los capitols del tenor seguent manā esser ordenats.

¶

PRimerament que tot mariner o ballester o seruiçial e tot altre qui sia acordat de nau o galera o de leny o daltre vexell sia tengut e dega seruar e complir al patro de nau o de leny o altre vexell, qui acordat sera, tot ço que en lo seu acordamēt haura promes de seruar e complir axi que aquell mariner o ballester o altre acordat de nau o de leny o altre vexell, si haura presa paga o prestech de son patro o loctinent de patro que dega seguir lo viatge que haura promes, si donchs no hauia necessitat de malaltia o que prenga muller o si alguna heretat li sera peruenguda despuys que sera acordat, e que de continent que malalt sera o presa muller haura o la heretat li sera peruenguda, que u deia denunciar a aquell, de qui acordat sera, e retre ço que pres haura de paga o

Llibre de Consolat

ga o prestech. E qui contra fara, en aquest cas dega esser pres, e que re-
ta al patro lo prestech o paga, que
haura pres, e que pach de pena . c.
sous, o stiga p̄s. c. dies al castell, e
tot altre patro quil acordara, o sen
men pusque li sia denunciat, que es
acordat daltre, pach d̄ pena . c. sous,
en axi que lescriua de nau o altre
vexell en lo acordament quel pa-
tro o loctinent de patro fara dels
mariners ballesters o seruicials, de-
ia metre les conuinençes en scrit
en lo cartolari del dit acordament.
E quel dit scriua ans que comença
vsar del offici: faça sagrament en
poder del batle de Barcelona o de
son loctinent o del loch, on lo pa-
tro scriua posara en la dita nau o
vexell, de vsar son offici lealment.

Item que tot mariner o ballester
o altre acordat qui fuge o desem-
par per por de mals lēys o per por
de fortuna la nau o lo lēy o altre ve-
xell, per que sera acordat si donchs
lo patro nola desemparara primer
o son loctinent del patro, que deia
esser penjat per la gola. Empero si
lo patro o son loctinent de patro
desemparara la nau o altre vexell,
que ans que isqua de la dita nau o
altre vexell, que en presència de a-
quells qui aqui seran presents, de-
ga dir, que ell desempara aquell ve-
xell axi com aquell qui nol pot sal-
uar, e que licentia tot hom quil de-
sempar. E de aquest desempara-
ment faça felescriua, si en lo dit ve-
xell sera.

Item que tot mariner o ballester

o altre acordat qui tal * orri de * orla
nau o de altre vexell, o leuara volta
al * orri de nau o de leny quen vaia * orla
en terra sens voluntat del patro o
de son loctinent: que sia penjat
per la gola.

Item que tot mariner o ballester
o altre acordat qui fuge a nau o
a leny o a altre vexell despuys que
seran partits de la plaia de Barcelo-
na o de altre loch on sia acordat e
no haia seruit lo temps, de que sera
tengut ala nau o altre vexell si es
trobat que sia pres, e que dega retre
en tot cas tot ço que haura pres de
la nau o leny o altre vexell, e que
perda tot ço que haura seruit ala
nau o altre vexell, e que sia del pa-
tro, e que pague de pena cent sous
o que stiga cent dies al castell o
en preso.

Item que tot mariner o ballester
o altre acordat o altre hom de qual
que condicio sia qui moga baralla
en nau o en galera o en leny o en al-
tre vexell, qui dega esser pres per
los altres acordats del dit vexell si
lo patro o son loctinent los ho ma-
na de part del senyor Rey, e quel
degan metre en vn cep, e quey sti-
ga tant, tro que sia en terra de la se-
nyoria del Rey, e que sia liurat ala
cort, e que pach doscents sous, e q̄
no compte lo seu loguer tant, quāt
stara al cep e sia d̄l patro. E si los ma-
riners nol volien pendre, que pach
de pena cent sous quascu. Empero
si per la dita baralla se seguia nafra
o nafres, quel dit barallant dega
hauer aquella pena, que de vsatge o
de dret

de dret deura hauer, segons la qualitat dels actes.

Item que tot patro de nau o de leny o daltre vexell sia tēgut a mariner e a ballester e a altre son acordat de pagar li lo loguer, q̄ li haura promes, com haia seruit lo tēps el viatge, de que sera tengut al patro. Empero si lo patro li donaua paraula abans quēl temps no hagues seruit, quel dega pagar de tot ço q̄ li sia tēgut, axi com si tot lo temps li hauia seruit, si donchs noli daua paraula per ladronici prouat, o per baralla o per gabella, o sino estaua a comandament de son maior. E axi empero quenoli dega esser dada paraula en loch de sarrahins.

Item que si lo mariner o altre acordat pren colp en la nau o a tre vexell faent lo seruey dela nau, oy pren malaltia, que dega comptar son loguer, mentre sia en la nau o altre vexell, axi com si era sa, e quel patro li dega pagar son loguer e altres coses complir segons forma e condicio del seu acordament. Empero si era en viatge de vltra mar: quel patro sia tengnt e dega en tot cas tornar aquell ab aquella nau o leny o altre vexell comptant son loguer, tro quel haia, la on acordat sera stat.

Item que tot mariner o ballester de nau o de leny o daltre vexell qui prenga loguer de nau, sia tengut de metre armes, çoes a saber bones cuyraces gorgera e capell de ferre, spasa e coltell e bones dues ballestes e vn croch: e. cc. passadors o

viratons. E que dega aquelles armes emprar tota vegada, que per son maior ne sia request per defensio de la nau o del leny. E qui contra fara, pagara per ban quascuna vegada. xx. sous. E si a quell mariner no metra les armes desusdites en nau o leny o altre vexell de qui acordat sera: e aquelles com request ne sera: no emprara que no dega hauer comptat de son loguer del temps que seruit haura ans sia guanyat al patro.

Item que tot mariner o ballester de nau o de leny que sia acordat, q̄ vaia en viatge de vltra mar e haia pres prestech o paga, deia iaure en la nau o leny de pux que la nau o leny haura comēçat a carregar, si es request del patro e dels mercaders, axi que de quatre nits ni iaga la vna quascuna ab les sues armes, axi que faça hom cōpte quel quart dela companya iaga en la nau tots vespres, e aquella nit haia e compte tot son loguer segons que pendrà lo mes. E si es a viatge haia la nit. xij. diners Barchñs, si donchs en lo acordament no sera empres q̄ sens loguer hi hagen a iaure. Empero en aço no es entes les nits, que en la dita nau o vexell iauran, apres que aquella nau o leny se comença desormeiari per anar en son viatge. E qui contra fara pagara per pena cada vegada. xx. sous.

Item que tota nau o leny o altre vexell que haia començat o no començat de carregar si noues de galeres o de altres vexells de enemichs

Llibre de Consolat

mits o cofaris seran en lo loch on la nau o leny sera que tots los mariners e ballesters acordats qui hagen pres prestech o paga, feta requesta a ells per lo patro o scriua o altre en loch daquells, deian entrar en la nau o leny ab lurs armes per defendre, e quey degan star tant cō al patro o a son loctinent placia, axi empero quels dits mariners cōpten a tot loguer. E si lo mariner o altre acordat nos recollia feta la requesta pach. xx. sous.

Item que tot mariner o ballester o seruiual o altre acordat de nau o leny o altre vexell dega estar a manament e a obediencia del patro o de son loctinent, de qui acordat sera, e si algu daquells cōtraftaua irofament o ab malicia al dit patro o a son loctinent, quels mariners els altres acordats de la nau o vexell prenguen aquell o aquells, qui aquest contrast faran, e quel meten en cep, e tenir lo, tro que aquell haïen en senyoria del loch: on sera lo patro, e aquell meten en poder del ordinari del senyor Rey, quin faça ço que de dret e per iusticia los para faedor, e que lo dit acordat no compte de son loguer, mentre itarra al cep.

Item que tot mariner e ballester se dega recollir aquell dia: quel patro li haura dit, si la nau o leny se deformeïara, e que encontinent q̄ sia recollit, dega cōptar en tot son loguer. E si algun mariner o ballester trobat sera en terra, com la nau o leny haia feta vela, que dega pa-

gar per pena vint sous.

Item si algū mariner o ballester o seruiual partira o exira de nau o de leny o altre vexell sens voluntat del patro o de notxer o de lur loctinent, que pach per pena quascuna vegada. v. sous, o stiga. v. dies pres en lo castell, si pagar nols pot. O si lo patro ho volra, que stiga al cep de la sua nau per cinc dies, e que no compte sou.

Item si algu o alguns mariners o ballesters o seruiuals partiran de nau o de leny sens voluntat del patro o de notxer o son loctinent de barca, que pach per pena quascuna vegada si es barca de penescalm de nau: çoes quascū daquells vint sous e si es barca altra de nau o altre vexell, pach quascu daquells deu sous per pena. E si pagar nols pot, que stiga quascu daquells per quascun sou. j. dia al castell.

Item que si algun mariner se auēdra ab lo patro o ab son loctinent de star en nau o leny stant en plaia o en algun altre loch e aquell mariner exira fora la nau e leny sens voluntat del patro o son loctinent, q̄ pach per pena quascuna vegada. xx. sous e que perda lo loguer, que li sera degut tro en aquell dia.

Item que si algun mariner o altre acordat sera atrobat dormant ala sua guayta que per quascuna vegada pach per pena, si es mariner de popa dos sous: e si es de proa vn sou.

Item si alguna nau o leny o altre vexell per fortuna de mar o de vēt vendra

vendra en terra a fōs q̄ls mariners e ballesters e seruicials e altre hō qui serā acordats de aq̄lla nau o leny o altre vexell, sien tenguts e degā aiudar cōtinuament a restaurar e a salvar la nau o leny o altre vexell el * arnes daq̄lla, e encara les robes e mercaderies, q̄ en aquella serā, axi q̄ls dits mariners e seruicials cōptē tota hora a tot lur loguer, tro quel patro los ho diga. Axi q̄ si aquells mariners o seruicials sen partiran e sen lunyaran, axi que ajudarā a salvar la nau o leny e exarcias e * arnes daq̄lla ne les robes o mercaderies q̄ en aquella serā q̄ no hagē cōtat del tēps, que seruit haurā, ansha gen a retre, ço que pres haurā a prestech o a paga, al patro e no resmēys s̄ls mariners o seruicials qui ajudar no volran hauran * arnes seus e robes en aquella nau o leny o altre vexell e seran saluades, e no ajudaran a salvar e a restaurar la dita nau o leny o altre vexell, q̄l * arnes e les robes daquells sien confiscades al senyor Rey. E que tota hora hagen aquells mariners o ballesters o seruicials qui no ajudaran, star presos tro q̄l prestech o paga hagen tornat al dit patro.

Itē si algū mariner o seruicial sera acordat p̄ patro d̄ nau o de lēy o dal tre vexell o per le scriua daq̄lla cocha o lēy: q̄ daq̄ll acordamēt o paga o prestech dega esser cregut lo patro o scriua de aq̄lla nau o lēy o altre vexell, axi q̄ la cort d̄l loc on lo patro o scriua acusara o req̄rra lo mariner o seruicial de seruar les

cōuinēces entre ells empreses, dega encōtinētpēdre lo mariner o seruicial, e aq̄ll pres tenir, tro q̄ haia satisfet plenariamēt al dit patro o a son loctinent, enço q̄ aquell mariner o seruicial sera tēgut segons la conuinēça del seu acordament.

Item que algun barquer o mariner ne altre no gostraure ne descargar denits de nau o de lēy o altre vexell, o en nau o en lēy o altre vexell gra ne altres robes sens voluntat del patro o d̄ son loctinēt. E qui cōtrafara pach per pena quascuna vegada. c. sous, e no resmēys sia aquell qui cometra tals faenes es tengut destar a dret al dit patro o a sō loctinent, enço que deura.

Itē q̄ si alguna p̄sona fara fer nau o leny o barca o altre vexell en la plaia d̄ Barchña, e a ops d̄la cōstruccio de aq̄lla nau o leny o barca cōprara fusta stopa clauo cotōs ancores e altres forniments e exarcias necessaries a ops dela dita nau o leny o altre vexell p̄ les quals deura diners ales p̄sones d̄ qui cōprades les haura, o si per aquell patro o * exercidor sera degut per iornals als mestres prestant lurs obres en cōstruccio daquella nau o leny o altre vexell, e aq̄lla p̄sona qui cōstruira aytal nau o leny o altre vexell dementre q̄s cōstruira se morra o se absentara o aq̄lla nau o lēy o altre vexell nauegar no pora axi q̄ * cōuēdras d̄ vēdre aq̄lla nau o leny o altre vexell q̄ aq̄lles persones a qui sera degut p̄ rao d̄ fusta clauo, stopa, cotōs ancores e altres forniments com-

O prats

* arrens
o or
meix

* lo ma-
teix

* lo ma-
teix

* lo ma-
teix

* p̄sona
qui t̄lo
carrec

* cōuin-
gues

Libre de Consolat

prats a ops de la dita nau o leny o altre vexell, o per raho de iornals, siē primers en tēps e pus poderosos en dret en lo preu ques haura de aq̄lla nau o lēy o altre vexell en temps ab les altres persones daq̄lla nau o lēy o altre vexell, enço q̄ bestret haurā, axi q̄ muller ne altre creador daq̄lla p̄sona no puga esser primer en temps ne pus poderos en dret a aq̄lles p̄sones aqui sera d̄gut p̄ les dites raōs, tro q̄ la nau o lēy o altre vexell haia feta vela en lo loch on sera cōstruida, sens en barch daq̄lles p̄sones, aqui p̄ aq̄lla raho sera degut. Feta empo vela daq̄lla nau o lēy o altre vexell sens cōtraft daq̄lles p̄sones aqui sera degut, q̄ de puy qualq̄ vegada si la dita nau o lēy se haura a v̄dre, q̄ en lo preu d̄ aq̄lla v̄guē primers aq̄lls, q̄ dret comu ordō. Saluo tota vegada, q̄l personer sia primer en la sua part a tota altra persona que sera crador daquella persona, qui aytal nau o leny o altre vexell haura cōstruit.

Item que algun barquer no gos traure de nau o de leny o altre vexell mariner o seruicial sens voluntat del patro o de son loctinent. E qui contra fara, que pague per pena cent sous.

Item que algun exauaguer pescador ne altre no gos metre ne lançar nāçes ab pedra ne ab senalles ne en altra manera en la mar de fons de xxv. passes enius çoes axi cō es del mur dela dreçana en senyes de axa loch tro al mur de sanct Daniel per aquelles metexes senyes. E qui

contra fara que pague per pena. c. sous. E no resmenys quel patro o son loctinēt o los mariners d̄ nau o de lēy o altre vexell pugā aquelles nāçes si trobades seran en la mar axi com diu de mur a mur, pendre e tallar sens alguna pena. Empero si algun pescador exaueguer o altre volra calar nāça o nāçes dins los dits termes ho puxen fer tan solament calant aquelles ab senalles plenes de arena.

Item que algun barquer o grōdoler no puga hauer ne tenir en son alberch per barqueiar sclaus si no tāsolamēt dos axi q̄ al laur de descarregar o carregar no puga tenir ne hauer sino tāsolament dos sclaus, axi q̄ aquells siē seus propis, e no daltre. E qui contra fara, que perda aquell o aquells sclaus, que mes haura en aquell laur.

Item que algun patro o exercidor o sobreposat en loch de patro no puga māleuar sobre les pats ne a ops daq̄lles, les quals los persones haurā fornides en nau o en leny o altre vexell, si aq̄lls personers serā presents en lo loch on aq̄lla māleutase fara. Ne aquell prestador no haia alguna obligacio sobre les parts daquells personers, la on lo seu prestech diga, que sia conuertit en profit daquella nau o leny o altre vexell, si dōchs nou fa d̄ expres consentiment daquells personers.

Itē q̄ tot personer de nau o de lēy o altre vexell puga per la sua part donar al encāt la nau o leny o altre vexell ab les sues exarcies, e aquella
vendre

vēdre aquí mes hi do publicamēt, e lo preu rebre e a si satisfer, sens em barch e cōtraft del patro daq̄llaans si req̄st ne sera lo patro sia tēgut de loar aq̄lla venda, qui feta sera. E que haia a pēdre, ço q̄ sobrara del preu leuada la part daquell personer, en tot loch on se vulla lo personer saluo en terra de sarrahins, axi empero quel comprador de aquella nau o leny o altre vexell haia a seguir e complir lo viatge, lo qual la nau o leny o altre vexell fer mat haura.

Itē q̄ si alguna persona cōstruira nau o leny o altre vexell, e aq̄lla cōstruccio sera en cōuinēt ab alguna persona q̄ li dega fornir e fer certa part, e sera entre ells empres de certes mesures de aquella nau o leny o altre vexell de que promesa sera aquella certa part, q̄ aquell personer haia a fornir e pagar dels seus bens aquella part dela qual conuengut sera entre ells axi quel batle del senyor Rey dega aq̄lla persona forçar a fer cōpliment a aq̄lla part cōuēguda entre ells. Empero si les mesures crexaran lo dit cōstruēt sens volūtat daq̄ll personer, q̄ en aquest cas no sia tengut de fer la dita part.

Itē q̄ si alguna nau o leny o altre vexell sera carregada o carregat d' robes e mercaderies e aq̄lla nau o leny o altre vexell sofferra fortuna o tēpestat de mar o de vent e correra aq̄lla fortuna de mar o de vent, o sera la dita nau o leny o altre vexell oppresa de naus o leny o galeres de enemichs o altres axi: que la dita nau o leny o altre vexell p' restau

ramēt e saluamēt deles persones o dela nau o leny o altre vexell e mercaderies e robes q̄ en aq̄lla serā haura a fer git deles robes e mercaderies qui en aquella o aquell serā, q̄ll patro ne son loctinent no puga ne dega fer git de aquelles robes e mercaderies, sens voluntat dels mercaders, qui en aquella nau o leny o altre vexell serā o de la maior partida d' aq̄lls, e de qui mes robes e mercaderies haura en la nau o leny o altre vexell o de lurs loctinents. Empero si en la dita nau o leny o altre vexell mercader o son loctinēt no haura, e cōuēdras de fer lo git p' lo mes dan esquiuar quel patro no puga fer lo git daquelles robes sens voluntat o requesta dels mariners: qui aquí serā, o de la maior partida daquells. Declarā empero que si lo dit git se haura a fer es fa: que totes robes e mercaderies e moneda e tot argent axi en peça cō en vaxella com en ioyes e cambi e cartes de deutes ques façen per raho de la nau e deles mercaderies, que en aq̄lla seran e margarites e draps dor e de seda e totes altres coses deguē pagar. Exceptat caixes, ço es la fusta e armes e vestidures e arnes de lits de qualque persones seran. E sia que les robes sien en cuberta, o sien sota cuberta.

Item que les robes saluades e gitades degā esser preades e estimades: axi com volran en lo loch: on la nau o leny o altre vexell port fara per raho del seu descarregament.

Llibre de Consolat

Item que la nau o leny o altre vexell dega esser estimat: segons la valor, que valra apres, que sera escapada de la fortuna, e sera en lo loc on port fara per descarregar, axi que dega pagar en lo git per la meytat de la valor que estimada sera.

Item que dega pagar la dita nau o lēy o altre vexell o son patro en lo dit git per tot lo nolit, q̄ li sera degut axi per les robes gitades cō saluades, axi quel dit patro haia tot son nolit axi de robes gitades cō saluades. E axi meteix quel patro sen puxa retenir perço que sera degut per lo loguer als mariners, o q̄ li cōuēdra a pagar en aq̄ll git, deço que sera degut a aquells mariners, sens contrast e em Barchña algu.

Item que si algun patro o son loctinent metra e carregara algunes robes o mercaderies sobre la cuberta de la nau o lēy o altre vexell sens voluntat del mercader, de qui seran, e aquelles robes o mercaderies conuendra per la dita fortuna gitar q̄ les robes o mercaderies axi carregades se degā perdre al patro e no al mercader, si donchs no serā carregades en la dita cuberta de voluntat expressa del dit mercader, axi q̄ les robes de sota cuberta ne altres daquelles desus expressades en quesque sien no façē ales robes, q̄ sien sobre cuberta. Declaran encara q̄ aquelles robes se haien primer a gitar que aquelles que fan les vnes ales altres.

Item declarā, que les robes qui irā de sota cuberta, no façē ales mer-

caderies qui seran de sobre cuberta si donchs no eren robes o mercaderies: que fossen dins caxes.

Item que sia licit al patro o a son loctinent de nau o de lēy o de altre vexell d̄ a turarse tates robes o mercaderies de aquelles, que aportades seran en la nau o leny: o altre vexell qui basten al valer del nolit, e del git, o de algun de aquells.

Item que si alguna nau o leny o altre vexell sera pres p̄ coffaris enemichs o altres, e aquella nau o leny o altre vexell se haura a rescatar, quels mariners haien a pagar en aquell rescat per lo loguer.

Item q̄ si alguna nau o cocha, o altre vexell gros de ls sotsmesos d̄l senyor Rey nauegāt ala vela encōtrara galera o coches o altres lēys armats de enemichs o daltres coffaris, e aquella nau o cocha o altre vexell gros se entēdra a defendre als enemichs, quels patrons de aquella nau o cocha o altre vexell gros per esquivar lur perill puxē esfondrar o desfer o metre a fōs o fer esfondra o desfer o metre a fons, si sera vist faedor ala maior partida d̄ls mariners de aquella nau o cocha o altre vexell gros, totes *tarides lenys o barqueso altre vexell poch qui ensemps ab aquella nau o cocha de aquells sotsmeses nostros nauegaran feta primeramēt denūciacio als nauegāts en aquella *tarida leny o barcha ab scritura feta per lescriua daquela nau o cocha, cō lo patro e mariners de aquellase volē defendre de aq̄lls enemichs per sal-

* nō de
vexell
petit

* lo ma-
teix

per salvar lurs persones e lurs bēs sens que no sien tenguts en pena alguna ne en restitucio faedora de aq̄lles tarides lēys o barq̄s ni robes: q̄ en aq̄lles serā. Empero si les tarides o lenys o altres vexells poch sāt furts, e a qui meteix haura cocha o altre lēy gros e los dits enemichs o coffaris sobreuēdrā en aq̄lloch on aq̄lles tarides o lenys o altres vexells poch sāt furts, e la dita cocha o altre vexell gros se volra defendre q̄ en aquest cas sia licit al patro dela dita cocha o altre vexell gros denūciant ho als patrōs deles tarides o lēys o altres vexells poch, q̄ p saluament de lur cocha o altre vexell gros se entenen a defendre, puxen metre a fons les dites * tarides o lēys o altres vexells poch per lur saluamēt, en axi empero q̄ la dita cocha o altre vexell groseles robes q̄ en aq̄lla serā, hagē a pagar lo dan donat a aq̄lles * tarides o lenys o altres vexells poch, a sou e a liura comptant, e axi meteix que les dites * tarides o lenys o altres vexells poch hagē a pagar per lur valor, e per les robes que en aquells seran, en la quantitat del dan donat, e axi meteix per sou e per liura per semblant forma, que es ordenat en git.

Item quel patro haia a nauegar la nau o lēy o altre vexell ab aq̄lles plaçes netes, e ab aquells mariners o altres apparellaments, que sera conuengut entre ell e los mercaders noliciants aquella nau o leny o altre vexell. E si lo patro carre-

gara la nau o leny o altre vexell: E fara vltra la conuinença, q̄ sera coneguda entre lo patro e los mercaders, que lo mercader ho haia a denunciar o notificar al ordinari, sis volta per tal q̄ aquell patro sia punit en la pena que posada sera entre lo mercader e lo patro en lo noliciament. E semblantment lo patro dels mercaders en los couinents perells promesos.

Item q̄ nulla persona estrāya q̄ no sia dela iurisdicció d̄l senyor Rey no gos boscar ne tallar ne trer ne fer trer fusta de roure o de olzina deles terres del senyor Rey. E qui cōtra fara, q̄ la fusta sia cōfiscada al senyor Rey o pague p pēa mil sous. E axi metex lo patro dela nau o lēy o altre vexell qui aq̄lla carregada haura o assaiara de traure, q̄ pague p pena altres mil sous. Declarā empero q̄l notxer e scriua e guardia son entesos per lo cōtinent de patro quascu de aq̄lls cō lo patro no sera present. E axi meteix aq̄ll, qui per patro sera posat p lo senyor e verpatro d̄ aq̄lla nau o lēy o altre vexell.

Itē quel senyor Rey ne officials seus ne altres no puguē enquerir de manar o hauer les desusdites penes dels mariners o ballesters o alguns, qui seran cayguts en aquells bans, sino com sera denūciat p lo patro o son loctinent o scriua de aquella nau o lēy o altre vexell e no en altra manera. Dels quals bās ho penes, o quals q̄ altres quantitats guanyades de part a part haia la cort o iutge on seran conuengudes, les

* sege-
tias ho
vexells
petits

*lo ma-
teix

*lo ma-
teix

Llibre de Consolat

dues parts a q̄ll qui accusara, la terça part. E daq̄stes coses deguē ha-
uer manamēt tots oficials del se-
nyor Rey e Consols de fruar e te-
nir aytant com el senyor plaura:

Quo circa vobis & vnicuiqz. ve-
strū dicimus, & distincte p̄cipiēdo
mādamus quatinus p̄dicta capitu-
la & eorū qđ libet: q̄ p̄ euidēti vti-
litate & publicasūt (vt p̄ dicitur) or-
dinata, iuxta eorū series seruetis a-
ctētius, & seruari faciatis ab om̄i-
bus incōcuisse. Datis Barchñe. x. Ka-
lendas Decembris, anno Domini.
M.cccxxxx.

ORDINACIONS

DE CONSELLERS

de Barcelona per lo con-
solat de Sici-
lia.

PRimeramēt ordenaren lo^s
Cōsellers els promēs de la
ciutat de Barchña per tots
mercaders e patrōs de naus e de
tots altres vexells de dita ciutat en
aço req̄sts e apellats: q̄ lo Cōsol q̄
sera trames a Mecina o a Saragof-
sa o a Palerm o a Trapana, sia tēgut
de iurar, q̄ faça tenir e obseruar e d̄
mātenir de son poder tots los furs
e privilegis, q̄ la ciutat d̄ Barchña e
de Mallorqs e la vniuersitat daq̄lls
hā en Sicilia. E de mātenir tots los
mercaders e patrons de naus e de
tots altres vexells e tot altre home
qui sia de la senyoria del Rey Da-

rago, E de la senyoria del Rey de
Mallorques, de qualseuol con-
dicio que sia e totes les lurs coses
en cort e en doana e en tot altre
loch: on los fos fet tort e sobres.

Item ordenaren, que tots mer-
cadors e patrons de naus e de tots
altres vexells e mariners deuen iu-
rar en poder del Consol de ma-
nifestar la moneda: que hauran
esmerçada en aquell consolat e
de la mercaderia que hauran ve-
nuda, e que sia pagat lo dret al
Consol: segons que dauall es con-
tengut. E quascu sia cregut per son
sagrament.

Item ordenaren, que tot merca-
der qui vēdra en Mecina o en Sara-
gossa o en Palerm o en Trapana,
villes q̄ sia de la senyoria d̄l senyor
Rey Darago, o d̄l senyor Rey d̄ Ma-
llorques, q̄ dega pagar al Cōsol de
tota la mercaderia, q̄ portara. j. gra
e mig per onça. E quel mercader
ne sia cregut per son sagrament: E
si perventura algun mercader no
pora vendre la sua mercaderia en
algun de aquests lochs de Sicilia,
e la volia portar en altres parts:
dien, que pague. j. gra menys quart
per onça e no pus.

Item dien, que si algun mercader
o altra persona portara moneda o
cābi en Sicilia, e la esmerçara, que
dega pagar al Consol. j. gra e mig
per onça axi com dites.

Item ordenan, que tot patro de
nau o altre vexell dega pagar al
Cōsol p̄ quascuna cuberta, q̄ la nau
haia. v. tarins, ells vexells atretal:

çoes a saber per quascun viatge, q̄l vexell carregara, o descarregara.

Item que quascun mariner dega pagar per quascun viatge, q̄ la nau o lo vexell fara vn carli al Consol, çoes a saber: que venga fora de Sicilia. Empero dien, que si algun mariner haura mercaderia, que puge a mes de .vij. òz: que dega pagar per la mercaderia, e no pague res per la sua persona.

Itē dien, que algun patro de nau o de altre vexell no pague res al cōsol per la sua persona, mas tots los altres deuen pagar. Mas si lo senyor dela nau o del vexell haura mercaderia o moneda o cambi que dega pagar, axi com los mercaders pagaran.

Itē ordenaren, que tot patro de nau o daltre vexell e tots mercades e mariners degan pagar al Consol tot lo que li sia degut per son consolat abās .iiij. iorns que degan partir de la terra ne del port.

Item ordenen, que tot patro de nau o daltre vexell e tot mercader e mariner paguen: lo que deuen pagar al Consol, la on lo vexell fara port. E si en algun altre loch de Sicilia descarregara alguna roba, que pague dela dita roba alla, hon descarregara, si lay ven, çoes lo cōsolat, de tant com aquella roba sia venuda. E com haia pagat consolat, aquell Consol li deu fer albara de aytant, com haura pagat pera q̄lla roba, e puys que no sia tengut de pagar cōsolat en altre loch: puf que puga mostrar albara daço que

haura pagat en algun loch de Sicilia on haura venut.

Item ordenan, que si voluntat de Deu era que algū mercader o altra persona moria en Sicilia, e aquell no hagues companyo: qui les coses de aq̄ll procuras: volen q̄l Consol ab promens mercaders degan pendre los bens e les coses de aq̄ll defunt, e quen degan fer inuētari, e q̄ sia mes en loch saluoper als amichs del mort o als Consellers.

Item ordenan: que si cas se esdeuenia que fossen companyons qui haguessen tretes comādes de Barçna o d Mallorques o daltre loc, e q̄ fos discordia entre ells e q̄ lo vn no volgues seguir la volūtad del altre, e q̄ lo vn de aq̄lls volgues portar la meytat deles comādes en altra part saluo en la ciutat de Barcelona o en Mallorques o alla on fos tēgut de les comādes, e laltre companyo nou volgues: e que requeris lo Consol que lin ajudas, dien, que lo Cōsol noliu deu donar * leser, ^{* licētia} ans ho deu liurar a aquell: qui les ^{ho facul} comādes vulla tornar alla, don les ^{tat} haia tretes, empero assegurant, que no le sport en altre loch.

Item ordenan q̄ si cas fera, q̄l Cōsol e los promens mercaders vehiē e conexiē, que algū mercader qui comandes tēgues daltre o daltres, e per ioch o per altra follia gastaua e malmetia, ço que hō li hauia comandat: diē quel Cōsol ab los altres promens mercaders qui aqui seriē quel li degā leuar tota la moneda, que li trobassen, e les altres mercaderies,

Llibre de Consolat

deries, e que ab consell seu li esmerçassen enço que esmerçar fes e pux que loy metessen en la nau, que anas en Cathalunya o en mallorques e ell meteix vengues en la nau, on la roba iria. E que fos escrit en lo cartolari del scriua dela nau que ell non pogues vendre gens ni alienar, e que dega esser liurada a aquells: de qui tengues les comandes. E si aquell no sen volia venir ab la nau: dien quel consol ab los mercaders metessen en loch saluo les coses daquell: entro que aquells de qui serien les comandes: hi haguessen trames, e quen fos fet: ço que ells manarien.

Itē ordenam, que si algun mercader o patro de nau o altre vexell ha uien mester lo cōsol, e ell ne hauia anar fora del loch on fos per defēdre o per mantenir algu aquell li deu fer sos ops de menjar e de beure e de caualcadures axi com a consol pertanga, e aquell consol no de gua pendre salari.

Item ordenam, que si cas se esdeuenia que per duaners o per altres oficials del senyor Rey de Sicilia era fet tort a tots los cathalans en general e que conuengues anar dauant lo senyor Rey, dien que si en fetes les messios al consol, qui y ira axi com a consol pertany, e les messions se degan fer per tots cominalment, ço es a saber, que fos feta ta-

lla als mercaders a als patrons dels vexells: qui en aquell loch sien.

ORDINACIONES

DE CONSELLERS
de Barcelona sobre fets maritims. Les quals fore publicades a vint y vn de Noëbre del any mil quatre cents tiēta cinc.

Ra hoiats per manament dels honorables mossen Guillem de santcliment caualler Veguer de Barchña: e del honorable en Mateu deç Valls batle dela dita ciutat, çoes quascun dells tant com se pertanga en lur iurisdicio. Ordenaren los Consellers e promēs dela dita ciutat per fauorir e endreçar los nauilis e altres fustes e la mercaderia, que daci auant tots e sengles patrons de nauilis e daltres fustes que siē de port de. D. salmes en sus hagen e sien tē guts hauer e menar ab tals nauilis e fustes scriua iurat, lo qual hagen a fer iurar segons capitol de consolat, e que seruaran les ordinacions següents.

Axi que sens scriua iurat tals nauilis o fustes no puguen esser nauigades ne patroneiades, ne scriua algu puga vfar, si iurat no es. E si lo contrari faran, no puguē comptar ne guāyar sou de lurs officis de patronies ni de scriuanies.

Item ordenaren los dits consellers e promens, que daciauāt tots e sengles cambis o prestechs fets e donats

donats a risch de nauilis o fustes, hagen apparer ab cartes publiques e autentiques, axi que altrament no sia feta execucio ne paga per cābis ne prestechs alguns donats a risch de nauilis o fustes, segons dit es, si nos mostra per les dites cartes. En les quals cartes hagen afermar los dits patrons e encara los scriuans, sin hi haura: hi consenten, confessant tots ab iurament, que aquelles quantitats quis donan a cābi o altre contracte a risch dels dits nauilis o fustes, son presos reuera tots fraus cessants, per ops e per necessitat o per spatxament daquells nauilis o fustes expressant en les cartes la necessitat opse spatxament lur, e que faran e tendran cōpte esparç en lo libre dela nau de quascū spatxament ops o necessitat de quascū loch o part, don partiran, per fer o seguir lur viatge. A si quels prestadors a tals cambis o cōtractes puxē saber e mostrar si ops sera, en quin spatxament ops o necessitat seran stats prestats e conuertits los dits cambis o prestechs, o se hauran reuera a cōuertir, tot frau cessant per los dits patrons o scriuāns, los quals sien tēguts e hagen a seruar e complir ad vnguem les ordinacions de Barcelona e capitols de consolat xant com sesguarda a quascū dells. E si lo contrari faran, que no pugā hauer ni guanyar sou algu de lurs officis de patronies ne scriuāies ans sien guanyats als altres personers. E mes auāt los scriuans deles dites fustes encorreguen en les penes cō

tengudes en los capitols de consolat. Hoc encara los patrons contra faents sien e romanguen obligats en bens e en persona per tals cābis o contractes, encara que los nauilis se perden en tal cas, si donchs no mostrauen legitimament dauant los consols dela mara lur coneguda, que tals cambis o contractes reuera tot frau cessant hagen seruit, o haguessen a seruir reuera en espatxament ops o necessitat de aquells nauilis o fustes.

Item ordenaren los dits consellers e promens, que daciauant tots e tengles cambis o contractes donats o fets a risch de qualleuol nauilis o fustes dels quals com stara en la maneradesus dita de tant com seran donats e presos per vn meteix spatxament ops o necessitat de vn meteix loch o part, encara q̄ hage differencia en tal cambis o contractes de temps, çoes que vns seran dontas primers e altres derters o abans o apres o pus lūy o pus prop, hagen esser graduats e executats e pagats dels dits nauilis o fustes o dels nolits e guāy de aquells, e en son cas dels bens del patro o altres abligats, egualment, comptāt e compartint aquells cambis o contractes a sou e a liura sens prioritat de temps ne milloria de dret.

Item ordenaren los dits consellers e promens que daciauant patrons alguns ne altres per ells no pugan pagar dar ne distribuir dels nolits guanyats o guanyadors en vn meteix viatge ab alguns nauilis

O 5 o fustes

Llibre de Consolat

o fustes de tot aquell viatge quantitat alguna per raho de cambis ni credits dels nauilis o fustes, que patroneian, en preiudici del sou degut o pertanyent ala companya e tenguts daquells nauilis o fustes de tot aquell viatge. E si ho fahiē: que dels bens de casa los patrons sien tenguts fer compliment al sou degut ala companya e tenguts daquells nauilis o fustes de tot aquell viatge.

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que tots e sengles mariners e seruiçials e tenguts de nauilis o daltres fustes, qui apres q̄ hauran rebut prestech senyal o paga, recusara seguir lo viatge daq̄lls nauilis o fustes sens causa iusta segons capitol de consolat, no solament hagen perdut lur prestech senyal o paga, segons vol lo capitol de consolat, mas encara sien tēguts tornar lo doble als patrons daço, que rebut hauran daquell viatge, e si los seruiçials no poran pagar lo doble, sien *escobats per barchña.

*açotats

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que tots e sengles mariners seruiçials e tēguts de nauilis e altres fustes dementre sien en viatge: sien tenguts e hagē a servir aquells nauilis o fustes don seran acordats, no exint ne partint se de aquells de nit ni de dia sens licencia expressa del patro o del notxer o del scriua sots pena de perdre lo sou: quil sera degut o si res haurá rebut, çoes pena de restituir tot ço que rebut haurá ab lo doble, e que

los patrons sien libertat de hauer e de donar tals mariners o seruiçials e tenguts de nau per fugitiu, E *escobats *lançar capolar aquells quascuna vegada que contra faran. Encara los seruiçials encorregan en pena de esser *escobats.

*açotats

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que tots e sengles mariners e seruiçials e tenguts de nauilis e altres fustes se hagen a recollir en los nauilis e fustes, don se ran acordats, ab lurs armes e forniments, pusque tenguen prestech senyal o paga, tota vegada que serã per partir en lur viatge, o per dubte de mal temps o en altra manera se hauran a leuar de son staci, on q̄ sien, e pusque sien requests per los patrons o scriuans de paraula, o sia tocat reuera a recollir per lo trompeta sots pena *descobar als seruiçials, e als mariners e altres tenguts de nauilis o altres fustes sots pena de cent sous per quascuna vegada, los quals puguen esser mesos en cõte de paga de lur sou.

*açotar

Itē mes ordenarē los dits Cōsellers e promēs, q̄ tots e sengles mariners seruiçials e tenguts de nauilis, venint de viatge ab qualseuol nauilis o fustes en la plaia de Barchña o en la costa sien tenguts e hagen star a servir en aquells nauilis o fustes a volūtate e ordinacio dels patrons, e acompanyar aquells, fins que siē licenciats per los patrons sots ban de cent sous.

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que tots e sengles patrons

* a loch
hōt fes
comēfa-
da o ale
guda

patrons e scriuans de nauilis e altres fustes, qui seran fetes o cōstruides de nou en la * itepa, o seran cōprades ia fetes abās que partesquē per fer viatge, sien tenguts de finir e cloure los comptes e libres del cost de la construccio daquells e delur espatxamēt. E que aytals cōptes e libres lexen en Barcelona en poder dels personers o dalguna altra persona a sa voluntat. En los quals comptes e libres los dits patrons e scriuans sien tengutse hagen scriure e continuar los forniments de les parts que qualcu dels personers hauran fornides, e ço q̄ resta a fornir de qualcu. E si lo contrari faran que ne puguen guāyar ne cōptar sou ne salari algu de sos officis d̄ patronies ne scriuanies ne metre en compte a personer algu daquells nauilis o fustes.

Itē ordenaren los dits Conselles e promēs, que tots e sengles patrōs e scriuans de nauilis e altres fustes sien tenguts e hagen qualcun viatge a comptar ab lurs personers de tots nolits profits e emoluments e guanys de aquells nauilis o fustes: segons vol capitol de consolat: e donar e liurar scrits a quascuns personers e albarans dels emolumēts profits e guanys quels pertocquen de aquell viatge, e mostrāt e comunicant a qualcu personer a sa volūtat los libres e comptes de la nau, o a alguna terçera persona de la qual se acordaran. E en cas que no sen puguen o vullen acordar, los dits libres e comptes a requesta de qual

seuol personer hagen a venir en poder dels Consols o de aquell o de aquells, qui per ells hi seran elegits los quals hagen poder de caucular e diffinir aquell libre o comptes. Axi empero que abans quel patroni scriua puga fer altre viatge ab aquell nauili o fusta ne puga comtar ne guanyar sou en aquell, sien tenguts e hagen a donar si e conclusio als dits libres e comptes e pagar ço que sia degut als personers per les lurs parts daquell nauili o fusta daquell viatge.

Item mes ordenaren los dits Cōsellers e promēs, que tots e sengles patronse scriuans de nauilis e altres fustes abans que partesquen per fer lur viatge, sien tenguts e hagen a donar e fer mostrar daquells als Cōsols de la mar o a aquells qui per ells hi seran assignats, si serā nauegadors * encunç acompanyats fornits e stanys segons deuen, e axi com se pertany. E si lo contrari faran, que no puguen guanyar ne cōtar sou algu de lur ofici de patronia ni de scriuania de tot aq̄ll viatge, encas empero que la dita mostra donada o feta sera, e per los Consols sera vist e conegut algun defalliment en aquells nauilis o fustes, q̄y puga esser per ells proueit migencant consell de promens, a carrech de quis pertanga per conseruacio e vtilitat de la cosa publica.

¶ Dels quals bans pecuniaris sien fetes tres parts eguals, la vna de les quals sia del oficial, qui fara la execucio.

* acūças
o a do-
bats

Llibre de Consolat

cucio. El altra part sia del acufador. E la restant terça part sia de les obres dels murs e dels valls de la dita ciutat.

Retenense empero los dits Consellers e promens, que si en les presents ordinacions e bans hauia algunes coses escuras o dubtosas, que ells o los successors lurs ho pugan esmenare, declarar e interpretar ay tantes vegades, com se vullen a lur coneguda.

Seguexense algunes leys e ordinacions tretes de Recognouerunt proceres. E daltres tocants a casos maritims e mercantiuols.

In Recognouerunt proce. a. xxiiij. cap.

Item que los mercaders o mariners qui han promes anar per mar e son de espatxament, aquells tals per noues causes no puguen esser detenguts, pus hagen assegurat en lo retorn del viatge proseguir la dita causa, e aço pus la nau barca o leny sia en mar, o aparellada per varar.

In Recognouerunt pro. a. lxxviii. cap.

Item si algu sen porta comandes en viatge que la muller daquell qui te les comandes ne altre creador no puga demanar ne defensar a-

quelles mercaderies, que seran portades de aquell viatge, en lo qual les coses seran stades comanades, per raho de dot, o per altra qualseuol: fins atant que aquell o aquells qui hauran fetes les comandes, hagen recobrat aquelles comandes, o les mercaderies comprades de aquella pecunia.

Altra del Rey en Iachme de allo meteix.

NO en Iachme per la gracia de Deu &c. Als fels e amats nostres lo Veguer e batle de Barcelona &c. Entes hauem q̄ alguns mercaders fan viatges en algunes parts prenent comandes de algu o de alguns ciutadans de Barcelona, e si en aquell viatge se moren, les mullers de aquells fan aquelles comandes sues per lurs dots. Perço cō aço sia contra tota raho, diē e manam a vosaltres, que si peruentura la dita causa se esdeuedra en esdeuenidor: no obstant la demanda per les mullers de aquells mercaders defunts feta, les dites comandes re tre e restituir façau a aquells, qui les hauran dades, e qui aço mostraran per publich instrument o per testimonis sufficients. E aço en alguna manera no muden.

Dada en Caranyena a .ij. Idus de Agost. M. cclxxj.

Ordinacio de Consellers de Barcelona per fet de cambis.

* Es re-
uocada

ARa hoiats per manamēt del Veguer. Ordenarē los Consellers e promēs dela ciutat de Barcelona per esquiuar grans frauds e diuersos damnatges que souint en complir los cambis deius continguts se seguien a molts, que tota persona de qualque stament ley o condicio sia, a qui del dia present en auant sera presentada en la dita ciutat per qualseuoi alguna letra de cambi, haiā a respōdre a aquell qui la presentara dins .xxiiij. hores apres que lali haura presentada, si complira lo cambi o no. E la resposta que fara, haia scriure al dos dela letra, e la iornada e hora quels sera presentada, e haia a tornar la dita letra a aquell, qui lali haura presentada. E si aquell aqui la dita letra de cābi sera presentada, no haura feta la dita resposta dins lo tēps de .xxiiij. hores, que lo dit cambi li vaia per atorgat, e no resmenys sia tengut e obligat a fer bon compliment dins lo temps, en la dita letra del dit cambi contingut.

*PRIVILEGI DEL
Rey Alfonso donat en Barcelo-
na a vint y cinc de Maig
del any mil quatre cents
trenta dos.*

ITem atorgan capitol, que qualseuulla tenint offici o ministeri qui comprara alguna mercaderia a ops de son offici o ministeri, o sia mercader o altre, quis abata que sia

pres en persona axi com seria pres per comāda, si donchs mostrar no pora que per cas fortuit haia perduda aquella. E perço statuim perpetualment esser obseruat en la dita ciutat de Barcelona que qualseuulla qui haura pres algūa cosa per al offici seu, e request dauāt los iutges nostres ordinaris no satisfara a son creador sia entes e hagut per abatut e sia pres encontinēt, e pres sia detengut iuxta la constitucio.

*Capitol de cort en Barcelona, a.
8. de Octubre. N.º .ccccclxxxj.
Que causa no sia treta de con-
solat per donacio feta a pu-
bil o a viuda o a mi-
serable.*

ITem com per traure algunes cau-
lies de pēdents de fets e actes mer-
cantiuols e maritims dela cort del
consolat, on les dites causes sumari-
ament e de pla ab consell de pro-
mēs son decidides e determenades
souint se segueisca, que fraudulo sa-
mente estuciosa son fetes dona-
cions transpostacions e altres con-
tractes a algunes persones, çoes viu-
des, pubils, o miserables, los quals
apres sots color dels casos per me-
sos trahen les dites causes de la
dita cort del dit consolat, fahent
aquelles euocar en altra part e axi
fan dilatar les dites causes. Pertant
supplica la dita cort sia merçe vo-
stra proueir e ordenar, que si dona-
cions transpostacions o altres cō-
tractes

Llibre de Consolat

tractes seran fetes a viudes pubills o miserables persones, per virtut de les quals les dites causes se poden traure de la dita cort del consolat, e euocar en la vostra real audiencia o en altra part si tals donacions o transpostacions no erē stades fetes al menys vn any abans del dia de tal euocacio, que aquelles tals donacions transpostacions o altres contractes freturen de tota efficacia e valor, quant es per traures les dites causes de la dita cort de consolat. Axi que en tal cas tals causes se hagen a proseguir e determinar en la dita cort del consolat, les dites donacions transpostacions o altres cōtractes e euocacions en res no obstant. E aço meteix sia seruat en tots los consolats de mar del principat de Catalunya.

¶ Plan al senyor Rey lo contengut en lo dit capitol.

GVIA TGE A AQVELLS
qui volran anar vltra
mar o de alla
venir.

ITem que lo senyor Rey per si e per tots hereus e successors seus per tenor del present capitol e en sa bona fe real guia e assegura tots e sengles mercaders de qualq̄ senyoria e iurisdiccio sien, e altres qualseuol persones, axi estranyes com sotsmeses sues, de qualq̄ grau stament ley condicio e prehem-

nencia sien: qui ab naus o vexells en les parts de Alexandria e terres del solda de Babilonia sotsmesos nauegaran, o daquent mercadeiāt o tornant portaran vendran o trametran aquelles robes, bens mercaderies, que ells volran, exceptades empero coses de dret comu vedades axi q̄ les dites persones e qualcuna delles sens contradiccio del dit senyor e de officials seus e daltre qualseuol, segons que a lur profit mils conexeran expedient, e sens alguna temor del dit senyor, e de inhibiciōs pells fetes e faedores, e d penes posades e posadores cōtra los nauegāts ales parts damūtdites, e encara de marques o de represalies del dit senyor o sotsmesos seus fetes o faedores: puguen per sis mesos ans del partiment de les dites naus o vexells faēt lur viatge, e per, iiij. mesos apres que les dite: naus o vexells seran tornats en Barcelona anar star e tornar per tota la terra e senyoria d̄l dit senyor sots se guiatge e guardia special del dit senyor saluament e segura, e sien lliures quitis e immunes sens contradiccio e empatxament e sens alguna marca o represalia redempcio questio exaccio o qualseuol extorsio del dit senyor o d̄ officials seus o daltres qualseuol, e vol e atorga lo dit senyor que quant als mercaders de qualque senyoria sien, qui hagen en les dites parts Alexādria terres del dit Solda sien o seran, e volran partir daquelles parts o terres per venir en les parts occidentals o

tals o daça mar, iatsia en les dites naus o vexells no fossen anats, e quant encara a mercaderies e coses o lurs persones en les parts de les iuridiccions del dit senyor o en altres qualseuol volran metre o carregar aquest guiatge e seguretat sia estes axi en les terres e iurisdiccions del dit senyor cō de sos sotsmesos. E promet lo dit senyor, q̄ per les coses damunt dites o per raho o occasio daquelles iames no fara a les dites plones o a alguna daquelles o a bens lurs o algun dells alguna peticio questio o demāda en iuy o fora de iuy, ans lo dit senyor guiāt aquelles persones e lurs bens mercaderies e coses absol diffinex remet e relaxa a les dites persones e als seus per tostēps tota accio, questio peticio e demanda e encara tota pena ciuile e criminal ordinari o extraordinari statutida estatuidora o altra qualseuol, que a aquelles persones e a quascuna delles pogues esser fetaproposada o moguda per raho de les coses damūt dites, axi per raho de inhibicio o de inhibicions per los senyors Reys auie pare del dit senyor Rey de bona memoria, e p̄ lo dit senyor feta o fetes o faedores com per qualseuol altra raho. Axi que les dites perso-

nes o alguna de aquelles iames per les dites coses o alguna daquelles no puguen esser preses detēgudes empatxades vexades inquietades o conuengudes en iuy o fora iuy o p̄ aço per pena a alguna mutilacio esser cōdenades. Ne lo dit senyor o sotsmesos seus qui marques o represalies obtinguessen o officials seus no puguē res de les dites persones o dalguna delles o de lurs bēs o de alguns daquells demanar ne exir o hauer, e promet encara lo dit senyor a les dites persones, que algun empatxamet o embarc. o altra cosa contraria no dara ni darfara o consentira per qualseuol cas o necessitat quant q̄ sia fort ni en altra manera a les dites naus o vexells o a alguna o a algunes de aq̄lles, ne als mercaders o mariners de aquelles o de alguna o dalgunes de aq̄lles, de q̄ lurs viatges o viatge se pogues en alguna manera trobar o retardar. Ans qualseuol inhibicions o penes p̄ lo dit senyor o officials seus posades o posadores no contrastats pusquen les dites naus vexells e quascuna delles ab mercaderies mariners e altres plones e ab robes mercaderies e bens lurs licitament e sens pena fer e complir lur viatge.

¶ Lo serenissimo Rey don Ferrando en la segona cort celebrada en Barcelona en lany M. cccclxxxiiij. en lo capitol. xx. atorga, quels alcaldes de la seca, sien tenguts de fer prestar seguretat de iuy als litigants en lur cort per actes mercantiols com ne disposa aq̄lla cōstitucio d̄ la reyna Maria.

ORDINACIONS DE CONSELLERS DE BARCELONA derrera ment fetes sobre les segure- tats maritimes. Ca- pitol. I.

Ra hoiats tot hom generalment per manament del honorable mossen Antoni pere de roca crefpa, caualler regent la vegueria, e de mossen Guillem ponçgē batle de la present ciutat de Barcelona, çoes de cascun dells tant com ha esguarta la iurisdiccio.

Ordenaren los Consellers e promens dela dita ciutat, que com en temps passat sien stades fetes diuerses ordinacions sobre les seguretats maritimes e mercãtiuols, quis fan sobre rischs e perills de nauilis, robes, cambis, mercaderies, e hauers, les quals per la concorrencia del temps han mester correccio, mutacio, e esmena, que aquelles dites ordinacions sien conmutades en los capitols següents. E que les presents ordinacions tan solament de huyauãt, en e sobre totes seguretats daquẽ faed cres sie obseruades hauets per reuocades e nulles qual seuols ordinacions fins lo dia present fetes sobre les dites seguretats.

Primerament ordenaren los dits Consellers e promens: que tots e sengles nauilis e fustes axi de vassalls e subdits del senyor Rey com de estrangers: de qualseuol nacio sien, e tots cambis dats a risch daquells, e totes robes mercaderies, e tots hauers quis carregaran sobre los dits nauilis o fustes, os nauigarã ab aquells en qualseuol parts del mon, de quis vulla sien: çoes axi de vassalls del dit senyor Rey, com de estrangers, pügan esser assegurats e assegurades en Barcelona, çoes de vassalls del senyor Rey de les. viij. parts fins en. viij. parts, e de estrãgers de les. iij. parts fins les. iij. parts tan solament del ver cost daquelles en lo qual cost puguen esser compresiots tots los espatxaments e altres despeses e cost de tals seguretats. E que lo quis fara assegurar, e de qui seran los dits nauilis, cambis e robes, mercaderies e hauers, hagẽ a correr risch, çoes los vassalls de la magestat del senyor Rey dela vuytena part, e los estrangers dela quarta part vertaderament. E si era fet lo contrari directamet o indirecta que en tant com seria de mes auãt deles.

de les set parts dels vassals del senyor Rey e de les tres parts dels estrangers: sia nulla e no a, profit als assegurats, e los aseguradors hagen guanyat tots los preus de les seguretats ne per tant com seria mes de les set parts e de les tres parts los aseguradors puxen esser conuenguts, nen puxa esser fet iuy algu. Entes empero e declarat que sino s'pora hauer lo vertader cost de les robes, quis carregaran en Barcelona, se haia a metre lo cost segons les patxament del general. E si sobre tals nauilis, fustes, robes, mercaderies o havers seran presos cambis que aquells tals cambis se hagen a deduir de la estima de tals nauilis o del cost de tals robes, mercaderies, o havers. E mes vltra aquells cambis los assegurats haien a correr risch, ço es los vassals del senyor Rey la vuytena pt, e los estrangers lo quart en la forma de sus expressada. Entes empero e declarat, que robes ne nauilis qui sien de persones, qui sien enemigues del senyor Rey, ne de amichs qui tenguē participi ab aquells, en dites robes e nauilis, no puxen esser assegurades e asegurats en Barcelona directamēt o indirecta, presuposat fossenguiades e guiats dites robes e nauilis. E si sera fet lo contrari, q̄ tals seguretats siē nulles e no sen puga fer iuy algu. Entes empero que abans no puguē esser fetes tals seguretats sobre los dits nauilis e fustes o cambis donats a risch daquells, hagen

esser estimats e estimades per los honorables consols ab concell de promens e iusta aquella estima, la qual se haia a designar en les cartes de tals seguretats, se haia a deduir la vuytena part per lo risch de les fustes, qui seran de vassals del senyor Rey, e lo quart per les fustes que seran de estrangers. Lo qual risch son tenguts correr los assegurats, segons de sus es dit. Axi empero que tot lo risch de tals nauilis e fustes puga esser reduit e assegurat sobre lo buch daquelles. Empero si cas sera, q̄ lo buch de tals nauilis lo risch dels quals sera reduit e assegurat sobre lo buch, se p̄dra, e los membres e arreus de aq̄lls se trobauē o saluauen, q̄ la valor daq̄lls arreus haia a cōtribuir per porrata de lur valor en la perdua del dit buch, çoes per la valor daço q̄ daquells se saluara, e en tal cas dits buch e arreus siē hagats per agermanats e sia cōtat, axi com si eran agermanats.

Que robes carregades dalla lestreet per portar en flandes o en barbaria &c. ne nauilis nos puguē assegurar.

Cap. 2.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens que robes algunes quis carregaran dalla lestreet de gibaltar en qualseuulla loch o lochs p̄ portar a les parts de flades o d'anglaterra o en qualseuol altre loch dalla lestreet d'anglaterra o en tota la barbaria ne les fustes q̄y nauigan,

P

garan,

Llibre de Consolat

garan, per quant es ignorat, quines fustes lon, ne sen pot saber la veritat deles robes, quis carregan en dites fustes, no pugan esser assegurades en Barcelona: ni sen pugan fer iuy algu. Ans los asseguradors ipso facto sien absolts de tals seguretats. Exceptat empero les robes qui seran de ciutadans de Barcelona, que aqueilles puguen esser assegurades, corrent lo risc los assegurats de la vuytena part, segons damunt es dit. E si les robes seran carregades dalla lestret de gibraltar e les fustes vendran daça lestret, pus no vagen en la barbaria, pugan esser assegurades en Barcelona, corrent lo risc dela vuytena part los vasalls del senyor Rey, e los estrangers del quart, segons que es dit damunt.

Que totes robes e nauilis qui venguen en Barcelona on iscan se podan assegurar. Capitol. 3.

Item ordenaren los Consellers e promens dela dita ciutat, que qual seuol robes e mercaderies quis carregaran en qual seuol parts del món per aportar en la present ciutat de Barcelona, e per semblant qual seuol nauilis o fustes ab quis carregaran dites robes o cambis dats a risc dels dits nauilis o de robes, e les robes e mercaderies quis carregaran en Barcelona, encara que sien de enemichs del senyor Rey, e los nauilis o fustes ab quis

carregaran dites robes, e los cambis dats a risc de dits nauilis o de fustes o de robes puixen esser assegurades en Barcelona fins en los tres quarts e no mes auant del ver cost, compres los espatxamets e cost dela seguretat.

Robes carregades en alexandria se poden assegurar al que valran al comptant en Alexandria, e que sen puxen concordar. Cap. 4.

Item ordenaren los Consellers e promens, que per quant moltes robes mercaderies e hauers se carreguen en Alexàdria, E aquelles nos compren a diners comptants, ans les hã per mija de barates de altres robes mercaderies e hauers ab grã sobremesa, e p cõleguēt bonamēt no porie metre lo cost vertader de les dites robes mercaderies o hauers enles cartes de tals seguretats per tant ordenaren los dits Consellers e promens, que daciauāt enles dites cartes deles seguretats hagen a metre lo que valrà al cõptāt aquelles tals robes e mercaderies, quis carregarã en Alexàdria. E daço se puguē cõcordar los assegurats e los asseguradors, estimant aq̃lles robes e mercaderies honestament.

Que los asseguradors no hagen guanyat, sino per lo que hauran corregut de arrisch. Capitol. 5.

Item

ITē ordenaren los dits Cōsellers e promens, q̄ si cas sera, q̄ les dites robes, mercaderies o hauers no erē carregades, o sin hi hauia ã carregades, pero no tates, q̄ bastasē a cōplimēt deles quātitats assegura des, e ala vuytena part ãl risch, si seran de vassalls del senyor Rey o del quart si serā de estrāgers, o los cambis no erā dats, o les naus o nauilis o altres fustes no erā exides o entra des q̄ en tal cas los asseguradors no hagē guāyts los preus de tals seguretats ni en tot ni en part sino p̄ tāt quant haurien corregut de risch. E si noy hauia res carregat, o los dits cambis no eren dats, o les naus nauilis o altres fustes no eren entrades o exides, en tal cas los asseguradors sien tenguts restituir los preus que haurien rebuts de tals seguretats.

Que algu no puga esser assegurat en altra part mes auant de les set parts los vassalls del Rey, corrent lo risch de la vuytena part, e los estrangers ã les tres quarts.
Cap. 6.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que algu quis sera fet assegurar en altra part nos puixa fer assegurar en Barcelona, sino per tant com li mancaria fins ala suma deles set parts si seran de vassalls del senyor Rey corrent tostemps lo risch de la

vuytena part. E si seran de estrangers del tres quarts corrēt lo risch del quart. Ne lo quis sera fet assegurar en Barcelona nos puga fer assegurar en altra part, sino fins a compliment de les set parts si seran de vassalls del senyor Rey, corrent tostemps lo risch ala vuytena part. E si seran de estrāgers, fins a compliment dels tres quarts corrent tostemps lo risch del quart. E si sera fet lo cōtrari no puga valer al assegurat, ni noure als asseguradors, ne segōs dit es, puguē esser cōuenguts, nen puga esser fet iuy algu, guanyant tostēps los asseguradors los costs ã tals seguretats, e ço q̄ de mes se seriā fets assegurar a p̄s tals seguretats, sia a profit e a vtil ãls dits asseguradors, çoes quels haia esser e si a pres en compte de les quantitats per ells assegurades.

Que totes les seguretats se hagen a fer ab cartes publiques.
Capitol. 7.

ITem ordenaren los Consellers e promens, que totes les seguretats se hagen a fer ab cartes publiques preses per notaris publichs de Barcelona e no ab polices o albarās o altres scriptures priuades. E si seran fetes ab albarans polices o altres priuades scriptures, directament o indirecta, que tals seguretats albarans polices e scriptures priuades ipso facto sien nulles e de nengun effecte, ne a pagar a q̄lls los asseguradors puxen esser compellits

Libre de Consolat

pellits, nē iuy algu ne sia o puxa esfer fet. E vltra les nullitats daq̄lles los assegurats e aseguradors: E lo terçer o corredor qui en tals actes entreuenir se estēdrā sien encorreguts e incorreguā quascū de ells ipso facto en bā çoes lo assegurat de tāta quātitat, cō se faria assegurar, e lo asegurador dē tāta quātitat cō hauria assegurada. E lo corredor o terçer encorrega en bā dē deu liures. E de dits bās la terça part sia adquisida al oficial, qui faria la execucio, e l'altra al acusador, E l'altra terça part ala obra dela lotia de la dita ciutat.

Que algū corredor no gos fer cōtra les presents sots priuacio de son offici. Cap. 8.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que algun corredor no gos fer contra les presents ordinacions sots pena de esser inhibit e priuat de son offici vltia la pena damunt contenguda.

Que los qui asseguraran hagen a iurar, e que designen les robes per cost. Cap. 9.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens: que tots e sengles quis faran assegurar en nom propi o de altre hauer plen poder, o prometent en nom propi de rato habendo, haia primer a

iurar, q̄ aquelles seguretats son ver taderes e no fictes, e q̄ les coses que fan assegurar, son lurs propries, o d' aquells, per quis fan assegurar, o de lurs participis o daltres hauents part o interes. E que posen e designen en les dites seguretats distintament e clara, tant quant possible los sia: les coses, sobre les quals se fan assegurar, çoes pes nombre cost o valor, e si seran nauilis, la esti ma: segons damūt es dit. E que nos son fetes e posades sobre aquelles coses seguretats en altrapart, ni sen hi faran o posaran apres de aquelles en altra part. E si seran fetes os faran, que en continent que ho sapien, ne auisaran los aseguradors, en farā fer mēci e en lo peu de la seguretats, narrāt cō son auisats, q̄ sobre aquelles coses abans o apres se son fetes assegurar en lo loch que seran fetes e les quantitats quey serā fetes. E si ho hauran o no haurā denūciat, e sera declarat per los cōsols tal qui ha posada la seguretats, hauer ho sabut e no hauer ho denūciat, q̄ en tal cas tals seguretats sien hagudes per fraudulentos e posades ab frau e fictes, e no sien dealgun effecte, tostemps hauer guanyat los aseguradors los preus de tals seguretats. E en tal cas tals assegurats sien encorreguts en ban de cent liures Barceloneses, del qual ban sia adquisida la terça al acusador e l'altra terça pt al oficial qui faria la execucio, e la restant terça part ala obra de la lotia.

Que

Que los asseguradors hagen a iurar que la ferma que fã es verdadera. Capítol. 10.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que tots esengles asseguradors abàs que no fermaran en les seguretats hagen a iurar, que la ferma que entenen a fer en la seguretat, es verdadera e no ficta ne feta per frau o decepcio alguna, ne per que altres sots color dela sua ferma, ne per la ferma que designa altres hi fermen.

Que les seguretats se hagen a causar per pacte segons les presents ordinaciõs. Capítol. 11.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, quels assegurats e asseguradors en lacte e ferma de les seguretats hagen a deduir totes les presents ordinacions entre ells en pacte, e fer e causar aquelles iuxta forma deles presents ordinacions, e iurar e prometre, que en tot o per tot seruaran aquelles ala letra. E que per raho deles dites seguretats faran iuy en la cort del cõsolat, e no en altra part o iuy, e renunciem a lur proprie apropiat e priuilegiat for en e per la forma, q̄ de uall en vn capítol sera declarat, e per los notaris millor parra esser adaptat ala substancia de aquell.

Que no poden declinar de for dels Consols. Cap. 12.

ITẽ ordenarẽ los dits cõsellers e promens, q̄ per tãt cõ les dites seguretats sõ cõtractes tals, q̄s fã per endreça d̄la mercaderia, e es imper tinẽt de, e per les q̄stions quin surtẽ e execucions quis hã a fer p̄ causa da q̄lles, se haia a fer iuy dauant altres cõsistoris ne p̄sones sino dauant los dits cõsols de mar, e en cas d̄ appellacio del iutge dels apels, q̄ tals q̄stions d̄termena e ha determenar, se gõs forma d̄les p̄sents ordinaciõs, E segõs costũ de cõsolat, e ab cõsell de promens, q̄ daqui auant algu quis sera assegurat, o haura assegurat, no puga declinar de for o iuy d̄la dita cort del cõsolat, ni euocar p̄ qualitat alguna les causes deles dites seguretats dela dita cort. E si sera fet lo cõtrari, q̄ lo quis sera assegurat recorrẽt d̄l dit iudici en altra part p̄ qualitat o en qualseuol altra manera encorrega en ban e aq̄ll de bon grat en la carta se impos e cõsenta q̄ la accio q̄ a ell se pertãyeria abàs de esser pagat per causa deles obligacions a ell fetes: si a perduda e los asseguradors reos siẽ absolts e liberats e en tal cas se imposen silenci. E si apres q̄ seran pagats los assegurats: fahiẽ euocar les causes p̄ qualitats o en altra manera exir del iuy dels dits consols encorregã en ban: lo qual ables cartes de bon grat se imposen, E de restituyr les quantitats: que rebudes haurien e adquisides als asseguradors, tota excep-

Libre de Consolat

cio postposada. E los asseguradors qui tal for declinarien o per qualitat o en altra manera del consolat tals causes euocarien en alguna manera, encorreguen en ban, e aq̄ll bā ab les cartes e promissions e obligacions que faran se imposen, e consenten que ipso facto les quantitats que serā demanades, sien hagudes per cōfessades, e totes excepcions a ells per tanyents, e per les quals se puguen escusar de tal paga: sien ipso facto nulles, e aquelles als assegurats remetem e renūciam, e ara per lauors e lauors per ara a pagar a ells meteixs condemnem per pena, E en loch del dit bā que de bō grat se imposen, als dits assegurants aquella quantitat que per tal seguretats los sera demanada ensemps ab totes les mesions que per demanar aquelles se serien fetes, roborant totes les dites coses ab iurament, e encara ab renunciacions de propi for: e ab totes aquelles clausules e stipulacions, que seran vistes e ser vtiles e necessaries al negoci a coneguda del notari rebent, o en poder del qual se firmaran tals seguretats.

Que no gos sē posar paraules derogatories a les presents ordinacions. Capítol 13.

ITem ordenaren los dits Consellers &c. que en seguretats algunes no puxen esser posades o meses per pacte algu paraules algunes

derogatories a les presents ordinacions, ne que digan valega o no valega, o haia o no haia, ne quel assegurats si sera vassall d̄l senyor Rey uo corregga la vuytēa part de risch, e si sera estranger, lo quart, ne per alguna manera puixa esser renunciat a les presents ordinacions, com sien fetes es facen en fauor e vtilitat de tota la cosa publica, o tal renunciacio si fos attentada de fer sia ipso facto nulla e no haia algun effete.

De pena de notari. Capítol 14.

ITem ordenaren los Consellers e promens que tots e sengles notaris en poder dels quals tals seguretats serā fermades, hagen primer e abants de totes coses hauer iurament dels asseguradors, e migençā aquell aquells dits asseguradors interrogar, que la ferma que entenen a fer en tal seguretats, es verdadera, e que nola fan per frau o saluataria alguna, e que nou fan, per que altres apres dells firmen. E causen les dites seguretats segons forma deles presents ordinacions, e no dexint o partint se daquelles. E que abans que reben ferma alguna de algū asegurador, hagen primer hauer la ferma daquell quis fa assegurar. Ne per lo semblāt fer senyal algu en dita seguretats, ne per alguna deles dites parts per metre hi sia fet, per lo qual fos causa de no correr risch del vuyte e d̄l quart, segōs damunt

darnunt es dit. E si lo contrari farà sien tenguts al dan e interes, que lo assegurat o assegurador hauriẽ per ells no hauer fetes les dites coses.

Que les seguretats que no seran pagades, no valegan. Capítol. 15.

Item ordenaren los Consellers e promens que les seguretats que faran, no puguen hauer efecte algu, ne valeguen fins a tãt los preus de tals seguretats sien entegramẽt pagats realment e de fet, e los assegurats hagen fermada la seguretãt en la forma de sus dita

Que les fermes dels asseguradors hagen força de vn meteix concepte. Capítol. 16.

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que les fermes dels asseguradors de vn meteix cõtracte hagen força de vn meteix cõcepte, encara que sien fetes sots diuersos Kalendaris, e que prioortat de temps entre ells en lurs fermes no pugã esser allegada ne per iuy algu sia admesa.

Que si eran noua de la perdua, que no valega. Cap. 17.

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que sis conuendra fer posar o fermar seguretãt alguna sobre nauilis fustes o cambis

mercaderies robes o hauers, quis carregaran o partescan daltra part fora dela present ciutat, e aquelles fustes cambis mercaderis, robes e hauers eran ia perduts. O cas si hauiã seguit en tal manera, que lo dia dela ferma dels asseguradors o dalgu daquells podia esser sabuda noua en Barcelona dela perdua o cas seguit, que tal seguretãt sia nulla e haguda per no feta, els asseguradors no hagen guanyat preu algu, ans hagen restituir aquell tota excepcio remoguda. Ne los asseguradors a pagar tal seguretãt puguen esser compellits en iuy en alguna manera, ne iuy algu pugã esser fet. E per remoure tot dubte del tẽps dins lo qual poria esser sabut, declaram los dits Consellers e promens ordenants, que si tal fusta se perda de ça mar, çoes en tal part q̄ noua se pugã saber per terra lens passar mar, sia entes per hauer hi bastat temps cõptat cascuna legua per hora, çoes per tantes legues tãtes hores del loch o d'la hora que conuendra perdre o seguir cas algu ales coses assegurades: p lo qual los asseguradors haguẽsẽ a pagar les seguretats o quãtitat alguna en Barcelona. E sis perda os seguira lo cas en tal part, que la noua haia a passar golf o mar: Sia comptat tal temps del loch e hora, a on de ça mar la noua seria primer venguda os seria sabuda, e daquell loch cõptant legua per hora, e si peruentura tal noua venia de punta per mar en Barcelona, que aquell temps sia

Llibre de Consolat

comptat e haguť per cert daquell moment que la dita fusta haura da da lengua o presa terra en tal mane ra, que pus temps bastas a coneguda dels consols a poder esser peruē gut a noticia d'el assegurat, abās que tals seguretats no fermaren, aque lles seguretats sien nulles en la for ma desus declarada. E si sera cas, q̄ lo quis fara assegurar, sabra la noua dela fusta perduda ans de fer la se guretats, en tal cas en corregea en bā de cēt liures Barceloneses del qual ban sia adquirida la terça part al ac cusador, eialtra terça part al offi cial, quin faria la execucio, e la re stāt terça part ala obra dela lotia.

Que virtualles poden esser assegura des en tota manera. Ca pitol. 18.

ITem ordenaren los dits Conse llers e promens que forments or dis ciuades legmus arroços vi e oli carregat reuera per portar en Barcelona puguen esser assegura des en Barcelona, en res no obstāts les presents ordinaciōs per lo cost e o estima, ques concordaran, e tāt com les presents ordinacions ala present facultat obuiam: no obstāt en alguna manera, pero en totes les altres coses hagē esser obseruades.

Dela paga deles seguretats. Capitol. 19.

ITem ordenaren los dits Conse llers e promens, quels assegura

dors e cascu de aquells sien tēguts e hagen a pagar les quantitats, que haura essegurades, o aquella part. Qui de, e per aquelles los seran de manades dins dos tres quatre e sis mesos diferenciats segons les di stancies dels lochs, e deual es decla rat cōptadors apres que noua cer ta sera stada en Barcelona e intima da als asseguradorso ala maior part daquells a coneguda dels consols dela perdua o dan o cas enseguit a la nau o altre nauili o ales coses as segurades. Per la qual sia feta prōp ta execucio axi com de cambis. Mas si per part dels asseguradors sera oposada alguna iusta concep cio o aparent als consols de no pa gar les quantitats assegurades o al tres qualseuol, q̄ en tot cas pusque noua sia certa en Barcelona del dá o cas seguit ales coses assegurades a coneguda dels dits consols, e sia passat lo temps desus prefigit, si re quests seran per los assegurats sien executats los asseguradors iuxta la forma d'la seguretats, totes excep cions expellides. E si per part dels asseguradors seran oposades e ex primides clarament e distincta ex ceptions algunes, per les quals pre tenguen: quals assegurats no puxen ne deguē rebre o hauer les quanti tats quels seran demanades, e aque lles per lo dit iuy sera conegut, que son tals, que lo assegurat qui rebre volra tals quantitats assegura des, es tengut prouar e mostrar ço que li sera demanat o oposat, o pro uades per los asseguradors se hau ra a iu-

ra a iudicar dits assegurats de no deure hauer tals quantitats: que en tal cas tal assegurat qui rebre volra haia e sia tengut fer e prestar caucio pagant empero aquelles caucio o caucions quascun dells asseguradors: qui aquelles dites caucio o caucions demanaran: e no pas lo assegurat: ab fermãça o ab fermançes idonea o idoneas a coneguda dels dits cõsols de tornar la quãtitat a cascu dels asseguradors, emsemps ab totes messiõs e despeses, q̃ls asseguradors hauriẽ fetes, e ab ij. sous per liura de interes a rao de any, si dins .j. any cõptadors del dia q̃ la quãtitat li sera pagada, no ha fet declarar en lo dit iuy o cort del cõsolat per sentetia passada en cosa iutiada: q̃ el dit assegurat ha ben rebut la quãtitat, la qual se haura feta pagar. E per quãt algunes persones poch tẽmẽt deu seson fetes pagar dalgunes seguretats sens q̃ les robes o mercaderies no erẽ stades carregades, o los nauilis o les fustes entrades o exides o cãbis donats: p̃tant los dits cõsellers e promens ordenaren, q̃ daquiauãt si algunapsona o persones se farã pagar dalguna seguretats o seguretats, q̃ les robes o mercaderies no seran stades carregades, O les fustes no serã entrades o exides o los cãbis donats, q̃ en tal cas encorregan en ban les persones qui tals actes faran de altres. ij. sous p̃ liura, vltra los. ij. sous damũtdits dela quãtitat, q̃s haurã feta assegurar. Del qual ban de dos sous per liura sia adquisida la terça

part als dits cõsols, e q̃ aq̃lla terça part hagẽ a metre en cõpte de les iudicatures, e l'altra terça part als asseguradors, e l'altra terça part ala obra dela lotia o als defenedors de la mercaderia per aq̃lla. E per tant cõ no es cosa tolerable, q̃ los assegurats quis son fets assegurar, e hã pagats los costs deles seguretats p̃ intecio de cobrar les quantitats assegurades sens altra despesa. E los asseguradors hauran volgudes fer e oposar excepcions tals, q̃ aq̃lles no obstant es declarat, lo assegurat hauer bẽ rebut, per tant ordenaren los dits Cõsellers qui allo on los asseguradors succũbiran de tals excepcions, sien cõdemnats, e hagen a pagar als assegurats totes e qualseuol messiõs, que al assegurat haura conuengudes fer per declarar en la forma desus dita.

Si los assegurats per no hauer fet declarar haurã a restituir les quãtitats. Cap. 20,

¶ Tem ordenaren los dits Cõsellers e promens, q̃ sis conuendra los assegurats restituir les quantitats p̃ no hauer fet declarar, segõs es dit, que en tal cas feta la dita restitucio cascuna deles parts romanega en son dret obligacio e accio, axi que apres se puxa es haia a conixer si los asseguradors serantẽguts pagar les quantitats assegurades romanints los interessos rebuts als dits asseguradors, los quals no siẽ tenguts restituir, encara que fos declarat deure ells pagar les dites quantitats

Llibre de Consolat

quãtitats assegurades, o aço quels se'cia demanat per aquells. La qual conexença se haia a fer per los dits consols, e en cas de appellacio per lo iutge de appels, e no per altres, ni en altra part.

Silos assegurats leixaran posseir als asseguradors les quãtitats fins sia d'clarat. Capitol. 21.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que si per cas per los dits consols era vist, los assegurats deure prestar caucions, segons dit es, e sens donar la dita caucio o disceptar de aquella los assegurats leixaran posseir als asseguradors les quãtitats assegurades, o ço q̄ demanat los sera per aquells e apres per iuy del dit cõsolat era vist aquells dits asseguradors esser tenguts pagar ço quels sera demanat, no obstant les excepcions per lur part fetes en tal cas los asseguradors sien tenguts de pagar als assegurats totes les mesions, que hauran fetes, a coneguda e a taxacio dels dits consols, en temps ab interessos a raho dany de dos sous per liura, per tant temps com haurá dilatada la paga. E per aquelles quantitats e interessos, si p̄ lo assegurat sera request, sien tenguts e hagen a dar seguretãt en iuy, si dõchs aq̄ll tal assegurador o asseguradors no fara e faran deposit de la quantitat assegurada de continent que per

ell o per ells sera feta excepcio de paga. E sera vist deure pagar ab la dita caucio.

Que corrent lo temps dela paga los asseguradors puguen entrar en merits de excepcions, si oposar ne volran. Capitol. 22.

ITem ordenaren que si corrèt lo temps de la paga, çoes dels dos tres quatre o sis mesos differenciats segons les distancies dels lochs, los asseguradors requerran e volran, q̄ sobre les excepcions per lur part faedores en defensar, que no son tenguts pagar, sia entrat en merits e declarat, que puga esser fet. Axi empero, que si aconseguir lo tẽps dela paga la causa no era decidida, que sens passar pus auant los dits asseguradors sien tenguts, e hagen a pagar totes excepcions repellides e segõs defus es clarament deduit. E pagat proceesquen lur causa.

Del temps dela paga que han a fer los asseguradors. Capitol. 23.

ITẽ es ordenat, q̄ los mesos de la paga hagen loch en la forma seguent: ço es dins dos mesos, si les fustes deuen esser naegades o robes o hauers portades o trameses dins lo principat de cathalunya o regne de Valencia o de Mallorqs Manorca Iuiça. E dins tres mesos: si seran

si seran nauègades portades o trameses vltra los lochs, pus no passè los regnes de Napolis, Sicilia, Barbaria e daça lestret de gibaltar. E dins.iiij.mesos si seran nauègades portades o trameses vltra los predits lochs en qualseuol pts, edins vj.mesos apres, q̄ noua o sabuda ne ne sera de tal fusta o nauili.

Que les seguretats fetes abans de les presents ordinacions no sien encloses en dites ordinacions. Cap. 24.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que qualseuol seguretats fetes en la present ciutat sobre qualseuol robes mercaderies e sobre nauilis o fustes e sobre cambis dats arisch de dits nauilis o de robes, O sobre qualseuol altres coses fins lo iorn dela publicacio de les presents ordinaciõs sots qualseuol forma o pactes sien fetes o concebudes, sien valides e fermes, e les presents ordinacions ne les qui ia eran fetes, no puguen derogar a dites seguretats ia fetes. Empero que daquiauant publicades les presents ordinacions ab veu de crida p̄ los lochs acostumats dela dita ciutat: les seguretats quis farã, nos puguẽ fer en la present ciutat sino iuxta la forma de les presents ordinacions.

Del iurament que primer amēt los Consols deuen pendre dels assegurats e asseguradors.

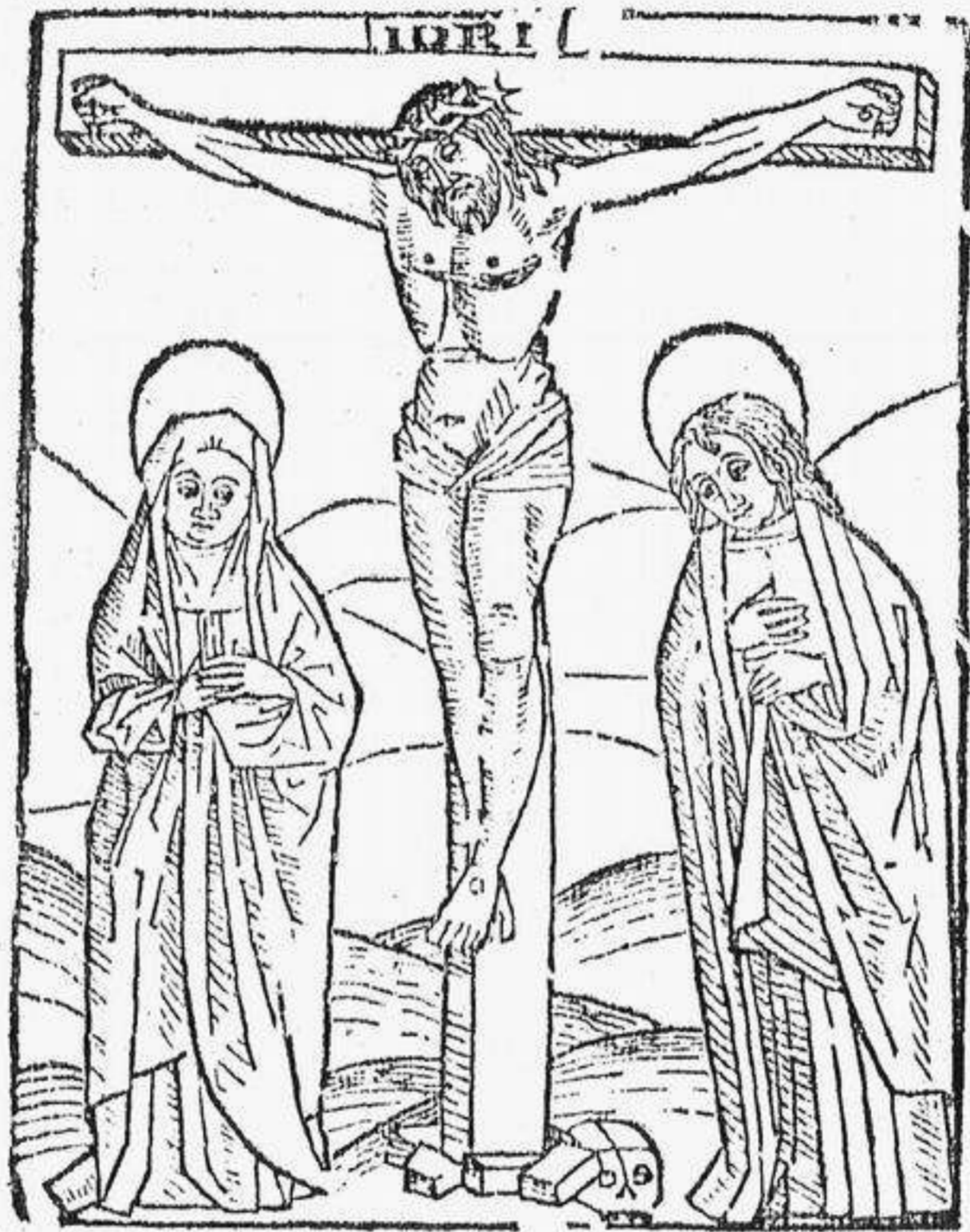
Cap. 25.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens que los consols qui ara son e per temps serã, no puguen fer iuy algu de seguretats algunes sens que primer no hagen pres iurament del allegurat e asseguradors, que no han fet pacte algu contra les presents ordinaciõs axi enscrits com de paraula. E si pacte algu haurien fet contra les presents ordinaciõs, que de aquell pacte no puguen fer iuy algu.

Retenen se empero los dits Consellers e promens poder de interpretar e corregir e esmenar tot ço, que en les dites coses los parra escur o dubtos tota vegada, que bẽ vist los sera a lur bona coneguda.

• F O N F E T A L A
*present crida per Antoni Strada
 corredor de la dita ciutat a
 tres de Juny. Any mil
 quatrecentys vuy-
 tanta y qua-
 tre.*

• Aci acaben les ordinacions derrèrament fetes sobre les seguretats maritimes.

Oratio pro nauigantibus.

Deus qui transtulisti patres nostros per mare rubrum: & transuexisti per aquam nimiam laudē tui nominis de cantantes: te suppliciter deprecamur: vt in nauī famulos tuos repulsis aduersitatibus portu semper optabili: cursuquem tranquillo tuearis. Per dominum nostrum Iesum Christum. &c.

CAPITOLS E ORDI-

NACIONS NOVELLAMENT FETES PER

la cort general del Principat de Cathalunya, quis celebra en

lo capitol dela Seu de Barcelona a vuyt dies del mes

de Oétubre del any mil quatre cents e vuytata

hu sobre los drets del general, ço es de

les entrades e exides.

N nom de Deu e de la gloriosa verge Maria mare sua madona sancta maria del benauenturat mossenyer sant

Iordi: la cort general del principat de Cathalunya la qual lo molt alt e molt excellent Senyor lo senyor don Ferrado per la gracia de Deu Rey de Arago de Castella de Leo de Cicilia de Toledo de Valencia de Galicia de Mallorques de Seuilla de Sardenya e de Cordo-ua de Corçega de Murcia de Geé del Algarbe de Algezira de Gibaltar Compte de Barcelona senyor de Viscaya e de Molina Duch de Athenes e de Neopatria Compte de Rossello e de Cerdanya, Marques de Oristany e Compte de Gociano. Celebra als Cathalans en lo capitol dela Seu de la ciutat de Barcelona per alguns esguarts e respectes redundants en lahor de nostre senyor Deu seruey del dit senyor Rey

e benefici dela cosa publica del dit principat, congregada e aiustada en la casa del capitol concordablemēt imposa los drets dauall escrits sobre losquals feu e desliberales ordenacions següents e de ius escrites. Les quals mana la dita cort inuolablement esser obseruades, les quals hagen a durar tant quant duraran los censals carregats sobre lo general e carregadors ~~per la present~~ cort volēt la dita cort los dits drets segons dauall son ordenats se hage a collir en tot lo Principat de Cathalunya e encara en los cōptats de Rossello e Cerdanya, quant seran sots obediencia de la maiestat del senyor Rey per los Depputats en e per la forma que per lo passat era acostumat.

Lo ques deu pagar de totes robes exceptades les dauall especificades. Capitol. i.

PRimeramen, que totes robes, e mercaderies qui entren

Llibre de Consolat

entren ho hisquen en, o, del dit principat de Cathalunya per mar ho per terra ho per aygua dolça exceptades les coses dauall escriptes paguen, e sien tengudes de pagar entrant e exint per liura de diners daço que les dites robes, e mercaderies hauran costat quatre diners.

De robes portades ab fusta de ultramar. Capit. tol. 2.

ITem que qualseuol fusta nau ho veixell que lo viatge de vltra mar fara de qualseuol mercaderies que portara de aquelles parts, pach per entrada per liura de diners de ço que haura costat posat en Barcelona ho en altra part del dit principat de tres diners.

De les robes que no han costat cert preu. Capit. tol. 3.

ESi algunes robes e mercaderies se esdeuenia entrant, ho exint, les quals no haguessen costat cert preu aytals robes, e mercaderies paguen e sien tengudes de pagar segons la valor, e extimacio de aquelles. Pero es entes que de les dites robes e mercaderies e de la dita ordinacio son exceptades les coses següents. De les quals se paguen los drets quis següeixen.

Dret de les lanes qui entren per Ebro. Capit. tol. 4.

PRimerament ne son exceptades totes, e qualseuol lanes axi futzes com lauades, qui entrarán dins lo dit principat per lo riu de Ebro les quals sien tan solament tengudes a pagar per dret de entrada per liura de diners dos diners.

Mercaderies que no paguen entrada sino exida. Capit. tol. 5.

ITem ne son exceptats, forment ordi, auena, e tots blats grossos, e menuts e legums, carnalatge, vi, e pinyons, qui entrē en Cathalunya los quals no paguen res de entrada Mes si les dites coses, e encara olis, eren tretes d' Cathalunya paguē a la exida per liura de diners vn sou.

Dret del vi de Arago mes en Cathalunya. Capit. tol. 6.

EConsiderant que de poch tēps ença los Aragonesos han imposat dret en lo vi qui entre de Cathalunya en Arago, vol e ordena la present cort que tot vi qui sera mes de Arago en Cathalunya pach de entrada per quascun canter devi vn sou;

*Cathala poblat en Arago Valen-
cia no pagadret de blat
q̄ trague per sa pro-
visio. Cap. 7.*

ENtes emperó que si algun bá-
ro, ho rich home ho altra per-
sona de Cathalunya poblat ha
uent loch en Arago ho en reg-
ne de Valencia sen voltra portar
blat o blats per sa prouisio, e deles
rendes que haura en Cathalunya
no sia tengut de pagar lo dit dret.
E si empero ho trahia per vendre,
ho fer mercaderia sia tengut de pa-
gar lo dret de exida.

*De quals vitualles se deu pagar
dret de exida. Capi-
tol. 8.*

ITem ne son exceptats vi carn
salada legums, e altres vitual-
les que sien meses a prouisio de
naus e altres veixells de mar que
sien de Cathalunya, les quals co-
ses paguen a la exida per liura de
diners tres diners, pero en aço no
sia entesa panatica per a tals fustes
la qual no sia tenguda pagar gene-
ralitat. E mes auant entes que per
les vitualles qui seran meses en qual
seuol fustes axi de Cathalans com
daltres estants surtes en qualse-
uol platges, ho ports del dit prin-
cipat per despesa ordinaria de les
dites fustes estants axi surts no se
haia a pagar dret algu, axi per
los passatgers com per los tenguts

de nau.

*Dret dels draps qui bixen de ca-
thalyunya. Capi-
tol. 9.*

ITem ne son exceptats tots draps
de lana, quis façen e se aparellen
en Cathalunya, los quals paguen
solament, per liura de diners a la
exida per tal com paguen ia per
dret de bolla de plom tres diners.

*Or argent obrat vestidures libres,
armes, e altres utensilies per pro-
pivs de exida no paga. Tot
or, e argent de entrada
no paga. Capi-
tol. 10.*

ITem ne son exceptats tota vei-
xella dor, e dargent ioyes vesti-
dures libres armes, e altres utensi-
lies que algu traura, ho metra en,
o de Cathalunya per son propi vs,
e no per via de mercaderia, axi q̄
en entrant ne exint aytals coses si-
nos metien per via de mercaderia
no paguen algũ dret. Pero en aço
sia considerada, arbitrada la con-
dicio deles persones qui aytals co-
ses metran ho trauran. Entes em-
pero que tot or, e argent axi en mas-
sa cõ en veixella qui sera mes dins
lo dit principat no sia tengut pa-
gar res a la entrada.

*Dret deles prop dites coses tretes
per mercaderia Capi-
tol. 11.*

Llibre de Consolat

E Si seran tretes per mercaderies fora Cathalunya paguen per liura de diners tres sous.

Dret de exida de les armes e utensilies nouament fetes.

Capitol. 12.

I Tem mes exceptades tots armes, e utensilies de nou fetes, e fabricades qui paguen ala exida per liura de diners sis diners.

Dret de les prop dites coses ia usades per mercaderia tretes.

Capitol. 13.

E Ntes empero que totes les coses en lo prop dit capitol mencionades velles empero e ia usades pus no sien per propi vs daquells qui les trauran, paguen per liura de diners dotze diners.

Que los prop dits quatre capitols sien seruats no obstant

que lo contrari fos

seruat. Capiti

tol. 14.

E Com de poch temps ença sia acostumat, que si algu fa traure de Cathalunya algunes deles dites coses en los prop dits iiii. capitols contengudes per son propi vs, que si no les trahia, e les fahia traure per altre, que paguen lo dit

dret. Ara es acordat, que paguen segons lo dit costum e practica e q̄ lo present capitol sia seruats. Al qual la dita cort no enten res mudar. Pero si dubte algu ne sera vengut a declaracio dels Deputats: qui hara son, ho per auant seran.

Que lo preu de les vitualles portades exint en moneda fins a cent sous no pach dret.

Capitol. 15.

I Tem es vist, que si algu metra en Cathalunya algunes vitualles e altres coses, e aquelles vendra dins lo dit Principat que lo preu de aquelles sen puixa aportar e traure del dit principat en moneda menuda o com se volra sens pagar algun dret per aquella tro en quantitat de cent sous. E si mes auant de cent sous ne traura: que pach lo dret dauall scrit sobre aço imposat.

De les robes portades en les fires.

E de les comprades en

les fires. Capiti

tol. 16.

I Tem que draps, e altres mercaderies qui iran en fires fora Cathalunya, e aq̄lles qui vindran en fires de Cathalunya no paguen generalitat d̄ entrada ne d̄ exida: sino d̄ les mercaderies e draps q̄ venudes hauran

hauran en les dites fires. Empero que si comprat haviem en les dites fires, paguen dret de entrada o exida, del que metran, segons que per los presents capitols es ordenat.

Dret de exida de les fustes, ho lenyam ho exarcia venudes a estrangers.

Cap. 17.

Item ne son exceptats tots veixells de mar de Cathalunya, qui seran venuts on se vulla a persones estranyes tota fusta apte a fer veixells de mar exarcia e totes altres arreus e Macerellos aptes e necessaris als dits veixells. Los quals sien tenguts pagar de exida dotze diners per liura de diners.

Naus ho altres veixells fets en Cathalunya per obs de Mallorca qui manorqui ho de yuiça no paguē dret lenyā ho exarcia per fer naus de exida paga.

Entes empero e declarat que si los poblats en illes de Mallorca Manorcha e yuiça façen fabricar ho construyr naus ho altres veixells de mar dins lo present principat, no sien tenguts pagar algun dret per los dits veixells.

Empero si los poblats en les dites isles per si ho per altri fa hien traure del present principat los arreus damunt dits e la fusta apta a fer tals veixells per construyr e fabricar aq̄lles fora del dit principat sien tenguts e hagen a pagar lo dret de sus dit.

Exarcia membres o arreus de veixell de mar desfet de entrada no paga. Ne lenyam mes en fusta per fer cābres d'exidano paga sino es estran.

ger Cap. 19.

Per tant com moltes vegades es estada moguda questio sobre les coses en lo present capitol contengudes, es declarat que si alguns membres exarcia e arreus qui sien estades de veixells de mar ho massaresos daquells, los quals veixells per fortuna de temps ho per altre qualseuol cas seran estats perduts ho pereclitats, seran mesos dins lo principat de Cathalunya, que tals membres exarcia arreus e massaresos no paguen a la entrada algun dret de generalitat ne pexes puntals e taulan quis metra ho per homens qui no sien estrangers en algun veixell per fer pagolls cābres e altres semblants seruituts eno per via de mercaderia.

Llibre de Cōsolat

Dret dels cavalls rocins mulls e mules e besties asinines, qui exiran fora la senyoria.

Capitol. 20.

ITem ne son exceptats tots cavalls rocins mulls e mules e besties asinines, los quals paguen a la exida, si exiran de tota la senyoria regnes e terres del senyor rey per liura de diners dos sous e sis diners, e que non puguen fer gracia los dipputats.

Excepcio e declaracio del prop precedent capitol. Capitol. 21.

ENpero si eren trets per vs de aquelle quilz hic traurien ho eren tramesos a grans senyors per donar, que no sien tenguts pagar res, per que sien considerades les persones a coneguda dels duptats. Declarat que aquest vs propi, e tramesa a grans senyors per donar no puxien alegrar sino persones domiciliades en la Senyoria del dit senyor rey, Declarat mes auant: que si algu qui no sia domiciliat dins la senyoria del dit senyor rey: entraran en Cathalunya ab ses caualcadures ab intencio de tornarse en la terra, ho passant per Cathalunya per anar en altres regnes e terres, e per exirse dela senyoria del dit senyor rey e de fet exiran sens longa dilacio: que aquests tals no sien tenguts pagar lo dit dret si donchs no exie de la senyoria del

dit senyor rey ab caualcadures de maior preu e valor q̄ aquelles: ab q̄ seriē entrats dins la senyoria del dit senyor. Entes: que si algū estrāger compra en los regnes e terres del senyor rey alguna de les dites besties per son propi vs: e entra en Cathalunya, e passant ix del principat, pague lo dit dret.

Dret dela exida del çafra. Capitol. 22.

ITē ne es exceptat tot çafra, qui sera tret del principat de Cathalunya per mar ho per terra aygua dolça, per lo qual sia tengut pagar lo senyor del dit çafra de exida per liura de diners del preu del dit çafra deuyt diners sotas pena de cēt liures pagadores per lo qui dit çafra traura sens pagar lo dit dret e de perdre lo dit çafra.

Dret de exida de lanes sutzes carregades entos ports de tortosa. Capitol. 23.

ITem son exceptades totes lanes sutzes, qui seran carregades en los ports de tortosa, les quals paguē ala exida per roba de lana sine diners.

Deles lanes lauades en dits ports carregades. Cap. 24.

E si seran lauades. Paguen dotze diners per roua.

Dret

Dret de les laines sutzes en qualseuol altra part de Cathalunya carregades. Capítol. 25.

E Si seran tretes ho carregades en qualseuol altra part de Cathalunya per mar ho per terra: encara que fossen portades en los comdats de Rossello e de Cerdanya, hagen e sien tengudes pagar per dret de exida al dit general per roua de lana sutzete tres sous.

Drets de laines lauades en dits ports carregades. Cap. 26.

E Si seran laines lauades, hage e sia tenguda pagar lo dit tret sis sous per roua.

Excepcio dels prop dits capitols, pera quant Rossello e Cerdanya seran cobrats. Capítol. 27.

E Ntes empero e declarat, que tornat los dits comdats de Rossello e Cerdanya a la obediencia del senyor Rey les laines que en los dits comptats entraran, no hagen ne sien tengudes pagar dret algu, no puxien empero en tal cas laines algunes dels dits comdats exir per mar ni per terra sens pagar lo dret damunt dit en los presents capitols ordenats.

Altra excepcio. Capítol. 28.

M Es auant es entes, e declarat q̄ les laines qui de present son en Empurda, e en la vila, e muntanyes de ripoll, e de Cam redon no puxien esser tretes del present principat fins passat lo mes de Noembre primer vinent. E de alli auant les puxien traure pagant lo dret acostumat de pagar, e no mes, prouehint, e declarant que passat lo mes de Març primer vinent totes, equal seuollanes qui del principat exiran paguen de exida axi com de sus es dit, e declarat.

Dret de exida de cuyram ab lana. Cap. 29.

I Tem tot cuyram ab lana ço es boldrons tosos mija lana, e tota lana, e pells danyins les quals coses porten ab si lana, paguen de exida per liura de diners vuyt diners.

Dret de exida de filassa de estam, ho de lana. Cap. 30.

I Tem tota filassa de estam, o de lana pach, e sia tenguda pagar de exida per liura de diners x. sous.

Del bestiar qui ix de cathalunya pera tondre. Cap. 31.

I Tem que tota persona qui traure de Cathalunya algun bestiar per tondre que haie a pagar per la lana de aquell bestiar la generalitat damunt ordenada sobre les

Libre de Consolat

dites lanes. No res menys haga a dar seguretat, que si aquell bestiar se venia fora Cathalunya q̄ pach lo dret de carnalatge per la dita exida qui es per liura de diners dotze diners.

Del bestiar qui ix de Cathalunya per pasturar. Capitol. 32.

E Si lo bestiar exira per pasturar de Cathalunya do la seguretat de fudita, ço es si venia fora Cathalunya ha de pagar per liura de diners dotze diners. E semblât seguretat do per la lana, çoes que si no la tornaua dins Cathalunya pach lo dret desus dit dela lana.

Del bestiar qui entra en cathalunya per herbeiar. Capitol. 33.

I Tē que si algun bestiar axi gros com menut vulles que sia lauar o altre de qualseuol condicio sia, que sera mes ho entrara en lo principat de Cathalunya per herbeiar que ala exida no pach algun dret per la carn ne per la lana, si dōchs no era ia venut dins lo principat ho fora lo dit principat e liurar al comprador, ans que isques del dit principat. Car si la carn era venuda, pach per carn e per la lana. E si solament la lana pach per lana solament lo dret damunt ordenat en los capitols del carnalatge e de les lanes. E aço mateix sia entes en

los cabrits e en los anyells los quals seran nats del dit bestiar.

Del bestiar quis metra en cathalunya per esser leuat a part ho parts. Cap. 34.

E Si per cas algun poblat fora lo principat de Cathalunya metra dins lo dit principat algū bestiar menut o gros per leuar a part ho a algu ho alguns del dit principat ho en qualseuulla altra manera tenir, lo e apres per algun temps lo trahia del dit principat, hage sia tengut pagar de exida tan solament, axi per lo que haura mes com per lo que hauria augmentat dins lo dit principat, lo dret sobre lo carnalatge imposat, lo qual es dotze diners per liura. Pero que de entrada no sien tenguts pagar res.

Dret dela exida de les monedes. Capitol. 35.

E Com per ordinacio del senyor Rey sia inhibit, que algu no gos traure del dit principat moneda ne Billo de qualseuol ley sia, es ordenat, que si per licencia del dit senyor Rey ho per reuelament de la dita inhibicio ho per qualseuulla altra manera q̄ dir ni himaginar se puixa moneda ho billo de qualseuol ley sia exiran de Cathalunya sia tengut pagar e pach per liura de diners dotze diners, pero que les dites coses no sien tengudes pagar res ala entrada. Exceptat empero

pero florins dor qui sien portats en terres e senyories obedients al senyor Rey. Los quals no sien tenguts de pagar res de exida.

Que la moneda treça per prouisió no pach exceptat de aquells, en la terra dels quals los cathalans ne paguē.

Cap. 36.

DEclarat empero, que algu fara viatge per mar o per terra, e traura moneda per saprouisió, que no pach res, pero en aço sia considerada la condició de la persona e la quantitat de la moneda a coneguda dels Deputats e en absència lur del Deputat local. E per quant en diuersos regnes e terres axi de vasalls del senyor Rey com altres los Cathalans e poblats en lo present principat paguen, e son forçats pagar dret deles monedes, que per lur prouisió porten. E absi trahen dels dits regnes e terres, vol la present cort, que negu dels poblats en los dits regnes e terres on los dits cathalans paguen dret de dites monedes de exida, no se alegrē dela damunt dita franquesa ans si tractats en lo present principat, segons los cathalans e los poblats en lo dit principat seran tractats en lurs terres.

Deles robes portades ab galeres del Rey de Napolis o sos vasalls venecians e florentins.

Capitol. 37.

ITem es vist, que sia donada libertat de descarregar qualseuol Robes e mercaderies portades ab les galeases del Illustrissimo Rey de Napolis ho de sos vasalls florentins e venecians, les quals puxien esser venudes per aquelles que venudes hauran, sien tenguts de pagar lo dret de entrada, les altres robes empero que no hauran venudes, hagen facultat, e puixē tornar les carregar ab les dites galeases, que portades les hauran, dins espay empero que de vuyt dies, apres que serā descarregades, los quals passats hagen e sien tenguts pagar, sino eren tornades carregar lo dret de entrada complidament.

Deles robes que ixen ab intenció de tornar en cathalunya

Cap. 38.

ITem que les robes e mercaderies qui exiran de Cathalunya per intenció de tornar aquelles en Cathalunya, axi com son botes e gerres buydades stores sarpelleres e altres semblants coses, no sien tēgudes de pagar res per entrada ne per exida, pero en aço sia considerada la condició de les persones, quiles dites coses trauran a coneguda deis Deputats, en absència lur del dit Deputat local.

Dret d'la entrada dels cotons filats estrangers, qui no son de terres del senyor Rey

Capitol. 39.

Item

Llibre de Consolat

ITem que de e per tots cotons filats estrangers qui entraran de qualseuol part ho parts exceptats dels regnes e terres del senyor Rey dins lo principat de Cathalunya sien pagats per lo dret de entrada deu sous per liura de diners de la valor ho estimacio de aquells. E si cas sera que tals cotons filats seran mesos dins lo principat, sens que no hage pagat lo dit dret, sien ipso facto confiscats al general. E vltra la dita confiscacio encorrega en pena lo senyor de qui seran dits cotons de deu liures per quascu quin tar e per quascuna vegada que sera fet lo contrari. E si sera cas, que sien mesos per mar sens pagar lo dit dret per lo semblant sien confiscats al dit general, lo senyor dels cotons encorrega en dita pena de x. liures.

Dret de entrada de les robes o vestits de lana exceptat deles qui han seruit als quilsmeten. Cap. 40.

MEs auant que de e per totes robes de draps de lana si vol sien de homens si vol de dones ho de infants capes gipons capuxos gonelles caperons puniets calces e totes altres robes sots qual seuol nom sien appellades que seran fetes fora lo dit principat, sien pagats per dret de entrada x. sous per liura dela vera valor daço que dites robes costaran. Si donchs les dites robes no eren estades fetes

per propi vs eia portades per aqlls, quiles metrien dins lo dit principat, jurant ho ells a nostre senyor Deu e als sants quatre euangelistes que no ho fan per fraudar lo dret. En lo qual cas çoes que sien fetes propi vs e portades per los qui les metran dins lo dit principat, no hagues res a pagar.

Dret de entrada de les coses fetes de teleria canamaçeria o coto abla excepcio damunt dita. Cap. 41

ITem que totes e qualseuol coses fetes de teleria canamaçeria ho de coto fora lo dit principat, o seran mesos dins aquell com son camises cossets gandalles dor de seda panyos capells d' dona e altres qual seuol arreus de dones e altres de quines vulla specia sien, qui fayso hagen e tallades cosides sien fora lo dit principat, sien pagats al dit general per dret de entrada per liura de diners del ver cost deu sous. Exceptat lo q sera fet e portat per lo vs propi, dels qui tals coses metran en lo dit principat tota frau cessant.

Dret de entrada deles coses fetes de cuyram. Cap. 42.

ENcarames que per totes sabates empenes borseguins estiuals aruarques, e tota e qualseuol obra feta de cuyram, ne que Sabaters ni Tapiners, ne puxien fer dins Barcelona

lona e dit principat, seran meses dins lo dit principat, sien pagats al dit general per dret de entrada x. sous per liura de diners del ver cost.

Dret de entrada dels cuyrams adobats ho assaonats. Capítol. 43.

ITem que per tots cuyrams en qualseuol manera adobats de blàqueria, e tots cuyrams assaonats vulles acolorats ho en qualseuulla manera de saó sien, qui seran mesos dins lo dit principat de Catalunya, sié pagats per dret de entrada al general deu sous per liura de diners del ver cost de aquells.

Dret de entrada de obra feta de ferro ho de hacer. Capítol. 44.

ITem que de ho per tota ferrament de ferro ho acer qui sera mesa dins lo dit principat de Catalunya obrada cō es ferres e claus de besties, tatxes claus d' qualseuol natura sien falces rellespicasses pichs cauechs spases punyals dagues gauinets de tallar stoigs de dona tesores de barber e de fastres ferros de lances dalls podedores scardages de scardaçar lana e cardes de cardar lana escarpres asts asteres ferros de tenir olles e bromadores lumaners giradores loces brides frens esperons estreps mossos de ginetse altres metalls tenalles gollis o dalls bosqrs enderins ho ca-

ualls de foch ho fogons tribenes e ballestes de acer e tota altra obra de ferro ho de acer feta fora lo dit principat, cō sera mesa dins aqll, sié pagats al dit general per dret de entrada deu sous per liura de diners del cost ho vera valor de les dites coses. E si sera mesa sens pagar, sia confiscada al dit general sens alguna merce. E vltra aço pach per pena lo qui tals coses metra deu lliures. En aço empero no son enteses e compreses qualseuol de les dites coses si son meses per propi vs del qui les metra. E tises de baxar ne altres gavinets agulles de cosir ne arnesos blanchs ho delagineta e ferros de laces darmes e tatxes per guarnir aquelles e tatxes fins a sobrepunxa ancores fulla de ferro axi stanyada com negra. Dalles de dallar herba pales de ferro e alenes fil de ferro ho de haram. ~~Les quals coses puxen entrar pagant lo dret acostumat.~~

Dret de entrada de estany obrat. Capítol. 45.

MEs auat q de, e per tot estany obrat qui dins lo dit principat sera mes sots qualseuulla fayso, que sia pagat al dit general per dret de entrada deu sous per liura de diners, del ver cost ho valor, declarat empero que si lo estay sera mes en verga, ho en massa, ho esclafat no pach sino lo dret acostumat. E si les dites coses seran meses sens pagar lo dit dret, sien al dit gene-

Llibre de Consolat

general confiscades. E vltra aço pach per pena, lo quitals cosas me tra deu liures. Exceptades les cosas de propi vs.

Dret de entrada de obra de coure. Capítol. 46.

ITem que de, ho per tota obra de coure feta com son poals, olles, canters escalfadors, caçes, perols alambins, calderes, caçoles, copes de foch e totes altres cosas a faysonades del dit metall fetes, qui serã meses dins lo dit principat sia pagat al dit general per dret de entrada deu sous per liura de diners del ver cost, ho valor daquelles. E si seran meses sens pagar aquelles sien confiscades al dit general declarat empero que si lo dit coure sera mes en maça, ho esclafat, pach solamēt lo dret acostumat. E declarat mes auant a maior cautela que en aço no son cōpreses cosas fetes de lauto ho de arã de cosas de propi vs.

Que pedres ho moles de obrar lo corral no sien tretes de cathalunya. Cap. 47.

ITem ordena la dita cort que da ci auant no sia licit, a algũ patro de nau ho leny, barca, Galeassa Galera sotil, ho de altres veixells Maritims ne algun traginer, ho altre qualseuol persona carregar, ho aportar per atraure fora del dit principat de nit ni de dia, per mar ni per terra, per si, ho per interposa

da persona publicament, ho amagada, pedres ho moles aptes, a obrar corals. E qui contra fara vltra la confiscacio dela grondola, ho altre veixell en que carregades serã, qui en tal cas cremats serien, e encara vltra la confiscacio dels animals qui les dites pedres ho moles trauren, incorreguen en pena per quiscu ço es lo Barquer lo Traginer lo patro dela nau, ho veixell, hon seran carregades, e lo mercader qui les comprara de cēt liures per quiscunavegada.

Per practica e consuetut si nengunes fustes eren estrangeres que no fossen de Cathalans pagã per dret de vitualles vn sou per liura.

Per practica e consuetut tots los draps que no son fets en Cathalunya paguen de entrada e de exida quatre diners.

E per practica es que qualseuol or ho argent ioyes &c. que exiran de Cathalunya ara sie per esglesies o per qualseuol via puy no sia per seruitut del qui les traen, paga tres sous per liura.

Certa provisio prouehint que fraunos faça en lo dret de les laines. Cap. 48.

ITem per esquiuar tot frau qui en les cosas en lo present capítol contengudes fer se pogues ordene vol la dita cort que lo colidor, ho cullidors del general en aquella ciutat vila, ho loch hon laines de qualseuulla sort seran carregades

gades per aportar dins lo dit principat, hage, e hagen a pendre Manifest de les dites Lanes, ques dira voler se aportar dins lo dit principat e se hage assegurar del mercader, qui tals lanes carregara, e prengan dell obligacio sots certa pena segons la valor de les lanes ab fermançes y doneas de aportar resposta del dit cullidor dins lo temps, a ell prefigit de aquell cullidor del general constituhyt en aqua part, hon les dites lanes seran descarregades E sino complira, lo que promes haura les fermançes hagen e sien tengudes pagar aquell dret, q̄ tals lanes haguere pagat exint del principat. E vltra aço encorreguen en pena de deu liures. E si per algũ cas causa, ho raho, ho de certa sciẽcia les dites lanes, ho part de aquelles erẽ naugades fora lo dit principat en tal cas si pagat per aq̄lls lo doble del dret desus dit pagador per los qui fora lo dit principat les aportaran. Dela meyrat del qual doble dret gracia nols puixa esser feta. E vltra aço encorreguen en pena de deu liures.

Certa altra provisio per que fraunos puguen fer en los drets. Capit. tol. 49.

ITem que los officials guardes, e minitres del present dret de entrades, e exides hagen e sien tenguts denunciar sots priuacio de lurs officis e dir ab veritat als culli-

dors, e guardes de la bolla del plõ e sagell dela cera tots draps de lana bonets, e escapolons, sayes, fustanis canamaçeries, teles, draps de seda, e totes altres coses, que sien tengudes pagar dret de bolla per tal que lo dit dret de bolla puixen demanar, e hauer E sobre aço puixen fer los Deputats altres prouisions, e ordinacions, segons vist los era per esquiuar fraus pus empero no fossen al present capitol cõtrarietats, aiustãt tales dites coses q̄ les dites guardes del dit dret de entrades, e exides no leixen tirar a casa de algun mercader caixes bales de canamassaria, coffis ho altres robes ligades qui venguẽ de entrada, que primer no siẽ cauquillades, e sagellades del sage'l del dit dret, e aquelles hagẽ posades en manifest. Ne sia licit ne promes als mercaders desfer les dites caixes, bales, o altres coses ~~sens appellar hi algu~~ de les dites guardes, les quals guardes siẽ tenguts pendre memorial de totes les robes, q̄ en aq̄lles dites caixes bales, o altres caps cauquillats se trobarã a si q̄ fet combatimẽt daquelles ab los espatxaments per los dits mercaders fets sia vist, si degudament totes les dites robes hauran espatxades.

Certa altra provisio per los drets de les robes portades per mar. Capit. 50.

ITẽ es declarat q̄ les robes e mercaderies qui serã aportades en les mars de Catalunya e sens treste-

Libre de Consolat

iā aquelles en altres veixells exirã fora les mars de Cathalunya q̄ no paguen algun dret si ia no venien consignades en Barcelona o altre loch de Cathalunya axi be nau que complezca açi son viatge com ab nau de passatge, car si aq̄lles tals robes axi cõsignades ab aq̄lla nau mateixa erẽ tretes de Cathalunya per mudamẽt de partit, ho per nouell noliciament fet daq̄lles, ho axi mateix per mudament de cõsignacio, ho en qualseuulla altra manera siẽ tẽgudes pagar lo dit dret de entrada, e exida pus verament siẽ vẽgudes cõsignades aci, o en altre loch de Cathalunya en qualseuulla manera. E si serã encara tresteiades en altres veixells, ho en altres persones per consignacio, ho mudamẽt de partit, ho de viatge encara q̄ no sien posades en terra, paguẽ lo dret sobre lestals coses imposat.

Que la stima de la liura de gros per les robes portades de Flandes sia feta a raho de quatre liures e vuyt sous Barcelonesos per liura de gros
Cap. 51.

MEs auant es declarat, que totes les mercaderies que serã aportades de Flandes dins lo principat de Cathalunya de que es acostumat exigir lo dret de entrada faent compte a liura de gros, sia fet compte, e rahonada la dita liura de gros daci auant

a raho de quatre liures vuyt sous Barcelonesos per quascuna liura.

Que les robes entrades si exiran: no sien mes estimades, sino aiustant hi lo cost de les messions. Cap. 52

ITem vol, e ordena la dita cort q̄ si algun mercader o altra qualseuol persona metra dins lo dit principat algunes robes, e mercaderies les quals haura espatxades de entrada al dit general per lo ver cost de aq̄lles, e sens millorar desfligar, ne tresteiari aq̄lles o mudar de senyor volra traure del dit principat les dites robes, no hage ne sia tẽgut pagar sino lo dret dela quantitat per la qual haura espatxat les dites robes ho mercaderies de entrada aiustant empero ala dita quantitat, o cost les messions que de entrades haura fetes.

Les penes del qui fraudara lo dret del general. Cap. 53.

EPer esquiuar frau qui en les dites coses se pogues seguir es ordenat q̄ si algũa persona de qualseuol estamẽt ho cõdicio sia, fara frau en les dites coses q̄ perda aq̄lles coses en q̄ la dita frau ara feta, ho comesa. E no res menys pach per pena dos cents sous exceptat en lo çafra, e altres coses, que per ordinacio de la present cort son tẽgudes a maior pena deles quals penes en cas que sien comeses, e declarades,
ciut-

e iutiades per los Deputats, la quarta part de aço que per ells sera iuti-iat sia del official qui fara la execu- cio si request ne sera, e si request no sera sia del general. E l'altra quarta part sia del accusador si ni haura de la qual los Deputats no puguẽ fer gracia sino sia del general, l'altra quarta part sia dels arrẽdadors si ni haura dela qual los Deputats no puguẽ fer gracia sino sia del gene- ral. E lo restãt quarta part sia del ge- neral. Declarant q̄ de les parts per- tanyents al general, los dits Depu- tats no puixen remetre ne fer gra- cia sino d'la meytat, exceptadesem pero dela present ordinacio les pe- nes del çafra, e altres de les quals es ia disposat en altres capitols. Vo- lents que de aquelles los Deputats puguen sols fer gracia dela meytat.

Que les robes del Papa no paguen dret ni entrant ni exint.

Cap. 54.

DEclarat no res menys cõ axi sia estat ordenat en les corts generals de Cathalunya passa des, que dret algu no sia exhigit a- xi per dret de entrades y exides cõ per dret de bolla de plom ni sagell de cera de algũs draps de lana dor ni de seda ni daltres bens ioyes, o coses qualseuulla o quantes se vu- lla sien, qui verament sien del sant Pare e que sien comprades per los seus ministres iurants a Deu e als seus sants quatre Euãgelis per ells corporalment tocats, que dites io-

yes draps, e bens son verdadera- ment, e sens ficcio alguna del dit sant Pare, e comprats e comprades dels seus diners propis.

Que tots los altres capitols vells dels dits drets estiguen en sa valor. Cap. 55.

TOts altres Capitols e ordina- cions sobre lo dit dret de en- trades, e exides statuits e orde- nats per lo temps passat vol la dita cort estiguen e romanguen en lur força e valor, sino en quant siẽ vists en tot ho en part contrariar ho de rogar a les presens ordinacions e capitols.

Cap. 56. segun el impreso en

Que los Deputats e oydors de com- ptes sien interpretadors corrigi- dors &c. dels duptes dels presens ca-

Castellano año del 1534/

pitols.

ENten, vol, e ordena la dita cort, que si en los capitols e ordinacions damunt dits ho algu daquells apparien algunes co- ses obscures ho dubtosas ara ho en esdeuenydor, que la cort del present principat ho en ausencia de aquella los Deputats e oydors de comptes del dit general qui ara son, ho per auant seran puixen a- quelles declarar corregir esmenar e interpreter aytantes vegades, cõ necessari sera, e a ells sia ben vist.

LAVS DEO.

R 2

Se-

Llibre de Consolat

Segueixense les ordina
cions del dret del pes del senyor Rey
com e enquina manera se
paga lo dit dret del
pes.

PRimo paga lo ciutada de vna
roua vn diner, e lo estrange al-
tre diner. ij. diners.

Item paga lo ciutada de dues ar-
roues dos diners, e lo estrange dos
diners. iiij. diners.

Item paga lo ciutada de tres ro-
ues dos diners, e lo estrange tres
diners. v. diners.

Item paga lo ciutada de quatre
roues dos diners, e lo estrange iiij.
diners. vj. diners.

Item paga lo ciutada de finch ar-
roues dos diners, e lo estrange qua-
tre diners. vj. diners.

Item paga lo ciutada de sis arro-
ues dos diners e malla, e los estran-
gers finch diners. vij. diners. e ma-
lla.

Item paga lo ciutada de set ar-
roues dos diners e malla, e los e-
strangers sis diners. viij. diners, e
malla.

Item paga lo ciutada de vuyt ar-
roues ij. diners e malla, e los estran-
gers set diners. ix. diners e malla.

Item paga lo ciutada de nou
arroues dos diners e malla, e los
estrangers vuyt diners. x. diners e
malla.

Item paga lo ciutada de deu ar-
roues dos diners e malla, e los e-
strangers vuyt diners x. diners e

malla.

Itē paga lo ciutada de xj. arroues
ij. diners e malla, e los estrangers
ix. diners, xi. diners e malla.

Itē paga lo ciutada de dotze ar-
roues ij. diners e malla: e los estran-
gers x. diners. xij. diners e malla.

Item paga lo ciutada de tretze
arroues iiij. diners, e los estrangers.
xj. diners. xiiij. diners.

Item paga lo ciutada de xiiij. ar-
roues. iiij. diners, e los estrangers.
xij. diners. xvj. diners.

Itē paga lo ciutada de, xvij. arro-
ues quatre diners, e los estrangers
xv. diners. xix. diners.

Itē paga lo ciutada de. xx. arro-
ues. v. diners, e los estrangers. xvj.
diners. .xxij. diners.

Item paga lo ciutada de. xxiiij. ar-
roues. v. diners, e los estrangers. xx
diners. xxv. diners.

Item paga lo ciutada de xxv. ar-
roues en xxxv. arroues. vj. diners, e
los estrangers paguē a raho de deu
diners per carrega.

Item paga lo ciutada de tres car-
regues en amunt, ço es dela prime-
ra carregua, ij. diners e malla, e de
la segona carrega ij. diners e malla
e dela terça carrega, altres dos di-
ners e malla. E daqui amunt vn di-
ner e tres pugeses per carrega

Empero es entes que no paguen
fino malla per roua homens de
Mallorques de Menorcha de C, a
ragoça, e de Hofca, e de Alcanyç
dela frontera, e del Espital de

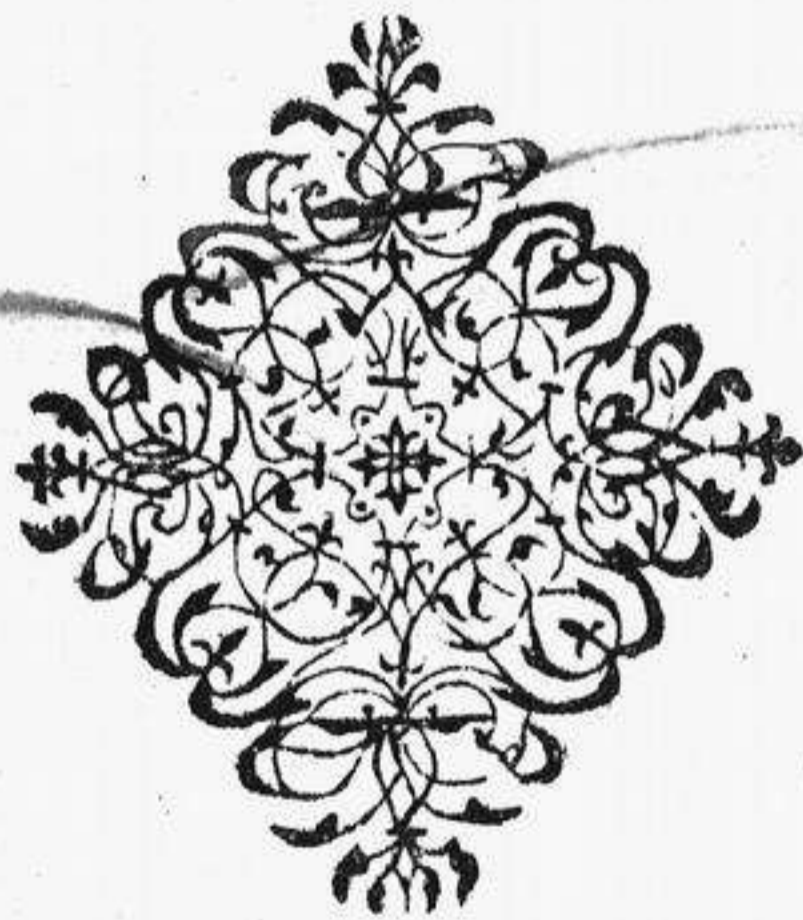
Leyda, e alguns altres q̄
han franqueta.

QLES ORDINACIONS DAMUNT ES-
crites, son estades trasladades e tretes de un registre o libre qui es en lo
offici dela Batllia general de Catalunya, a hon les dites ordinacions son
scrites, e ab lo dit libre de mot a mot e fealment comprovades per mi loã
Castell per auçtoritat real notari publich per tota la terra e senyoria del
Rey nostre Senyor: escriua del registre del dit ofici dela dita Batllia ge-
neral. E per que en la escriptura deles damunt dites ordinacions sia do-
mada plena fe, axi com en lo original de aquells, io dit Ioan Castell fas la
present escriptura de ma propria ma e hi pos lo meu acostumat signe.

¶ Registre dela present obra.

a.b.c.d.e.f.g.h.i k.l.m.n.o.p.q.r

E tots aquests son quocens complits sino lo quocern de
la p.q y r. q̄ son terns y son los darers.

Llibre de Consolat

CRIDA QVE QVAL

SEVOL PERSONA ESTRANGERA QVE
carregara robes o mercaderies en Barcelona, ho son territori
para portar a paits vltra marinas hont a Consols de la
natio Cathalana aya de prestar caufio
de pagar lo dret als dits
Consols.

*Ha oyats tot hom generalment de part dels Magnífichs
mosen Francesch Cosme Fiualler Regēt la vegaria de
Barcelona y de mossen Ioan de Prat Batlle de dita ciu-
tat y de quiscu dells en quant toca a sa iurisdicció orde-
naren los magnífichs Cōsellers y promens de la ciutat de
Barcelona que com ab la ordinaico feta per los magnífichs Consellers y cō-
sell de la ciutat de Barcelona en virtut dels reals privilegis comensant.*

*Item ordenaren que tot mercader qui vèdra en Messina & c. l. a qual
es entre altres ordinacions del Consolat de marsia statuyt y ordenat que
tot mercader que vendra en Messina, o, en Caragoça, o, en Palerm, o, en
Trapana vulles que sia de la senyoria del senyor Rey de Arago, o, del se-
nyor Rey de Mallorques, que dega pagar al Consol de tota la mercaderia
que aportara un gra y mig per onsa e se sia vist per experiencia que molts
mercaders estrangers ço es que no son de la senyoria del Rey de Arago, o,
del Rey de Mallorques, ab occasio de dites paraulas encara que ajen car-
ragat en cathalunya diuerses mercaderias y aquellas aportades en los
sobre dits llochs recusen de pagar lo dit dret a dit Consol y tãbe altres mer-
caders qui carregan en dit principat de Cathalunya dexan de pagar dit
dret dient que les mercaderias no son suas sino que son comprades, e car-
regades per comissio de mercaders que no son vasalls del senyor Rey e a-
xi fraudant a dita ordinatio se excusen indegudament de pagar lo dit
dret de Consols de cathalans residins en les parts vltra marinas per ço los
dits honorables Conselles y Promens, volent obuiar a dit dany y proue-
yr ala negligencia y recusacio dels oficials qui son en les dites parts vltra
mari-*

marines qui recusen de compellir als sobredits de ferlos pagar dit dret ates que les robes y mercaderias deuen dret y no les persones estatuhiren perço y ordenaren que qualseuol persona estrangera de qualseuol natio que sia vasall del Rey ho no qui comprara, o, carregara en la present ciutat de Barcelona y en la platya de aquella termens y territori de aquella, o, traura de dita ciutat y territori alguna roba, o, mercaderia pera portar a qualseuol part ultramarina, o a qualseuol part de cathalunya per aportar apres y aportara y carregara a dites parts ultramarinas abont y son y residexen Consols de la natio cathalana haia de prestar cautio en poder del escriua del Consolat dela loija ab y doneas fermanes que pagara en les dites parts ultramarinas lo dit dret als dits Consols respectiue y que aportara certificatoria dins un any del dia que prestara dita cautio en auant de hauer pagat lo dit dret altrament pasat aquell se puga fer executio contra dell y ses fermanes per lo dit dret degut y tocant a pagar per dites robes y mercaderias segons la calitat y condicio de les robes y mercaderias y segons que dela tarçha y tarifa feta en Palerm y altres parts se conte, y algu carregara dites robes, o, mercaderies sens prestar dita cautio insidesca en pena del dret duplicat applicador als dits Consols lo qual se aya de exigiren Barcelona per la qual cautio se aya un sou conforme se paga per altres cautions.

Retenense empero los dits magnificbs Consellers y Promens facultat y potestat de poder interpretar corregir mudar o variar la present ordinatio sempre y quant los sera ben vist.

E per que de dites coses ningun puga ignoranti a allegar manen effer feta y publicada la present publica crida per los lochs acostumats dela present ciutat de Barcelona.

Francesch Cosme Fiualler
Regent la vegaria de Barcelona.

Ioan de Prat Batlle
de Barcelona.

Canyelles Scriua Consilij.

Fou feta y publicada la present publica crida per los lochs acostumats dela present ciutat per mi Antich Corbera corredor de la ciutat ab so de dos trompetas vuy a vj. de Juny any. D. L. xxxvj. y esta registrada en lo registre dela ciutat.

R 4 Die

Libre de Consolat

DIE MARTIS XXVIII

MENSIS FEBRUARII ANNO

M.D.LXXXVIIIJ.

O present Consell de trenta y sis aiustat y cõ gregat dins la instantia del Consell de trenta de les cases del honor Consell entesses les propositions per los magnífichs Cõsellers fetes feren les desliberacions y cõclusions seguets. E primerament quant a la suplicatio en dit Consell presentada per mossen Francesch Calsa y Ioan Canyelles Consols del Alguer y Caller cõtenint en effeete que fos pro uehit y ordenatq̄ fossen fetes semblants crides les quals fore fetes en lany M.D.LXXXIIIJ a sis de Juny prohibint que nigu pugacarregar robes pera dites parts que no preste cautio primer q̄ pagaran als Consols vltra marins lo dret que los dits Consols acostumẽ de rebre de las robas que arriban ys venen alli segons en dita suplicatio se conte. Lo dit Consell feu deliberatio y conclusio que sien fetes y publicades semblants crides quals foren publicades a sis de Juny M.D.LXXXIIIJ manant que prestẽ cautio ans de carregar mercaderies algunes que pagaran lo dret als Consols vltra marins les quals hagen de prestar conforme foren prestades pera Palerm y Messina.

*De primis sis fide facit Hieronimus Antichus Canyellis
Not. publicus Barcinone scriba que mayor honor Consilij.*

IN dei nomine. Nos Martinus dei gracia Rex Aragonum Valencie Maioricarū Sardinie & Corsice Comesque Barcinone Rossilionis & Ceritanie. Artē mercatīlē pro qua Civitas egregia Barcinone et alie ciuitates nostraq; loca insignia precipue in maris littoribus posita retroactis temporibus incrementa grandia susceperē dignis prosequi fauoribus gēscintēs nec nō intuitu subuencionis eximie ea occasione liberalis nobis facte per exercentes in Ciuitate eadem artem per utilē mercancie in deffensionē & sustētacionē Regni nostri Sardinie in necessitate laborantis extrema & in securitatē deffensionem & Custodiam mariū comitende cuius pretextu deo propicio tute poterunt nauigare subditi nostri & alij qui sirtes & scopulos euadentes marinos in manus incidunt quotidie piratarum tam xpianorū quā in fidelium perfidorum qui auuiditate & auaricie viscositate in manipulis solito mariū semitas consultantes nostros vassallos & subditos ac alios depredantur & obligant in iugum captiuitatis & seruitutis perpetue & quod dmi est durius Christi perfidissimi agareni cōpelliunt Christianos Catholicos ad abnegandum santissimū Christi nomen impasibili bus percussionibus et flagellis cum suis nauigijs tute nauigare non poterant secure de cetero nauigabunt. Vnde perueniet ex predictis indubite nostre rei publice inexamabilis utilitas et profectus; & ut dilatorijs litiū semotis anfractibus in Ciuitate Barcinone liberius valeat exerceri ars mercancie perutilis que cupiditate iuris emula alieni per contrahentes & exercentes eandem sepiissime impeditur et exinde prodeūt incessanter debata controuersie contenciones & lites que sunt ob malitiā parcium immortalē. Tenore presentis carte seu priuilegi cunctis temporibus duranturi ad supplicacionem humilem per vos dilectos & fideles nostros Consiliarios dicte Ciuitatis Barcinone super hoc nobis factam per nos et omnes heredes et successores nostros priuilegia per Illustrissimum dominum Petrū bone memorie Regni Aragonum genitorem nostrum dicte Ciuitati Barcinone super consulari maris eidem ciuitati concessa et usum eorum ratificantes perpetuantes et etiam ampliātes vobis dictis consiliarijs presentibus et futuris ac dicte ciuitati et vniuersitati nec non consulibus & mercatoribus eius in viam parcionati priuilegi ducimus perpetuo concedendum.

quod

Llibre de Consolat

quod ipsi Consules maris Civitatis predictae & iudex appellatorum que ab eorum sentencijs emittentur qui nunc sunt et pro tempore fuerint vel eorum loca tenentes non solum de causis seu questionibus et debatis marinis ut consueverunt alias sed etiam de omnibus questionibus litibus controuersis contrastibus & debatis civilibus tantum motis seu mouendis aut inceptis seu incipiendis descendentibus seu qualiter cumque principaliter tamen prouenientibus ex quibuscunque societatibus cambijs contractibus seu actibus mercancilibus factis seu fiendis intus dictam Civitatem Barcinone vel alibi ubicunq; in terra & in mari inter quasunque personas cuiuscunq; legis status gradus prebeminencie & condicionis existant in dicta Civitate Barcinone vel alibi domiciliatas et de quibus cumque rebus qualiter cumq; ex arte principaliter descendentibus mercantili cuiusvis nature generis & speciei existant possint & valeant libere ex facultate plenaria quam eis cum presenti conferimus plene cognoscere et ipsas lites questiones controuersias contrastus & debata decidere & sentencialiter diffinire suasq; decisiones et sentencias executioni deducere sicut & quemadmodum vigore dictorum consolatuum privilegiorum de & super omnibus questionibus litibus controuersijs contrastibus & debatis marinijs consueverunt qualitercumque & possint. Sic quod nos vel successores nostri aut aliqui alij officiales iudices seu commissarij nostri vel ipsorum nostrorum successorum ordinarij delegati vel subdelegati de dictis causis litibus questionibus controuersijs contrastibus aut debatis non possimus nec possint cognoscere nec inde per viam simplicis que rele appellacionijs supplicationis aut alterius cuiuscunque recursus intromittere quouis modo. Sed dicti Consules & iudex de ipsis tantum cognoscere possint & habeant & eorum determinationes at sentencie remota exceptione qualibet habeant executioni deduci. Decernentes irritum & inane si quid et quicquid a quoquam quavis autoritate scienter vel ignoranter contrarium contigerit quomodo libet attentari Ceterum ut Consules & iudex predicti super discussione et decisione predictis iustius et maturius habere se valeant eis ad cautelam expresse concedimus cum presenti quod possint destringere compellere et forciare per impositiones penarum et exactiones earum et alijs debitis iuris et rationis remedijs omnes et quoscunq; mercatores et alios de quibus eis videbitur ad veniendum et interessendum consilij que habebunt et debebunt tenere super dictis questionibus litibus controuersijs contrastibus et deba-

tis decidendis & etiam terminandis et eis super his si requisiti fuerint eorum consilium impendendum. Et ut predicta omnia et singula maiori firmitate subsistant & presens paccionatum preuilegium plenius obseruetur iuramus per dominum Deum et eius sancta quatuor euangelia corporaliter per nos tacta omnia et singula supredicta ut superius sunt expressa tenere & inuolabiliter obseruare et obseruari facere per quoscumq. et non contrauenire in aliquo quauis ratione vel causa. Mandantes per eandem expresse et de certa sciencia Illustrissimo principi Martino Regi Sicilie et ducatum Athenarum & Neopatrie duci primogenito nostro predicto et in omnibus Regnis & terris nostris uniuersali deo propicio successori sub paterne benedictionis obtentu. Nec non Cancellarijs vicecancellarijs et Cancellariam Regentibus Alguatzirijs Gubernatori Cathalonie vicario & baiulo Barcinone. Ceterisq. uniuersis & singulis officialibus iudicibus et commissarijs nostris et ipsius primogeniti et successorum nostrorum presentibus et futuris eorumq. locatinentibus sub nostre ire et indignationis incursum, quatenus paccionatum priuilegium nostrum presens et omnia et singula in eo contenta firmiter teneant et obseruent tenere et obseruari faciant inconcussa et non contraueniant vel aliquem contrauenire permitant aliqua ratione seu causa eis et eorum cuilibet ad cautelam faciendo contrarium presencium serie abdicantes omni modam potestatem. In cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo magestatis nostre impendentis iussimus committi. Datis Barcinone Quinta decima die Ianuarij Anno anatiuitate Domini millesimo quadringentesimo primo. Regniq. nostri Sexto matias vicecancellarius.

Signum

Martini dei gratia Regis Aragonum Valencie maioricarum Sardinie et Corsice, Comesq. Barcinone Rossilionis et Ceritanie.

Testes sunt

Petrus Cardinalis Cathonie.

Iohannes Barcinone Epus.

Berengarius de Crudilijs.

Elfo de Progida. et

Gilbertus de sintillis milites Camarlengi.

Sig.

Llibre de Consolat

Sig

num Guillerme Ponci Secretarij serenissimi Domini Regis Aragonum supredicti. Qui mandato eiusdem hec scribi fecit & clausit cum raso in vj. linea cum. 3.

.P.

Ego Iacobus garcie Illustrissimi Domini Regis Aragonum scriptor autoritateq; ipsius notarius publicus per totam terram & dominationē eiusdem ac tenens claues sui archiuij. Regi Barcinone una cum venerabili Didaco Garcie cōnotio & patre meo infirmāte et in solidū ipso absente vel legitime impedito ex commissione michi fatta per Illustrissimam dominā Reginam locū tinentem generalem dicti Illustrissimi domini Regis Aragonum. Presens translatum a quodam Regestro serenissimi domini Martini bone memorie Regis Aragonū Graciarū intitulato in dicto Archivo recondito su. r. psi & cum eodem legaliter comprobavi. Et ut fides plenior impendatur. Hec mea manu scripsi in testimonium prmissorum & meum hic assuetum apposui Signum.

Estampat en la molt insigne y leal Ciutat de

Barcelona, en casa Sebastia de Cormellas

al Call Any. 1592.

